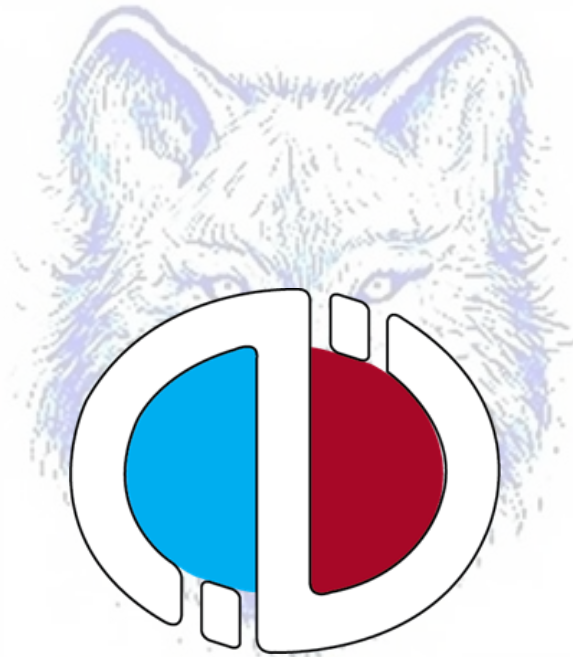


YENİLENEN
SİSTEME
GÖRE!

İKT405U
FİNANSAL EKONOMİ
ÜNİTE ÖZETLERİ
ÜNİTE SORULARI
ARA SINAV-FİNAL
DENEME SORULARI
ONLINE DÖNEM



SKYMOON PDF

DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW...

“DERS GEÇMENİN EN KOLAY YOLU”

SINCE 2020

ÜNİTE 1: FİNANSAL SİSTEM VE İŞLEYİŞİ

REEL VE FİNANSAL SEKTÖR AYRIMI

Genel ekonomik yapı içinde yer alan faaliyetler; mal ve hizmet üretimi, tüketimi, alım ve satımı, ödemeler, borç alma, borç verme, yatırımdır. Reel sektör ve finansal sektör bileşimi genel ekonomik yapıyı oluşturur.

Reel sektörün piyasa ekonomilerinde işleyişi; mal, hizmet ve parasal akımlar yoluyla. Mal ve hizmet akımına devletin ve dış alemin eklenmesiyle reel sektörün işleyişi açıklanabilir. Reel sektörün ihtiyaç duyduğu fonlar finansal sektör tarafından toplanır ve reel sektöre kullandırılır.

Hane halkı üretim için gerekli olan üretim faktörlerini sunar, hane halkı üretilen malları satın alır. Para ve harcama akımı da ters yönlü işler. Ücret ve faiz hane halkına gelmektedir. Ekonomide mal ve hizmet akımları ile tam ters yönde oluşan parasal akımlar sürekli bir şekilde devam etmektedir.

Devlet kamu hizmeti sunmak için dolaylı ve dolaysız olmak üzere vergi toplayan sosyal bir varlıktır. Devletin gelirini oluşturan vergiler işletmeler ve hane halkından toplanır. Devlet kamu hizmeti sunmak için vergi toplarken, hane halklarının emek ve sermaye faktörlerini kullanarak gelir akımını oluşturur.

İthalat ve ihracat gelir azaltıcı ve gelir arttırıcı akım yaratarak yabancı ülkelerle ilişkileri oluşturur.

Dışa açık ekonomide makro denge için gelir ve harcama eşitliği gereklidir. Ekonomik birimler gelirin bir kısmını tasarruf ederler.

Tasarrufları yatırımlara yönlterek ekonominin büyümesini sağlayacak mekanizma finansal sektördür. Birikimlerin reel yatırımlara dönüşmesi finansal piyasalar sayesinde olur.

Fon arz ve talep edenleri bir araya getiren finansal sistemin işleyişi etkin fon akışı ve ekonomilerin sağlığı açısından gereklidir.

Bir ekonomide makroekonomik dengenin gerçekleşmesi, gelir harcama eşitliğinin sağlanabilmesine bağlıdır. Günümüz ekonomilerinin sağlıklı işleminin koşullarından birisi, fonların arz edenlerden (tasarruf sahipleri) talep edenlere (yatırımcılar) doğru etkin bir şekilde akışını sağlayacak, etkin bir finansal sistemin varlığıdır.

FİNANSAL SİSTEM VE UNSURLARI

Finansal sistem, finansal araçların üretilerek yatırım ve tasarruf kararlarını veren farklı bireyleri bir araya getirir ve ekonominin mikro ve makro performansını da belirler.

Sistem, belirli amaca yönelik aralarında doğrudan ya da dolaylı ilişki bulunan ve karşılıklı birbirlerini etkileyen parçalardan oluşan bütündür.

Finansal sistem, ekonomideki kişi ve kurumların, piyasaların, araçların ve organizasyonların çeşitli finansal fonksiyonları yapmak amacıyla bir araya gelmeleri sonucu oluşan bir bütündür.

Finansal sistemin temel özelliği, aralarında ilişkiler bulunan ve birbirlerini etkileyen unsurların varlığıdır. Bu unsurlar;

- FON ARZ VE TALEP EDENLER,
- FİNANSAL ARACILAR,
- FİNANSAL ARAÇLAR,
- YASAL-KURUMSAL DÜZENLEMELERDİR (S:6, Şekil1.2).

Finansal sistem, belirli kişi ve kurumların, piyasaların, araçların ve organizasyonların beraberçe çeşitli finansal fonksiyonları yerine getirmek üzere, bir araya gelmeleri sonucunda oluşan bir bütündür.

FON ARZ EDENLER: Gelirlerinden daha az harcamayarak tasarruf yapan ve fon sunan ekonomik birimlerdir.

Finansal sistemin özünde, bir getiri karşılığında mevcut gelirin gelecekteki gelirle değişimi ve tasarrufları yatırıma dönüştürme işlevi yer almaktadır.

Fon arz edici ekonomik birimin tasarrufu olması gerekmektedir. Tasarruf sahipleri fon arz edici olarak, ellerindeki birikimleri yasal kurumsal düzenlemeler ortamında fon talep edenlere kullandırır.

Tasarruf yapma güdüsü gelecekte daha çok harcamayabilme beklentisinden kaynaklanır. Tasarruf yapanlar getiri elde etmek için yatırımlara yönelirler. Birikimleri başkaları vasıtasıyla kullanımlar ve kazanç sağlamak fon arzı kavramını ifade etmektedir.

Bireysel ve kurumsal yatırımcılar fon arz edenlerdir. Hane halkı, işletmeler, devletler fon arz edici olarak finansal sistemin içinde yer alabilirler.

Ekonomik birimlerin tasarruf yapmalarının altında yatan şey, yaptıkları tasarruf dolayısıyla, vazgeçtikleri tüketime kıyasla, gelecekte daha fazla harcamayabilme (tüketebilme) beklentisidir.

FON TALEP EDENLER: Gelirlerinden daha fazla harcama yapan, fon açığı olan ekonomik birimlerdir. Fon açığı olan birimler finansal araçların yardımıyla fon fazlası olanların kaynaklarını kullanırlar. Ekonomik menfaat, tahvil gibi araçlar için faiz iken, hisse senedi için kar payı olarak karşımız çıkmaktadır. Fon talep eden birimler; hane halkları, işletmeler ve devletler olabilir.

FİNANSAL ARACILAR: Finansal araçlar sistem içinde fonların arz edenlerden talep edenlere aktarılmasında kullanılırlar.

Finansal araçlar, sistem içinde muhtemel gecikmeleri önlemek ve fon akışını hızlandırmak gibi çeşitli fonksiyonları yerine getiren ve fon talep edenler ile arz edenler arasında köprü görevi gören kurumlardır.

Finansal araçlar, fon akışı sırasında olası gecikmeleri önlemek ve fon akışını kolaylaştırmak gibi fonksiyonları yerine getirirken, fon talep edenler ile arz edenleri birleştirirler. Finansal araçlar ölçek ekonomileri kullanarak maliyetleri asgariye indirirler. Finansal piyasalardaki asimetrik bilgi sorununu da finansal araçlar çözer. Finansal araçlar; vade ayarlama, miktar ayarlama, risk azaltma ve finansal danışmanlık gibi fonksiyonlara sahiptir.

FİNANSAL ARAÇLAR: Finansal sisteme fon sunanların, devrettikleri fonlar karşılığında fon talep edenlerden istedikleri belgelere finansal araçlar denir. Finansal araçlar, ortaklık hakkı doğuran ya da alacağı temsil eden yazılı belge işlevini de görür.

Fon aktarımı, fon sahipleriyle kullanıcılar arasında birincil araçların el değiştirmesi yoluyla ya da aracı kurumların kaynakların kullanım aşamaları arasındaki aracılığı yoluyla gerçekleştirilir.

Finansal araçlar, finansal sistemde para piyasası ya da sermaye piyasasında işlem görmelerine göre farklı özelliklere sahiptir.

YASAL VE KURUMSAL DÜZENLEMELER: Finansal sistemin etkinliği onun tam bir açıklık ve güven içerisinde işlemesi ile mümkündür.

Bunun yanında finansal sistemin etkin ve sağlıklı çalışmasının kurallar, denetim ve yaptırımlar gibi üç temel belirleyicisi bulunmaktadır.

Finansal sistemin ekonomik gelişmeye katkı sağlayarak istikrarlı çalışabilmesi için 3 temel belirleyicisi vardır: KURALLAR, DENETİM VE YAPTIRIMLAR . Devlet ekonomi politikaları doğrultusunda kanun ve yönetmeliklerle finansal sistemin hukuki çerçevesini belirler, işleyişini düzenler, denetleme kurumları ile denetler. Sistem içinde işlem yapanların hakları korunarak sistemin istikrarlı işlemesi sağlanır. Finansal istikrarın gerçekleşmesi ikikoşula bağlıdır:

- Sözleşmeden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlayacak güven ortamı
- Piyasada arz talep dengesini yansıtan fiyatlar üzerinden güvenle işlem yapılması ve kısa dönemde fiyatlarda dalgalanmaların olmamasıdır.

Yasal ve kurumsal düzenlemelerin üç fonksiyonu vardır:

- Yatırımcılara yeterli ve doğru bilgi sağlamak,
- Finansal araçların sağlıklı ve etkin çalışmasını sağlamak,
- Parasal kontrolün geliştirilmesidir. Mevduat toplayan finansal araçlar topladıkları mevduatı krediye dönüştürerek kaydı para yaratırlar. Kaydı paranın gelişmesi para arzının artmasına enflasyonist baskıya neden olabilir. Bu nedenle Merkez Bankası ekonomideki kaydı para hacmini denetler.

Türkiye’de sermaye piyasalarında Sermaye Piyasası Kanunu ve Sermaye Piyasası Kurumu, bankacılık sektöründe ise Bankacılık Kanunu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu yasal ve kurumsal düzenlemelere örnektir.

FINANSAL SİSTEMİN FONKSİYONLARI

Yatırımlar için gerekli fonların bulunması, hacminin artırılması ve etkin dağıtımı ile finansal sistem, içinde bulunduğu ekonominin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Finansal sistemin fonksiyonları ülkeden ülkeye farklılık gösterse de genel olarak şöyle sıralanabilir:

- Tasarruf hacmini arttırma,
- Ödemelerde kolaylık sağlama,
- Likidite sağlama,
- Kredi kullandırma,
- Servet birikimi,
- Politika oluşturma,
- Risk yönetimi ve kontrolü,
- Enformasyon.

TASARRUFLARI ARTTIRMA FONKSİYONU: Bir ekonomide tasarrufların artışı, her şeyden önce ekonomik birimleri tasarruf yapmaya yöneltecek, etkinleştiren bir finansal sistemin varlığına bağlıdır. Bireylerde atıl olarak bulunan fonların, ekonominin işleyişi içine çekilmesi tasarruf hacminin ve ekonomik gelişmenin temel belirleyicisidir. Ekonomide tasarruf düzeyinin artışı, üretken yatırımların arttırılması ekonomik büyümenin temel belirleyicisidir.

Tasarruf gelirin bilerek ve isteyerek tüketilmeyen ya da tüketimin ertelendiği kısımdır. Tasarruflardan getiri elde etme beklentisi ekonomik birimleri tüketimlerinden vazgeçme ya da erteleme nedenidir. Finansal sistem tasarrufları riski az ve kar potansiyeli yüksek alanlara yönlendirerek, ekonomik birimleri daha fazla tasarrufa özendirir.

ÖDEME FONKSİYONU: Ekonomik birimlere ödeme kolaylığı sağlama fonksiyonudur. Gelişen ekonomik imkânlar ile değişim ilişkilerinde

geniş ölçüde sanal ortamlar kullanılmaktadır. Sanal ortam alış verişinde ise nakit para değil kredi kartı, banka havalesi gibi finansal araçlar kullanılarak ödemelerin yapılması kolaylaşmaktadır.

LİKİDİTE FONKSİYONU: Likit varlıklar kolay nakde dönüşme özelliği ile beklenmedik bir durumda tepki yeteneği yüksektir. Sürekli ve etkin işleyen piyasalar varlıkların likiditesi için gereklidir.

Varlıklar reel ve finansal olmak üzere 2 grupta sınıflandırılır. Finansal varlıklar reel varlıkların gelirleri üzerindeki yatırımcı haklarını ifade eder. Finansal varlıklara menkul kıymet de denir. Reel varlıklar ise mal veya hizmet üretmek üzere kullanılan varlıklardır. Finansal sistemin temel unsurlarından olan finansal araçlar, finansal piyasalarda gördükleri işlevler doğrultusunda finansal araçların likiditesi üzerinde oldukça etkilidir.

KREDİ FONKSİYONU : Ekonomik birimler tüketim ve yatırım harcamalarının finansmanına yönelik kredi imkânları yaratmaktadır. Hane halkı kredi imkânı ile ev araba, günlük tüketime yönelik harcamalar, işletmeler yatırımlarını, hükümetler ise kamu hizmetlerinin finansmanı sağlarlar.

SERVET BİRİKTİRME FONKSİYONU : Servet birikimini sağlayan bir yöntem tasarruf sahiplerinin birikimlerini değişik finansal varlık yatırımlarında değerlendirmektedir. Finansal sistem içinde işlem gören menkul kıymetler getirileri ile servet birikimine katkı sağlar.

POLİTİKA OLUŞTURMA FONKSİYONU: Devletin belli iktisadi amaçlara ulaşmak için aldığı karar ve davranışlar iktisat politikasını oluşturur. Bu amaçlara ulaşmak için mevcut yasalarda, kurumlarda ve araçlarda değişiklik yapması gerekebilir.

RİSK YÖNETİMİ VE KONTROLÜ FONKSİYONU: Finansal açıdan risk, beklenen getiri ile gerçekleşen getiri arasındaki sapmadır. Varlığın geleceğindeki değeri ile ilgili belirsizlik risktir. Risklerin sınırlanması mümkün değildir ancak riskleri yönetmek ve kontrol etmek mümkündür.

ENFORMASYON FONKSİYONU: Enformasyon sağlamak ve tam ve etkin dağılımını gerçekleştirmek finansal sistemin diğer işlevidir. Asimetrik enformasyon taraflar arasında bilgi eşitsizliği anlamına gelir. Asimetrik enformasyon yatırımcıların ters seçim ve kötü niyet sorunları ile karşılaşmaları ihtimallerini doğurur.

FINANSAL SİSTEMİN İŞLEYİŞİ

Fon arz edenler ile fon talep edenlerin buluştukları, fon değişiminin gerçekleştiği yer finansal sistemdir. Bir kesimdeki fon fazlası diğer kesimin fon açığını karşılaması fon transferidir ve finansal işlemler yoluyla sağlanır. Tasarrufların yatırımlara kolayca dönüşmesi ülke kalkınmasına katkı sağlar. Finansal sistemin işleyişi ve gelişmişliği, tasarrufların yatırımlara kolayca dönüşmesi ve ülke kalkınması açısından oldukça önemlidir.

Finansal sistemin fon kaynakları yurtiçi ve yurtdışı tasarruflar olmak üzere ayrılmaktadır. Fon talep edenlere fon aktarımının iki mekanizması vardır:

- Doğrudan finansman,
- Dolaylı finansman.

DOĞRUDAN FİNANSMAN: Fon arz edenlerle talep edenler aracısız bir araya gelmektedir. Sermaye piyasaları doğrudan finansman aracıdır(S:15, Şekil1.3).

Fon talep edenler ihraç ettikleri finansal varlıkları çok ya da az sayıda yatırımcıya satmak isteyebilir. Transfer masraflarında tasarruf

FİNANSAL EKONOMİ

sağlamak bu yöntemin avantajıdır. Sakıncası ise, fon transferinin zamanında gerçekleşmemesi ve istenen büyüklükte sonlara ulaşamamaktır.

DOLAYLI FİNANSMAN: Bir aracı kullanılmaması nedeniyle fon aktarım maliyetlerinde (transfer masrafları) nispi olarak tasarruf sağlayan doğrudan finansman yöntemi, fon transferinin zamanında gerçekleşmemesi ve istenen büyüklükteki fonlara ulaşamama gibi olumsuzluklara sahiptir.

Fon arz edenler ile talep edenler bir araya gelir, ancak yüz yüze değildirler, aracı bir kuruluş vardır (S:16, Şekil1.4).

Finansal araçların doğma sebebi, fon arz ve talep edenlerin finansal varlıkla ilgili hacim, vade, yasal özellikler, likidite, risk konularında farklı istekler ve beklentilere sahip olmalarıdır. Mevduat bankaları en önemli örnektir.

Yatırım bankaları ve aracı kuruluşlar birbirinden farklıdır. Yatırım ortaklığı, yatırım fonları, emeklilik fonları ve sigorta şirketlerinde süreç daha farklıdır.

FİNANSAL PİYASALAR

Piyasa alıcı ve satıcıların karşılaştıkları yerdir, ancak yer teknolojik imkânlarla coğrafi sınırları aşmıştır.

Ulusal ve uluslararası piyasalar; mal, faktör ve finansal piyasalar gibi yapılan işlem ve genişliğine göre piyasalar ayrılmaktadır. Finansal piyasalar, kredi tasarruf yatırım hacmi, faiz oranı, finansal varlık fiyatlarının belirlendiği ve alım satım işlemlerinin yapıldığı piyasalardır.

Ekonomik gelişme tasarruf artışına yol açmaktadır. Fon ihtiyacı olan girişimciler, daha düşük maliyetlerle finansal piyasalardan elde ederler.

Finansal piyasaların rolü, ekonomik yapı içindeki etkinliği ve önemi ile ilişkilidir. Finansal sistem içinde vade, spekülasyon, fiyat farklılığı, rekabet koşulları ve asimetrik bilgi nedeniyle finansal piyasalar birbirlerini etkiler.

Finansal piyasalar para ve sermaye piyasalarından daha geniş ve kapsayıcı pazarlar topluluğudur.

ORGANİZE VE ORGANİZE OLMAYAN PİYASALAR : Arz ve talep dengelerinin bir araya gelmesi, organizasyonun ve kurumsallaşmanın varlığı ile mümkündür. Finansal piyasalar ORGANİZE OLAN VE OLMAYAN olmak üzere ikiye ayrılır:

- **Organize Finansal Piyasalar:** Alıcı ve satıcıları buluşturan, işlemlerin oluşması için denetim ve gözetime tabii olan, işleyişine ilişkin kuralları olan piyasalardır.
- **Organize Olmayan Finansal Piyasalar:** Tezgâh üstü piyasalar da denilmektedir. Yasal ve idari kuralları olmayan, organize piyasa dışında kalan alım satım işlemlerinin gerçekleştiği piyasalardır.

PARA VE SERMAYE PİYASALARI: Finansal piyasalar sağlanan fonların süreleri açısından parave sermaye piyasaları olmak üzere ikiye ayrılır:

- **Para Piyasaları:** Kısa vadeli fon arz ve talebinin karşılandığı piyasalardır. Para piyasalarından sağlanan fonlar, işletmelerin dönen varlıklarının finansmanında kullanılır.

Likiditesi yüksek araçlar, para piyasasında yer alır. Vadeleri kısadır, arz fiyatlarında dalgalanma azdır. Riski nispeten daha düşüktür.

Para piyasası örgütlenmiş ve örgütlenmemiş olmak üzere ikiye ayrılır. Örgütlenmiş para piyasasını bankalar oluşturur. Örgütlenmemiş para piyasasını ise bankalar dışındaki kısa vadeli fon değişiminin yapıldığı piyasalardır. Bu tür piyasalar bazı durumlarda yasal düzenlemelerin dışında kalabilmektedir.

- **Sermaye Piyasaları:** Orta ve uzun vadeli fon arz ve talebinin karşılandığı piyasalardır. Hisse senedi ve tahvil gibi menkul değerlerin işlem gördüğü piyasadır. İşletmeler uzun vadeli yatırım projelerini finanse etmek ve sermayelerini arttırmak için sermaye piyasalarına başvururlar.

Sermaye piyasasında nihai borçlu ile alacaklı arasında doğrudan alacak borç ilişkisi ya da mülkiyet ilişkisi oluşmaktadır. Sermaye piyasasındaki yatırımcı aktif yatırımcıdır. Genel olarak sermaye piyasası işlemleri hisse senedi ve tahvil gibi menkul değerlerin alım satımını içermektedir. Bu piyasanın tipik ve para piyasasından ayrıldığı en belirleyici özelliği orta ve uzun vadeli fonlardan oluşmasıdır.

Uygulamada finansal araçların birçoğunun her iki piyasada birden faaliyet göstermesi, fonların her iki piyasa arasında gidip gelebilmesi para ve sermaye piyasalarının birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılmasını zorlaştırmaktadır.

BİRİNCİL VE İKİNCİL PİYASALAR: Finansal piyasalar, işlem gören araçların piyasalara ilk defa sürülmüş olup olmamalarına göre sınıflandırılır:

- **Birincil Piyasalar:** İlk kez dolaşıma çıkan finansal araçların işlem gördüğü piyasalardır. Bu piyasalar tasarrufları yatırımlara aktarır.
- **İKİNCİL PİYASALAR:** Daha önce ihraç edilmiş menkul kıymetin el değiştirdiği, tekrar alınıp satıldığı piyasalardır. Menkul kıymetlerin nakde dönüşümünü sağlayan piyasalardır. Likiditesini ve pazarlanabilirliği arttırır.
- Sermaye piyasası gelişmiş ülkelerde "over the counter market" adı verilen borsa dışı piyasalar vardır. Tezgâh üstü piyasalar olarak dilimize çevrilen bu piyasalar, ikincil piyasaların diğer bir türüdür. Borsada işlem görmeyen araçlar bu piyasada el değiştirir.

SORU-CEVAP

SORU:

Reel sektör ile finansal sektör arasında ne tür ayrımlar vardır?

CEVAP:

Mal ve hizmetlerin üretimi, tüketimi, alım ve satımı, bunlar karşılığında yapılan ödemeler, borç alma, borç verme, yatırım gibi ekonomik faaliyetler genel ekonomik yapı içinde gerçekleşmektedir. Bunlardan üretim, tüketim, değişim, reel yatırımlar gibi olanları reel sektörü ilgilendirirken, finansal nitelikte olan varlıkların üretim ve değişimi ise finansal sektörün konusunu oluşturmaktadır. Reel sektör (reel kesim), ekonominin tarım, sanayi ve hizmetler ana sektörlerinde üretici ve tüketici konumundaki ekonomik birimlerin tümünü temsil eden kesimdir. Bu kesimin ihtiyaç duyduğu fonlar finansal sektör tarafından toplanır ve reel sektöre kullanılır. Bu süreçte finansal sektör ve finansal ilişkilere önemli bir rol düşmektedir.

SORU:

Finansal sistemin temel unsurları nelerdir?

CEVAP:

Genel anlamda sistem ve aynı zamanda finansal sistem ile ilgili tanımda ortaya çıkan temel özellik, aralarında ilişkiler bulunan ve birbirlerini etkileyen unsurların varlığıdır. Bunlar sistemin temel unsurları olarak kabul edilir. Bu anlamda finansal sistemin temel unsurları; fon arz edenler, fon talep edenler, finansal araçlar (kurumlar), finansal araçlar ve yasal-kurumsal düzenlemeler olarak sıralanmaktadır. Finansal sistemin sayılan bu unsurlarının aynı zamanda sistemin ana çatısını oluşturduğu da söylenebilir.

SORU:

Fon arz edenler kimlerdir?

CEVAP:

Finansal sistemin özünde, kabul edilebilecek bir getiri karşılığında, mevcut gelirin gelecekteki gelirle değişimi ve tasarrufları yatırıma dönüştürme güdüsü bulunmaktadır. Finansal sistemin amaçlarından birisi enflasyon gibi olumsuzluklar yaratmadan, ekonominin değişik sektörlerinde maksimum kaynak kullanımını sağlayacak fonların elde edilmesidir. Bunun için gelirlerinden daha az harcamada bulunan, tasarruf yapan ve fon sunan ekonomik birimlerin olması gerekmektedir. Sistem içinde bir tarafta gelirlerinin tamamını tüketmeyen fon fazlasına sahip kesim, diğer yanda ise gelirlerinden daha fazla harcama yapan/yapmak isteyen, fon ihtiyacı olan (fon açığı bulunan) kesim yer alır. Fon fazlası olanlar ya da fon arz edenler, gelirlerinden daha az harcama yapan ya da gelirlerinin bir kısmının kullanımından vazgeçen yani bu anlamda tasarrufta bulunan ekonomik birimlerdir.

SORU:

Fon talep edenler kimlerdir?

CEVAP:

Fon talep edenler, finansal sistemin en önemli unsurlarından birisidir ve finansal sistem içinde fon arz edenlerin tam karşılığı bir unsur olarak karşımıza çıkarlar. Bunlar, gelirlerinden daha fazla harcama yapan ya da bu yönde bir isteği olan, ama bunun için gerekli fonu kendi başına sağlayamayan, bu bağlamda fon açığı olan ekonomik birimlerdir. Söz konusu ekonomik birimler genellikle durumlarına uygun finansal araçları kullanmak suretiyle fon fazlası olan ekonomik birimlerin fonlarını kullanırlar ve finansal aracın türüne bağlı olarak fonlarını kullandıkları ekonomik birimlere çeşitli ekonomik menfaatler sağlarlar. Ekonomik menfaat, tahvil vb araçlar için faiz olurken, hisse senedi için kâr payı (temettü) olarak karşımıza çıkmaktadır. Fon talep eden ekonomik birimler de, fon arz edenler gibi bireyler (hane halkları), işletmeler ve devletler olarak sıralanmaktadır.

SORU:

Finansal araçların finansal sistemdeki rolleri nelerdir?

CEVAP:

Sistem içinde fonların arz edenlerden talep edenlere doğru aktarılması sürecinde çeşitli finansal araçlar (finansal kurumlar) işlev görmektedir. Burada öncelikle bir konunun açıklığı kavuşması doğru olacaktır. O da finansal kurum ve finansal aracı kavramlarıdır. Aslında her ikisi de aynı şeyi ifade etmektedir. Sadece bazı kaynaklarda finansal araçlar, "finansal kurumlar" olarak da isimlendirilmektedir.

Finansal piyasaların tam etkin bir işleyişe sahip olmadığı günümüz ekonomilerinde finansal araçlar önemli işlevlere sahiptir. Finansal araçlar, fon akışı esnasında muhtemel gecikmeleri önlemek ve fon akışını çabuklaştırmak gibi çeşitli fonksiyonları yerine getirirken, fon talep edenler ile arz edenler arasında bir nevi köprü görevi görmektedirler. Bu bağlamda finansal araçlar, uzmanlık gerektiren işlerde aracılık ederek ve ölçek ekonomisini kullanarak finansal sistemde işlem maliyetlerini asgariye indirirler. Bunun dışında yukarıdaki örnekten de anlaşıldığı gibi, fon değişimin daha hızlı ve daha kolay yapılmasını sağlarlar. Aynı zamanda finansal araçlar, finansal piyasalarda ortaya çıkan asimetrik bilgi sorununun çözümünde de önemli görevler üstlenmektedir. Bütün bunların dışında finansal araçların yerine getirdikleri ilave bir takım fonksiyonları daha bulunmaktadır. Bunlar vade ayarlama, miktar ayarlama, risk azaltma ve finansal danışmanlık gibi fonksiyonlardır.

SORU:

Finansal araçların finansal sistemdeki rolleri nelerdir?

CEVAP:

Fonların, arz edenlerden fon ihtiyacı olanlara (talep edenlere) aktarılması sırasında, sahiplik ve el değiştirme olgusunu kanıtlayacak çeşitli belgelere ihtiyaç duyulmaktadır. Finansal sistemde fon sunanlar, devrettikleri fonların karşılığında, fon talep edenlerden çeşitli belgeler istemektedirler. Bu belgelere finansal araç denilmektedir. Aynı zamanda finansal araçlar, fonların aktarılması sırasında, aktarılan fonlar üzerinde bir ortaklık hakkı doğuran ya da alacağı temsil eden yazılı belgelerdir. Finansal sistemin işleyiş sürecinde, alacak ve mülkiyet ilişkilerini yansıtan finansal araçlar, fon fazlası veren kesimlerin fonlarını açık veren kesimlerin kullanı- mına sunulmasında önemli bir rol üstlenmektedirler. Fonların aktarımı, fon sahipleriyle kullanıcılar arasında, birincil araçların el değiştirmesi yoluyla doğrudan yapılabildiği gibi, aracı kurumların kaynakların kullanım aşamaları arasındaki aracılığı yoluyla, dolaylı olarak da gerçekleşebilmektedir. Aracı kurumların yarattığı dolaylı varlıklar, bu aktarmanın araçları olmaktadır.

SORU:

Yasal kurumlar ve düzenlemelerin finansal sistemdeki rolleri nelerdir?

CEVAP:

Finansal sistemin etkin çalışması ve ekonomik gelişmeye destek olabilmesi için istikrar içinde çalışması gerekmektedir. Bir ekonomide finansal sistemin sağlıklı çalışmasının kurallar, denetim ve yaptırımlar gibi üç temel belirleyicisi bulunmaktadır. Diğer yandan finansal sistemin etkinliği onun tam bir açıklık ve güven içerisinde işlemesi ile mümkündür. Bu bağlamda sistemin işleyişini düzenleyecek ve ortaya çıkacak sorunların çözümünde yararlanılacak çeşitli yasal ve kurumsal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Devlet, ekonomi politikaları doğrultusunda hazırlayacağı kanun ve yönetmeliklerle, finansal sistemin hukuki çerçevesini belirleyip, işleyişini düzenler ve denetleme kurumları aracılığı ile sistemi denetim altında tutar. Böylelikle, sistem içinde işlem yapanların doğru bilgi alma hakkı dahil her türlü hakkı korunarak sistemin düzgün ve istikrarlı işlemesi sağlanır. Finansal istikrar iki koşulun gerçekleşmesine bağlıdır. Bunlar:

- Finansal araçların sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini yerine getirmelerine imkan verecek yüksek derecede güvenin olması,

- Finansal piyasalarda katılımcıların piyasadaki arz-talep dengesini yansıtan fiyatlar üzerinden güvenle işlem yapması ve kısa dönemde fiyatlarda önemli dalgalanmaların olmamasıdır.

Bu koşulların oluşmaması, finansal sistemde istikrarsızlığa neden olmakta ve fonların verimli yatırım fırsatlarına yönelmesine engel olmaktadır. Bu bağlamda yasal ve kurumsal düzenlemelere çeşitli fonksiyonlar yüklenmektedir. Yasal ve kurumsal düzenlemelerin ilk fonksiyonu yatırımcılara yeterli ve doğru bilgi sağlanmasıdır. Yatırımcıların sürekli bilgilendirilmesi için sermaye piyasasında menkul kıymet ihraç eden işletmelere, yatırımcıları ilgilendiren konularla ilgili bilgileri açıklama zorunluluğu getirilmiştir. Yatırımcılara yeterli ve doğru bilgi sağlanması, yatırımcılar arasında bilgi eşitsizliği sorununa çözüm olmaktadır. Yasal ve kurumsal düzenlemelerin ikinci fonksiyonu, finansal araçların sağlıklı ve etkin çalışmasını sağlamaktır. Bunun için finansal araçlara (kurumlara) bilgi verme yükümlülüğü getirilmektedir. Finansal kurumların sağladığı bilgiler bu kurumların risk düzeyini saptayabilmek için önemli veriler sağlamaktadır. Örneğin, ülkemizde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) banka raporlarından hareketle bankaların risklerini saptamakta ve bu risk düzeyine göre sermaye yeterliliği sağlamalarını zorunlu kılmaktadır. Finansal sistemde yapılan yasal ve kurumsal düzenlemelerin bir diğer fonksiyonu ise parasal kontrolün geliştirilmesidir.

SORU:

Finansal sistemin ne gibi fonksiyonları bulunmaktadır? Sıralayınız.

CEVAP:

Finansal sistemin önemi, onun ekonomik yaşamda bir takım fonksiyonlar icra etmesine bağlıdır. Bu fonksiyonlar zamana ve içinde yer aldıkları ekonomilere göre bazı farklılıklar taşıyabilmektedir. Bununla birlikte hemen her ekonomide finansal sistemlerin yerine getirdikleri ve genel fonksiyonlar olarak isimlendirilen işlevleri bulunmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Tasarruf hacmini artırma
- Ödemelerde kolaylık sağlama
- Likidite sağlama
- Kredi kullandırma
- Servet birikimi
- Politika oluşturma
- Risk Yönetimi ve Kontrolü
- Enformasyon

SORU:

Finansal sistemin tasarruf artırma fonksiyonunu açıklayınız.

CEVAP:

Finansal sistemin işlevlerinden birisi ekonomideki tasarruf ve bu bağlamda yatırım düzeyinin yükseltilmesidir. Bu anlamda bireylerin ellerinde atıl olarak bulunan fonların, ekonominin işleyişine

çekilmesi ayrı bir önem taşımaktadır. Bilindiği gibi, bir ulusal ekonomide tasarruf hacminin büyüklüğü ekonomik gelişmenin temel belirleyicisidir. Oysa ekonomik yaşama kanallı edilmemiş, atıl durumda olan (gömülenmiş), birikimlerin makro ekonomik anlamda tasarruf niteliği yoktur. Finansal sistem atıl, dağılık ve küçük birikimlerin istikrarlı ve geniş tabanlı bir finans havuzunda bir araya getirilip biriktirilmesine ve fon arzının genişlemesine olanak sağlarlar. Bunun sonucunda fonların elde edilmesi, kullanılması ve makro düzeyde daha geniş bir alana yaygınlaştırılması imkanı ortaya çıkar. Bir ekonomide tasarruf düzeyinin artışı, üretken yatırımları artırması bağlamında, ekonomik büyümenin temel belirleyicisidir. Fonların ekonomiyeye kazandırılması sonucu aynı zamanda, fonlardan yararlanmak isteyenler için alternatif olanaklar yaratılmaktadır. Bu anlamda hem fon sunucular, hem de fon talep edenler için piyasadan yararlanma olanakları artmaktadır. Tasarruf gelirin tüketilmeyen kısmı ya da tüketimin bir kısmının ötelenmesi (ertelenmesi) olarak tanımlanır. Aslında bu tanım eksiktir. Çünkü tasarruf olabilmesi için ekonomik birimlerin "bir şekilde" tüketimden vazgeçmeleri ya da tüketimlerini ertelemeleri algılanmaktadır. Oysa gerçek bir tasarruftan söz edebilmek için, tüketimin "bilerek ve isteyerek" ertelenmesi ya da ondan vazgeçilmesi söz konusu olmalıdır. Bir başka ifade ile tasarruf, ekonomik birimlerin bilerek ve isteyerek gelirlerinin bir kısmını tüketmemesi ya da ötelenmesidir.

SORU:

Finansal sistemin ödeme fonksiyonunu açıklayınız.

CEVAP:

Ödeme fonksiyonu finansal sistemin günlük değişim ilişkilerinde ekonomik birimlere ödeme kolaylığı sağladığı bir fonksiyondur. Finansal sistemin bir ürünü olan para ve para benzerleri olmasaydı, piyasalarda değişim ilişkileri muhtemelen takas usulü ile yapılacaktı. Bu durumda dünya çapında ticaretin ve ekonomik ilişkilerin günümüzdeki boyutlarda olması düşünülemezdi. Günümüz değişim ilişkilerinin önemli bir bölümü finansal sistemin ödeme aracı olan kredi kartları veya banka çekleri ile yapılmaktadır. Bugün gelişen teknolojik imkanlar doğrultusunda artık değişim ilişkilerinde geniş ölçüde sanal ortamlar da kullanılmaktadır. Sanal ortamda yapılan alış-verişlerde ise nakit para değil, finansal sistemin sağladığı çeşitli finansal araçlar (kredi kartı, banka havalesi, vb) kullanılarak ödemelerin yapılması kolaylaşmaktadır.

SORU:

Finansal sistemin likidite fonksiyonunu açıklayınız.

CEVAP:

Ekonomi literatüründe likidite, bir varlığın istendiğinde kısa sürede ve kolayca nakde dönüşme yeteneği olarak tanımlanır. Bu bağlamda, bir varlığın likiditesi ne kadar yüksekse bunun başka bir varlığa dönüşümü de o kadar kolay olmaktadır. Ayrıca likit varlıklar, beklenmeyen olaylar ve fırsatlar karşısında daha çabuk tepki verme yetenekine de sahiptirler. Varlıkların likiditesini sağlayan temel etken o varlıklar için sürekli ve etkin işleyen piyasaların olmasıdır. Yani onların alıcı ve satıcılarının güven içinde kolayca karşılaşabilecekleri ve alım satım işlemlerinin yapılabildiği organizasyonların mevcut olması gerekir.

Varlıklar ekonomik birimler için değer ifade eden mülkiyet unsurlarıdır. Aynı zamanda varlıklar reel ve finansal olarak iki temel grup altında toplanmaktadır. Finansal varlıklar temel olarak reel varlıklar veya reel varlıkların operasyonları sonucunda oluşan gelirler üzerinde

yatırımcının sahip olduğu hakları ifade eden unsurlardır. Finansal varlıklara genel olarak menkul kıymet denir. Reel varlıklar ise, mal veya hizmet üretmek üzere kullanılan varlıklardır. Ekonominin üretim potansiyeli direkt olarak reel varlıkların üretim potansiyelleri ile ortaya konur. Reel varlıklar üretken kaynakları kullanarak üretimlerini sağlarlar.

Uygulamada özellikle finansal varlıklarda likidite istenilen bir özellik niteliği taşımaktadır. Örneğin, elinizdeki bir Hazine bonosunu kolayca nakde dönüştürebilirsiniz, ancak fabrikanızdaki bir torna tezgahını satmak istediğinizde bir süre beklemek zorunda kalabilirsiniz. Bunun gibi örneğin, bir şirketin hisse senedini elinizde bulunduruyorsanız, bu şirketin reel varlıkları üzerinde pay sahibisiniz demektir. Bu payınızı satmak istediğinizde, makineleri satmak seçeneği ile karşılaştırıldığında, daha kolaydır. Bu durumda finansal sistemin yarattığı finansal varlıkların likiditesinin daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte finansal varlıkların likiditesi finansal sistemin gelişmişliği ve etkinliğiyle yakından ilgilidir. Finansal sistemin temel unsurlarından olan finansal araçlar, finansal piyasalarda gördükleri işlevler doğrultusunda finansal araçların likiditesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptirler.

SORU:

Finansal sistemin kredi fonksiyonunu açıklayınız.

CEVAP:

Finansal sistemin yerine getirdiği diğer bir fonksiyon da kredi kullandırma fonksiyonudur. Bu fonksiyon aracılığıyla ekonomik birimlerin tüketim ve yatırım harcamalarının finansmanına yönelik kredi imkânları yaratılmaktadır. Sağlanan kredi imkânları ile hane halkları günlük tüketim, ev, araba, tatil gibi mal ve hizmetlere yönelik harcamalarını, işletmeler çeşitli yatırımlarını, hükümetler ise çeşitli kamu hizmetlerinin finansmanını sağlamaktadırlar.

SORU:

Finansal sistemin servet biriktirme fonksiyonunu açıklayınız.

CEVAP:

Bir stok kavramı olarak servet, zenginliği meydana getiren ekonomik değerler toplamı olarak tanımlanır. Günümüz ekonomilerinde servet birikimine yol açabilecek değişik yöntemler bulunmaktadır. Bunlardan birisi tasarruf sahiplerinin birikimlerini değişik finansal varlık yatırımlarında değerlendirmesidir. Bu anlamda finansal sistem içinde işlem gören, özellikle hisse senedi, tahvil, hazine bonosu gibi menkul kıymetlere yapılan yatırımlar, getirileri itibarıyla, servet birikimine hizmet etmektedir.

SORU:

Finansal sistemin politika oluşturma fonksiyonunu açıklayınız.

CEVAP:

Finansal sistem, aynı zamanda hükümetlerin iktisat politikası uygulamalarında önemli bir role sahiptir. Bilindiği gibi iktisat politikası, devletin belli iktisadi amaçlara ulaşmak için aldığı kararlar ve davranışlardan oluşan bir süreçtir. İktisat politikasında hedeflenen amaçlara (ekonomik büyüme, fiyat istikrarı, istihdam düzeyini artırma

vb) ulaşmak için hükümetin bazı önlemler alması, mevcut yasalarda, kurumlarda ve araçlarda değişiklikler yapması gerekebilir. Bu anlamda hükümetler gerektiğinde finansal sistem içinde faiz oranları, mevduat karşılık oranları, döviz kurları gibi değişkenler, Bankacılık Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu gibi yasal düzenlemelerle politikalarını uygulamaktadır. Bu bağlamda, yukarıda saydıklarımız finansal sistemin unsuru olmaları nedeniyle, finansal sistemin iktisat politikalarının yürütülmesinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

SORU:

Finansal sistemin risk yönetimi ve kontrol fonksiyonunu açıklayınız.

CEVAP:

Risk genel anlamıyla kaybetme olasılığı olarak bilinir. Finansal açıdan risk beklenen getiri ile gerçekleşen getiri arasındaki sapmadır. Bir başka tanıma göre risk, bir varlığın gelecekteki değeri konusunda mevcut olan belirsizliktir. Bu anlamda finansal yatırımlarda her zaman için bir kaybetme olasılığı yani risk söz konusudur. Risklerin varlığı onlardan korunmayı gerektirir. Ancak finansal anlamda risklerin tamamen sıfırlanması söz konusu değildir. Bu durumda da karşımıza risklerin yönetimi ve kontrol edilmesi konusu çıkmaktadır. Finansal sistemin bu konuda üstlendiği fonksiyon riskin yönetim ve kontrol edilmesine olanak sağlamasıdır. Finansal sistem işleyiş sürecine bağlı olarak ve risk dağıtımı için uygun araçlar sunarak risk yönetimini kolaylaştırmaktadır.

SORU:

Finansal sistemin enformasyon fonksiyonunu açıklayınız.

CEVAP:

Finansal sistemin diğer işlevi, enformasyon sağlamak ve bunun ilgililere tam ve etkin şekilde dağıtımını gerçekleştirmektir. Bu bağlamda finansal sistem özellikle fon talep edenler (borçlanmak isteyenler) hakkında ve çeşitli finansal finansal varlıkların getirileri ile ilgili beklentiler hakkında, enformasyon sağlanması ve bunun dağıtımını etkin şekilde yapabilmelidir. Finansal sistemde çeşitli sorunlara yol açan asimetrik enformasyon, taraflar arasındaki bilgi eşitsizliğine işaret eder.

Finansal piyasalarda taraflar bazen tam bir bilgi eşitliği içinde olamayabilir. Çoğu kere birisi genellikle diğer taraf hakkında doğru kararlar vermek için yeterli bilgiye sahip değildir. Bu durum "asimetrik bilgi (enformasyon) sorunu" olarak bilinir. Örneğin kredi alan bir borçlu krediyi nasıl kullanacağı, yatırım projelerin potansiyel getiri ve risklerini krediyi kullandıranlara göre daha iyi bilebilecektir. Asimetrik enformasyon (eksik bilgilendirme), yatırımcıların ters seçim ve kötü niyet sorunları ile karşı karşıya kalabilecekleri anlamına gelir. Ters seçim işlem öncesi oluşan, ahlaki tehlike ise işlem (fon değişimi) sonrası karşılaşılan asimetrik bilgi sorunları olarak bilinmektedir.

Asimetrik enformasyonun varlığı, finansal piyasaların etkin çalışmasını engelleyeceği için çözümlenmesi gerekir. İşte bu nokta, finansal sistemin fonksiyonlarından birisi "asimetrik enformasyon" sorununun çözümü olarak karşımıza çıkmaktadır. Finansal sistem işleyişinin ortaya çıkardığı çeşitli yöntem ve teknikler, finansal piyasalardaki ters seçim ve kötü niyet sorunlarını azaltır ve yatırımcıların kullanabileceği enformasyon düzeyini artırarak finansal piyasalardaki etkinliği yükselmesini sağlar

SORU:

FİNANSAL EKONOMİ

Finansal sistemin işleyişini kısaca açıklayınız.

CEVAP:

Finansal sistem, gelecekteki tüketim ile şimdiki tüketim arasında tercihlerin yapıldığı ve bu bağlamda oluşturulan tasarrufların fon talep edenlere kullandırıldığı bir bütünsel yapıdır. Bir başka ifade ile bu sistem sayesinde fon arz edenler ile fon talep edenlerin birbirlerini bulmaları sağlanarak, fon değişimleri gerçekleştirilir. Buna aynı zamanda fon transferi denilmektedir. Bir ekonomide, herhangi bir kesimdeki fon fazlası, fon açığı olan bir başka kesimin kullanımına finansal işlemler yoluyla sunulur. Bu nedenle, finansal işlemler ve bu işlemlerin içinde gerçekleştiği finansal sistem, ekonominin işleyebilmesi için hayati önem taşır. Bir ülkede finansal sistemin gelişmişliğinin, tasarrufların yatırımlara kolayca dönüşmesi ve ülke kalkınması açısından çok önemli bir yeri vardır. İyi işleyen bir finansal sistem, tasarrufların etkin bir şekilde kullanımını sağlayarak ülke kalkınmasına katkıda bulunur.

SORU:

Doğrudan finansman nedir? Açıklayınız.

CEVAP:

Doğrudan finansman fon arz edenler ile fon talep edenlerin, aralarında bir aracı olmaksızın, bir araya geldikleri ve fon transferinin gerçekleştiği bir yöntemdir. Günümüzde doğrudan finansman yöntemi daha çok sermaye piyasalarında kullanılmaktadır. Burada fon temin etmek isteyenler fon arz edenlere çeşitli finansal araçlar satarak fon sağlamaktadırlar. Bu yöntemde, fon ihtiyacı olanlar bu ihtiyaçlarını ifade eden bir belge (menkul kıymet) karşılığında, doğrudan fon sunanlardan kaynak sağlamaktadır. Bu yöntemde fon fazlasına sahip birimler fonlarını, değişik yatırım alternatifleri arasında kendi değerlendirmelerine dayanarak tahsis etmektedirler.

SORU:

Dolaylı finansman nedir? Açıklayınız.

CEVAP:

Bu yöntemde de finansal piyasalarda fon arz edenler ile fon talep edenler bir araya gelmektedirler. Ancak buluşma doğrudan finansman yönteminin aksine, yüz yüze bir buluşma değildir. Dolaylı finansman yöntemi, fonların bir aracı kuruluş yardımıyla arz edenlerden talep edenlere doğru aktarımını ifade eder. Genellikle taraflar birbirini görmeksizin fon transferi gerçekleşir. Bu yöntemde fon sunanlar ellerindeki fonları bir finansal kuruluşa vermekte ve fonların ihtiyacı olan kesimlere dağılımı, finansal kuruluşun değerlendirmelerine dayalı olarak gerçekleşmektedir. Uygulamada fon arz edenlerle talep edenlerin, finansal varlık alıcı ve satıcılarının alım satım konusundaki hacim, vade, yasal özellikler, likidite, risk, vb konularda farklı istekler ve beklentilere sahip olmaları, finansal araçların doğmasına neden olmuştur. İşte finansal piyasalarda birbirine zıt yöndeki bu istek ve beklentileri karşılamaya çalışan araçlara finansal araçlar (kurumlar), bu türdeki finansman türüne de dolaylı finansman denilmektedir. Bu tür finansman yönteminde, farklı kuruluş ve işleyiş özelliklerine sahip değişik araçlardan yararlanılmaktadır. Bunun tipik örneği mevduat

bankalarıdır. Mevduat bankalarına yatırılan mevduatın, bu kurumlarca kredi olarak kullandırılması süreci bir dolaylı finansman yöntemidir

SORU:

Organize finansal piyasaları açıklayınız.

CEVAP:

Alıcı ve satıcıları resmi olarak belirlenmiş fiziksel alanlarda buluşturan, işlemlerin oluşması için belli kurum ve kuruluşların denetimi ve gözetimine tabi olan ve işleyişe ilişkin kendine özgü kuralları olan piyasalar olarak tanımlanır. Bu piyasalarda alım satım koşulları, işlem yapacak olanların nitelikleri, işlem zamanı ve yeri gibi çeşitli özellikler belli standartlara bağlanmıştır.

Organize piyasaları ülkemiz açısından örneklemek gerekirse, organize para ve organize sermaye piyasaları altında bu piyasaları sınıflandırabiliriz. Bu anlamda; Interbank Para Piyasası, TCMB bankalararası döviz piyasası, BIST Tahvil ve Bono Piyasası, BIST Hisse Senetleri Piyasası, BIST Uluslararası Tahvil ve Bono Piyasası ve İstanbul Altın Borsası örgütlenmiş (organize) finansal piyasalara örnek oluşturan finansal piyasalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

SORU:

Organize olmayan finansal piyasaları açıklayınız.

CEVAP:

Bu piyasalar tezgâh üstü piyasalar (Over-The Counter Markets) olarak da bilinmektedir. Yasal ve idari olarak belirlenmiş kuralları olmayan, fiziki ve resmi olarak belirlenmiş bir mekanı bulunmayan, organize piyasa dışında kalan alım ve satım işlemlerinin gerçekleştiği, ilgili kurum ve kuruluşların denetim ve gözetiminden uzak piyasalar olarak tanımlanabilir.

Bu konuda ülkemiz açısından örnekleme yapmak gerekirse; Bankalararası TL Piyasası, Bankalararası Repo Piyasası, Serbest Döviz Piyasası, Bankalararası Altın Piyasası gibi piyasaların birer örgütlenmemiş finansal piyasa türü olduğu görülecektir.

SORU:

Para piyasalarını açıklayınız.

CEVAP:

Kısa vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasalardır. Bu piyasanın tipik özelliği kısa vadeli (genellikle bir yıldan kısa vadeli) fonlardan oluşan bir piyasa olmasıdır. Para piyasalarından sağlanan fonlar kredi olarak işletmelerin döner varlıklarının finansmanında kullanılır. Piyasanın kaynaklarını tasarruf sahiplerinin birikimleri ve genellikle bankalardaki çeşitli mevduatlar oluşturur. Bu piyasalarda kambiyo senetleri, hazine bonosu, mevduat sertifikası, varlığa dayalı menkul kıymetler, banka kabulü gibi araçlar işlem görmektedir.

Para piyasası araçları likiditesi yüksek olan araçlardır. Aynı zamanda vadelerin kısa olması nedeniyle alınıp satılan araçların arz fiyatlarında fazla dalgalanmalar olmaz. Dolayısıyla para piyasası araçlarının riski nispeten daha düşüktür.

Para piyasasında fon fazlası olan ekonomik birimler birikimlerini bir para piyasası kurumuna (genellikle bir bankaya) yatırmakta, diğer bir anlatımla, bu piyasada faaliyet gösteren finansal kurumlar ihraç

ettikleri mevduat sertifikası gibi araçları kullanarak tasarruf sahiplerinden fon toplamaktadır. Fon açığı olan ekonomik birimler ise, finansal kurumlara başvurarak fon ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Böylece nihai alacaklı tasarruf sahibi ile nihai borçlu fon kullanan karşı karşıya gelmemekte, fonların akımı finansal kurum aracılığıyla dolaylı olarak gerçekleşmektedir. Fon arz eden, tasarruf sahibi, bu piyasada aktardığı fonun nasıl ve kimler tarafından kullanıldığı gibi konularla ilgilenmez. Sadece finansal kuruma verdiği fon ve getirisi ile ilgilenmektedir. Bu bağlamda para piyasasındaki fon fazlası olan tasarruf sahibi pasif yatırımcı olarak tanımlanabilir.

Para piyasası, kendi içinde, örgütlenmiş ve örgütlenmemiş para piyasası olarak sınıflandırılabilir. Örgütlenmiş para piyasası bankalar sisteminden oluşur. İşletmelerin nakit ihtiyaçlarının önemli bir kısmı bankalar tarafından karşılanmaktadır. Günlük, aylık para gereksinimleri, iskonto senetleri, döviz ve diğer unsurlar, bu piyasanın temel konularını oluşturmaktadır. Örgütlenmemiş para piyasası ise bankalar sistemi dışında kalan ve kısa vadeli fon değişiminin yapıldığı piyasadır. Bu tür piyasalar örgütlenmedikleri gibi, bazı durumlarda yasal düzenlemelerin de dışında kalabilmektedirler. Bir ekonomide eğer örgütlenmiş para piyasası yeteri kadar gelişmemiş ve kaynakları kıt ise örgütlenmemiş piyasaya yol açılır. Örgütlenmemiş para piyasasının diğer bir özelliği de işlemlere uygulanan faiz oranlarının örgütlenmiş piyasaya göre nisbeten yüksek olmasıdır

SORU:

Sermaye piyasalarını açıklayınız.

CEVAP:

Orta ve uzun vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasalara sermaye piyasaları adı verilir. Genel olarak sermaye piyasası işlemleri hisse senedi ve tahvil gibi menkul değerlerin alım satımını içermektedir. Bu piyasanın tipik ve para piyasasından ayrıldığı en belirleyici özelliği orta ve uzun vadeli fonlardan oluşmasıdır. İşletmeler para piyasalarına genellikle işletme sermayesi ihtiyaçlarını karşılamak üzere başvururken, sermaye piyasasına uzun vadeli yatırım projelerini finanse etmek ve sermayelerini artırmak amacıyla başvururlar. Sermaye piyasaları şirketlerin kaynak yetersizliklerinin çözümüne, hisse senedi ve tahvillerinin kolayca pazarlanmasına yardımcı olurken, aynı zamanda mülkiyeti yaygınlaştırmakta ve küçük tasarruf sahiplerine cazip gelir imkânları sağlamaktadır.

Sermaye piyasasında fon akımları, para piyasasına göre daha dolaysız olarak gerçekleşmektedir. Bu piyasada fon açığı olan ekonomik birimler ihraç ettikleri hisse senedi, tahvil vb finansal araçlarla fon ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Fon fazlası olan ekonomik birimler ise, ihraç edilen finansal araçları almak suretiyle fonlarını ihtiyaç duyan kesimlere sunmakta ve böylece kar payı ve faiz şeklinde gelir elde etmektedirler. Bu piyasada genellikle nihai borçlu ile nihai alacaklı arasında doğrudan borç alacak ya da mülkiyet ilişkisi oluşmaktadır. Tasarruf sahibi bu piyasada, aktardığı fonun kimler tarafından kullanılacağına piyasada kendisine sunulan finansal araçları risk-getiri tercihinine göre seçerek kendisi karar vermektedir. Bu özelliği nedeniyle sermaye piyasasındaki yatırımcıyı aktif yatırımcı olarak nitelemek mümkündür.

SORU:

Para ve sermaye piyasaları arasındaki farklılıklar nelerdir?

CEVAP:

Uygulamada para ve sermaye piyasalarını birbirlerinden kesin çizgilerle ayırmak kolay değildir. Finansal araçların birçoğunun her iki piyasada birden faaliyet göstermesi ve fonların her iki piyasa arasında gidip gelebilmesi, iki piyasanın kesin çizgilerle ayrılmasını zorlaştırmaktadır.

Para ve sermaye piyasaları arasında birinden diğerine doğru sürekli bir fon akımı mevcuttur. Getiri oranı bu iki piyasa arasındaki fon akımını ayarlayan bir düzenleyici durumundadır. Bu iki piyasa arasında fonlar genellikle düşük getiri oranından yüksek olana doğru kayar. Fon fazlası olanlar, kendi yatırım politikaları ve beklenen getiriye bağlı olarak fonlarını bu piyasalardan birine veya her ikisine birden yönlendirebilirler. Yine aynı şekilde fon ihtiyacı olan birimler de, ihtiyaç duydukları fonun türüne göre bu piyasalardan birinden veya her ikisinden birden borçlanabilirler. Para ve sermaye piyasası arasında cari faiz oranları değişik olmakla birlikte birbirleriyle ilişkilidir. Bu iki piyasa arasındaki getiri farklılıkları fonların piyasalar arasında değişimine neden olur. Örneğin devletin yüksek getirili uzun vadeli finansal araçlar ihraç etmesi durumunda, parasını bankaya yatırmış olan bireyler daha yüksek getiri elde etmek amacıyla paralarını bankadan çekerek devletin çıkarmış olduğu tahvilleri alacaklardır. Bu durumda bankalar ellerindeki fonların başka bir alana kaymasını önlemek için, mevduatlara uyguladıkları faiz oranlarını artırma yoluna gidebileceklerdir.

SORU:

Birincil piyasaları açıklayınız.

CEVAP:

İlk kez dolaşıma çıkan finansal araçların işlem gördüğü piyasalar birincil piyasalar olarak adlandırılır. Bu piyasalarda işletmeler, hisse senedi ve tahvil ihraç etmek suretiyle fon fazlası olanlardan fon toplamaktadırlar. Dolayısıyla bu piyasalar tasarrufların yatırımlara kanalize edildiği piyasalar olmaktadır. Bu bağlamda örneğin sermaye piyasasının fonları yatırımlara aktarma fonksiyonu daha çok birincil piyasalarda gerçekleşmektedir.

Birincil piyasada menkul değeri ihraç eden firma ile fon fazlası olan ekonomik birimler doğrudan ya da bir finansal aracı vasıtasıyla dolaylı olarak karşılaşır. Doğrudan karşılaşmada herhangi bir finansal aracı yer almayacağından ödenecek bir komisyon yoktur. Söz konusu durum ihraç maliyetlerinde önemli bir tasarruf sağlayarak üstünlük yaratır. Bunun yanı sıra sakıncası ise ihracın başarısız olma riskinin yüksek olmasıdır. Dolaylı karşılaşmada ise finansal aracıya komisyon ödenmesine karşın ihracın başarısız olma riski daha düşüktür

SORU:

İkincil piyasaları açıklayınız.

CEVAP:

Daha önceden ihraç edilmiş menkul kıymetlerin el değiştirdiği, yatırımcılar tarafından tekrar tekrar alınıp satıldığı piyasalara ikincil piyasalar denir. Menkul kıymetleri birincil piyasalardan alanlar, bunları tekrar paraya çevirmek istediklerinde, hisse senetlerinde hiçbir zaman, tahvillerde ise vadesinden önce ihraç edenlere başvuramazlar. İkincil piyasalar bu durumdaki menkul kıymetlerin nakte dönüşümünü gerçekleştiren yani likiditesini sağlayan piyasalardır. İkincil piyasalar, menkul değerlerin likiditesini ve pazarlanabilirlik imkânını arttırarak birincil piyasaya talep yaratır ve onun gelişmesine katkı sağlar. İkincil piyasanın bu temel fonksiyonunu yerine getirememesi durumunda,

birincil piyasa bundan olumsuz etkilenmekte ve fonların yatırımlara aktarılması işlevi zorlaşmaktadır.

Birincil piyasanın sağlıklı işlemesi, etkin ve verimli bir ikincil piyasanın varlığına bağlıdır. Bir işletmenin, doğrudan ya da bir aracı kurum aracılığıyla, menkul kıymet ihraç edip bunu yatırımcılara satması birincil piyasa işlemidir. Bu menkul kıymetleri satın alan bir yatırımcının daha sonra bunları diğer yatırımcılara satması ise bir ikincil piyasa işlemidir. İkincil piyasadaki bu devir işlemi menkul kıymeti ihraç eden işletmeyi doğrudan etkilemez. Ancak, ikincil piyasadaki menkul kıymetin kolayca el değiştirebilmesi (devredilebilmesi), ilgili işletmenin birincil piyasadaki yeni menkul kıymet ihracını ve bu anlamda sermaye piyasasından fon sağlamasını kolaylaştırır. İkincil piyasaları tanımlamada kullanılabilecek en iyi örnek menkul kıymet borsalarıdır. Menkul kıymet borsaları, fiziksel olarak belli bir mekanda yer alan ve borsa üyelerinin katılımıyla, önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde menkul kıymetlerin alım-satımının yapıldığı yerlerdir. Aynı zamanda menkul kıymet borsalarında, sadece o borsaya kota edilmiş menkul kıymetler alınıp satılabilir.

ÜNİTE 2: FİNANSAL ARAÇLAR

FİNANSAL ARAÇLARIN ÖZELLİKLERİ

Finansal piyasalar altında PARA VE SERMAYE PİYASASI olmak üzere iki alt piyasa bulunmaktadır. Bunlardan kısa vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasaya "para piyasası" denir. Bu piyasada vade 1 yılı aşmamaktadır. Orta ve uzun vadeli fonlardan oluşan piyasa ise "sermaye piyasası"dır. Bu piyasada vade 1 yıldan uzundur. Fon arz edenler fon talebinde bulunanlara devrettikleri fonların karşılığında, bu alış-veriş sonucu doğan ortaklık hakkı ya da alacağı temsil eden bir belge alırlar. Aldıkları bu belgeye "Finansal Araç" ya da "Finansal Varlık" denir. Finansal araçlar, bir ekonomideki tasarrufların daha kazançlı değerlendirilecek piyasalara aktarılmasını sağlayan araçlardır. Finansal araçlar çeşitli özelliklere sahiptir:

- Vade, finansal aracın süresidir.
- Paraya dönüştürülebilirlik, finansal araçların paraya dönüştürülebilmesi, likidite olmasıdır.
- Finansal aracın taşıdığı hak, sahibine ortaklık gibi bazı haklar vermesidir.
- Bölünebilirlik, finansal aracın paraya dönüştürülebilecek şekilde bölünebilmesidir.
- Finansal aracın teminatı, alacaklılık hakkı veren finansal araçlarda teminat, aracı ihraç eden firmanın varlıkları ve geliridir.
- Getiri, belli bir zaman içinde beklenen nakittir.
- Pazarlanabilirlik kabiliyeti, finansal aracın geri ödeme tarihinden önce satılıp nakde döndürülebilmesidir.

PARA PİYASASI ARAÇLARI

Bir yıldan az vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasa para piyasasıdır. Para piyasasının ana görevi fon transferi ile ekonomik büyüme ve gelişmeyi sağlamaktır. Para piyasası araçları; HAZİNE BONOLARI, MEVDUAT SERTİFİKALARI, FİNANSMAN BONOLARI, REPO, SENETLER, ÇEKVS . oluşmaktadır.

HAZİNE BONOSU, hazine tarafından bir yıldan az kısa vadeli olarak çıkarılan borçlanma belgeleridir. Devletin gelirleri giderini karşılayamadığında devlet hazine bonusu çıkarır. İhale yöntemi ile satışa sunar. Para piyasası araçları içinde en çok el değiştirendir. En likit para piyasası aracı olması, geri ödenmeme riskinin çok düşük olması, vergiden muaf olması, minimum değerlerinin diğerlerine göre düşük olması, faiz oranlarının yüksek olması diğer para piyasası araçlarından ayıran belirgin özellikleridir.

MEVDUAT SERTİFİKALARI, bankaların mevduat sahibine yatırılan paranın miktarını ve vadesini göstermek amacıyla verdiği belgelerdir. Diğer yandan mevduat sertifikası bankanın mevduat sahibine sattığı bir borç senedir. Likiditesi yüksek para piyasası araçlarındandır. Mevduat sertifikaları ciro edilebilir ve ciro edilemeyen olmak üzere ikiye ayrılmaktadır:

- **CİRO EDİLEBİLEN MEVDUAT SERTİFİKALARI:** Mevduat sertifikasının ciro edilebilmesi, hamilinin vadesinden önce nakde ihtiyaç duyması halinde, ikincil piyasada senedi iskonto ettirebilmesi anlamına gelir.
 - **CİRO EDİLEMİYEN MEVDUAT SERTİFİKALARI:** Bu finansal araç için tüketici mevduat sertifikaları da denilmektedir. Bu tür sertifikalar ciro edilebilenler ile kıyaslandığında daha uzun bir geçmişe sahiptir. Bu tür sertifikalarda kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Bunlar; sabit vadeli mevduat sertifikaları ve gelişme sertifikasıdır.
1. **SABİT VADELİ MEVDUAT SERTİFİKALARI** nda önceden tespit edilen vadenin bitiminde, mevduat çekilme bile faiz yürütme işlemi sona ermektedir.
 2. **GELİŞME SERTİFİKASI** HESABI nda, vade sonundaki değeri belirtmek zorundadır.

FİNANSMAN BONOSU, anonim ortaklıklar, kamu iktisadi teşebbüsleri, mahalli idareler gibi idare ve işletmelerin çıkardığı kısa vadeli borçlanma senetleridir.

REPO, Devlet tahvili, hazine bonusu gibi bir menkul kıymetin genellikle bankalar tarafından kurumsal ya da bireysel yatırımcıya belli bir faiz oranı üzerinden belli tarihte geri almak şartıyla satılmasıdır.

- **Ters Repo:** Genellikle bankaların hazine bonusu, devlet tahvili gibi menkul kıymeti hamilden satın alması ve önceden belirlenen bir fiyattan ileride geri satmak konusunda anlaşma yapmasıdır.
- **Gecelik Repo:** Gecelik işlemlerin yapılabildiği ülkelerde yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Gecelik repo işlemlerinde vade 1 gündür.
- **Fiktif (karşılıksız) Repo:** Bu işlemde ikidurum söz konusudur. İlki, repo işlemine konu olan finansal araç, kıymeti satan tarafın portföyünde mevcut olmasına rağmen işlem gerçekleştirilir. İkincisi aynı tutar ve tanımdaki menkul kıymet, birden fazla gerçek veya tüzel kişiye birden fazla işlem yapılarak satılmakta ve böylece açığa satış durumu ortaya çıkmaktadır.
- **Sürekli Repolar:** Sözleşmede belirtilen vade sona erdiğinde repo vadesi otomatik olarak yenilenir.
- **Açık Repo:** Vadesi belirlenmemiş repolardır.

Ticari senetler, en yaygın kıymetli evraklardır. Ticaret Kanununda düzenlenen kambiyo senetleri yani çek, poliçe ve bono başlıca ticari senetlerdir. Ticari senetleri diğer kıymetli evraklardan ayıran bazı özellikler şunlardır;

- Piyasada dolaşım niteliğinin olması,
- Ticari senedin üzerinde imzası olanların zincirleme sorumlu olması,
- Ticari senedin üzerindeki her imzanın borçlanmayı ifade etmesi,
- İcra iflas kanununda özel takip yolunun düzenlenmesi,
- Poliçe ve bononun damga vergisine tabi olması.

Poliçe; düzenleyen belli bir miktar parayı vadede poliçeyi elinde bulundurana ödenmesi konusunda üçüncü kişiye talimat vermesidir. Üçlü bir ilişki söz konusudur. Ciro ve teslim ile devredilir. Kabul ve aval

poliçenin önyüzüne yazılmalıdır. Aval ticari senetlerde üçüncü kişinin senet bedelini ödeyeceğine dair alacaklıya güvence vermesidir.

Çek; düzenleyenin bankaya çeki elinde bulundurana ödeme yapılması konusunda talimat vermesidir. Üçlü bir ilişki vardır. Vade yoktur, görüldüğünde ödenir. Provizyon yani çekin karşılığı tutarın keşidecinin bankahesabında karşılığının bulunup bulunmadığını isorgulama işlemi yapılmalıdır. Uygulamada kullanılan değişik çek türleri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

- **Teyitli Çek:** Keşidecinin düzenlediği çeki lehbara vermeden önce, çek anlaşması yapıldığı bankanın keşidecinin hesabında çek miktarını ödeyebilecek para olduğunu çekin üzerine "karşılığı vardır" veya "görölmüştür" kaydını düşmesi ve bu şekilde lehbarın, çekin bankada karşılığı olup olmadığındışisinin giderilmesidir.
- **Açık (Adi) Çek:** Çekin üzerinde ödenecek miktar kısmının doldurulmadan boş bırakıldığı ve çeki tahsil edecek hamilin daha sonra bu bölüme istediği rakamı yazdığı çeklerdir.
- **Çizgili Çek:** Bu türde, lehbar çek üzerinde yazan miktarı doğrudan nakit olarak tahsil edemez. Söz konusu tutar bir bankahesabına yatırılır ve lehbar parasını bu hesaptan çekerek tahsil edebilir.

Bono; düzenleyenin belli bir vadede bir miktar parayı kayıtsız ve şartsız bonoyu elinde bulundurana ödeyeceğine dair düzenlediği senettir. Vade geldiğinde bonoyu elinde bulunduran borçludan alacağını tahsil eder veya vadesinden önce bankadan iskonto ettirerek alacağını tahsil eder.

SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI

Sermaye piyasası fon arz ve talebinin orta ve uzun vadede karşılaştığı piyasadır. Tahvil, hisse senedi gibi uzun vadeli finansal araçlar kullanılmakla birlikte finansal kurumların çoğu hem sermaye hem de para piyasası araçlarını kullanmaktadır. Böylece fonlar her iki piyasa arasında değiştirilebilmektedir. Bu nedenle para ve sermaye piyasasını birbirinden ayırmak pek kolay olmamaktadır. Sermaye piyasası araçları, menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasa araçlarından oluşmaktadır. Menkul kıymetler hisse senedinde olduğu gibi otaklık hakkı, tahvilde olduğu gibi edilebilirlik hakkı vermektedir. Menkul kıymetler belli bir tutar üzerinden, seri olarak çıkarılan, dönemsel gelir getiren, kıymetli evrak özelliklerini taşıyan belgelerdir. Hamiline ve nama yazılı olarak çıkarılabilmektedir. Diğer sermaye piyasası araçları ise menkul kıymetler dışında kalan ve SPK'ca belirlenen diğer evraklardan oluşmaktadır. Bunlar avadeli işlem, opsiyon sözleşmeleri, ipotek teminatlı menkul kıymetler ve konut finansmanından kaynaklanan ipotekli sermaye piyasa araçları örnek gösterilebilir.

HİSSE SENETLERİ, anonim şirketlerin hem sermaye paylarını temsil eden hem de ortaklık haklarını veren kıymetli evraklardır. Anonim şirketler; hisse senedi ihracında ilk sırayı bu kuruluşlar alır. Talon, hisse senedinin kuponlardan oluşan kısmıdır. Hisse senedini anonim şirketler ve özel kanunlarla kurulmuş bulunan kuruluşlar ihraç edebilmektedir. Bunlara bazı bankalar, TCMB, anonim şirket şeklindeki iktisadi devlet teşekkülleri, KİT, sigorta şirketleri, yatırım ortaklıkları ve özel finans kuruluşları örnek gösterilebilir.

HİSSE SENETLERİNİN DEĞER TANIMLAMALARI, getirilerini ölçmede önem arz etmektedir. Değer tanımlamalarının genel kabul görmüş olanları şunlardır:

- **Nominal değer** (İtibari fiyat), hisse senedinin ilk çıkarılışı sırasında ortaklık yönetimi tarafından tespit edilen üzerindeki yazılı değerdir.
- **İhraç (Emisyon) değer**, şirketlerin halka arz etmede hisse senedine nominal fiyatın üzerinde saptadıkları değerdir.

- **Defter değeri** (Muhasebe değeri), hisse senedinin şirketin kayıtlı değerleri içerisindeki değerini göstermektedir.
- **Tasfiye değeri** (Likidasyon değeri, Net aktif değeri), şirketin tasfiyesi halinde hisse senedinin göstereceği değerdir.
- **İşleyen teşebbüs değeri**, işletmenin devri halinde göstereceği değerdir.
- **Piyasa değeri**, sermaye piyasasında yatırımcılar arasında hisse senedinin alınıp satıldığı fiyattır.
- **Gerçek değer**, hisse senedinin ait olduğu firmanın karlılık vs. değişkenlerin belirlediği değerdir.

HİSSE SENETLERİNİN EKONOMİK İŞLEVLERİ: Hisse senetleri, küçük tasarruf sahiplerinin tasarruflarını büyük firmalarda toplayarak hızlı kalkınmayı, ekonomik refahın yayılmasını ve dengeli gelir dağılımını sağlamakla ekonomik işleve sahiptir.

HİSSE SENEDİNİN TÜRLERİ: Hisse senetlerinin ulusal ve uluslararası uygulamalar yönünden çok çeşitli türleri mevcuttur. Bunlar;

- Hamiline ve nama yazılı senetler,
- Adi ve imtiyazlı senetler,
- Bedelli ve bedelsiz hisse senetleri,
- Primli ve primsiz hisse senetleri,
- Kurucu ve intifa hisse senetleri,
- Oydan yoksun hisse senetleridir.

HİSSE SENETLERİ GETİRİLERİ: Hisse senetlerinin getirileri, kar payı ve zaman içinde hisse senedinin değerindeki artıştan doğan sermaye kazancıdır. Hisse senedi sahipleri temelde iki tür getiri elde ederler:

• Birincisi, anonim ortaklıkların yılsonunda elde ettikleri kârın ortaklara dağıtılmasından sağlanan kâr payı (temettü, dividend) geliridir.

• İkincisi ise zaman içinde hisse senedinin değerinde meydana gelen artıştan elde edilen sermaye kazancı geliridir.

HİSSE SENEDİNİN ZAYİ OLMASI VE ZAMANAŞIMI: Hisse senedinin kaybolma, çalınma, yırtılma gibi zayı olması halinde mahkeme kararı ile iptal edilmelidir. İptal kararı ile senedin sağladığı haklar senetsiz olarak da elde edilebilecektir. Hisse senedinde zamanaşımı söz konusu olmaz, ancak tasfiye halinde tasfiye payı alma hakkı 10 yıl, kar payı alma hakkı ise 5 yıllık zamanaşımına tabidir.

TAHVİL, TTK'ya göre anonim şirketlerin ödünç para bulmak için itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetleridir. TTK'ya göre sadece anonim şirketler tahvil çıkaracaktır. Ancak özel yasalarla KİT gibi bazı kamu tüzel kişilerine de tahvil çıkarma yetkisi verilmiştir. Tahviller halka arz edilebilir yoluyla ya da halka arz edilmeden de satılabilmektedir. Tahvil sahibine firmanın varlıkları üzerindeki sadece alacak hakkı verir. Firma zarar etse bile tahvilin anaparası ve faizi tahvil hamiline ödenir. Vade 2 yıldan az olmamak üzere taraflarca serbestçe tespit edilir. Vade, anaparanın veya nominal değer ve son faiz ödemesinin yapılacağı tarihtir.

KUPON ÖDEMESİ, tahvillerin yatırımcısına her dönem belirli bir tutarın ödenerek gelir sağlanmasıdır. **Kupon faizi** ise ödenen kupon tutarının nominal değere oranıdır. Kupon faiz ödemeleri yıllık ya da 6 aylık dönemler halinde yapılır. Tahvil, sahibine **DÖNEMSEL FAİZVE SERMAYE KAZANCI** sağlamaktadır. **Sermaye kazancı**, tahvilin alış fiyatı ile satış fiyatı arasındaki pozitif değerdir. Tahviller sabit getirili ve düşük riskli bir finansal araç olmakla birlikte bazı sakıncaları da vardır.

TAHVİL TÜRLERİ: Tahvillerin çeşitli türleri mevcuttur. Bunlar;

- Hamiline yazılı tahviller,

- Nama yazılı tahviller,
- Teminatlı tahviller,
- Teminatsız tahviller,
- Değişken faizli tahviller,
- Primli tahviller-Başabaştahviller-İskontolu tahviller,
- İkramiyeli tahviller,
- İndeksli tahviller,
- Hisse senedine çevrilebilir tahviller,
- Kâra iştirakli tahviller.

TAHVİLLERDE DE DEĞER TANIMLAMALARI: Üç tür değer ya da fiyat tanımı bulunmaktadır:

- Nominal değer, tahvil üzerindeki yazılı değerdir. Vade sonunda ödenecek parayı gösterir ve faizin hesaplanmasında kullanılır.
- İhraç değeri, yatırımcılara tahvilin nominal değerinin altında satıldığı değerdir.
- Piyasa değeri, tahvillerin ikincil piyasada alım satımına konu olması halindeki fiyata denilmektedir.

KÂR ZARAR ORTAKLIĞI BELGELERİ (KOB) ise sonradan 1983'de hukukumuzda girmiştir. Faiz konusunda hassas olan yatırımcılara yönelik düzenlenmiştir. Kâr zarar ortaklığı belgeleri (KOB), SPK kaydına alınmadan ihraç edilemez. Tahvil ve hisse sentlerine hem benzeyen hem de ayıran özelliklere sahiptir. Bazı özellikleri şunlardır:

- Yönetimde oy hakkı vermez.
- Belli bir vadesivardır.
- Kâr payları vergi matrahından indirilebilir.
- Kâra iştirak yanında zarara iştirak de sağlar.
- En kısa vade 3 ay, en uzun vade 7 yıl olmaktadır.
- KOB bedelleri bir defada ödenir.

KATILMA İNTİFA SENETLERİ, ortaklık sıfatına sahip olmaksızın kârdan pay alma, tasfiye bakiyesinden yararlanma, yeni pay alma hakları gibi hakların bir kısmındanya da tamamındayararlanma yetkisi içeren anonim ortaklıkların çıkarmış olduğu senetlerdir. Nama ya da hamiline yazılı olarak ihraç edilebilir.

GELİR ORTAKLIĞI SENETLERİ (GOS), köprü, baraj, elektrik santralıgibi kamu kurum ve kuruluşlarının altyapı yatırımlarına devletbütçesi dışında gelir sağlamak amacıyla çıkardığı senetlerdir. Değişken faizli bir tahvil özelliğine sahiptir.

VARLIĞA DAYALI MENKUL KIYMETLER (VDMK), menkul kıymetleştirme ile şirketin alacak senetleri ve diğer bazı alacakları karşılığında çıkardığı menkul kıymetlerdir. Böylece alacaklar likidite hale gelir. Kanunda VDMK çıkarılabilme yetkisi bankalara, leasing şirketlerine, genel finans ortaklıklarına, gayrimenkul yatırım ortaklıklarına ve finansman şirketlerine verilmiştir. Konut kredileri, tüketici kredileri, leasing alacakları, ihracattan doğan alacaklar ve taksitli satış karşılığı senetli alacaklar VDMK ihracına konu olabilir.

BANKA BONOLARI VE BANKA GARANTİLİ BONOLAR, Kalkınma ve yatırım bankalarının borçlu sıfatıyla düzenleyip ihraç ettiği emre ve hamiline yazılı sermaye piyasası araçlarıdır. Bu araçların tahvile göre taşıdığı bir takım üstünlükleri bulunmaktadır. Bunlar:

- Tahvil ihracındaki formalitelerin olmaması,
- Tahvil ihracının neden olduğu masraf ve zaman kaybına neden olmaması,
- Gerekli zamanlarda gereken miktarlarda çıkarılabilmesi,

- Tahviller gibi büyük miktarlarda çıkarılmayaihtiyaç göstermemesi,
- Tahvillere nazaran vade bakımından daha esnek olması, olarak sıralanmaktadır.

SORU CEVAP

SORU:

Para ve sermaye piyasalarını kısaca karşılaştırınız.

CEVAP:

Finansal piyasalar altında para ve sermaye piyasası olmak üzere iki alt piyasa bulunmaktadır. Bunlardan kısa vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasa "para piyasası" denir. Bu piyasada vade 1 yılı aşmamaktadır. Orta ve uzun vadeli fonlardan oluşan piyasa ise, "sermaye piyasası" dır. Bu piyasada vade 1 yıldan uzundur. Anlaşılacağı üzere iki piyasa arasındaki temel fark, vade sürelerindeki farklılıktan kaynaklanmaktadır.

SORU:

Finansal araç ya da finansal varlık nedir?

CEVAP:

Finansal sistem içinde fon arz edenler, kendi yatırım politikalarını ve elde etmeyi umdukları gelire bağlı olarak ellerindeki fon fazlasını fon ihtiyacı olan yatırımcılara belli bir bedel karşılığında kullanırlar. Fon arz edenler fon talebinde bulunanlara devrettikleri fonların karşılığında, bu alış-veriş sonucu doğan ortaklık hakkı ya da alacağı temsil eden bir belge alırlar. Aldıkları bu belgeye "Finansal Araç" ya da "Finansal varlık" denir. Finansal araçların iki temel fonksiyonu vardır. İlki fon fazlası olan birimlerden fon ihtiyacı olan birimlere kaynak transfer etmesidir. Diğer ise, transfer işleminde finansal araçların taşıdığı kaçınılmaz riskleri fon fazlası ve fon ihtiyacı olan birimler arasında paylaşmasıdır.

SORU:

Finansal araçların özelliklerini sıralayarak açıklayınız.

CEVAP:

Finansal araçların özellikleri onların yayıncısı kişi veya kurumun kimliği, vadesi, içerdiği hak ve teminat gibi farklı ölçütlerle göre değerlendirilebilmelerine imkân tanır. Bu bağlamda finansal araçların özellikleri, aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

Vade; vade süre anlamında kullanılmaktadır. Bir finansal aracın vadesi, ihraç edildiği tarih ile yayıncısı tarafından geri ödenecek olduğu tarihe kadar ya da tasarruf sahibinin o finansal aracı nakde çevirme talebinde bulunacağı tarih arasında geçen süredir. Alacağı temsil eden bono, mevduat cüzdanı veya tahvil gibi finansal araçların geri ödeme tarihleri üzerinde yazılıdır. Ancak, bazı finansal araçlar için bundan söz edilemez. Hisse senedi, kâr ve zarar ortaklığı gibi belgelerde vade, alım-satım tarihleri arasında geçen süredir. Örneğin, vadesiz mevduatlar her ne zaman istenirse nakde çevrilebilirken, ödeme tarihi 01.01.2012 yazılı bir bononun 25.11.2011 tarihi itibarıyla vadesi 36 gündür.

Paraya Dönüştürülebilirlik; Bu aslında likidite kavramına denk gelmektedir. Likidite finansal araçlara olan talebi belirleme açısından oldukça önemlidir. Finansal araçların kolaylıkla paraya dönüştürülebilmesi yani likiditesinin yüksek olması tasarruf sahiplerinin ihtiyaç duyduğu ya da istediği anda elindeki finansal aracı nakde dönüştürebilmesi açısından olumlu bir özelliktir. Buna bankalarda açılan çek hesapları örnek verilebilir.

Finansal Aracın Taşıdığı Hak; Finansal aracın sahibine menfaati olarak da algılanabilir. Bu bağlamda bazı finansal araçlar, yatırımcıya şirketin ortağı olma hakkı verdiğinden şirketin yönetiminde ve denetiminde söz sahibi olunabilir. Ortağı olduğu şirketin faaliyet sonuçlarına kâr ya da zarar şeklinde katılabilir. Bu özelliğe sahip finansal araca örnek olarak hisse senedini gösterebiliriz. Bono, tahvil gibi araçlar da alacaklılık hakkı verirler. Bunun anlamı çoğunlukla önceden belirlenen oranda faiz geliri almaktır. Eğer yatırımcının elinde intifa senetleri varsa ortak olamaz, alacaklılık hakkı yoktur ancak, şirket yönetimine katılabilir ya da kârdan pay alma hakkı olabilir.

Bölünebilirlik; Yatırımcının elinde bulundurduğu finansal aracın en az hangi miktarda paraya dönüştürülebileceğini ifade eder. Yatırımcı için önemli olan elindeki finansal aracın ne kadar fazla bölünebildiğidir. Ancak yayıncı açısından bu özellik olumsuz olarak değerlendirilir. Eğer bir bankada mevduat hesabı açtırmış iseniz miktar T1'ye kadar bölünebilir. Buna karşın devlet tahvilleri daha yüksek miktarlarda ihraç edilebilmektedir.

Finansal Aracın Teminatı; Finansal aracın kalite göstergesi o araca bağlı teminatıdır. Finansal araçların tamamı için ana teminat olarak fon kullanan ekonomik birimin gelir yaratma kapasitesi gösterilebilir. Alacaklılık hakkı veren finansal araçlarda teminat, aracı ihraç eden firmanın varlıkları ile geliridir. Risk derecesi finansal aracın vadesine ve finansal aracı yayınlayan şirketin finansal gücüne bağlı olarak değiştiğinden, riskten korunmak isteyen finansal yatırımcılar kısa vadeli ve gelir yaratma kapasitesi yüksek, sermaye yapısı güçlü şirketlerin yayınladıkları finansal araçları almayı tercih edeceklerdir.

Getiri; Belli bir zaman diliminde yatırım yapılan araçtan beklenen nakit girişleri ile ölçülür. Değişik risk profilindeki yatırımcı açısından temel değerlendirme unsuru finansal aracın ne kadar getirisinin olacağıdır. Tahvil için faiz, hisse senetleri için temettü ya da hamilin, hisse senedi veya tahvili satması durumunda, sermaye kazancının/kaybının ne olacağı, bu yatırımın elde bulundurulduğu zaman açısından finansal aracın getirisini belirleyecektir.

Pazarlanabilme Kabiliyeti; Bu özellik bir finansal araç satın alındıktan sonra geri ödeme tarihinden önce örneğin, BIST'da satılıp nakde çevrilirken alış-satış maliyeti arasındaki marja bağlıdır. Düşük pazarlama maliyeti, bu finansal aracın pazarlanabilme kabiliyetinin hayli fazla olduğunu göstergesidir. Bir vadeli mevduat sahibi bankadaki hesabını vadesi dolmadan kapatmak isterse kaybedeceği faiz pazarlanabilme kabiliyetinin maliyetini artıracaktır. Oysaki vadesiz mevduat hesabını kapatarak, parayı geri almanın maliyeti sıfırdır.

SORU:

Para piyasası araçlarından hazine bonosunu kısaca açıklayınız

CEVAP:

Hazine bonosu, devlet garantisinde çıkarılan, likit ve sabit getirili iç borçlanma senetleridir. Ancak, hazine bonosu nedir sorusunun geniş kapsamlı bir tanımını vermemiz gerekirse; Türkiye Cumhuriyeti hazinesi

tarafından çıkartılan, TCMB'nin satışına aracılık yaptığı 3, 6, 9 ay gibi 1 yıldan kısa vadeli, döviz ya da Türk Lirası cinsinden iç borçlanma senetleri şeklindeki bir tanımlama doğru olacaktır. Günümüzde bu kâğıtlar güvencesi en yüksek kâğıtlardır. Bunun nedeni devletin belirli bir vade sonunda belli bir bedelin ödenmesini taahhüt etmesidir. Hazine bonolarının dönemsel faiz ödemeleri olmadığı için kupürlü ihraç edilmazler. Bunların faiz ödemeleri nominal değer üzerinden iskonto edilerek fiyata yansıtılır. İskontolu olarak satılan bonolarda hazine bonusu üzerinden yatırım yapan yatırımcının vade sonunda alacağı tutar nominal değerdir. Türkiye'de hazine bonoları iskonto esasına göre ihale yöntemi ile satışa sunulmaktadır. Satışlar fiziki teslim veya emanet makbuzu ile yapılır. Vade sonunda hazine bonosunun üzerinde yazan nominal değer ödemedir.

SORU:

Bankaların hazine bonusu tercih etme nedenlerini sıralayınız.

CEVAP:

Bankaların hazine bonosunu tercih etme nedenleri:

- Faiz oranlarının görece olarak yüksek olması,
- İkincil piyasalarının canlı olması, bu varlığın vade sonunu beklemeden nakde çevrilebilmesi ve nakde çevrileceği tarihteki piyasa koşullarına bağlı olarak getirinin değişebilmesi,
- İhalelerde güvence olarak kullanılması,
- Geri ödenmeme riskinin sifıra yakın olması,
- Açık piyasa işlemlerine konu olması, şeklinde sıralanabilir.

SORU:

Hazine bonosunun likiditesini tartışınız.

CEVAP:

Hazine bonoları, para piyasası araçları içinde en fazla el değiştiren kıymetli kâğıtlar olduklarından en likit olanlardır. Hazine bonoları devlet taahhüdü ile çıkarıldıklarından ödenmeme riski yok denecek kadar azdır. Ancak yinede, hazine bonoları için bile küçük bir riske bahsedebiliriz ki, bu temerrüt riskidir. Temerrüt riski hazinenin borçlarını ödeyememesi durumudur. Bu durum, borçların konsolidasyonu ya da ertelenmesidir.

SORU:

Hazine bonosunu yatırımcı için farklı kılan nelerdir?

CEVAP:

Hazine bonosunu diğer para piyasası araçlarından farklı kılan ve yatırımcının neden hazine bonusu alması gerektiğine yardımcı olabilecek özelliklerinden söz edebiliriz. Bu özellikler; en likit para piyasası aracı olması, temerrüt

riskinin yok denecek kadar az olması, vergiden muaf bulunması, minimum değerlerinin diğer araçlara göre daha düşük olmasıdır

SORU:

Para piyasası araçlarından mevduat sertifikasını kısaca açıklayınız.

CEVAP:

Mevduat sertifikaları, bankalara yatırılan vadeli mevduatlar karşılığında mevduat sahibine, yatırdığı para miktarını ve vadesini göstermek üzere verilen belgelerdir. Mevduat sertifikası işlemlerinde banka belli bir vade (genellikle bir yıl ve altında) ve faiz karşılığında almış olduğu mevduatı, yani tasarruf sahibine olan borcunu, hamiline yazılı bir sertifika ile belgeler. Bu yönüyle mevduat sertifikası, banka tarafından mevduat sahibine satılan bir borç senedidir. Aynı zamanda ikincil piyasası olan ve bu anlamda ihtiyaç duyulması halinde paraya çevrilmesi kolay olan, likiditesi yüksek olan finansal araçlardandır. İlgili banka belli bir vade (bir yıl ya da daha kısa vadeli) veya faiz karşılığında aldığı borcu, hamiline yazılı bir sertifika ile belgelendirmektedir. Bu yüzden pazarlanabilme özelliği vardır. Hazine bonosu gibi likiditesi yüksek bir araçtır.

SORU:

Ciro edilebilen ve ciro edilemeyen mevduat sertifikalarını açıklayınız.

CEVAP:

Mevduat sertifikaları ciro edilebilen ve ciro edilemeyen olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Ciro Edilebilen Mevduat Sertifikaları: Mevduat sertifikasının ciro edilebilmesi, hamilinin vadesinden önce nakde ihtiyaç duyması halinde, ikincil piyasada senedi iskonto ettirebilmesi anlamına gelir. Gerekliğinde hesap sahibi vadesini beklemeden mevduat sertifikasını devredip parasını geri alabilmektedir. Bu şekilde vadeli mevduatın sağladığı faiz getirisinden yararlanabilmekte aynı zamanda da vadesiz mevduatın sağladığı fonları kolayca bir başkasına transfer edebilme avantajına sahip olabilmektedir. Bu bağlamda mevduat sertifikaları, kolayca paraya dönüştürülebildiğinden ellerinde fon fazlası olan yatırımcılar için cazip bir para piyasası aracı haline gelmektedir.

Ciro Edilemeyen Mevduat Sertifikaları: Bu finansal araç için tüketici mevduat sertifikaları da denilebilmektedir. Bu tür sertifikalar ciro edilebilenler ile kıyaslandığında daha uzun bir geçmişe sahiptirler. Bu tür sertifikalarda kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Bunlar; sabit vadeli mevduat sertifikaları ve gelişme sertifika hesabıdır.

Sabit vadeli mevduat sertifikalarında önceden tespit edilen vadenin bitiminde, mevduat çekilmese bile faiz yürütme işlemi sona ermektedir. Bu sertifikaları genellikle özel kişiler, kâr amacı olmayan kuruluşlar, ticari özelliği bulunan kişiler ve kuruluşlar satın alabilir

SORU:

Para piyasası araçlarından finansman bonosunu açıklayınız.

CEVAP:

Finansman bonosu, güçlü ve piyasadaki kredibilitesi yüksek firmaların teminatsız olarak çıkardıkları kısa vadeli borçlanma senedidir. Para piyasası aracı olarak gelişmiş finansal piyasaları olan ülkelerde, "commercial paper" olarak isimlendirilen ve vadelerinin kısalığı

nedeniyle para piyasası aracı olarak kabul edilen finansman bonoları, uzun yıllardan beri başarı ile uygulanmaktadır. Bu borç senetlerini; anonim ortaklıklar, mevzuata göre özelleştirme kapsamına alınanlar dahil kamu iktisadi teşebbüsleri, mahalli idareler ile bu idareler ile ilgili özel mevzuat gereği faaliyette bulunan kuruluş, idare ve işletmeler çıkarabilir. Finansman bonoları genellikle firmalara, sigorta şirketlerine, emekli sandıklarına, para piyasasının yatırım ortaklıklarına ve bankalara satılır.

Finansman bonoları ikincil piyasalarda işlem görür ve bir firmanın finansman bonosunu elinde bulunduran başka bir firma, nakde ihtiyaç duyduğunda birkaç saat içerisinde iterse bunu satabilir. Bu nedenle finansman bonoları oldukça likittir.

Finansman bonoları, SPK kaydına alınmak şartıyla ihraç edilerek satılan, emre ve hamiline yazılı menkul kıymet niteliğinde kıymetli evraktır. Vadeleri 60 günden az 720 günden çok olmamak üzere ihraççı tarafından belirlenir. iskontolu olarak ihraç edilir. Vadenin başlangıç tarihi finansman bonolarının satışa sunulduğu ilk gündür. Finansman bonoları vadenin 1/4 ünü geçmeyecek satış süresi içinde her gün, iskonto esasına göre hesaplanan değer üzerinden satılır. Finansman bonosunun nominal değeri, anapara ve faizi içerir. Finansman bonosunun faizleri arz ve talep koşullarına göre dalgalanma gösterir ve piyasada belirlenir. Koşullar değiştikçe günlük olarak değişir.

SORU:

Finansman bonosunun ihraç şartları nelerdir?

CEVAP:

Finansman bonosunun ihraç şartları da SPK' nın 31.07.1992 tarihli Seri:III, No:13 tebliği ile belirlenmiştir. Buna göre;

- Halka açık anonim ortaklıkların ihraç edebilecekleri azami finansman bonosu tutarı, SPKurul'un ilgili tebliğ hükümlerine göre hazırlanmış ve genel kurulca onaylanmış son yıllık bilançoda görülen çıkarılmış veya ödenmiş sermaye ve yedek akçeler ile, yeniden değerlendirme değer artış fonunun toplamından, varsa toplam zararların düşülmesinden sonra kalan miktarı geçemez.
- Halka açık olmayan anonim ortaklıkların ihraç edebilecekleri azami finansman bonosu tutarı hesaplanırken yedek akçeler dikkate alınmaz.

SORU:

Para piyasası araçlarından repoyu açıklayınız.

CEVAP:

Repo, geçici bir süre fona ihtiyaç duyan kurumların (genellikle bankalar) kurumsal veya bireysel yatırımcıya sabit getirili menkul kıymeti (hazine bonosu, devlet tahvili vb.) satması ve bu menkul kıymeti gelecekte belli bir tarihte belli bir faiz oranı üzerinden tekrar satın alma taahhüdünü vermesidir. Kısaca repo, bir menkul kıymetin belirli bir vade sonunda geri alınmak şartıyla satılması işlemidir. Borçlar Kanun'una göre repo, kabaca bir satış anlaşması, Bankalar Kanununa göre mevduat ve fon toplama türü, tasarruf sahipleri açısından kısa vadeli bir yatırımdır. Repo işleminde esas itibarıyla iki taraftan söz edebiliriz. Bunlardan birincisi menkul kıymeti elinde tutan ve fon ihtiyacı olan taraf, diğeri ise, fon fazlası olan

ve menkul kıymeti ödünç karşılığı alan taraftır. Repo işlemleri SPK'dan yetki belgesi almış banka ve aracı kurumlar tarafından gerçekleştirilir (Ülkemizde Bankalar ile bankalar, Bankalar ile aracı kurumlar, Bankalar ile TCMB veya Bankalar ve aracı kurumlarla diğer gerçek ve tüzel kişiler arasında repo işlemleri gerçekleştirilir.).

Repo işlemlerinde vade, menkul kıymetin itfa tarihini aşmamak şartıyla serbestçe belirlenir. Vade sonu işgünü olmalıdır. Hatta günümüzde günlük ya da gecelik

(overnight/ON) olarak bile uygulanabilmektedir. Repo faiz oranı taraflar arasında belirlenir. Repoya konu olan menkul kıymetler borç veren açısından güvence

oluşturur. Teminat vasfı taşıyan bu menkul kıymetler kısa vadeli olabileceği gibi uzun vadeli de olabilir. Ancak genellikle işlem gören menkul kıymetler hazine bonosu, devlet tahvili gibi kalitesi yüksek, riski çok düşük kâğıtlardır. Repo bir menkul kıymete dayandığı için mevduat olarak kabul görmez ve mevduat sigortası kapsamına da alınmaz. Bu nedenle, repo yaparak fon temin etmek mevduat kabulü ile fon toplamaktan daha ucuz olmaktadır.

SORU:

Repo işlemlerinde kullanılan değerler genellikle hangileridir?

CEVAP:

Repo işlemlerinde kullanılan değerler daha çok sabit getirili menkul kıymetlerdir. Bu menkul kıymetler:

- Devlet tahvilleri,
- Hazine bonoları,
- Banka bonoları ve banka garantili bonolar,
- Kamu Ortaklığı İdaresi, Toplu Konut İdaresi'nce ihraç edilen borçlanma senetleri ve mahalli idareler ve bunlarla ilgili idare, işletme ve kuruluşların kanun uyarınca ihraç ettikleri borçlanma senetleri,
- Varlığa dayalı menkul kıymetler dahil olmak üzere menkul kıymetler borsaları veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören veya borsada tescil edilmiş olan borçlanma senetleri,
- Dövizde endeksli olarak çıkarılan hazine bonoları ve devlet tahvilleri,
- Eurobond gibi yabancı tahviller, olarak sıralanmaktadır.

SORU:

Gecelik, fiktif, sürekli ve açık repoları tanımlayınız.

CEVAP:

Gecelik Repo: Gecelik işlemlerin yapılabildiği ülkelerde yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Gecelik repo işlemlerinde vade 1 gündür. Aksi kararlaştırılmadıkça valör aynı gündür ve nihai takas ertesi gün gerçekleştirilir. Repo piyasasında en fazla ciroya sahip kalem gecelik repodur.

Fiktif (karşılıksız) Repo: Bu işlemde iki durum söz konusudur;

Repo işlemine konu olan finansal araç, kıymeti satan tarafın portföyünde mevcut olmamasına rağmen işlem gerçekleştirilir. Bu durumda el değiştiren menkul kıymet değil, sadece menkul kıymeti temsil eden makbuz ya da dekont olmaktadır.

Aynı tutar ve tanımdaki menkul kıymet, birden fazla gerçek veya tüzel kişiye birden fazla işlem yapılarak satılmakta ve böylece açığa satış durumu ortaya çıkmaktadır. Bu durumda işlemlerin bir tanesi gerçek kalanlar ise hayali olarak gerçekleştirilmektedir.

Bir ekonomide fiktif reponun çok fazla yapılıyor olması, bir takım sakıncaları barındırmaktadır. Bu bağlamda örneğin karşılıksız para basmanın ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir.

Sürekli Repolar: Sözleşmede belirtilen vade sona erdiğinde repo vadesi otomatik olarak yenilenir. Özellikle gecelik repolarda sıklıkla karşılaşılan bu durum da herhangi bir tarafın ihbarı söz konusu değildir.

Açık Repo: Vadesi belirlenmemiş repolardır.

SORU:

Para piyasası araçlarından ticari senetleri açıklayınız.

CEVAP:

Ticari senetler kıymetli evrakın tüm özelliklerini taşıy ve en yaygın kullanılan kıymetli evrak türüdür. Çek, bono ve poliçe gibi ticari senetler Türk Ticaret Kanun'unda belirtilen hükümlere tabidir. Ticari senetleri diğer kıymetli evraklardan ayıran bazı özellikleri bulunmaktadır. Bunlar;

- Dolaşım yeteneğinin olması,
- Üzerinde imzası olan kişiler için zincirleme sorumluluk bulunması,
- Üzerinde bulunan her imza ya da bildirim için, bir borçlanmayı ifade etmesi,
- İcra iflas yasasındaki özel izleme yöntemlerine tabi olması
- Çek hariç, poliçe ve bononun damga vergisine tabi olması, gibi özelliklerdir.

SORU:

Poliçe nedir? Açıklayınız.

CEVAP:

Poliçe, belirli bir kişi emrine, diğer bir kişiye verilen ödeme yetkisini kapsayan bir senettir. Üç tarafı bir ilişki mevcuttur. Poliçede; senedi düzenleyen keşideci, bir başka kişiye (muhatap), poliçede ismi belirtilen kişiye (lehdar) belli bir miktarı belirtilen vadede ödenmesi talimatını verir. Burada keşideci, bir kişiye borçlu iken, bir diğerinden alacaklı durumdadır. Keşideci alacaklıya hitaben düzenlediği senedi borçlu olduğu kişiye teslim eder. Borçlu olan senedi kabul ederse keşideci devreden çıkar. Borçlu isterse borcunu alacaklıya ya da keşideciye ödeyebilir. Muhatap, önceden poliçe ilişkisinin dışında bulunmasına rağmen senedin ibrazı ve senedi kabul ettiğini belirten "kabul

edilmiştir” notunu yazarak imzayı atması durumunda senedin asıl borçlusu durumuna gelmektedir.

SORU:

Çek nedir? Açıklayınız.

CEVAP:

Çek, nakit kullanmak istenmediğinde sağladığı kolaylıklar ve avantajları nedeniyle alım-satım işlemlerinde nakit yerine kullanılan ödeme emridir. Diğer ödeme araçlarından farklı olarak vadesi yoktur. Çek görüldüğünde ödenir. Çeki bankaya ibraz etmek tahsil edebilmek için yeterlidir. Çekin resmi tanımı, “bir bankaya hitaben yazılmış ve TTK da belirtilen hükümlere göre düzenlenmiş ödeme emri niteliğinde olan kıymetli evraktır.” şeklinde verilebilir. Çek tıpkı poliçede olduğu gibi üçlü bir ilişkiyi düzenlemektedir. Ancak poliçeden farklı olan yanı ise, provizyon aranmasıdır. Provizyon ise, çekin karşılığı tutarın, keşidecinin hesabının bulunduğu banka şubesinden sorgulanması işlemidir. Çek bir kredi aracı değildir. Her hangi bir faiz şartı konulmuşsa bu yok kabul edilir. Çek bankaya ibraz edildiğinde borçlunun hesabı bu miktarı ödemeye müsait ise banka başka bir şart aramaksızın çeki ödemelidir. Keşideciye çek amiri de denebilir. Çekte imza yerine mühür ya da parmak izi kabul edilemez. Çek düzenlenirken, zorunlu olan şekil şartlarına uyulması gereklidir. Ödenmesi istenen miktar rakam ve yazı ile dikkatli bir şekilde yazılmalıdır. «kisi arasında bir tutarsızlık varsa, yazı ile yazılan tutar ödenecektir. Uygulamada çekler hamiline ya da nama düzenlenebilir. Hamiline yazılı çeklerde ad ve soyada bakılmaz. Çeki elinde bulunduran kişi çek tutarını tahsil eder. Eğer çeki bir bankanın tahsil etmesi istenmiyorsa, ad ve soyad yazılmalıdır. Nama yazılı çeklerde mutlaka ad ve soyad belirtilir.

SORU:

Çek kullanımının avantajları nelerdir?

CEVAP:

Çek uygulamada yaygın bir kullanıma sahiptir. Bunun nedeni ise çek kullanımının çeşitli avantajlar barındırmasıdır. Çek kullanımının yaygın olmasına neden olan avantajları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

- Çek ödemeyi belgeleyen bir senet niteliğindedir.
- Çek birden fazla yerde olabilir ve kullanılabilir.
- Çek defteri sahibi parasını hesabında güven içinde tutarak, faiz geliriye sahip olurken, aynı zamanda çek sayesinde cebinde likit bir ödeme aracını da bulundurabilmektedir.
- Çek büyük miktarların taşınma zorluğunu ve sayma problemini de ortadan kaldırmaktadır.

SORU:

Ticari senetlerden bonoyu açıklayınız.

CEVAP:

Keşidecinin lehbara hitaben düzenlediği, bir alacağın kendisi ya da bir başkasına önceden saptanan bir vadede kayıtsız şartsız ödeneceğini gösteren bir senettir. Bono için poliçe gibi bir ödeme ve kredi aracıdır diyebiliriz. Ancak bononun poliçeden farklı olarak, ödeme taahhüdünde bulunan esas borçlu (keşideci) ve ödeme yapılacak taraf yani alacaklı (lehdar) olmak üzere iki taraf bulunmaktadır. Poliçe ile bono arasında diğer bir fark ise, poliçeyi düzenleyen alacaklı, bonoyu düzenleyen borçlu olmasıdır.

Bono iki şekilde tahsil edilebilir:

Vadesinde lehdar borçluya başvurarak tahsilatı gerçekleştirir ve senedi teslim eder.

veya

Lehdar vadeyi beklemeyen senedi bir bankada iskonto ettirerek senet tutarını tahsil eder. Borcun vadesinde borçlu bu kez bankaya borcunu öder.

Senedin iskonto edilmesi halinde hem alacaklının ve hem de bankanın kazançlı olduğunu söyleyebiliriz. Alacaklı vadesinden önce parasını alır. Banka ise iskonto ettiği senet için komisyon ve masraf tahsil eder kalanını alacaklıya öder. Borçlu açısından bir değişiklik söz konusu değildir, vadesinde borcunu bu kez bankaya öder.

SORU:

Sermaye piyasası araçlarından hisse senetlerini açıklayınız.

CEVAP:

Sermaye ihtiyacını karşılama aracı olan hisse senetleri ulusal ekonomide sermayenin dolaşımına önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Hisse senetleri piyasası en çok ilgi gören piyasadır. Hisse senetleri fiyatlarındaki değişimler, gelişmeler, günlük olarak televizyonlarda geniş bir kesime iletilmekte ve güncel konular arsında önemli bir yer tutmaktadır.

Literatürde esham, aksiyon veya pay senedi olarak da isimlendirilen hisse senedinin tanımını; anonim şirketlerin sermaye paylarını temsil eden kıymetli evrak

niteliğine sahip senetler, olarak yapabiliriz. Hisse senetleri sahiplerine ortaklık hakkı, yönetime katılma(oy) hakkı, kâr payı (temettü), rüşhan hakkı (yeni pay alma hakkı), bedelsiz pay alma hakkı, tasfiyeden pay alma hakkı ve bilgi edinme hakkı sağlamaktadır.

Hisse senedi sahipleri, taahhüt ettikleri hisselerin apellerini firmanın yönetim kurulu tarafından belirlenen tarihte ödemelidirler. Eğer apellerini belirtilen zamanda ödemeyenler varsa kendilerinden temerrüt faizi istenir. Bu durumdaki hisse sahipleri ortaklık haklarını kaybedebilir, cezai şartlara muhatap olabilir ve ilave olarak tazminat ödemek zorunda kalabilirler.

Hisse senetlerinin çıkarılması, borsada ya da borsa dışındaki dolaşımlarına ilişkin belirli kurallar Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından düzenlenmiştir ve denetimi de yine bu kurul tarafından gerçekleştirilir.

SORU:

Hisse senedi ihraç eden anonim şirketleri kısaca tanımlayınız.

CEVAP:

Anonim fiirketler; Hisse senedi ihracında ilk sırayı bu kuruluşlar alır. Bu ortaklıkların kuruluşları iki şekilde gerçekleşir. Birincisi hisselerin tamamının kurucular tarafından taahhüt edildiği ani kuruluş ve ikincisi ise kurucuların hisselerin bir kısmını taahhüt edip kalanların halka açılarak sağlanması amaçlanan tedrici kuruluştur. Anonim şirket ne tür kurulursa kurulsun, taahhütlerin tamamı ödenmeden hisse senedi ihraç edemez. Hisse senetlerinde genellikle 25-30 yıllık bir süre için her yıla ait bir kupon bulunur. Kuponlar 1 den başlayarak numaralandırılır. Temettü ödemesi yapılmayan yıla ait kupon geçersizdir. Hisse senedi üzerindeki kuponlar biterse talon basılmalı ya da hisse senedi yenilenmelidir.

SORU:

Hisse senetlerinin değer tanımlamaları nelerdir? Kısaca açıklayınız.

CEVAP:

Hisse senedinin getirisi ölçülürken kolaylık sağlaması açısından, hisse senetleri için değer tanımlarını ayrı ayrı ele almak faydalı olacaktır. Hisse senedi ile ilgili olarak literatürde değişik değer tanımlamaları bulunmaktadır. Değer tanımlamalarının genel kabul görmüş olanları, bu çalışmada aşağıdaki başlıklar altında açıklanmıştır.

- **Nominal değer (İtibari fiyat):** Hisse senedinin üzerinde yazılı olan değere nominal ya da itibari değer denir.
- **İhraç (Emisyon) değeri:** Hisse senetlerinin çıkarılış (ihraç) aşamasında, birincil piyasada satışa sunulduğu fiyata ihraç ya da emisyon değeri (fiyatı) denir.
- **Defter değeri (Muhasebe değeri):** Bir işletmenin öz sermaye toplamının dolaşımda olan toplam hisse senedi sayısına bölünmesiyle bulunur. Burada öz sermaye ile; ödenmiş sermaye, ihtiyatlar toplamı, dağıtılmamış karlar, yeniden değerlendirme değer artış fonları ve diğer karşılıklar toplamı ifade edilmektedir.
- **Tasfiye değeri (Likidasyon değeri, Net aktif değeri):** fiirket varlıklarının belli bir süre içinde zorunlu satış ile sağlanabilecek değerden, tüm borçlar ödendikten sonra kalan miktarın, hisse senedi sayısına bölünmesi sonucu bulunan değerdir.
- **İşleyen teşebbüs değeri:** işletmelerin çalışır durumda bir bütün olarak, maddi varlığının üstünde bir değeri bulunmaktadır.
- **Piyasa değeri:** Şirket tarafından piyasaya sürülmüş (ihraç edilmiş) olan hisse senetlerinin, sermaye piyasasında yatırımcılar arasında alınıp satıldığı fiyat, o hisse senedinin piyasa değeri olarak tanımlanır.
- **Gerçek değer:** Hisse senedinin ait olduğu firmanın kârlılık durumu, varlıkları, dağıtılan kâr payı miktarı vb. değişkenlerin belirlediği değerdir.

SORU:

Hisse senetlerinin ekonomik işlevleri nelerdir?

CEVAP:

Hisse senetleri, küçük tasarruf sahiplerinin ellerindeki tasarruflarını büyük firmalar içinde toplayarak hızlı bir kalkınmaya ortam hazırlayan sermaye birikimini sağlar.

Tasarruf sahiplerini ekonomik kararlarda az da olsa söz sahibi kılar ve bu şekilde demokrasinin iktisadi yanını tamamlar. Hisse senetleri, üretim araçlarının ve işletmelerin sahipliğini geniş halk topluluklarına dağıtarak ekonomik refahın tabana yayılmasını ve daha dengeli bir gelir dağılımını sağlar. Bir firma fon ihtiyacı olduğunda, bu ihtiyacı hisse senedi ihraç ederek karşılamının dışında başvuracağı hangi yol olursa olsun, belli miktarda aracılık maliyetine katlanmak zorundadır. Oysaki hisse senedi, aracıyı ortadan kaldıran bir sermaye piyasası aracıdır.

SORU:

Hisse senedi türlerini sıralayınız.

CEVAP:

- Hamiline ve Nama Yazılı Hisse Senetleri
- Adi ve İmtiyazlı Hisse Senetleri
- Bedelli ve Bedelsiz Hisse Senetleri
- Primli ve Primsiz Hisse Senetleri
- Kurucu ve İntifa Hisse Senetleri
- Oydan Yoksun Hisse Senetleri (OYHS)

SORU:

Hisse senedinin zayı olması ve zamanaşımını açıklayınız.

CEVAP:

Hisse senedinin zayii, doğal bir afet(deprem) veya bir insan fiili(çalınma, yırtılma) gibi elinde bulunduranın iradesi dışında kaybolması ya da elinde olsa bile yıpranması, bozulması gibi nedenler ile kullanılamaz hale gelmesidir. Zayı olduğu ispat edilen hisse senedi için mahkemeden iptal talebinde bulunulabilir. Mahkeme iptal kararı verdiğinde hak ile senet arasındaki bağ kopar ve senedin sağladığı haklar senetsiz de talep edilebilir. Hisse senedinin bir mülkiyet senedi olması ve vade taşımaması nedeniyle zaman aşımından söz edilemez. Ancak, tasfiye bakiyesinden pay alma hakkı tasfiye tarihinden itibaren 10 yıllık zamanaşımına, kâr payı hakkı ise 5 yıllık zamanaşımına tabidir.

SORU:

Sermaye piyasası araçlarından tahvilleri açıklayınız.

CEVAP:

TTK'ya göre tahvilin tanımı, "anonim şirketlerin ödünç para bulmak için itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetleri" şeklindedir.

Tanımdan anlaşılacağı gibi tahvil çıkarma yetkisi sadece anonim şirketlere verilmiştir. Şahıs şirketleri ve gerçek kişiler tahvil çıkarmak suretiyle finansal piyasalardan fon temin edemezler. Ancak, anonim şirketlerden farklı olarak bazı kamu tüzel kişilerin özel yasalarla tahvil

çıkarma hakları olabilmektedir. Bu bağlamda ülkemizde bazı Kamu İktisadi Teşebbüslerine anonim şirket olmasalar bile tahvil çıkarma yetkisi tanınmıştır.

Tahvil, yatırımcısına sabit getiri sağlayan uzun vadeli bir menkul değerdir. Tahvil, ihraç edene (satan) fon sağlarken, yatırımcıya anapara ve faiz getirisi hakkı kazandırır. Tahviller halka arz edilerek veya halka arz edilmeden satılabilir. Kamu borçlanma aracı dışındaki tahvillerin ihraç ve halka arz için SPK'ya kaydettirilmesi

gereklidir. Tahvili elinde bulunduran tahvili ihraç eden firmanın uzun vadeli alacaklısıdır. Ancak tahvil yatırımcısı, firmanın varlıkları üzerinde alacağından başka bir hakka sahip değildir. Örneğin firma yönetimine katılamaz. Bununla birlikte, firmanın brüt kârından öncelikle tahvil sahiplerinin faizleri ödenir. Tahvil sahibi ile firma arasındaki ilişki vade sonunda biter. Tahvil sahibi firmanın kâr ve zararına katılmaz. Firma zarar bile etse vadesinde tahvilin anapara ve faizi hamiline ödenir.

Tahvillerin vadesi 2 yıldan az olmamak üzere serbestçe belirlenir. Vade başlangıç tarihi belirlenirken, satış süresinin son günü vade başlangıç tarihi kabul edilir. Tahvilin anaparası vadesinde defaten ödenir. Faiz ödemeleri 3, 6 ayda bir ya da yılda bir defada kuponlara bağlı olarak yapılabilir.

SORU:

Tahvillerin diğer finansman kaynaklarından farkları nelerdir?

CEVAP:

Vade: Anaparanın ya da nominal değer ve son faiz ödemesinin yapılacağı tarihtir. Tahvilde vade, yatırımın beklenen ömrünü ya da tahvil sahibinin kupon faizlerini alabileceği dönem sayısını ve anapara ödeninceye kadar geçecek yıl sayısını göstermesi nedeniyle önemlidir.

Kupon faizi ve Anapara: Kupon faiz oranı tahvil sahibinin getirisini, tahvili ihraç eden açısından ise tahville borçlanmanın yıllık maliyetini gösteren bir orandır. Tahvile bağlı faiz ödemeleri, bu oranın anapara ile çarpımı sonucu bulunur. Tahvilin kupon faiz ödemeleri genellikle yıllık ya da 6 aylık dönemlerde yapılır. Tahviller sabit veya değişken faizli ihraç edilebilir. Faiz oranı ihraççı tarafından serbestçe belirlenir.

Sermaye kazancı: Tahvil, yatırımcısına dönemsel faiz kazancından başka, sermaye kazancı da sağlar. Sermaye kazancı, tahvilin piyasada alış fiyatı ile satış fiyatı arasındaki pozitif fark olarak tanımlanabilir. Bilindiği tahvillerin piyasa fiyatları ile cari piyasa faiz oranları arasında ters yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre piyasada cari faiz oranları düştüğünde tahvillerin piyasa fiyatları artar. Bu durumda piyasa faiz oranlarının düşmesine bağlı olarak, tahvilin yeni fiyatı, alış fiyatının üzerine çıkarsa bir sermaye kazancı söz konusu olmaktadır.

SORU:

Tahvil türlerini sıralayınız.

CEVAP:

- Hamiline yazılı tahviller
- Nama yazılı tahviller
- Teminatlı tahviller

- Teminatsız tahviller
- Değişken faizli tahviller
- Primli tahviller-Başabaş tahviller-İskontolu tahviller
- İkramiyeli tahviller
- İndeksli Tahviller
- Hisse Senedine Çevrilebilir Tahviller
- Kâra İştirakli Tahviller

SORU:

Tahvillerin değer tanımlamalarını kısaca açıklayınız.

CEVAP:

Tahvillerle ilgili olarak nominal, ihraç ve piyasa değeri olmak üzere üç tür değer ya da fiyat tanımı bulunmaktadır.

Nominal Değer: Tahvil üzerinde yazılı değer olan nominal değer, faizin hesaplanmasına esas teşkil eder ve vade sonunda ödenecek anaparayı ifade eder.

İhraç Değeri: Tahvil yatırımcılara nominal değer altındaki bir fiyatla satılabilir. Tahvilin satışında yatırımcının ödemek durumunda olduğu bedele ihraç değeri denir. Primli olarak ihraç edilen ve/veya erken alanlara faiz oranı içinde indirim uygulanan tahvillerde "ihraç değeri = Nominal değer - %5 Kanuni indirim+Erken satış primi" dir. Bu şekilde hesaplanan ihraç değeri satışın son günü yaklaştıkça nominal değere doğru yaklaşır ve son gün (Nominal değer -%5) olur. Ertesi gün de faiz işlemeye başlar.

Piyasa Değeri: Tahvillerin ikincil piyasada yatırımcılar arasında alım satımına konu olan fiyatına ise piyasa fiyatı ya da piyasa değeri denir. Tahvillerin piyasa değerini etkileyen en önemli değişkenler piyasa faiz oranı ve tahvilin vadesidir.

SORU:

Sermaye piyasası araçlarından Kâr Zarar Ortaklığı Belgeleri'ni (KOB) kısaca açıklayınız.

CEVAP:

KOB, sahibine ihraç eden anonim şirketin ortaklık hakkını vermeyen, sadece kâr ortaklığını öngören finansal bir varlıktır. Bu finansal araç, Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 30 Sayılı Kanun ile Türk hukukuna 1983 yılında girmiştir. Ülkemizde "Kâra iştirakli tahvil", "Kâr ortaklığı esasları" gibi başlıklar altında bazı düzenlemelere tabi olmuş ve sonunda "Kâr zarar ortaklığı belgesi (KOB) olarak" uygulamaya dâhil edilmiştir. Bu araç aslında, o güne kadar finansal piyasalardan çeşitli nedenlerle (faize karşı hassasiyet) uzak kalan yatırımcıları cezbetmeye yönelik olarak düşünülmüştür. KOB sayesinde bu tür yatırımcıların menkul kıymetler aracılığı ile finansal piyasalardaki rollerinin artırılması ve menkul kıymetler piyasasında değişime konu finansal araçların sayısı ve türünü geliştirmek amaçlanmıştır.

SORU:

Sermaye piyasası araçlarından Katılma İntifa Senetlerini kısaca açıklayınız.

CEVAP:

Katılma intifa senedi (KİS), piyasada itibarlı ve kârlı çalışan bir firmanın kârından pay almak isteyen, ancak uzun vadede firmaya ortaklık hakkı istemeyen yatırımcılar açısından uygun bir yatırım aracıdır. Anonim ortaklıklar; nakit karşılığı satılmak üzere ortaklık haklarına sahip olmaksızın kârden pay alma, tasfiye bakiyesinden yararlanma, yeni pay alma olanakların bir bölümünden veya tamamından yararlanma haklarını sağlayan katılma intifa senedi çıkarabilirler. KİS satın alanın yönetimde söz sahibi olamaması ve ortaklık hakkının olmaması, bu yatırım aracının sakıncası olarak görülmektedir

SORU:

Sermaye piyasası araçlarından Gelir Ortaklığı Senetleri'ni (GOS) kısaca açıklayınız.

CEVAP:

Gelir ortaklığı senetleri (GOS) çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarına ait altyapı tesislerinin gelirlerine, gerçek ve tüzel kişilerin ortak olması için çıkartılan senetlerdir. Dünyada gelir tahvili olarak tanınan bu finansal araç, anonim ortaklığın kâr elde etmesi halinde ve elde ettiği bu kârın yatırımcıya ödeme yapmak için yeterli olması durumunda yatırımcı için gelir sağlamayı amaçlar.

Bu senetler hamiline olarak ihraç edilmekte, belirlenen süreler içindeki satışı ise, bankalar, aracı kurumlar ve kamu ortaklığı idaresi başkanlığınca belirlenen çeşitli kamu kurumları aracılığıyla yapılmaktadır. Köprü, baraj, elektrik santrali gibi altyapı yatırımlarına devlet bütçesi dışında gelir sağlamak amacıyla ihraç edilen gelir ortaklığı senetleri, üzerinde "ortaklık" ibaresi olmasına rağmen, değişken faizli bir tahvil özelliği taşımaktadır.

SORU:

Sermaye piyasası araçlarından Varlığa Dayalı Menkul Kıymetleri (VDMK) kısaca açıklayınız.

CEVAP:

Varlığa dayalı menkul kıymetler (VDMK), menkul kıymetleştirme (securitization) uygulamasının alacaklara dayalı bir versiyonudur. Menkul kıymetleştirme ile bir şirket alacak senetleri ve diğer bazı alacakları karşılığında menkul kıymet çıkarabilir ve bu alacaklar likidite hale gelebilir. Kanunda belli kurumlara VDMK çıkarabilme hakkı tanınmıştır. Bu bağlamda Türkiye'de VDMK ihraç edebilecek kurumlar; bankalar, leasing şirketleri, genel finans ortaklıkları, gayrimenkul yatırım ortaklıkları ve finansman şirketleri olarak belirlenmiştir. VDMK'lar tamamen itfa edilinceye kadar, karşılığını oluşturan alacaklar ve duran varlıklar başka bir amaçla tasarruf edilemez, rehin edilemez, teminat gösterilemez ve haczedilemezler.

SORU:

Sermaye piyasası araçlarından banka bonoları ve banka garantili bonoları kısaca açıklayınız.

CEVAP:

Banka Bonoları, Kalkınma ve Yatırım Bankalarının borçlu sıfatıyla düzenleyip, ihraç ettiği emre veya hamiline yazılı sermaye piyasası

araçlarıdır. Banka bonoları ve banka garantili bonolar yalnızca kalkınma ve yatırım bankaları tarafından çıkarılabilirler. Kalkınma ve Yatırım bankaları ihraç ettikleri bu menkul değerlerin içerdiği mali yükümlülüklerle kefil olmuş sayılırlar.

Banka Garantili Bonolar, Kalkınma ve Yatırım Bankalarından kredi kullanan ortaklıkların, bu kredilerin teminatı olarak borçlu sıfatı ile düzenleyip alacaklı bankaya verdikleri emre muharrer senetlerden, bu krediyi kullandırmış olan bankaca kendi garantisi altında ihraç edilen bir sermaye piyasası aracıdır. Satış tarihi itibarıyla vadelerine en az 60 en çok 720 gün kalmış olması gerekir. Kalkınma ve yatırım bankaları, ihraç ettikleri banka garantili bonoların kapsadığı mali yükümlülüklerle kefil kabul edilirler. Banka garantili bonoların satışı TTK hükümlerine göre, senet banka tarafından, bankanın unvanı ve yetkili imzalarının bulunduğu beyaz ciro ile satın alana teslim edilerek yapılır.

ÜNİTE 3: FİNANSAL ARACILIK VE FİNANSAL DÜZENLEME

FİNANSAL ARACILAR

Finansal piyasaların temel fonksiyonu olan fon transfer sürecinde, fonların tasarrufçulardan yatırımcılara aktarımı doğrudan ve dolaylı finansman olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Mevduat bankalarından yatırılan mevduatın kredi olarak kullanılması, dolaylı finansman için verilecek tipik bir örnektir.

BANKALAR : Türk bankacılık sektörü, 2001 yılı itibarıyla 48 banka, yaklaşık 10. 000 şube ve 192. 000 personele sahip, hızla büyüyen bir sektördür. 5411 sayılı bankacılık kanununa göre; mevduat, katılım, kalkınma ve yatırım bankaları sınıflaması yapılabilir. Fon bankası, Mülga 3182 sayılı Bankalar Kanunu, bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 4389 sayılı Bankalar Kanunu ve bu Kanun uyarınca temettü hariç ortaklık hakları ile yönetimi ve denetimi Fona intikal eden bankalar ile Fonun çoğunluk hissesine sahip olduğu bankaları ifade etmektedir.

MEVDUAT BANKALARI, esas olarak kendi nam ve hesabına mevduat şeklinde fon toplayan ve bu fonları kredi şeklinde kullandıran kurumlar olarak tanımlanmıştır.

KATILIM BANKALARI (FAİZSİZ BANKACILIK) , özel cari ve katılım hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlardır. Katılım fonu; katılım bankaları nezdinde açtırılan gerçek ve tüzel kişilere ait özel cari hesap ve katılım hesaplarında yer alan paradır.

KALKINMA VE YATIRIM BANKALARI , kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren ve/veya özel kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getiren ihtisas bankalarıdır. Mevduat kabul etmeyen banka türüdür.

BANKA DIŞI MALİ ARACILAR : Sigorta şirketleri, bireysel emeklilik şirketleri, finansal kiralama (leasing) şirketleri, faktoring şirketleri, finansman şirketleri, finansal holding şirketleri, varlık yönetim şirketleri, aracı kuruluşlar, yatırım fonları, yatırım ortaklıkları ve portföy yönetim şirketleridir.

SİGORTA ŞİRKETLERİ, Türkiye'de faaliyet gösteren şirketleri anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş olması gerekir. Sigorta şirketleri hayat, kaza, sağlık, yangın sigortası gibi hizmetler sunmaktadır. Bir sigorta şirketi riskini çeşitli reasürans anlaşmalarıyla, reasürans şirketlerine devredilmektedir. Reasürans, sigorta edilmiş riskin, belli bir kısmının veya tamamının yeniden sigorta edilmesidir.

BİREYSEL EMEKLİLİK ŞİRKETLERİ , bireysel emeklilik sistemiyle, sosyal güvenlik sistemini tamamlayıcı nitelikte gönüllü katılıma dayalı ek emeklilik sistemi oluşturmıştır. Emeklilik yatırım fonu; emeklilik sözleşmesi çerçevesinde emeklilik şirketi tarafından, katılımcı adına

açılan hesaptan takip edilebilen katkı paylarının değerlendirilmesi amacıyla kurulan fonlardır.

FİNANSAL KİRALAMA (LEASİNG) ŞİRKETLERİ; bir malın kira bedeli karşılığında her türlü kullanım hakkını kiracıya devreden leasing sistemini yürütürler.

FACTORİNG ŞİRKETLERİ, mal satımı ve hizmet arzı ile uğraşan işletmelerin bu satışlar nedeniyle doğmuş veya doğacak alacaklarını devralan, bu alacaklar karşılığı peşin ödemeler sağlayarak finansal kolaylıklar sunan, aynı zamanda mali, ticari ve idari konularda işletmeye verdiği hizmetler sonucu ücrete hak kazanan kurumlardır.

FİNANSMAN ŞİRKETLERİ, bankacılık sektöründen kredi sağlayarak, finansman bonusu ihraç ederek, bankalara, sigorta şirketlerine ve mali olmayan kurumlara uzun vadeli tahvil satarak fon kullanırlar.

FİNANSAL HOLDİNG ŞİRKETLERİ, işlerinden en az bir tanesi bir kredi kuruluşu olmak şartıyla, bağlı ortaklıklarının tümü veya çoğunluğu kredi kuruluşu veya finansal kuruluşlardır.

VARLIK YÖNETİM ŞİRKETLERİ, banka ve diğer mali kurumların alacakları ile diğer varlıklarını satın alabilir, satabilir, satın aldığı alacakları borçlusundan tahsil edebilir, varlıkları nakde çevirebilir veya bunları yeniden yapılandırarak satabilir. Sorunlu varlık; borçlunun borçtan kaynaklanan yükümlülüklerini zamanında yerine getiremediği tahvil, bono, kredi gibi borç araçları olarak tanımlanabilir.

ARACI KURULUŞLAR, SPK'dan alınan yetki belgeleri çerçevesinde; alım-satım işlemlerine aracılık, halka arz işlemlerine aracılık, portföy yönetimi, yatırım danışmanlığı, repo/ters repo işlemleri, kredili menkul kıymet, açığa satış, menkul kıymetlerin ödünç alma ve verme işlemleri, türev araçların alım-satımına aracılık faaliyetleri yapabilmektedirler.

YATIRIM FONLARI, tasarruhsahiplerinden katılma belgeleri karşılığında topladıkları paralarla, belge sahipleri hesabına, hazine bonusu, hisse senedi, tahvil gibi menkul kıymetlerden ve kıymetli madenlerden oluşan portföyleri işletmek amacıyla kurulan mal varlığıdır. Katılma belgesi; yatırımcının fon portföyüne ortak olmasını sağlayan bir belgedir.

YATIRIM ORTAKLIKLARI, menkul kıymet, gayrimenkul ve risk yatırım ortaklığı gibi üç farklı yolla gerçekleştirilen ortaklık türüdür. Portföy yönetim şirketleri, özel olarak portföy yöneticiliği faaliyetinde bulunmak üzere SPK'dan yetki belgesi alan kuruluşlardır.

DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU (BDDK): BDDK'nın görevleri şunlardır:

- Tasarruf sahiplerinin haklarını korumak ve kredi sisteminin çalışmasını sağlamak üzere gerekli kararları almak ve uygulamak.
- Bankalar ve diğer aracı kurumların kuruluş ve faaliyetlerini, birleşme ve tasfiyelerini izlemek ve denetlemek.
- Yurtiçi ve yurtdışı muadil kurumların katıldığı uluslararası mali, iktisadi ve mesleki teşekküllere üye olmak.
- Mevzuatla kendisine verilen yetkilerini kullanmak ve kararlar almak.
- Finansal hizmetler sektörünün geliştirilmesi amacıyla stratejiler belirlemek.
- Gözetimi altındaki kuruluşların her türlü işlemlerini ve mali bünyelerini etkileyen tüm unsurların gözetimini yapmak.
- Kartlı ödemeler sisteminin etkin çalışmasını sağlamak.

- Kartlı işlem yapma faaliyetinde bulunmak isteyen kuruluşlara ilişkin izin işlemlerini yürütmek.
- Denetim kapsamındaki kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi istemek.
- Para, kredi ve bankacılık politikalarının yürütülmesinde tüm paydaşlarla birlikte çalışmak.

SERMAYE PİYASASI KURULU (SPK): SPK, sermaye piyasasını düzenleyen ve denetleyen kamu kuruluşudur. SPK kendi gözetimi altındaki piyasalardaki işlemlerle ilgilenmektedir;

- Menkul kıymetlerle ilgili düzenlemeleri,
- Menkul kıymet borsalarının, kıymetli madenler borsalarının, vadeli işlem ve opsiyon borsalarının kuruluş ve işleyişine ilişkin düzenlemeleri,
- Sermaye piyasasında menkul kıymet ihracı yoluyla fon sağlayan şirketlere ilişkin düzenlemeleri yapar.

T. C. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI: Temmuz 2018'de Türk finans sistemindeki istikrara katkısı açısından önemli bir kuruluş olan Hazine Müsteşarlığı Maliye Bakanlığı çatısına geçmiş ve yeni yapılanmada T. C. Hazine ve Maliye Bakanlığı oluşturulmuştur. OHAL kapsamında yayınlanan 703 numaralı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile Maliye Bakanlığı'nın yeni ismi Hazine ve Maliye Bakanlığı olmuş ve bu değişiklikle Başbakan Yardımcılığına bağlı olan Hazine Müsteşarlığı yeni yapılanmada Maliye Bakanlığı çatısı altına geçmiştir. Böylece Hazine Müsteşarlığı ile Maliye Bakanlığı bünyesindeki bazı kurumlar, Hazine ve Maliye Bakanlığı adı altında birleştirilmiş bugünkü yapısına kavuşmuştur. 10 Temmuz 2018 tarihinde yayınlanan "1" numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde (yedinci bölüm-madde 217) Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığının görev ve yetkileri şöyle sıralanabilir:

1. Maliye ve ekonomi politikalarının hazırlanmasına yardımcı olmak ve bu politikaları uygulamak.
2. Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ve özel bütçeli idarelerin hukuk danışmanlığını ve muhakemat hizmetlerini talepleri halinde yerine getirmek.
3. Devlet hesaplarını tutmak, saymanlık hizmetlerini yapmak.
4. Gelir düzenlemelerine ilişkin çalışmalar yapmak.
5. Her türlü gelir işlemlerine ait mevzuatı hazırlamak, her türlü gider işlemlerine ait mevzuatın hazırlanmasına katkı sağlamak.
6. Bakanlığın ilgili kuruluşlarının işletme ve yatırım programlarını inceleyerek onaylamak ve yıllık programlara göre faaliyetlerini takip etmek ve denetlemek.
7. Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek.
8. Vergi incelemesi ve denetimine ilişkin temel politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak ve belirlenen politikaların uygulanmasını sağlamak.
9. Hazine işlemleri, kamu finansmanı, kamu sermayeli kuruluş ve işletmeler ve devlet iştirakleri, ikili ve çok taraflı dış ekonomik ilişkiler, uluslararası ve bölgesel ekonomik ve mali kuruluşlarla ilişkiler, yabancı ülke ve kuruluşlardan borç ve hibe alınması ve verilmesi ile ilgili işlemleri yapmak.
10. Ülkenin finansman politikaları çerçevesinde sermaye akımlarına ilişkin düzenleme ve işlemleri yapmak.
11. Kambiyo rejimine ilişkin faaliyetleri düzenlemek, uygulamak, uygulamanın izlenmesi ve geliştirilmesine ilişkin esasları tespit etmek.
12. Bakanlıkların ve kamu kurum ve kuruluşlarının ekonomi politikalarını ilgilendiren faaliyetlerine katılım sağlamak.
13. Uluslararası kuruluşlarla iletişim içerisinde çalışarak ileriye dönük stratejiler geliştirme amacıyla çalışmalar yapmak ve topluma perspektif sağlayan politika önerilerini katılımcı bir yaklaşımla belirleyerek özel kesim için ortave uzun dönemde belirsizlikleri giderici genel bir yönlendirme görevini yerine getirmek.

14. Kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmak.

Bakanlık çatısı altına giren Hazine Müsteşarlığının görevleri 4059 sayılı 'Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'da aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Ekonomi politikalarının tespitine yardımcı olmak,
- Hazine işlemleri ve kamu finansmanına ilişkin faaliyetleri yürütmek,
- Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve devlet iştiraklerine ilişkin pay sahipliğinin gerektirdiği faaliyetleri yürütmek,
- İkili ve çok taraflı dış ekonomik ilişkileri düzenlemek,
- Uluslararası ve bölgesel ekonomik ve mali kuruluşlarla ilişkileri yürütmek
- Yabancı ülke ve kuruluşlardan borç ve hibe alınması ve verilmesine ilişkin işlemleri yürütmek,
- Ülkenin finansman politikaları çerçevesinde sermaye akımlarına ilişkin düzenlemeleri yapmak ve kambiyo rejimine ilişkin faaliyetleri yürütmek,
- Sigortacılık sektörüne ilişkin izleme ve düzenleme faaliyetleri yürütmek,
- Devlet destekleri ilke ve esaslarını belirlemek üzere araştırma ve çalışmalar yapmak, devlet desteklerini izlemek ve değerlendirmek,
- İlgili mevzuatla verilen diğer görevlerini yerine getirmek, olarak sıralanmaktadır.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI (TCMB): Temel amacı fiyat istikrarını sağlamak olan TCMB'nin görevleri arasında finansal sistemde istikrarı sağlamak, para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirler yer almaktadır. TCMB'nin temel görevleri;

- Açık piyasa işlemleri yapmak,
- Hükümetle birlikte Türk Lirasının iç ve dış değerini korumak için gerekli tedbirleri almak ve kur rejimini belirlemek,
- Türk Lirasının yabancı paralar karşısındaki değerinin belirlenmesi için döviz ve efektiflerin vadesiz ve vadeli alım satımı ile dövizlerin Türk Lirası ile değişimi ve diğer türev işlemleri yapmak,
- Bankaların ve bankaca uygun görülecek diğer mali kurumların yükümlülüklerini esas alarak zorunlu karşılıklar ve umumi disonibilite ile ilgili usul ve esasları belirlemek,
- Reeskont ve avans işlemleri yapmak,
- Ülke altın ve döviz rezervlerini yönetmek,
- Türk Lirasının hacim ve tedavülünü düzenlemek, ödeme ve menkul kıymet transferi ve mutabakat sistemleri kurmak, kurulmuş ve kurulacak sistemlerin kesintisiz işlemlerini ve denetimini sağlayacak düzenlemeleri yapmak, ödemeler için elektronik ortam da dâhil olmak üzere kullanılacak yöntemleri ve araçları belirlemek,
- Finansal sistemde istikrarı sağlayıcı ve para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirler almak,
- Mali piyasaları izlemek,
- Bankalardaki mevduatın vade ve türleri ile özel finans kurumlarındaki katılma hesaplarının vadelerini belirlemek olarak sıralanmaktadır.

TASARRUF MEVDUATI SİGORTA FONU (TMSF): TMSF; tasarruf sahiplerinin haklarını korumak, kendine devredilen bankaları ve varlıkları en uygun şekilde çözümlmek gibi iki temel fonksiyonu üstlenir. TMSF'nin fonksiyonlarını mevduat sigortacılığı ve çözümlleme başlıkları altında değerlendirmek ve şu şekilde özetlemek mümkündür;

- Tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla, mevduatın ve katılım fonlarının sigorta edilmesi,
- Fon bankalarının yönetilmesi, mali bünyelerin güçlendirilmesi, yeniden yapılandırılması, devri, birleştirilmesi, satışı ve tasfiyesi,
- TMSF alacaklarının takip ve tahsil işlemlerinin yürütülmesi ve sonuçlandırılması,
- TMSF varlık ve kaynaklarının yönetilmesi.

TASARRUF MEVDUATI VE KATILIM FONU SİGORTASI : Mevduat ve katılım fonu toplamaya yetkili mevduat ve katılım bankalarının BDDK tarafından faaliyet izinlerinin kaldırılması durumunda, mevduat ve katılım fonu hak sahiplerinin maruz kalacağı kayıpların devlet veyabu amaçla kurulmuş özel bir kurum tarafından kısmen ya da tamamen ödenmesinin garanti edilmesidir.

MESLEK BİRLİKLERİ: Türkiye Bankalar Birliği (TBB), üyeleri için, meslek ilke ve standartlarını belirler. TBB'nin amaçları;

- Serbest piyasa ekonomisi ve tam rekabet ilkeleri çerçevesinde, bankacılık düzenleme ve ilke ve kuralları doğrultusunda bankaların hak ve menfaatlerini savunmak,
- Bankacılık sisteminin büyümesi, sağlıklı olarak çalışması ve bankacılık mesleğinin gelişmesi, rekabet gücünün artırılması amacıyla çalışmalar yapmak,
- Rekabetçi bir ortamın yaratılması ve haksız rekabetin önlenmesi için gerekli kararları almak/alınmasını sağlamak, uygulamak ve uygulanmasını talep etmek, olarak belirlenmiştir.

TÜRKİYE KATILIM BANKALARI BİRLİĞİ (TKBB) , Türkiye'de faaliyette bulunan katılım bankalarının bir araya gelmesiyle oluşur. TKBB'nin amaçları;

- Serbest piyasa ekonomisi ve tam rekabet ilkeleri çerçevesinde, bankacılık düzenleme ilke ve kuralları doğrultusunda katılım bankalarının hak ve menfaatlerini savunmak,
- Bankacılık sisteminin büyümesi, sağlıklı olarak çalışması ve bankacılık mesleğinin gelişmesi, rekabet gücünün artırılması amacıyla çalışmalar yapmak,
- Rekabetçi bir ortamın yaratılması ve haksız rekabetin önlenmesi için gerekli kararları almak/alınmasını sağlamak, uygulamak ve uygulanmasını talep etmek, olarak belirlenmiştir.

TÜRKİYE SERMAYE PİYASASI BİRLİĞİ (TSPB) , sermaye piyasası aracılık faaliyeti yetki belgesine sahip tüm banka ve aracı kurumların üye olduğu birliktir.

TSPB'nin amaçları;

- Sermaye piyasasının ve aracılık faaliyetlerinin gelişmesini sağlamak,
- Birlik üyelerinin dayanışma, gerekli özen ve disiplin içerisinde çalışmalarını sağlamak,
- Haksız rekabetin önlenmesini ve mesleki konularda üyelerin aydınlatılmasını sağlamak, olarak sıralanmaktadır.

TÜRKİYE SİGORTA BİRLİĞİ(TÜRKİYE SİGORTA, REASÜRANS VE EMEKLİLİK ŞİRKETLERİ BİRLİĞİ) , sigortacılık mesleğinin geliştirilmesi, şirketler arasında dayanışma sağlanması ve haksız rekabetin önlenmesi amacıyla kurulan, tüzel kişiliğe haiz kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur.

FİNANSAL KURUMLAR BİRLİĞİ , Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği 21. 11. 2012 tarih, 6361 no'lu Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nun ilgili maddelerine göre teşekkül eden, tüzel kişiliği haiz, kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur. Şirketler (Türkiye'de kurulu finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri ve finansman şirketleri) faaliyet izni aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde Birliğe üye olmak, bu statü hükümlerine uymak ve birliğin yetkili organlarının aldığı kararlara uymak zorundadır. İlgili kanunla gelen düzenlemeye göre, birliğin görev ve yetkileri;

- Mesleğin gelişmesini sağlamak, üyelerin birlik ve dayanışmasını artırmak, eğitim, tanıtım ve araştırma faaliyetlerinde bulunmak,
- Meslek ilkelerini belirleyerek üyelerin birlik ve mesleğin gerektirdiği disiplin içinde ekonominin ihtiyaçlarına uygun olarak çalışmalarını sağlamak,
- Üyelerin uyacakları meslek ilkeleri ve standartlarını belirlemek,
- İlgili mevzuat uyarınca alınan kararlar ile Kurumca alınması istenilen tedbirleri üyelerine duyurmak,
- Üyeleri arasında haksız rekabeti önlemek amacıyla gerekli her türlü tedbiri almak ve uygulamak,
- Üyelerin ilan ve reklamlarında uyacakları esas ve şartları tür, şekil, nitelik ve miktarı itibarıyla tespit etmek,
- Üyelerinin ortak menfaatlerini ilgilendiren konularda yönetim kurulu kararına istinaden dava açmak,
- Üyeleri arasında ortak projelere ilişkin iş birliğini temin etmek ve bu Kanunda sayılan diğer görevleri yerine getirmektir.

SORU:

Dolaylı ve dolaysız finansmanı kısaca açıklayınız.

CEVAP:

Finansal piyasaların temel fonksiyonu olan fon transferi sürecinde, fonların tasarruflardan yatırımcılara aktarımı doğrudan ve dolaylı finansman olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Dolaylı finansmanda, fon talep eden ve arz edenler arasındaki fon transferi bir finansal aracı kurum vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Bu süreç dâhilinde, fon arz edenler (tasarruflular) belirli bir getiri karşılığında ellerindeki fonları, bir mali aracı kuruluşa vermekte ve fonların ihtiyacı olan kesimlere (yatırım veya harcama yapanlar) dağılımı, aracı kuruluşun değerlendirmelerine dayalı olarak gerçekleşmektedir. Mevduat bankalarına yatırılan mevduatın, kredi olarak kullanılması, dolaylı finansman için verebileceğimiz tipik bir örnektir.

SORU:

Mevduat bankalarını tanımlayınız.

CEVAP:

Mevduat Bankaları: 5411 sayılı Kanuna göre mevduat bankaları, esas olarak kendi nam ve hesabına mevduat şeklinde fon toplayan ve bu fonları kredi şeklinde kullandıran kurumlar olarak tanımlanmıştır. Mevduat şeklinde topladıkları fonlar büyük oranda vadesiz (üzerine çek yazılabilen ve istendiği zaman çekilebilen mevduatlar) ve vadeli mevduatlardan (belirli bir vade sonunda çekilebilen ve belirli bir faiz geliri elde edilen mevduatlar) oluşmaktadır. Mevduat bankaları

topladıkları bu fonları kredi vererek ve devlet tahvili ve hazine bonosu satın alarak kullanırlar. Ülkemizde 2011 itibarıyla, 3'ü kamu, 11'i yerli özel, 16'sı yabancı (10'u Türkiye'de kurulan ve 6'sı ise şubesi bulunan yabancı mevduat bankaları) mevduat bankası ve 1'i TMSF bankası olmak üzere 31 adet mevduat bankası faaliyette bulunmaktadır.

SORU:

Katılım bankalarını tanımlayınız.

CEVAP:

Katılım Bankaları, 5411 sayılı Kanuna göre özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlardır.

Katılım bankaları, ülkemizin gündemine özel finans kurumları adıyla 1980'li yıllarda girmiş, 1983 yılında bu kurumların kurulmasına izin verilmiştir. 2005 yılında

kabul edilen 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile "Özel Finans Kurumları"nın adı Katılım Bankaları olarak değiştirilmiş ve mevduat bankaları ile aralarındaki tüm farklılıklar giderilmiştir. 2011 itibarıyla, 3'ü yabancı, 1'i yerli özel katılım bankası olmak üzere 4 adet katılım bankası faaliyette bulunmaktadır.

Katılım bankaları, mali sektörde bir yenilik olarak, faiz endişesi nedeniyle klasik bankalara gitmeyen fonları ekonomiye kazandırmak ve tasarruf sahiplerinin fonlarını güvenle saklamalarına ve değerlendirmelerine yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur.

SORU:

Kalkınma ve yatırım bankalarını tanımlayınız.

CEVAP:

Kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren ve/veya özel kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getiren ihtisas bankalarıdır. Kalkınma ve yatırım bankaları, Mevduat kabul etmeyen bir banka türüdür.

Kalkınma ve yatırım bankalarının temel işlevi orta ve uzun vadeli krediler vererek ülkenin gelişimine katkıda bulunacak yatırımlara finansman sağlamaktır. Kalkınma ve yatırım bankacılığı birbirinden farklı iki bankacılık türü olmasına rağmen Türkiye'de birlikte sınıflandırılmaktadır. Kalkınma bankaları esas olarak; hisse senedi ve tahvil piyasasının gelişmediği ülkelerde elde ettikleri fonları uzun vadeli kredilere dönüştüren, iştiraklerde bulunan, özellikle imalat sanayiini finanse eden ve bunun yanında yatırımcılara gerekli teknik yardımlarda bulunan kurumlardır. Yatırım bankaları ise, daha çok sermaye piyasalarının geliştiği ülkelerde halkın tasarrufları ile yatırımcıların uzun vadeli finansman ihtiyacının karşılanmasına aracılık yapan kurumlarıdır. Bu bağlamda, kalkınma ve yatırım bankacılığı birbirini ikame eden değil, birbirlerini tamamlayan farklı bankacılık alanları olarak görülebilir.

SORU:

Sigorta şirketlerini tanımlayınız.

CEVAP:

Türkiye'de faaliyet gösterecek sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş olması gerekmekte ve faaliyete geçebilmek için, her bir sigortacılık branşında Hazine Müsteşarlığı'ndan ruhsat almak zorundadırlar. Sigorta şirketleri

ve reasürans şirketleri, sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışında başka işlerle meşgul olamaz. Sigorta şirketleri hayat, kaza, sağlık, yangın sigortası gibi hizmetler sunmaktadır. Topladıkları primleri finansal piyasada kısa veya uzun vadeli enstrümanlarda değerlendirmektedir. Örneğin; uzun vadeli yükümlülüğe sahip hayat sigortaları uzun vadeli yatırımlara yönelirken, kaza sigortaları daha likit finansal araçları tercih etmektedir. Bir sigorta şirketi riskini çeşitli reasürans anlaşmalarıyla, reasürans şirketlerine devredilmektedir. Bu bağlamda teminat verdikleri risklerde büyük hasarların aynı anda oluşma ihtimaline karşı, hasar ödemelerinde zorlanmamak için reasürans (mükerrer sigorta) yaptırmaktadır. Reasürans, sigorta şirketlerine tek başlarına yüklenmeleri mali yönden mümkün olmayan riskleri, sigortalayabilme imkânı vermektedir.

SORU:

Bireysel emeklilik şirketlerini tanımlayınız.

CEVAP:

7 Nisan 2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile oluşturulan bireysel emeklilik sistemi 27 Ekim 2003 tarihinde faaliyete başlamıştır. Bireysel emeklilik sistemi ile kamu sosyal güvenlik sistemlerine alternatif bir özel emeklilik sistemi yaratılması değil, sosyal güvenlik sistemini tamamlayıcı nitelikte gönüllü katılıma dayalı ek emeklilik sistemi oluşturulmuştur. Bu sistem içindeki tasarruflar Hazine Müsteşarlığının denetimine tabi olarak kurulacak emeklilik şirketleri tarafından, SPK mevzuatı çerçevesinde oluşturulan emeklilik yatırım fonlarında değerlendirilmektedir. Tüzel kişilikleri olmayan ve süresiz olarak kurulan emeklilik yatırım fonları, sadece emeklilikte gelir elde etme hedefine bağlı olarak, birikimlerin değerlendirilmesi ve işletilmesi amacıyla kurulabilmektedir. Emeklilik dalında Müsteşarlık tarafından verilen faaliyet ruhsatını alan şirketin, ruhsatın verilmiş tarihinden itibaren en geç üç ay içerisinde fon kurmak amacıyla SPK'ya başvurması gerekmektedir. Şirketin fon kurma başvurusu zamanında yapılmaz veya reddedilirse, verilmiş olan kuruluş izni ve faaliyet ruhsatı kendiliğinden geçersiz olmaktadır.

SORU:

Finansal kiralama şirketlerini tanımlayınız.

CEVAP:

Leasing ya da finansal kiralama; Bir malın kira bedeli karşılığında her türlü kullanım hakkının kiracıya devredilmesini ve sözleşmede belirlenen değer üzerinden sözleşme süresi sonunda malın mülkiyetinin leasing firmasından kiracıya geçmesini sağlayan bir finansman yöntemidir. Diğer bir deyişle, finansal kiralama, bir malın yatırımcı tarafından satın alınması yerine, bir finansal kiralama şirketi tarafından yatırımcıya kiralanması ve kira süresi bitiminde malın mülkiyetinin sembolik bir bedel karşılığında kiracıya geçmesidir. Bu yöntem, firmaların yatırım mallarını satın almak yerine kiralamasını sağlayarak, işletme sermayelerini diğer ihtiyaçların karşılanmasında kullanmalarına ve bu sayede verimlilik ve karlılıklarını arttırmalarında önemli rol oynar. Tıbbi cihazlar, inşaat makineleri, vinçler, iş makineleri, gayrimenkuller gibi taşınır ve taşınmaz mallar leasing sözleşmesine konu olabilirken, Patent, fikri ve sınai haklar, bilgisayar yazılımı gibi maddi olmayan ürünler için leasing yapılamamaktadır.

SORU:

Factoring şirketlerini tanımlayınız.

CEVAP:

Factoring, mal satan veya hizmet arz eden ticari işletmelerin yurt içi veya yurt dışı kredili satışlarından kaynaklanan kısa vadeli senede bağlı alacak haklarının, factor veya factoring şirketi adı verilen finansal kuruluşlar tarafından satın alınması temeline dayanan, bir finansman yöntemidir. Hukuki ve ticari anlamda factoring şirketleri, mal satımı ve hizmet arzı ile uğraşan işletmelerin bu satışlar nedeniyle doğmuş veya doğacak alacaklarını devralan, bu alacaklar karşılığı peşin ödemeler sağlayarak finansal kolaylıklar sunan, aynı zamanda mali, ticari ve idari konularda işletmeye verdiği hizmetler karşılığı ücrete hak kazanan kurumlardır. Hizmet karşılığında müşteriden factoring harcı denilen ve factoring işleminin maliyetini oluşturan komisyon ve faizi satıcı factor'e ödemektedir. Bu işlemlerde vadeler genellikle 30 ile 120 gün arasında değişmekte, bazen 180 güne kadar uzayabilmektedir

SORU:

Finansman şirketlerini tanımlayınız.

CEVAP:

Finansman şirketleri kullandırabilecekleri fonları, bankacılık sektöründen kredi sağlayarak, finansman bonusu ihraç ederek, bankalara, sigorta şirketlerine ve mali olmayan kurumlara uzun vadeli tahvil satarak sağlarlar. Tüketici finansman şirketleri, satış finansman şirketleri ve ticari finansman şirketleri olmak üzere üç gruba ayrılır. Tüketici finansman şirketleri orta ve uzun vadeli finansman sağlayan mali kuruluşlardan biridir. Tüketici finansman şirketleri fonların büyük kısmını diğer finansal araçlardan sağlayarak topladıkları bu fonları mobilya, otomobil, dayanıklı tüketim malları satın alımı için tüketicilere kredi olarak vermektedirler. Bu araçların temel amacı mal ve hizmetin satın alınması sırasında kredi kullanırmak suretiyle tüketiciyi, fiyat ve faiz dalgalanmalarından korumak ve tüketicilerin nakit akışlarına uygun ödeme planları oluşturmaktır. Satış finansman şirketleri, otomobil ve diğer dayanıklı tüketim ürünleri satan bayilerden taksitli satışların senetlerini satın almak suretiyle tüketicilere dolaylı krediler verirler. Bu şirketlerin temel fonksiyonu, destekleyici firmanın ürün ve hizmetlerini kredilendirerek satışlarını arttırmaktır. Ticari finansman şirketleri, bu şirketlerin büyük bir kısmı küçük ve orta ölçekli üretici ve toptancılara, alacak senetleri finansmanı ya da factoring hizmeti sunmaktadır.

SORU:

Finansal holding şirketlerini tanımlayınız.

CEVAP:

Türkiye'de anonim şirket şeklinde kurulan ve işlerinden en az bir tanesi bir kredi kuruluşu olmak şartıyla, bağlı ortaklıklarının tümü veya çoğunluğu kredi kuruluşu veya finansal kuruluş olan şirketi ifade etmektedir.

SORU:

Varlık yönetim şirketlerini tanımlayınız.

CEVAP:

Bu şirket modeli, Türk hukuk sistemine Kasım 2000 ve fiubat 2001 krizlerinin sebep olduğu sorunları aşmak amacıyla, 30.01.2002 tarih ve 4743 sayılı Kanun ile girmiştir. Yaşanan krizler sorunlu varlıklarda bir artışa yol açmıştır. Bankaların sermayesinin aşınmasına, karlılığının ve etkinliğinin azalmasına neden olan sorunlu varlıkların azaltılması, bankacılık krizlerini aşmanın önde gelen yöntemlerinden birisi olmuştur. Varlık yönetim şirketleri, banka ve diğer mali kurumların alacakları ile diğer varlıklarını satın alabilir, satabilir, satın aldığı alacakları borçlusundan tahsil edebilir, varlıkları nakde çevirebilir veya bunları yeniden yapılandırarak satabilir

SORU:

Aracılık kavramını ve aracı kuruluşları tanımlayınız.

CEVAP:

Aracılık kavramı, sermaye piyasası araçlarının yetkili kuruluşlar tarafından kendi nam ve hesabına, başkası nam ve hesabına veya kendi namına başkası hesabına alımı ve satımıdır. Vadeli işlem sözleşmelerinin yapılması- na aracılık da bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Türkiye’de 2010 yılı sonu itibarıyla sermaye piyasasında faaliyet gösteren 103 aracı kurum ve 41 banka olmak üzere toplam 144 aracı kuruluş bulunmaktadır.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta, aracı kurum ile aracı kuruluş arasındaki farktır. Sermaye Piyasası Kanununda aracı kuruluş, aracı kurum ile bankaları ifade etmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki, bugün için bankaların sermaye piyasası alanında yapabilecekleri faaliyetler aracı kurumlara oranla oldukça sınırlıdır

SORU:

Yatırım fonlarını tanımlayınız.

CEVAP:

Yatırım fonları, tasarruf sahiplerinden katılma belgeleri karşılığında topladıkları paralarla, belge sahipleri hesabına, hazine bonusu, hisse senedi, tahvil gibi menkul kıymetlerden ve kıymetli madenlerden oluşan portföyleri işletmek amacıyla kurulan mal varlığıdır. Her bir yatırımcı fonun sahip olduğu portföyün bir kısmını temsil eden katılma belgesini alarak fona ortak olmaktadır.

Sermaye piyasası kurulu tarafından belirlenmiş esaslara uyan bankalar, aracı kurumlar, sigorta şirketleri ve kanunlarında herhangi bir engel bulunmayan emekli ve yardım sandıkları SPK’ dan izin almak şartıyla fon kurup yönetebilmektedirler.

SORU:

Yatırım ortaklıklarını tanımlayınız.

CEVAP:

Menkul kıymet, gayrimenkul ve risk (girişim) sermayesi yatırım ortaklığı olmak üzere üçe ayrılır.

Menkul kıymet yatırım ortaklıkları; sermaye piyasası araçları ile ulusal ve uluslararası borsalarda veya borsa dışı organize piyasalarda işlem gören altın ve diğer kıymetli madenler portföyü işletmek üzere anonim ortaklık şeklinde ve kayıtlı sermaye esasına göre kurulan sermaye piyasası kurumlarıdır.

Gayrimenkul yatırım ortaklığı; gayrimenkullere, gayrimenkule dayalı projelere ve gayrimenkule dayalı sermaye piyasası araçlarına yatırım yapmak suretiyle faaliyet gösteren özel bir portföy yönetim şirketi modelidir.

SORU:

Portföy yönetim şirketlerini tanımlayınız.

CEVAP:

Bunlar, özel olarak portföy yöneticiliği faaliyetinde bulunmak üzere Sermaye Piyasası Mevzuatı’nda belirlenen şartları yerine getirerek Sermaye Piyasası Kurulu’ndan yetki belgesi almış bir anonim şirkettir. Portföy yöneticiliği faaliyeti ise; Sermaye Piyasası Mevzuatı kapsamında, sermaye piyasası araçları, para piyasası araç ve işlemleri, vadeli işlemler ve opsiyonlar, nakit, döviz, mevduat ile kurulca uygun görülen diğer varlık ve işlemlerden oluşan portföylerin, yatırımcının veya portföy yöneticisinin belirleyeceği risk-getiri tercihi doğrultusunda, müşterilerle yapılacak portföy yönetim sözleşmesi çerçevesinde vekil sıfatıyla yönetilmesidir. SPK’ dan izin almış portföy yönetim şirketleri, aracı kurumlar ve yatırım bankaları portföy yöneticiliği faaliyetinde bulunmaya yetkili kurumlardır.

SORU:

BDDK’nın görevlerini sıralayınız.

CEVAP:

5411 sayılı Bankacılık Kanununda BDDK’nın görevleri, Kanun ve ilgili diğer mevzuatın verdiği yetkiler çerçevesinde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

- Tasarruf sahiplerinin haklarını korumak ve kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasını sağlamak üzere gerekli karar ve tedbirleri almak ve uygulamak,
- Bankalar ve finansal holding şirketleri ile diğer kanunlarda ve ilgili mevzuatta yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla, finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin; kuruluş ve faaliyetlerini, yönetim ve teşkilat yapısını, birleşme, bölünme, hisse değişimini ve tasfiyelerini düzenlemek, uygulamak, uygulanmasını sağlamak, uygulamayı izlemek ve denetlemek.
- Yurt içi ve yurt dışı muadil kurumların katıldığı uluslararası malî, iktisadî ve meslekî teşekküllere üye olmak, bu çerçevede Finansal İstikrar Kurulu ve Basel Komitelerinin faaliyetlerine aktif iştirak etmek, görev alanına giren hususlarda yabancı ülkelerin yetkili mercileri ile mutabakat zaptı imzalamak.
- Mevzuatla kendisine verilen yetkilerini, Kurulca tesis edilecek düzenleyici işlemler veya alınacak özel nitelikli kararlar ile kullanmak. Kurul kararıyla Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikler ve tebliğler çıkarmak,

bu konularda banka ya da banka grubu bazında farklılaştırmaya gidebilmek.

- Finansal hizmetler sektörünün geliştirilmesi amacıyla stratejiler belirlemek.
- Kanun kapsamındaki kuruluşlar hakkında mevzuatta yer alan hükümlerin uygulanmasının ve bu kuruluşların her türlü işlemlerinin ve mali bünyelerini etkileyen tüm unsurların gözetimini, yerinde denetimini ve tahlilini yapmak.
- Sistemik Risk Koordinasyon Komitesi, Finansal Sektör Komisyonu ve Esgüdüm Komitesi çalışmaları ile bunlara ilişkin sekretarya faaliyetlerini yürütmek.
- Banka kartları ve kredi kartlarının çıkarılması, kullanımı, takas ve mahsup işlemlerine ilişkin usûl ve esasları düzenlemek suretiyle, kartlı ödemeler sisteminin etkin çalışmasını sağlamak.
- Kartlı sistem kurma, kart çıkarma, üye işyerleri ile anlaşma yapma, bilgi alışverişi, takas ve mahsuplaşma faaliyetinde bulunmak isteyen kuruluşlara ilişkin izin işlemlerini yürütmek. Aynı zamanda bu kuruluşların faaliyetlerinin gözetim ve denetimini sağlamak.
- Kanunun uygulanması ile ilgili olarak, denetim kapsamındaki kuruluşlar ile bunların ortaklıklarından her türlü bilgi ve belgeyi istemek.
- Para, kredi ve bankacılık politikalarının yürütülmesi, denetim, bilgi paylaşımı ve diğer hususlarda yurt içi ve yurt dışı yetkili mercilerle işbirliğini sağlamak.
- Kanunla verilen diğer görevleri yapmak.

SORU:

Sermaye Piyasası Kurulu ne yapar? Genel hatlarıyla açıklayınız.

CEVAP:

Ekonominin işleyişi içinde, tasarrufların sermaye piyasalarına yönlendirilebilmesi için, tasarruf sahiplerinin güvenliğini sağlamak ve risk faktörünü asgari düzeye getirebilmek önemlidir. Riskin asgari düzeye indirebilmesinde, sermaye piyasasında faaliyette bulunan kurumlar hakkında objektif verilerin yatırımcılara sunulması gerekmektedir. Sermaye piyasalarında yaşanan bazı acı deneyimler, bu piyasaların gelişimini sağlayabilmek amacıyla, sermaye piyasalarının denetlenmesi gerektiği gerçeğini ortaya çıkarmıştır.

SPK, yetkilerini kendi sorumluluğu altında bağımsız kullanan, idari ve mali özerkliğe sahip düzenleyici bir kamu kurumudur. Sermaye Piyasası Kurulu 1981 yılında 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile kurulmuştur. Bağımsız düzenleyici kurumların ilki olarak kurulmasındaki temel amaçlar; tasarrufların menkul kıymetlere yatırılarak halkın iktisadi kalkınmaya etkin ve yaygın bir şekilde katılmasını sağlamak, sermaye piyasasının güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını sağlamak; tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasını düzenlemek ve denetlemek, olarak belirlenmiştir.

SPK, sermaye piyasasını düzenleyen ve denetleyen kamu kurumudur. Kurulun temel görevleri; piyasanın işleyiş kurallarını belirlemek, piyasaların adil ve etkin çalışmasını sağlamak, ilgili kurumların belli

kurallar çerçevesinde faaliyet göstermesini sağlamak ve yatırımcıların haklarını korumaktır. Kurul bu görevlerini, yönetmelik ve tebliğlerle düzenlemeler yaparak, piyasaların gözetim ve denetimini sağlayarak yerine getirmeye çalışmaktadır.

SORU:

SPK hangi oluşumların faaliyet izinlerini verir? Sıralayınız.

CEVAP:

Sermaye piyasası faaliyetinde bulunacak kurumların Kuruldan izin almaları zorunludur. Bu bağlamda Kurulun, kuruluşuna ve faaliyete geçmesine izin verdiği kuruluşlar:

- Yatırım ortaklıkları ve yatırım fonları,
- Gayrimenkul yatırım ortaklıkları,
- Portföy yönetim şirketleri, yatırım danışmanlığı şirketleri,
- Aracı kurumlar,
- Derecelendirme şirketleri,
- Genel finans ortaklıkları,
- Bağımsız denetleme kuruluşları,
- Risk sermayesi yatırım fonu ve ortaklıkları, olarak sıralanmaktadır.

SORU:

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın görev ve yetkilerini sıralayınız.

CEVAP:

10 Temmuz 2018 tarihinde yayınlanan "1" numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde (yedinci bölüm - madde 217) Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığının görev ve yetkileri şu şekilde belirlenmiştir:

1. Maliye ve ekonomi politikalarının hazırlanmasına yardımcı olmak ve bu politikaları uygulamak.
2. Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ve özel bütçeli idarelerin hukuk danışmanlığını ve muhakemat hizmetlerini talepleri halinde yerine getirmek.
3. Devlet hesaplarını tutmak, saymanlık hizmetlerini yapmak.
4. Gelir düzenlemelerine ilişkin çalışmalar yapmak.
5. Her türlü gelir işlemlerine ait mevzuatı hazırlamak, her türlü gider işlemlerine ait mevzuatın hazırlanmasına katkı sağlamak.
6. Bakanlığın ilgili kuruluşlarının işletme ve yatırım programlarını inceleyerek onaylamak ve yıllık programlara göre faaliyetlerini takip etmek ve denetlemek.

7. Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek.
8. Vergi incelemesi ve denetimine ilişkin temel politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak ve belirlenen politikaların uygulanmasını sağlamak.
9. Hazine işlemleri, kamu finansmanı, kamu sermayeli kuruluş ve işletmeler ve devlet iştirakleri, ikili ve çok taraflı dış ekonomik ilişkiler, uluslararası ve bölgesel ekonomik ve mali kuruluşlarla ilişkiler, yabancı ülke ve kuruluşlardan borç ve hibe alınması ve verilmesi ile ilgili işlemleri yapmak.
10. Ülkenin finansman politikaları çerçevesinde sermaye akımlarına ilişkin düzenleme ve işlemleri yapmak.
11. Kambiyo rejimine ilişkin faaliyetleri düzenlemek, uygulamak, uygulamanın izlenmesi ve geliştirilmesine ilişkin esasları tespit etmek.
12. Bakanlıkların ve kamu kurum ve kuruluşlarının ekonomi politikalarını ilgilendiren faaliyetlerine katılım sağlamak.
13. Uluslararası kuruluşlarla iletişim içerisinde çalışarak ileriye dönük stratejiler geliştirme amacıyla çalışmalar yapmak ve topluma perspektif sağlayan politika önerilerini katılımcı bir yaklaşımla belirleyerek özel kesim için orta ve uzun dönemde belirsizlikleri giderici genel bir yönlendirme görevini yerine getirmek.
14. Kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmak.

SORU:

TCMB'nin görev ve yetkilerini kısaca açıklayınız.

CEVAP:

Temel amacı fiyat istikrarını sağlamak olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) görevleri arasında finansal sistemde istikrarı sağlamak, para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirleri almak yer almaktadır. Günümüzde TCMB'nin doğrudan bankacılıkla ilgili gözetim ve denetime dayalı bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu görev özerk bir kuruluş olan BDDK tarafından yürütülmektedir. TCMB, rezerv ve likidite gereksiniminin usul ve koşullarını belirleme, katılım bankalarındaki katılım fonlarının türlerini ve mevduat bankalarındaki mevduatın türlerini ve vadelerini belirleme gibi yetkilere sahiptir. Bu bağlamda banka, finansal sistemin işleyişini etkilemekte ve finansal sistemin bir bütün olarak istikrarının sağlanmasında temel aktörlerden biri konumunda bulunmaktadır.

SORU:

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun temel işlevleri nelerdir?

CEVAP:

Tasarruf sahiplerinin haklarını korumak ve kendine devredilen bankaları ve varlıkları en uygun şekilde çözümlemek şeklinde özetlenebilecek iki temel fonksiyonu üstlenen TMSF, mali sistemin güven ve istikrarını sağlayan kurumlar arasında yer almaktadır.

SORU:

Tasarruf Mevduatı ve Katılım Sigorta Fonu'nu tanımlayınız.

CEVAP:

Tasarruf mevduatı ve katılım fonu sigortası, mevduat ve katılım fonu toplamaya yetkili mevduat ve katılım bankalarının BDDK tarafından faaliyet izinlerinin kaldırılması durumunda, mevduat ve katılım fonu hak sahiplerinin maruz kalacağı kayıpların devlet veya bu amaçla kurulmuş özel bir kurum tarafından kısmen ya da tamamen ödenmesinin garanti edilmesidir. Türkiye'de mevduatın ve katılım fonlarının sigortalanması yetki ve görevi kamu tüzel kişiliğini haiz TMSF'ye aittir. Türkiye'de faaliyet gösteren, mevduat ve katılım fonu kabulüne yetkili yerli ve yabancı tüm kredi kuruluşları ile merkezi yurt dışında bulunan kredi kuruluşlarının Türkiye'deki şubelerinde bulunan mevduat ve katılım fonları sigorta sistemine dahildir.

SORU:

Türkiye Bankalar Birliği'ni tanımlayınız.

CEVAP:

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) 1958 yılında Bankacılık Kanunu'nun 79 uncu maddesi hükümlerine göre kurulmuştur. Mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları, tüzel kişiliği haiz ve kamu kurumu niteliğinde özdüzenleyici bir meslek kuruluşu olan Türkiye Bankalar Birliğine faaliyet izni aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde üye olmak, Birlik statü hükümlerine uymak ve Birliğin yetkili organlarının aldığı kararları uygulamak zorundadır.

TBB, üyeleri için, meslek ilke ve standartlarını belirler.

TBB'nin amaçları;

- Serbest piyasa ekonomisi ve tam rekabet ilkeleri çerçevesinde, bankacılık düzenleme ilke ve kuralları doğrultusunda bankaların hak ve menfaatlerini savunmak,
- Bankacılık sisteminin büyümesi, sağlıklı olarak çalışması ve bankacılık mesleğinin gelişmesi, rekabet gücünün artırılması amacıyla çalışmalar yapmak,
- Rekabetçi bir ortamın yaratılması ve haksız rekabetin önlenmesi için gerekli kararları almak/alınmasını sağlamak, uygulamak ve uygulanmasını talep etmek, olarak belirlenmiştir.

SORU:

Türkiye Katılım Bankaları Birliği'ni tanımlayınız.

CEVAP:

Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB), Bankacılık Kanunu gereğince kurulmuş tüzel kişiliğe haiz kamu kurumu niteliğinde öz düzenleyici bir meslek kuruluşudur. Türkiye'de faaliyette bulunan tüm katılım bankaları faaliyet izni aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde Katılım Bankaları Birliğine üye olmak, Birlik Statü hükümlerine uymak ve Birliğin yetkili organlarının alacağı kararları uygulamak zorundadırlar. Birliğin amaçları;

- Serbest piyasa ekonomisi ve tam rekabet ilkeleri çerçevesinde, bankacılık düzenleme ilke ve kuralları doğrultusunda katılım bankalarının hak ve menfaatlerini savunmak
- Bankacılık sisteminin büyümesi, sağlıklı olarak çalışması ve bankacılık mesleğinin gelişmesi, rekabet gücünün artırılması amacıyla çalışmalar yapmak,
- Rekabetçi bir ortamın yaratılması ve haksız rekabetin önlenmesi için gerekli kararları almak/alınmasını sağlamak, uygulamak ve uygulanmasını talep etmek, olarak belirlenmiştir.

SORU:

Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği'ni tanımlayınız.

CEVAP:

Kamu kurumu niteliğinde, özdüzenleyici bir meslek kuruluşu olan Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği, Sermaye Piyasası Kanunu ile 11 Şubat 2001'de kurulmuş ve Nisan 2001'de faaliyete geçmiştir. Uluslararası piyasalarda ekonomik ve politik dalgalanmaların yaşandığı 2013 yılında ülkemizde sermaye piyasalarının geleceğini şekillendirecek önemli adımlar atılmıştır. Ülkemizdeki tüm borsalar Borsa İstanbul altında birleşirken, yeni Sermaye Piyasası Kanununun getirdiği değişiklikler kademeli olarak yürürlüğe girmiştir. Bu çerçevede, 2001 yılında kurulan Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (TSPAKB) ünvanı, 2014 yılı başında, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'ndaki düzenlemelere paralel olarak "Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği" (TSPB) olarak değişmiştir.

SORU:

Türkiye Sigorta Birliği (Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği)'ni tanımlayınız.

CEVAP:

Türkiye Sigorta Birliği, sigortacılık mesleğinin ve sigortacılık hizmetlerinin gelişmesi ve yaygınlaşması hedefine yönelik olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Birlik; sigortacılık mesleğinin geliştirilmesi, şirketler arasında dayanışma sağlanması ve haksız rekabetin önlenmesi amacıyla kurulan, tüzel kişiliği haiz kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşudur. 5684 sayılı Sigortacılık Kanununda 29 Haziran 2012 tarihinde yapılan değişiklikle Birlik çatısı altına emeklilik şirketleri de dâhil edilmiş ve 1975 yılından söz konusu tarihe kadar "Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği" olan birliğin ünvanı "Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği" olarak değiştirilmiştir. Bu değişimden sonra Birliğin logosu değiştirilmiş ve logo ile birlikte "Türkiye Sigorta Birliği" ibaresinin kullanılması kararlaştırılmıştır.

SORU:

Finansal Kurumlar Birliği'ni tanımlayınız.

CEVAP:

Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği 21.11.2012 tarih, 6361 no'lu Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nun ilgili maddelerine göre teşekkül eden, tüzel kişiliği haiz, kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur. Şirketler (Türkiye'de kurulu finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri ve finansman şirketleri) faaliyet izni aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde Birliğe üye olmak, bu statü hükümlerine uymak ve birliğin yetkili organlarının aldığı kararlara uymak zorundadır. İlgili kanunla gelen düzenlemeye göre, birliğin görev ve yetkileri:

- Mesleğin gelişmesini sağlamak, üyelerin birlik ve dayanışmasını artırmak, eğitim, tanıtım ve araştırma faaliyetlerinde bulunmak,
- Meslek ilkelerini belirleyerek üyelerin birlik ve mesleğin gerektirdiği disiplin içinde ekonominin ihtiyaçlarına uygun olarak çalışmalarını sağlamak,
- Üyelerin uyacakları meslek ilkeleri ve standartlarını belirlemek,

- İlgili mevzuat uyarınca alınan kararlar ile Kurumca alınması istenilen tedbirleri üyelerine duyurmak,
- Üyeleri arasında haksız rekabeti önlemek amacıyla gerekli her türlü tedbiri almak ve uygulamak,
- Üyelerin ilan ve reklamlarında uyacakları esas ve şartları tür, şekil, nitelik ve miktarı itibarıyla tespit etmek,
- Üyelerinin ortak menfaatlerini ilgilendiren konularda yönetim kurulu kararına istinaden dava açmak,
- Üyeleri arasında ortak projelere ilişkin iş birliğini temin etmek ve bu Kanunda sayılan diğer görevleri yerine getirmek.

ÜNİTE 4: FAİZ VE FAİZ ORANLARININ BELİRLENMESİ

FAİZİN ANLAM VE ÖNEMİ

Her gün yazılı basında ve TV programlarında gerçekleşen işlemler hakkında yer verilen faiz kavramı, piyasa ekonomilerinde en fazla tartışılan, belirlenmesi ve sonuçları itibarıyla ekonomik faaliyetler üzerinde yoğun etkileri olan makro değişkenlerden birisidir. Genel olarak faiz, bir üretim faktörü olan sermayenin üretimden aldığı pay veya sermayenin belli bir süre başkasına ödünç verilmesinin karşılığında ödenen bedel (fiyat) olarak tanımlanmaktadır.

FAİZ VE ÖNEMİ: Faiz, günümüz ekonomilerinde makroekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesi bağlamında ele alınmakta ve analizler daha çok bu yönde yapılmaktadır. Finansal sistemin reel sektöre olan tamamlayıcılığı, faiz gibi finansal karakterli değişkenlerle işlemektedir.

Faiz ve oluşum sürecinde ortaya çıkan aksaklıklar, doğal olarak öncelikle finansal sistemin işleyişinde, etkinliğin bozulması anlamında, önemli sorunlar doğuracaktır. Sorunlu ve etkinlikten uzak bir işleyişe sahip finansal sistem ise reel sektöre olan tamamlayıcılık fonksiyonunu gereği gibi yerine getiremeyecektir. Faiz oranları tüketim, tasarruf ve yatırım kararlarını etkilediği gibi merkez bankalarının para politikalarını yürütmesinde de önemli rol oynar. Faiz oranlarındaki değişikliklerin ekonomide çok çeşitli etkileri olması, bu oranların yakından takip edilmesini gerektirmektedir.

Faizin temel işlevleri olarak da ifade edilen ekonomik yaşamdaki fonksiyonları, kısaca şöyle ortaya konulabilir:

- Faizin birinci fonksiyonu, tasarrufun ulusal gelirden alacağı payı belirlemektir. Faiz tasarruf yatırım eşitliğini sağlayan bir değişken olarak, ulusal gelirden tasarruflara ayrılacak payın belirlenmesinde önemli bir işlev görmektedir.
- Piyasa ekonomilerinde faizin yerine getirdiği ikinci fonksiyon, kaynakların etkin dağılımı bağlamında sermayenin etkin dağılımı ve kullanımını sağlamaktır.
- Faizin fonksiyonlarından bir diğeri ise tasarruf sahiplerine gelir sağlama işlevidir. Tasarruf yapanlar yaptıkları tasarruflar karşılığında, tüketimden vazgeçmenin bedeli olarak faiz geliri elde ederler. Bu da onların servet birikimleri üzerinde olumlu etki yaratmaktadır.

FAİZ ORANI KAVRAMI: Ekonomide faiz ile ilgili konular "faiz oranı" kavramı üzerinden ortaya konulmaktadır. Faiz oranı, ödenen faiz tutarının anaparaya olan oranıdır. Çeşitli oranlar olsa da daha çok;

- Nominal ve
- Reel faiz oranları kullanılmaktadır.

Nominal faiz oranı piyasada gerçekleşir ve gözlenebilen faiz oranıdır.

Reel faiz oranı ise nominal faizin enflasyonla ilişkilendirilmiş şeklidir. İki faiz oranı arasında; $i = re + EP$ ilişkisi bulunmaktadır. Burada;

- i = Nominal faiz oranı,
- r_e = Reel faiz oranı ve
- EP = Beklenen enflasyon oranıdır.

FAİZ ORANLARININ BELİRLENMESİ

Piyasa denge faiz oranının belirlenmesinde genel kabul gören üç önemli teori bulunmaktadır. Bunlar;

- “Klasik faiz teorisi”,
- “Ödünç verilebilir fonlar teorisi” ve
- “Likidite tercihi teorisi” olarak sıralanmaktadır.

KLASİK FAİZ TEORİSİ: Klasik faiz teorisine göre “reel” bir değişken olarak kabul edilen faizi düzeyini belirleyen faktörler, tasarruf ile yatırımlardır. Aynı zamanda faiz, tasarruf arzının fiyatı olarak düşünülmektedir. Bu bağlamda faiz, tasarrufun yani bugünkü tüketimden vazgeçmenin karşılığıdır.

Ekonomide faiz oranlarıyla tasarruf düzeyi arasında bir bağlantı, fonksiyonel doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Diğer yandan, bir ekonomide tasarruflara olan talep yani yatırımlar da faiz oranlarına karşı duyarlıdır. Bilindiği gibi işletmelerin amacı kârlarını maksimize etmektir. İşletmelerin yatırım yapmalarında temel belirleyici yatırım getirisinin, maliyetini aşması yönündeki beklentidir. Yatırımın maliyeti ise faiz oranına bağlıdır. Yatırımlar faiz oranıyla ters yönlü bir ilişki içindedir. Yani faiz oranı yükseldikçe işletmeler daha az yatırım yapmayı tercih etmektedirler. Çünkü işletmeler yatırımlarına, getiri oranlarına göre sıraladıktan sonra gerçekleştirmeyi, en yüksek getiri oranına sahip olandan başlarlar. Faiz oranlarının artışı yatırım için kullanılacak fonların maliyetini yükseltecektir. Dolayısıyla faiz oranları artarken yatırım düzeyi düşer, faiz oranları azalırken yatırım düzeyi artmaktadır.

Tasarruflarla yatırımlar arasındaki ilişki, grafik ile gösterildiğinde (Ş: 87, Şekil 4. 1); tasarrufların yatırımlara eşit olduğu noktada denge faiz oranı oluşmaktadır. Denge “E” noktasının gösterdiği “ i_0 ” faiz oranı “ i_0 ” yatırım ile ona eşit “ S_0 ” tasarruf hacminde sağlanmaktadır. Ekonomik birimler, yatırımcıların ödünç olarak kullanacağından daha fazla tasarruf etmek isterlerse “ i_1 ” gibi bir faiz oranında kullanılmayan yani talep edilmeyen fonlardaki (tasarruf) fazlalık, faiz oranının düşmesine neden olacaktır.

LİKİDİTE TERCİHİ TEORİSİ : Likidite tercihi teorisi Keynesyen faiz teorisi olarak da bilinmektedir. Keynes teorisinde faiz oranlarını tasarruf ve yatırımlara bağlayan “klasik teoriye” karşı çıkmaktadır. Klasiklerin, faiz oranlarını reel faktörlerle açıklamasına karşılık Keynes, faizi parasal bir olgu olarak kabul ve analiz etmektedir. Keynes, faiz oranlarını reel faktörler yerine parasal faktörler ile açıklamaya çalışmıştır. Keynes’e göre faiz, tasarrufun getirisi değil, parayı likit olarak elde tutmaktan vazgeçmenin bir bedelidir. Bir başka ifade ile likiditeden vazgeçmenin maliyetidir.

Finansal kurumlar ve finansal sistemden daha geniş bir makro model çerçevesinde ekonomik analizlerini gerçekleştiren iktisatçılar, faiz oranlarının belirlenmesinde daha çok “likidite tercihi” teorisini kullanmaktadırlar. Bu teoride faiz oranları, para arzı ve talebine göre belirlenmektedir.

Ekonomik birimlerin çeşitli nedenlerle ellerinde ya da kasalarında bulundurmamak istedikleri para miktarına **PARA TALEBİ** (M_D) denir. Keynesyen teoriye göre;

- “işlem amaçlı”,
- “ihtiyat amaçlı” ve

- “Spekülasyon amaçlı” para talebi olmak üzere karşımıza üç farklı para talebi çıkmaktadır.

KEYNESYEN TEORİDE PARA ARZI (M_S) dışsaldır, yani Merkez Bankası tarafından belirlenir. Merkez Bankası, zorunlu karşılık oranı, reeskont oranları ve açık piyasa işlemleri yoluyla para arzının değişmesine neden olmaktadır. Keynesyen teoride denge faiz oranı, ekonomide para arzıyla para talebini birbirine eşitleyen bir makro değişkendir.

ÖDÜNC VERİLEBİLİR FONLAR TEORİSİ: Klasik iktisatçıların faizi reel bir makro değişken olarak açıklamalarına ve parayınötr (yansız) kabul etmelerine karşılık, neoklasik iktisatçılar faizi ödünç verilebilir fonların arz ve talebiyle açıklamaya çalışmışlardır. Bu bağlamda faiz oranlarının açıklanmasında reel unsurların yanında, parasal unsurlara da ağırlık verdikleri görülmüştür. Bu teoriye göre, ödünç verilebilir fonlar birincil ve ikincil piyasalarda alınıp satılır. Denge faiz oranı, ödünç verilebilir fon arzı (ÖVFA) ve ödünç verilebilir fon talebi (ÖVFT) tarafından belirlenir. Ödünç verilebilir fonlar teorisi, piyasadaki faiz oranlarının ödünç verilebilir fon arz ve talebini etkileyen faktörler tarafından belirlendiğini ifade etmektedir. Ödünç verilebilir fon arz kaynakları;

- Hane halkı bireysel tasarrufları,
- İşletmelerin tasarrufları,
- Devlet tasarrufları,
- Para arzı değişiklikleri,
- Banka sisteminin yarattığı ek satın alma gücü ve
- Gömüleme çözülmesi gibi çeşitli unsurlardan oluşmaktadır.

Ödünç verilebilir fonlar teorisi, Klasik ve Keynesyen faiz teorilerinden tamamen farklı bir teori değildir. Teorinin getirdiği yenilik, faizin belirlenmesi sürecinde tasarruf ve yatırım arasındaki reel ilişkinin yanında, parasal unsurlara da yer vermesidir.

FAİZ ORANLARININ YAPISI

Faiz oranlarının yapısı; finansal varlıkların sahip oldukları risk, vade, vergi ayrıcalıkları ve likidite gibi özelliklerin faiz oranına yansımalarının incelenmesidir. Finansal varlıkların taşıdıkları özellikler farklı olduğu için denge faiz oranları birbirinden farklıdır. Risk, vade, vergi ayrıcalıkları ve likidite özellikleri aynı olan finansal varlıkların faiz oranları aynıdır. Finansal varlıkların bu özellikleri farklılaştıkça, faiz oranları da farklı olmaktadır.

FAİZ ORANLARININ RİSK YAPISI: Faiz oranlarının risk yapısı; aynı vadeye sahip çeşitli finansal varlıkların risk, likidite ve vergi ayrıcalıkları gibi faktörlere bağlı olarak ortaya çıkan faiz oranı farklılıklarıdır.

Finansal varlıklarda faiz oranları farklılığının çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenlerinden birisi varlıkların sahip oldukları **RİSK DÜZEYİ** dir. Bu aynı zamanda faiz oranlarının **RİSK YAPISI** olarak da bilinmektedir. Faiz oranlarının risk yapısı; aynı vadeye sahip ancak geri ödeme kabiliyeti, likidite ve vergileri açısından farklı özelliklere sahip finansal varlıkların faiz oranları arasındaki farklılıkları açıklar.

Finansal ekonomi literatüründe risk, alınan bir finansal kararla ilgili olarak beklenen sonucun gerçekleşmeme olasılığıdır. Bir başka ve genel tanım ise kaybetme olasılığıdır.

Finansal piyasalarda aynı vadeye sahip varlıkların faiz oranlarının değişik olmasının nedenlerinden birisi, “geri ödeme riski” düzeyindeki farklılıklardır. Bu risk, finansal varlığı ihraç eden ekonomik birimin yükümlülüklerini zamanında ya da hiç yerine getirmemesi nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle geri ödeme riski; finansal varlığı ihraç eden ekonomik birimin üstlendiği sorumlulukları (faiz ve anapara geri ödemesi gibi) yerine getirememe olasılığıdır.

Uygulamada, devletin bir kurumu olan hazinenin çıkardığı bononun (hazine bonosu) sıfır geri ödeme riskine (ya da çok düşük risk) sahip olduğu kabul edilmektedir. Özel şirketlerin ise devletinkine benzer ödeme gücüne sahip olmaması, şirket bonolarının (finansman bonosu) geri ödeme riskinin nispi olarak daha yüksek olmasına neden olmaktadır.

Likidite kısaca bir varlığın nakde dönüme yeteneği olarak tanımlanır. Likidite, yatırımcıların varlık talebini etkileyen faktörlerden birisidir. Finansal varlık talebi ile likidite arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Çünkü "ceteris paribus varsayımı" (diğer özellikler aynı iken ya da diğer şartlar sabit iken) altında yatırımcılar likiditesi yüksek olan varlıklara sahip olmak ister.

Diğer tüm özellikler aynıyken, bir finansal varlığın likiditesinin yüksek olması onun faiz oranının diğerlerine göre düşük düzeyde olmasına neden olur. Bu riske "LİKİDİTE RİSKİ" adı verilir. Bir finansal varlığın likiditesi ile faiz oranı arasında ters yönde bir ilişki mevcuttur.

LİKİDİTENİN FAİZ ORANLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ SAYFA 95'DEKİ ŞEKİL 4. 8'DE GÖSTERİLMİŞTİ

Hazine bonosu piyasası geniş ve derin olduğu için alıcı ve satıcı sayısı daha fazladır ve bu da hazine bonosu piyasasının daha likit olmasına yol açmaktadır. Bu durum, hazine bonolarına olan talebin artmasına, bono talebi eğrisinin sağa kaymasına ve denge faiz oranının düşmesine neden olmaktadır. Diğer yandan özel sektör bonolarının likiditesinin düşük olmasına bağlı olarak finansman bonolarının talebi daha düşüktür.

Finansman bonolarının likiditesindeki azalmanın onun faiz oranları üzerindeki etkisiyle, hazine bonoları faiz oranları arasındaki ilişki, arz-talep analizini kullanarak likiditesi düşük finansman bonolarının hazine bonolarıyla ilişkisini, aralarındaki faiz oranı farkının artmasıyla gösterilebilir.

Faiz oranlarının değişkenlik göstermesinde bir diğer unsur ise VERGİ AYRICALIKLARI dır. Finansal varlık yatırımcıları vergi sonrasında elde edecekleri getiriyle ilgilendikleri için, vergilerde meydana gelecek değişiklik yatırımcıların beklenen getirisini etkilemektedir. Diğer bir ifade ile bazı finansal varlıklardan elde edilen faiz geliri, diğer finansal varlıklardan elde edilen faiz gelirinden farklı oranda vergilendirilmektedir.

FAİZ ORANLARININ VADE YAPISI: Finansal sistem içinde faiz oranlarının yapısını belirleyen bir diğer önemli faktör, finansal varlığın VADE YAPISI dır. Faiz oranlarının vade yapısı; aynı likidite, geri ödeme yeteneği ve vergisel özelliklere sahip ancak vadeleri farklılıklar taşıyan çeşitli finansal varlıkların, faiz oranları arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir. Literatürde, faiz oranlarının vade yapısını açıklamaya çalışın;

- Beklentiler teorisi,
- Likidite tercihi teorisi ve
- Bölünmüş piyasalar teorisi olmak üzere üç farklı teori bulunur.

BEKLENTİLER TEORİSİNE GÖRE; getiri eğrisinin şekli ya da faiz oranlarının vade yapısı, fon talep edenlerin ve fon arz edenlerin gelecekteki faiz oranı beklentilerine göre belirlenir. Bu teoriye yönelik bazı varsayımlar bulunmaktadır. Buna göre;

- Yatırımcılar vade tercihi olmayan varlıkları ellerinde bulundurdıkları sürece kâr maksimizasyonu hedefleyen kişilerdir.
- Yatırımcılar, kısa vadeli finansal varlıklarla uzun vadeli finansal varlıklar arasında kayıtsızdır. Yani uzun vadeli bir

finansal varlığı elinde tutmakla, kısa vadeli bir finansal varlığı elinde tutmak arasında bir fark yoktur.

- Ayrıca, yatırımcıların kısa vadeli finansal varlıkları satın uzun vadeli finansal varlıkları almaları durumunda, ortaya çıkacak işlem maliyetlerinin sıfır olduğu kabul edilmektedir.
- Bu teoride özellikle, belli bir risk sınıfına ait, vadesi önemsiz tüm varlıklar birbirine tam ikame olarak kabul edilir. Yani yatırımcıların getiri oranı aynı olduğu sürece, 4 yıl vadeli bir finansal varlık almak yerine, iki adet 2 yıl vadeli birbirini takip eden finansal varlıklar almak veya periyodik olarak birbirini takip eden 1'er yıl vadeli varlıklar almak arasında bir fark yoktur.

Yukarıdaki varsayımlar bağlamında beklentiler teorisi; belirsizliğin ve riskin mevcut olmadığı bir yatırım ortamında ekonomik birimlerin vade tercihlerini, kâr maksimizasyonu varsayımı altında açıklamaya çalışmaktadır. Beklentiler teorisine göre uzun vadeli faiz oranının değeri; piyasada mevcut (cari) kısa vadeli faiz oranı ile uzun vadeli varlığın vade süresi içinde piyasa katılımcılarının gerçekleşmesini bekledikleri kısa vadeli faiz oranlarının ortalamasına eşittir.

LİKİDİTE PRİMİ TEORİSİ, finansal yatırımcıların kısa ve uzun vadeli menkul kıymetler arasında kayıtsız (fark görmeyen) olduğu varsayımını reddetmektedir. Bu teoriyi geliştirenlere göre, uzun vadeli finansal varlıkların likiditesi kısa vadeli finansal varlıkların likiditesine göre düşüktür. Yatırımcıların uzun vadeli finansal varlıkları tercih etmesi için ekstra bir faiz getirisi (likidite primi) beklentisi içinde olmaları kabul edilir.

Likidite primi teorisine göre, uzun vadeli faiz oranları şu şekilde hesaplanmaktadır:

Uzun vadeli faiz oranı = Cari kısa vadeli faiz oranı + Beklenen kısa vadeli faiz oranı + Likidite primi / Vade

BÖLÜNMÜŞ PİYASALAR TEORİSİNE göre, kısa vadeli faiz oranları ile uzun vadeli faiz oranları farklı piyasalarda belirlenmektedir. Farklı vadeleri içeren piyasalar birbirinden tamamen kopuktur. Fon arz edenler ile fon talep edenler bir piyasadan diğerine dönmek istemezler. Farklı vadelerdeki faiz oranı arasındaki ilişki yalnızca ayrı piyasalardaki arz ve talep koşullarına göre belirlenir. Herhangi bir vadedeki faizi oluşturan arz ve talep unsurlarında değişiklikler, diğer vadelerdeki arz ve talep koşullarını etkilemez.

SORU:

Faizin önemini tartışınız.

CEVAP:

Faiz, finansal sistem tarafından belirlenen ancak etkileri itibarıyla ekonominin genelini ilgilendiren önemli bir makro değişkendir. Oluşumu ve etkileri de başlangıç olarak finansal karakterlidir. Ancak ekonomik yapı içindeki etkileri sadece finansal sistemle sınırlı değildir. Genel ekonomik yaşamda gösterdiği etki, aslında faizin taşıdığı önemi ortaya koymaktadır. Faiz, günümüz ekonomilerinde makroekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesi bağlamında ele alınmakta ve analizler daha çok bu yönde yapılmaktadır. Finansal sistemin reel sektöre olan tamamlayıcılığı, faiz gibi finansal karakterli değişkenlerle işlemektedir. Faiz ve oluşum sürecinde ortaya çıkan aksaklıklar, doğal olarak öncelikle finansal sistemin işleyişinde, etkinliğin bozulması anlamında, önemli sorunlar doğuracaktır. Sorunlu ve etkinlikten uzak bir işleyişe sahip finansal sistem ise reel sektöre olan tamamlayıcılık fonksiyonunu gereği gibi yerine getiremeyecektir. Faiz oranları tüketim, tasarruf ve

yatırım kararlarını etkilediği gibi merkez bankalarının para politikalarını yürütmesinde de önemli rol oynar. Faiz oranlarındaki değişikliklerin ekonomide çok çeşitli etkileri olması, bu oranların yakından takip edilmesini gerektirmektedir.

SORU:

Faizin temel fonksiyonları nelerdir?

CEVAP:

Tanımı yukarıdaki gibi değişik şekillerde ortaya konulan faizin, ekonomide üstlendiği çeşitli fonksiyonları bulunmaktadır. Faizin temel işlevleri olarak da ifade edilen ekonomik yaşamdaki fonksiyonları, kısaca şu şekilde ortaya konulabilir:

- Faizin birinci fonksiyonu, tasarrufun ulusal gelirden alacağı payı belirlemektir. Bilindiği gibi tasarruf, ekonomik büyüme ve gelişmenin temelini oluşturan yatırımların kaynağını oluşturmaktadır. Faiz tasarruf yatırım eşitliğini sağlayan bir değişken olarak, ulusal gelirden tasarruflara ayrılacak payın belirlenmesinde önemli bir işlev görmektedir.
- Piyasa ekonomilerinde faizin yerine getirdiği ikinci fonksiyon, kaynakların etkin dağılımı bağlamında sermayenin etkin dağılımı ve kullanımını sağlamaktır. Faiz oranlarının yönlendirmesine bağlı olarak sermaye, ekonomide en etkin kullanım alanlarına aktarılmakta ve ekonomide daha verimli bir üretim yapısı oluşturulabilmektedir.
- Faizin fonksiyonlarından bir diğeri ise tasarruf sahiplerine gelir sağlama işlevidir. Tasarruf yapanlar yaptıkları tasarruflar karşılığında, tüketimden vazgeçmenin bedeli olarak faiz geliri elde ederler. Bu da onların servet birikimleri üzerinde olumlu etki yaratmaktadır.

SORU:

Faiz oranı kavramını açıklayınız.

CEVAP:

Ekonomide faiz ile ilgili konular “faiz oranı” kavramı üzerinden ortaya konulmaktadır. Yani faiz denildiğinde daha çok faiz oranlarının düzeyi ve bu oranlarda ortaya çıkan değişmelerin yansımaları aklı gelmektedir. Bu nedenle faizle ilgili açıklamalarda faiz oranı kavramı, ele alınıp incelenmesi gereken bir konu olarak öne çıkmaktadır.

Faiz oranı aslında, ödenen faizin anaparaya oransal olarak ifadesinden başka bir şey değildir. Tanımlarsak faiz oranı, kullanılan ya da borçlanılan meblağın yüzdesi olarak ifade edilen, borçlanma maliyetidir. Başka bir ifade ile borçlanma sonucu karşılaşılan ek ödemenin borçlanılan tutara oranlaması ile bulunur. Örneğin T1000 borçlanan ya da fon kullanan ekonomik birim, bu borcuna karşılık yıllık bazda T100 ödemede bulunuyorsa; faiz oranı, $100/1000 = 0,10$ (%10) olarak belirlenecektir.

SORU:

Nominal faiz oranı nedir?

CEVAP:

Nominal Faiz Oranı: Piyasada faiz düzeyinin oluşmasını sağlayan faktörlere bağlı olarak belirlenen (fon arz ve talebi) cari yani o andaki TL cinsinden (parasal birimlerle ifade edilen) belirlenen, gazete, dergi ve diğer iletişim unsurları tarafından halkın bilgisine sunulan faiz oranıdır. Nominal faiz oranı piyasada gerçekleşir ve gözlenebilen faiz oranıdır. Bu anlamda, vadeli mevduat faiz oranları ve sabit getirili finansal varlıkların (tahviller) o andaki geçerli olan fiyatlara göre ortaya konan getiri oranları, nominal faiz oranını ifade etmektedir.

SORU:

Reel faiz oranı nedir?

CEVAP:

Reel Faiz Oranı: Nominal faizin enflasyonla ilişkilendirilmiş şeklidir. Yani beklenen enflasyona göre düzeltilmiş faiz oranıdır. Reel faiz, fiyat artışlarının nominal faizde yarattığı erozyonu ortaya koyduğu için, gerçek getirinin ifadesi olarak daha anlamlı sonuçlar üretmektedir. En basit şekliyle nominal faiz oranından beklenen enflasyonun arındırılmasıyla bulunur. Piyasada ifade edilen nominal faiz aslında reel faiz ve beklenen enflasyonun toplamından oluşmaktadır.

SORU:

Klasik Faiz Teorisi'ne göre faiz düzeyini belirleyen faktörler nelerdir?

CEVAP:

Klasik teoride faiz oranı “reel” bir değişkendir ve faiz düzeyini belirleyen faktörler, tasarruf arzı ve talebi (yani yatırım talebi)dir. Aynı zamanda faiz, tasarruf arzının fiyatı olarak düşünülmektedir. Bu bağlamda faiz, tasarrufun yani bugünkü tüketimden vazgeçmenin karşılığıdır.

SORU:

Likidite Tercihi Teorisi'nin faize bakış açısı nasıldır? Açıklayınız.

CEVAP:

Likidite tercihi teorisi Keynesyen faiz teorisi olarak da bilinmektedir. Ekonomik literatürde Keynesyen düşünce 1929 Dünya Krizi'nden sonra gündeme gelmiştir. Özellikle kriz sonrası ortaya koyduğu çözümlemeleri ile bilinen Keynes'in, ekonominin genel işleyişi ile ilgili görüşleri kadar, faiz konusundaki görüşleri de yankı uyandırmıştır. Keynes teorisinde faiz oranlarını tasarruf ve yatırımlara bağlayan “klasik teoriye” karşı çıkmaktadır. Klasiklerin, faiz oranlarını reel faktörlerle açıklamasına karşılık Keynes, faizi parasal bir olgu olarak kabul ve analiz etmektedir.

“Likidite tercihi teorisi” olarak bilinen faiz teorisinde Keynes, faiz oranlarını reel faktörler yerine parasal faktörler ile açıklamaya çalışmıştır. Keynes'e göre faiz, tasarrufun getirisi değil, parayı likit olarak elde tutmaktan vazgeçmenin bir bedelidir. Bir başka ifade ile likiditeden vazgeçmenin maliyetidir.

SORU:

Keynesyen Teori'ye göre para hangi amaçlarla talep edilir?

CEVAP:

Ekonomik birimlerin çeşitli nedenlerle ellerinde ya da kasalarında bulundurmak istedikleri para miktarına para talebi denir. Ekonomik

birimlerin para talep etmelerinin nedenleri farklıdır. Keynesyen teoriye göre, karşımıza üç farklı para talebi çıkmaktadır. Bunlar; “işlem amaçlı”, “ihtiyat amaçlı” ve “spekülasyon amaçlı” para talebi olarak sıralanmaktadır.

SORU:

Likidite Tercihi Teorisi'nde ekonomik birimlerin servetlerini hangi varlıklara bölmüş oldukları varsayılır?

CEVAP:

Keynes likidite tercihi kuramını geliştirirken, analizi basitleştirebilmek amacıyla ekonomik birimlerin portföylerinde sadece para ve tahvil bulunduracakları varsayımını kabul etmiştir. Buna göre, ekonomik birimler mevcut servetlerini söz konusu iki varlık (para ve tahvil) arasında dağıtmakta ve toplam varlık talebi bu ikisinin toplamından oluşmaktadır. Tahvillerin getirisi faizdir ve getiri (faiz oranı) yüksekse bireyler bundan yararlanmak isteyeceklerdir. Tahvillerin getirisi (faiz oranı) ne kadar yüksek olursa elde tutulan paranın maliyeti de o kadar yüksek olacaktır. Elde para tutmanın alternatif maliyeti tahvil satın almayarak kaybedilen faiz geliridir. Bu bağlamda ekonomik birimlerin likiditeden (para) vazgeçmeleri için tahvilin getirisinin (faiz) yüksek olması beklenir. Yani spekülasyon amaçlı talep edilen para miktarıyla faiz oranları arasında ters yönlü bir ilişki mevcuttur

SORU:

Keynesyen Teori'de para arzı nasıldır?

CEVAP:

Keynesyen teoride para arzı eksojen (dışsal) dir, yani Merkez Bankası tarafından belirlenir. Ekonominin işleyişine bağlı olarak Merkez Bankası, zorunlu karşılık oranı, reeskont oranları ve açık piyasa işlemleri yoluyla para arzının değişmesine neden olmaktadır. Merkez Bankası para basmakta bağımsız olduğu için dolayısıyla faiz oranıyla para arzı arasında bir ilişki yoktur. Bu teoriye göre para merkez bankası tarafından kontrol edildiği, yani dışsal olduğu kabul edildiği için, para arzı eğrisi dikey eksene paraleldir.

SORU:

Ödünç Verilebilir Fonlar Teorisi'ni açıklayınız.

CEVAP:

Klasik iktisatçıların faizi reel bir makro değişken olarak açıklamalarına ve parayı nötr (yansız) kabul etmelerine karşılık, neoklasik iktisatçılar faizi ödünç verilebilir fonların arz ve talebiyle açıklamaya çalışmışlardır. Bu bağlamda faiz oranlarının açıklanmasında reel unsurların yanında, parasal unsurlara da ağırlık vermişlerdir. Neoklasik iktisatçıların faiz konusundaki bu yaklaşımı, literatürde “ödünç verilebilir fonlar teorisi” olarak isimlendirilmektedir. Bu teoriye göre, ödünç verilebilir fonlar birincil ve ikincil piyasalarda alınıp satılır. Denge faiz oranı, ödünç verilebilir fon arzı (ÖVFA) ve ödünç verilebilir fon talebi (ÖVFT) tarafından belirlenir. Bilindiği gibi klasik teoride ödünç verme doğrudan doğruya tasarrufa, ödünç alma ise yatırım talebine bağlanmıştır. Oysa ekonomik birimler ödünç vermeksizin tasarruf edebilecekleri gibi, tasarruf olmadan da ödünç verebilir ya da yatırım yapmaksızın da ödünç alabilirler. Ödünç verilebilir fonlar teorisi, piyasadaki faiz oranlarının ödünç verilebilir fon arz ve talebini etkileyen faktörler

tarafından belirlendiğini ifade etmektedir. Finansal piyasada ekonomik birimlerin ellerinde bulunan ve belirli bir getiri karşılığında diğer ekonomik birimlerin kullanımına sunulmaya hazır olan kaynaklar ödünç verilebilir fon arzını oluşturmaktadır. Bu anlamda; hane halkı bireysel tasarrufları, işletmelerin tasarrufları, devlet tasarrufları ve para arzı değişiklikleri ödünç verilebilir fon kaynaklarını oluşturmaları açısından oldukça önemlidir. Fon arzının önemli bir kaynağı da banka sisteminin yarattığı ek satın alma gücüdür. Merkez Bankasının parasal tabanı genişletmesi ve ticari bankaların mevduatlarına dayanarak yarattıkları parasal genişleme ödünç verilebilir fon arzına kaynak oluşturur. Gömüleme çözümü olarak da ifade edilen, bireylerin finansal sistem içinden çektikleri fonları tekrar sistem içine yönlendirmeleri de bu anlamda fon arzı kaynaklarından birisini oluşturmaktadır.

SORU:

Ödünç Verilebilir Fonlar Teorisi'nin diğer teorilerden farkı nedir?

CEVAP:

Aslında “Ödünç Verilebilir Fonlar Teorisi”, “Klasik” ve “Keynesyen Faiz Teorisi”nden ayrı ve tamamen yeni bir faiz teorisi değildir. Teorinin getirdiği yenilik; faizin belirlenmesi sürecinde tasarruf ve yatırım arasındaki reel ilişkinin yanında, parasal unsurlara da yer verilmesidir. Bununla birlikte ödünç verilebilir fonlar teorisi finansal sistem içinde ve finansal piyasalarla ilgili işlemlerde uzmanlar tarafından daha çok tercih edilmektedir. Bu teorinin en önemli eksikliği ise ortaya koyduğu dengenin kısmi ve geçici denge olmasıdır. Yani bu teoriye göre oluşan faiz oranı, finansal piyasalarda o anda geçerli olan ama değişmesi muhtemel bir faiz oranıdır.

SORU:

Faiz oranlarının yapısı ile neler incelenir?

CEVAP:

Faiz oranlarının yapısı; finansal varlıkların sahip oldukları risk, vade, vergi ayrıcalıkları ve likitide gibi özelliklerin faiz oranına yansımalarının incelenmesidir.

SORU:

Faiz oranlarının farklılaşmasını risk ile ilişkilendiriniz.

CEVAP:

Finansal varlıklarda faiz oranları farklılığının çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenlerinden birisi varlıkların sahip oldukları risk düzeyidir. Bu aynı zamanda faiz oranlarının risk yapısı olarak da bilinmektedir. Faiz oranlarının risk yapısı; aynı vadeye sahip ancak geri ödeme kabiliyeti, likidite ve vergileri açısından farklı özelliklere sahip finansal varlıkların faiz oranları arasındaki farklılıkları açıklar. Finansal ekonomi literatüründe risk, alınan bir finansal kararla ilgili olarak beklenen sonucun gerçekleşme olasılığıdır. Daha farklı bir ifadeyle, beklenen getiri ile gerçekleşen getirinin farklı olmasına yönelik ortaya çıkan olasılık, bir riskin mevcudiyetini gösterir. Bir başka ve genel tanım ise kaybetme olasılığıdır. İşte tanımlanan riskin varlığı ve büyüklüğüne bağlı olarak çeşitli finansal varlıkların faiz oranları farklılık göstermektedir. Finansal varlıklardaki riskin düzeyi ile o finansal varlığın faiz oranı arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Yani bu anlamda risk düzeyi yüksek olan varlıkların faiz oranları da yüksek olmaktadır. Bunun tersi de doğrudur ve risk düzeyi ne kadar az ise o finansal varlığa yönelik faiz oranı o kadar düşük olmaktadır.

SORU:

Geri ödememe riski nedir? Açıklayınız.

CEVAP:

Geri Ödememe Riski: Finansal piyasalarda aynı vadeye sahip varlıkların faiz oranlarının değişik olmasının nedenlerinden birisi, “geri ödememe riski” düzeyindeki farklılıklardır. Bu risk, finansal varlığı ihraç eden ekonomik birimin yükümlülüklerini (faiz ve anapara geri ödemesi gibi) zamanında ya da hiç yerine getirmemesi nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Geri ödeme riski yüksek olan bir varlığı ihraç eden ekonomik birimin (işletme ya da devlet) finansal varlığı satın alanlara, üstlendikleri riski telafi edebilmeleri için, daha yüksek bir faiz önermesi gerekir. Aslında finansal varlık yatırımcıları da daha fazla risk alma karşılığında daha yüksek getiri talep etmektedir. Riskin artması yatırımcıların daha yüksek getiri talep etmesine, bu ise söz konusu finansal varlığın faizinin nispi olarak yüksek olmasına neden olmaktadır.

SORU:

Likidite riski nedir? Açıklayınız.

CEVAP:

Likidite Riski: Likidite kısaca bir varlığın nakde dönüşme yeteneği olarak tanımlanır. Bunun için ilgili varlığın iyi işleyen bir piyasasının olması, kolay ve hızlı bir şekilde alınıp satılabilmesi gerekir. Bu bağlamda finansal piyasalarda işlem gören bir varlığın alım satım olanakları ne kadar güçlü ve ikincil piyasası ne kadar geniş ise bu finansal varlığın likiditesi o kadar yüksek olur. Likidite, yatırımcıların varlık talebini etkileyen faktörlerden birisidir. Finansal varlık talebi ile likidite arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Çünkü “ceteris paribus varsayımı” (diğer özellikler aynı iken ya da diğer şartlar sabit iken) altında yatırımcılar likiditesi yüksek olan varlıklara sahip olmak ister. Bir finansal varlığa ilişkin faiz oranını etkileyen faktörlerden birisi, o varlığın likitide düzeyidir. Likitide ile faiz oranları arasında ters yönde bir ilişki mevcuttur. Yani diğer tüm özellikler aynıyken bir finansal varlığın likiditesinin yüksek olması onun faiz oranının diğerlerine göre düşük düzeyde kalması ile sonuçlanır. Dolayısıyla, farklı ekonomik birimlerin ihraç ettikleri, faiz ödemesi yapan finansal varlıkların faiz oranları likidite primini yansıttak şekilde farklı olmaktadır.

SORU:

Vergi ayrıcalıklarının faiz oranlarının farklılaşmasındaki rolünü açıklayınız.

CEVAP:

Vergi Ayrıcalıkları: Faiz oranları farklılaşmasının bir diğer unsuru ise vergilerdir. Bilindiği gibi faiz geliri üzerinden alınan vergi, tahvil ve bonoların beklenen getirisi üzerinde etkilidir. Finansal varlık yatırımcıları vergi sonrasında elde edecekleri getiriyle ilgilendikleri için, vergilerde meydana gelecek değişiklik yatırımcıların beklenen getirisini etkilemektedir. Uygulamada vergilendirme açısından bazen, finansal varlıklar arasında farklılıklar olabilmektedir. Yani bazı finansal varlıklardan elde edilen faiz geliri, diğer finansal varlıklardan elde edilen faiz gelirinden farklı oranda vergilendirilmektedir. Örneğin, özel sektör tarafından ihraç edilen tahvil ve bonolardan elde edilen faiz geliri gelir vergisine tabi tutulurken, devlet tarafından ihraç edilen tahvil ve bonolardan elde edilecek faiz gelirinin vergiden muaf tutulması söz konusu olabilmektedir. Böyle bir gelişme de doğal olarak ilgili finansal varlıkların talebini etkilemekte, sonuçta bunların faiz

oranlarının da farklı olmasına neden olmaktadır. Yani farklı finansal varlıkların diğer özellikleri (vade, likitide ve geri ödememe riskleri) aynıyken, bunların vergi ayrıcalıkları arasındaki mevcut olan farklılıklar faiz oranlarının farklı olmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda vergi ayrıcalığı taşımayan bir finansal varlığın faiz oranı, vergi ayrıcalığı taşıyan bir finansal varlığın faiz oranına göre daha yüksek olmaktadır.

SORU:

Faiz oranlarının vade yapısı ile neler incelenir?

CEVAP:

Faiz oranlarının vade yapısı; aynı likidite, geri ödeme yeteneği ve vergisel özelliklere sahip ancak vadeleri farklılıklar taşıyan çeşitli finansal varlıkların, faiz oranları arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir.

SORU:

Beklentiler Teorisi nedir? Açıklayınız.

CEVAP:

Beklentiler teorisine göre; getiri eğrisinin şekli ya da faiz oranlarının vade yapısı, fon talep edenlerin (ödünç alanların) ve fon arz edenlerin (ödünç verenlerin) gelecekteki faiz oranı beklentilerine göre belirlenir. Bu teoriye yönelik bazı varsayımlar bulunmaktadır. Buna göre:

- Yatırımcılar vade tercihi olmayan varlıkları ellerinde bulundurdıkları sürece kâr maksimizasyonu hedefleyen kişilerdir.
- Yatırımcılar, kısa vadeli finansal varlıklarla uzun vadeli finansal varlıklar arasında kayıtsızdır. Yani uzun vadeli bir finansal varlığı elinde tutmakla, kısa vadeli bir finansal varlığı elinde tutmak arasında bir fark yoktur.
- Ayrıca, yatırımcıların kısa vadeli finansal varlıkları satıp uzun vadeli finansal varlıkları almaları durumunda, ortaya çıkacak işlem maliyetlerinin sıfır olduğu kabul edilmektedir.
- Bu teoride özellikle, belli bir risk sınıfına ait, vadesi önemsiz tüm varlıklar birbirine tam ikame olarak kabul edilir. Yani yatırımcıların getiri oranı aynı olduğu sürece, 4 yıl vadeli bir finansal varlık almak yerine, iki adet 2 yıl vadeli birbirini takip eden finansal varlık almak veya periyodik olarak birbirini takip eden 1'er yıl vadeli varlıklar almak arasında bir fark yoktur.

SORU:

Likidite Primi Teorisi nedir? Açıklayınız.

CEVAP:

Faiz oranlarının vade yapısını açıklamaya yönelik teorilerden gerek “beklentiler teorisi”, gerekse daha sonra açıklanacak “bölünmüş piyasalar teorisi” vade itibarıyla oluşabilecek risk faktörünü dikkate almazlar. Likidite primi teorisi, finansal yatırımcıların kısa ve uzun vadeli menkul kıymetler arasında kayıtsız (fark görmeyen) olduğu varsayımını reddetmektedir. Bu teoriyi geliştirenlere göre, uzun vadeli

finansal varlıkların likiditesi kısa vadeli finansal varlıkların likiditesine göre düşüktür. Ayrıca uzun vadeli yatırımlar, genel olarak kısa vadeli yatırımlardan daha risklidir. Çünkü uzun vadeli borçlanmalarda, borçlunun borcunu ödeyeme durumuna düşme olasılığı, süreye bağlı olarak artmaktadır. Bu nedenle de yatırımcıların uzun vadeli finansal varlıkları tercih etmesi için ekstra bir faiz getirisi (likidite primi) beklentisi içinde olmaları kabul edilir.

SORU:

Bölünmüş Piyasalar Teorisi nedir? Açıklayınız.

CEVAP:

Finansal piyasalar farklı ihtiyaçlara sahip geniş bir kullanıcı kitlesine (fon arz ve talep edenler) sahiptir. Finansal oyuncuların işlemlerinde tercih edecekleri vadeler birbirinden farklıdır. Yani bir kısım yatırımcı kısa vadeli yatırımları tercih ederken, diğer bir kısmı orta vadeli yatırımları ya da uzun vadeli yatırım seçeneklerini tercih edebilmektedir. Bölünmüş piyasalar teorisine göre, kısa vadeli faiz oranları ile uzun vadeli faiz oranları farklı piyasalarda belirlenmektedir. Farklı vadeleri içeren piyasalar birbirinden tamamen kopuktur. Fon arz edenler ile fon talep edenler bir piyasadaki diğerine dönmek istemezler. Farklı vadelerdeki faiz oranı arasındaki ilişki yalnızca aynı piyasalardaki arz ve talep koşullarına göre belirlenir. Herhangi bir vadedeki faizi oluşturan arz ve talep unsurlarında değişiklikler, diğer vadelerdeki arz ve talep koşullarını etkilemez. Bölünmüş piyasalar teorisi, bu kesimlerin arasında ilişki olmadığını ve kendi içlerindeki arz-talep güçlerinin getiri eğrisinin genel şeklini oluşturmada etkili olduğunu varsaymaktadır. Bu yaklaşım hem beklentiler teorisinden hem de likidite primi teorisinden farklıdır. Ayrıca finansal aktifler arasında tam ikame ilişkisi olduğunu kabul eden beklenti teorilerinin tamamen tersidir. Bu nedenle kısa vadeli finansal varlıklar ile uzun vadeli finansal varlıklar arasında ikame ilişkisi yoktur, dolayısıyla getiri eğrisi çiziminin bir anlamı yoktur.

ÜNİTE 5: PARANIN ZAMAN DEĞERİ VE FAİZ ORANLARI

PARANIN ZAMAN DEĞERİ VE MALİYETİ

Bugün elinizde bulunan 1 liranın, gelecekte elinize geçecek 1 liradan değerli olduğu kabulü finansal ekonomide yer alır. Zaman tercihinden doğan paranın zaman değeri ile enflasyon nedeniyle değer düşüklüğü farklıdır. Enflasyon olmasa bile paranın zaman değeri vardır. ENFLASYON , bir bütün olarak mal ve hizmet fiyatlarının artma oranıdır.

Paranın kullanım zamanındaki tercihin sonucu paranın zaman değeri oluşur. Tüketimden çekilen para karşılığı gelecekte daha fazla tüketebilme olanağı sunması paranın zaman değeridir.

FAİZ KAVRAMI VE FAİZ TÜRLERİ

Paranın kirası ya da kullanım bedeli faizdir. Ödünç para verildiğinde anapara üzerinde ele geçen her türlü meblağ faizdir. Faiz bir fiyattır, ödeme süresinin ve katlanılan riskin bir fonksiyonudur.

Ödeme süresi ve/veya katlanılan riskin derecesi arttıkça faiz de artar. Faiz oranları beklenen enflasyon için de bir prim ihtiva eder. Enflasyon beklentisi ne kadar yüksekse faiz oranları da o kadar yüksek olur.

Faiz oranı enflasyonun olmadığıda sermayenin arz ve talebini dengeler. Karlı yatırım fırsatı varsa, sermayeye olan talep artar. Paranın zaman değerini, faiz oranı, tüketimden vazgeçmenin bedeli ve geleceğe ilişkin belirsizliğini yansıtır. Fon arz ve talebine göre belirlenen faiz oranlarını şu faktörler etkiler:

- Merkez bankası para politikası,
- Hane halkı tasarruf eğilimi,
- Bütçe açıkları,
- Dış ticaret açıkları,
- İşletme faaliyetlerinin düzeyi,
- Uluslararası para akımları.

NOMİNAL FAİZ ORANI-REEL FAİZ ORANI: Nominal faiz oranı, piyasalarda en yaygın kullanılan faiz oranıdır. İşlem anında belirtilen ve o anda geçerli olan faiz oranını ifade etmektedir.

REEL FAİZ ORANI , enflasyonun etkisinden arındırılmış faiz oranıya dair yatırımın satınalma gücündeki artış oranı şeklinde tanımlanabilir. Sadece, tüketimden vazgeçerek ödünç verilen fonların zaman değerini ve bunların geri ödenme riskini içerir. Reel faiz şu şekilde formüle edilir:

$$\text{Reel Faiz Oranı} = ((1 + \text{Nominal Faiz Oranı}) / (1 + \text{Enflasyon Oranı})) - 1$$

Bu konuda pratikte en çok yapılan hata, reel faiz oranı hesaplarken nominal faiz oranından enflasyon oranını çıkarmaktır.

RİSKSİZ FAİZ ORANI , geri ödememe riskinin (d) sıfır olduğu durumdaki faizi temsil eder.

z = kaçırılan fırsatların gerçek zaman değeri, e = enflasyon oranı
isirsiz faiz oranı aşağıdaki gibi formüle edilir:

$$(1 + RF) = (1 + z) (1 + e)^f$$

Risksiz faiz oranı, geri ödenme riski bulunmayan, ancak enflasyonun etkisinde hesaba katan faiz oranıdır. Hazinesinin ihraç ettiği hazine bonosu, devlet tahvilleri gibi borçlanma araçları için geri ödenme riskinin bulunmadığı varsayılır ve faiz oranı da risksiz faiz oranı olarak tanımlanır.

EFEKTİF FAİZ ORANI: Genel olarak yıllık olarak ifade edilir. Bir yıl içinde birden fazla faiz ödemesi yapılıyorsa yatırımcıya önerilen yıllık faiz oranı ile yatırımının gelecekte elde edeceği faiz oranı arasında fark olacaktır.

Yıl içinde faiz ödemelerinin sıklığına göre yatırımının eline geçen getiri oranına **EFEKTİF (GERÇEK-EŞDEĞER) FAİZ ORANI** denir.

$$\text{ref} = (1 + (r \cdot \text{nom} / m))^m - 1$$

BASİT FAİZ : Verilen ölçü miktarı ya da alınan borç üzerinden hesaplanan faizdir. Basit faiz, sadece ilk yatırım üzerinden kazanılan faizdir. Banka faizi, basit faizdir. Genellikle yıllık olarak hesaplanır.

BİLEŞİK FAİZ: Her bir dönem için yeniden anapara eklenmesiyle elde edilen faizdir. Bileşik faiz, faiz üzerinden kazanılan faizdir. Bugün, finansal kurumlarda genellikle bileşik faiz kullanılmaktadır.

BASİT FAİZ HESAPLAMALARI

BASİT FAİZ TUTARININ HESAPLANMASI : Basit faiz tutarını, aşağıdaki şekilde formüle etmek mümkündür:

$$\text{Basit faiz tutarı} = \text{anapara} \times \text{faiz oranı} \times \text{süre}$$

$$I = P \times r \times t$$

BASİT FAİZDE GELECEK DEĞER HESAPLAMASI: Bugün yatırılan paranın ya da borcun belirli bir süre sonundaki değeri, paranın gelecek değeridir. Gelecekteki değer, bir yatırımın faiz kazandıktan sonra ulaşacağı değerdir. Yatırımın vade ya da gelecek değeri S ile gösterildiğinde;

$$S = P + I$$

olacaktır. Burada "I" yerine bir önceki formül konulursa yeni formül aşağıdaki gibi olacaktır:

$$S = P + (P \times r \times t) \text{ veya}$$

$$S = P \times [1 + (r \times t)]$$

Formülde kullanılan sembollerin açılımı şöyledir:

S = Basit faizde gelecek değer, r = Faiz oranı, P = Anapara (bugünkü değer), t = Süre

BASİT FAİZDE BUGÜNKÜ DEĞER HESAPLAMASI: Bugünkü değer, gelecekteki nakit akışlarının şu anki değeridir. Gelecek değer;

$$S = P \times [1 + (r \times t)]$$

formülünden hareketle bugünkü (şimdiki) değer hesaplaması için gerekli olan formül aşağıdaki gibi oluşturulabilir:

$$P = S / (1 + (r \times t))$$

BİLEŞİK FAİZ HESAPLAMALARI

BİLEŞİK FAİZDE GELECEK DEĞER HESAPLAMASI: Bileşik faizde tasarrufların vade sonundaki değerini bulmak için, her yıla air hesaplamaların ayrı ayrı yapılmasına gerek yoktur. "P" miktarındaki paranın bileşik faiz esasına göre belirli bir faiz oranı üzerinden "n" dönem sonraki değeri şu formül ile bulunur:

$$S = P \times (1 + r)^n$$

Formülde kullanılan sembollerin açılımı şöyledir: S = Basit faizde gelecek değer, r = Faiz oranı, P = Anapara (bugünkü değer), n= Dönem sayısı

BİLEŞİK FAİZDE BUGÜNKÜ DEĞER HESAPLAMASI: Bugünkü (şimdiki) değer, gelecekte gerçekleşmesi beklenen nakit akımının, paranın zaman değerini ve katlanılan riskin derecesini yansıtan uygun iskonto oranı ile bugüne indirgenmiş halidir.

$$P = S / (1 + r)^n$$

Formülde kullanılan sembollerin açılımı şöyledir:

P = Bugünkü değer, r = Faiz oranı, S = Gelecek değer, n = Dönem sayısı

YILDA BİRDEN FAZLA FAİZ ÖDENMESİ DURUMUNDA BİLEŞİK FAİZDE GELECEK DEĞER HESAPLAMASI: Yılda birden fazla faiz ödemesi yapıldığı durumlarda, faiz ödeme sıklığı arttıkça paranın dönem sonunda biriken miktarı artar. m = Bir yıldaki faiz ödeme sayısı

$$S = P \times (1 + R / m)^{n \times m}$$

YILDA BİRDEN FAZLA FAİZ ÖDENMESİ DURUMUNDA BİLEŞİK FAİZDE BUGÜNKÜ DEĞER HESAPLAMASI: Yılda birden fazla faiz

ödenmesi durumunda bugünkü değer hesaplamasında kullanılacak formül şudur:

$$P = S / (1 + r / m)^{n \times m}$$

ANÜİTE HESAPLAMALARI

Eşit zaman aralıklarıyla eşit miktarda yapılan ödemelere anüite denir. Ödeme aralıkları eşit, vade boyunca faiz aynıdır. Sigorta ve emeklilik ödemeleri ile borç taksitlerinin hesaplanması örnektir.

Dönem başı ve dönem sonu olarak ödemelerin başlama noktasına göre sınıflandırılır.

ANÜİTELERİN BUGÜNKÜ DEĞERİ: Her bir dönemin yıl sonunda yapıldığı kabul edilir. Ödemelerin başında ise hesaplamalar bir yıl geri gidilerek yapılır.

$$AnBD = A / (1+i) + A / (1+i)^2 + A / (1+i)^3 + \dots + A / (1+i)^n$$

Formülde kullanılan sembollerin açılımı şöyledir: AnBD= Anüitenin bugünkü değeri A= Her dönemde ödenecek taksit sayısı

i = Faiz oranı= Dönem sayısı

ANÜİTELERİN GELECEK DEĞERİ:

Anüitenin gelecek değeri (AnGD), her bir ödemenin gelecek değerlerinin toplamıdır. Her dönem alınacak ya da verilecek eşit taksitlerin gelecek değerini veren formül aşağıdaki gibidir:

$$AnGD = A + A(1+i) + A(1+i)^2 + \dots + A(1+i)^{n-1}$$

Bu yöntem periyodik ödemelerin sayısının artmasına bağlı olarak, pratik olmamaya başlayacaktır. Bu bağlamda anüitenin gelecek değerini veren formül (AnGD) yeniden düzenlendiğinde, yeni formül aşağıdaki gibi olacaktır:

$$AnGD = A \times ((1+i)^n - 1) / i$$

Logaritma kullanma gerekliliği bu formülle ortaya çıkmaktadır. Taksitlerin eşit olması durumunda anüitelerin toplam değerleri genel formüller yardımıyla daha kolay hesaplanır.

PEŞİN ANÜİTELER: Anüitelerde ödemeler dönem başında hemen başlayabilir. Sigorta primleri, gayrimenkul kiralrı bu tür ödemelerdir. Dönem başında yapılan ödemelerin gelecekteki toplam değerini veren formül şöyledir;

$$AnGD p = A \times (1+i) \times ((1+i)^n - 1) / i$$

Ödemeler dönem başında yapılıyorsa, anüitenin bugünkü değeri aşağıdaki formül ile hesaplanır;

$$AnGD p = A \times (1+i) \times ((1+i)^n - 1) / ((1+i)^n \times i)$$

DEVAMLILIK ANÜİTELER : Bazı anüiteler süreklilik gösterir. Bu tür anüitelerde vade belli değildir, eşit ödemeler sonsuza kadar devam eder. Devamlı olarak yapılacak eşit ödemelerin (anüitelerin) bugünkü değeri aşağıdaki gibi hesaplanır;

$$AnBD = A \times ((1+i)^{-n} - 1) / ((1+i)^{-n} \times i)$$

Formülde "n" yerine "?" konulduğunda, aşağıdaki formüle ulaşılır;

AnBD=? A/i

Özellikle hisse senedi değerlemelerinde bu formül kullanılır.

GEÇİKTİRİLMİŞ ANÜİTELERİN BUGÜNKÜ DEĞERİ: Uzun vadeli borçlanmalarda anüiteler belirli zaman geçtikten sonra başlayabilir. Borç geri ödemesi, borç alınmasından belirli süre sonra başlamaktadır. Anüitelerin bugünkü değer formülünde gecikme süresi dikkate alındığında yeni formül şu şekilde olacaktır;

$$AnBD_g = A \times ((1+i)^n - 1) / ((1+i)^{n+g} \times i)$$

SORU-CEVAP

SORU:

Paranın zaman değeri nedir?

CEVAP:

Paranın zaman değeri, paranın kullanım zamanındaki tercihi sonucu oluşan değerdir. Beklemenin fiyatı da denilen, eldeki her para biriminin bir değeri bulunmaktadır. Elleriinde belirli bir para mevcudu bulunduran kişilere, bu ellerindeki (tüketimden çektikleri) para karşılığında, gelecekte daha fazla tüketebilmek olanağının sunulması gerekir. Elindeki mevcut parasını ilgili dönem değil de gelecek dönem harcamayı kabul eden kişilere sunulan bu fazla tüketebilmek olanağı, paranın zaman değeri olarak ifade edilir.

SORU:

Enflasyon nedir?

CEVAP:

Enflasyon, bir bütün olarak mal ve hizmet fiyatlarının artma oranıdır.

SORU:

Faiz nedir?

CEVAP:

Faiz, paranın kirası ya da kullanım bedelidir. Belirli bir miktar para ödünç verildiğinde, anaparanın üzerinde ele geçen her türlü meblağ faiz olarak adlandırılır. Sermayenin bir süre için ödünç verilmesi karşılığı ödenen faiz bir fiyat niteliği taşımaktadır. Faiz, fiyat olarak, ödeme süresinin ve katlanılan riskin bir fonksiyonu şeklinde düşünülebilir.

SORU:

Faiz oranları ile beklenen enflasyon arasında nasıl bir ilişki söz konusudur?

CEVAP:

Faiz oranları beklenen enflasyon için bir prim ihtiva eder. Enflasyon beklentisi ne kadar yüksekse faiz oranları da o kadar yüksek olur.

SORU:

Fon arz ve talebini dolayısıyla faiz oranlarını belirleyen faktörler nelerdir?

CEVAP:

- Merkez Bankası para politikaları,
- Hane halkı tasarruf eğilimi
- Bütçe açıkları,
- Dış ticaret açıkları,
- İşletme faaliyetlerinin düzeyi,
- Uluslararası para akımları

SORU:

Nominal faiz oranı nedir?

CEVAP:

Nominal faiz oranı, piyasalarda en yaygın kullanılan faiz oranıdır. İşlem anında belirtilen ve o anda geçerli olan faiz oranını ifade etmektedir. Yatırılan paranın büyüme oranıdır.

SORU:

Reel faiz oranı nedir?

CEVAP:

Reel faiz oranı enflasyonun etkisinden arındırılmış faiz oranıdır. Sadece, tüketimden vazgeçerek ödünç verilen fonların zaman değerini ve bunların geri ödenmeme riskini içerir. Bir yatırımın satınalma gücündeki artış oranıdır.

SORU:

Reel faiz oranı nasıl hesaplanır?

CEVAP:

Reel faiz oranı = [(1+Nominal faiz oranı) / (1+Enflasyon oranı)] - 1

SORU:

Piyasada faiz oranı %30, enflasyon oranı %20 olduğu durumda reel faiz oranı nedir?

CEVAP:

Reel faiz oranı = [(1 + 0,3) / (1 + 0,2) - 1 = % 8,34

SORU:

1 yıl vadeli hazine bonosu faizi %12 ve yıllık enflasyon oranı %8 ise reel faiz oranı nedir?

CEVAP:

Reel faiz oranı = $[(1 + 0,12) / (1 + 0,08)] - 1 = \% 3,7$

SORU:

Basit faiz nedir?

CEVAP:

Basit faiz, verilen ödünç miktarı ya da alınan borç üzerinden hesaplanan faizdir. Faizin tekrar faizi söz konusu olmamaktadır. Basit faiz uygulamalarına sık rastlanmamaktadır. Basit faiz, parasını bankaya yatıran ve vade sonunda faiz gelirini anaparaya eklemeyen yatırımcılar tarafından kullanılabilir.

SORU:

Bileşik faiz nedir?

CEVAP:

Bileşik faiz, faizin her bir dönem itibarıyla yeniden anaparaya eklenmesiyle elde edilen bileştirilmiş ifadesidir. Bir başka deyişle, bir yatırım dönemi boyunca kazanılan faizin, sonraki dönemde anaparaya ilave edilerek yatırıma tabi tutulması sonucu elde edilen getiriyi gösteren faizdir. Dönem içinde önceden belirlenen sayıda faizin faizi hesaplanabilmektedir. Bugün, finansal kurumlarda genellikle bileşik faiz kullanılmaktadır.

SORU:

200? bir bankaya 6 yıl için %20 basit faizle yatırıldığında, ne kadar faiz alınacaktır?

CEVAP:

$$I = P \times r \times t$$

$$I = 200 \times 0,20 \times 6 = 240?$$

SORU:

Bugün %25 basit faizle 10.000? borçlanan bir işletmenin, 6 ay sonra toplam ne kadar ödemesi gerekir?

CEVAP:

$$S = P \times [1 + (r \times t)]$$

$$t = 6 \text{ ay} = 0,5 \text{ yıl}$$

$$S = 10.000 \times [1 + (0,25 \times 0,50)] = 10.125?$$

SORU:

Anüite nedir?

CEVAP:

Eşit zaman aralıklarıyla eşit miktarlarda yapılan ödemeler serisine anüite denir.

Döviz kuru; bir para birimi ile başka bir para birimi arasındaki değişim oranıdır. Eğer döviz kuru, bir birim yabancı para ile değiştirilebilen yerli para miktarı olarak tanımlanıyorsa (1\$=2TL gibi) buna direkt kotasyon yöntemi diyoruz. Ülkemizde kurlar direkt kotasyon yöntemiyle açıklanmaktadır. Çapraz kur ise; yurtiçi piyasalarda yerli para içermeyen gösterimler yani yabancı paraların birbirleri cinsinden gösterimidir. Nominal döviz kuru, bir para biriminin bir başka para birimi cinsinden değeridir. Reel döviz kurunda nominal kurların belirli bir zaman içerisinde yabancı ülkedeki enflasyon oranı ile yurtiçi enflasyon oranına göre düzeltilmesinden elde edilen kurdur.

DÖVİZ PİYASASI DENGESİ VE DÖVİZ KURU SİSTEMLERİ

UZUN DÖNEM DENGİ DÖVİZ KURUNUN BELİRLENMESİ: Serbest piyasada herhangi bir mal veya varlık fiyatı gibi, döviz kurları da arz ve talebe göre oluşmaktadır. Döviz talebi eğrisinin negatif eğimi, döviz kurlarıyla ithal edilmek istenen mal ve hizmet miktarının ters orantılı bir ilişki içerisinde olmasıyla açıklanabilir. Çünkü kuryükseldikçe (yerli para değer kaybettiğçe) yabancı mallar pahalılaşır. Böylece talep edilen yabancı mal miktarı ve dolayısıyla döviz talebi azalırken kurun düşmesi durumunda bu etkilerin tam tersi ortaya çıkar (S: 134, Şekil 6. 1.)

Geleneksel döviz kuramı yaklaşımlarından en önemlileri dış ticaret akımları yaklaşımı ve satın alma gücü paritesi teorisi. Ancak bu kuramlar sabit döviz kuru yaşandığı ve uluslararası sermaye hareketlerinin çok yavaş olduğu dönemlerde geçerli olmuştur. Ayrıca bu kuramlarda uzun dönemli belirleyiciler kullanılmıştır.

DIŞ TİCARET AKIMLARI YAKLAŞIMINA GÖRE; ekonomik birimler, yabancı ülkelerle mal ve hizmet ticareti yapmak için döviz talep etmektedir. Bu yaklaşıma göre, bir ülkenin döviz kurlarını ve ulusal parasının değerini belirleyen temel etken, o ülkenin dış ticaret dengesi, yani mal ihracatı ve ithalatıdır (S: 135, Şekil 6. a ve Şekil 6. b).

SATIN ALMA GÜCÜ PARİTESİ TEORİSİ , tek fiyat kanunu ilkesine dayandırılmaktadır. Bu kanun, dış ticarete konu olan tamamıyla özdeş malların, taşıma giderleri ve dış ticaret kısıtlamaları olmaması durumunda, bütün dünyada fiyatının aynı olacağını ifade etmektedir. Bir birim ulusal paranın cari döviz kurlarından birisine dönüştürüldüğünde dünyanın her yerinde aynı satın alma gücüne sahip olması gerekmektedir. Buna göre, bir malın tüm ülkelerdeki fiyatları eşit olmalıdır. Döviz kurları bu eşitliği sağlamak üzere artıp azalmalıdır.

KISA DÖNEM DENGİ DÖVİZ KURUNUN BELİRLENMESİ : Dış ticaret akımları yaklaşımı faiz oranlarını dikkate almamakta bu durumun doğal bir sonucu olarak finansal piyasaları analize dâhil etmemektedir. Bretton-Woods sisteminin çöküşünden sonra birçok ülkede sabit kur sisteminden esnek kur sistemine geçilmeye başlanmasıyla birlikte, döviz kurlarında meydana gelen dalgalanmalar, geleneksel yaklaşımların döviz kurlarını açıklamada yetersiz kalmasına neden olmuştur. Bu bağlamda geleneksel döviz kuru yaklaşımlarının döviz kurlarını özellikle çok kısa dönemdeki kur değişikliklerini açıklamada yetersiz kalması, yeni yaklaşımları gündeme getirmektedir.

Bu yeni yaklaşımlardan biride FAİZ PARİTESİ yaklaşımıdır. Buna göre ülkelerin faiz oranları arasındaki farklılıklara dayanarak döviz kurlarını açıklamaktır. Faiz paritesi yaklaşımı, döviz kurlarının belirlenmesinde daha çok makroekonomik yapıyı göz önüne almakta ve ödemeler bilançosunun sermaye hareketleri hesabını analize dâhil etmektedir. Faiz paritesi yaklaşımının en temel önerisi aynı riske sahip iki finansal varlığın aynı getiriye sahip olması gereğidir. Eğer aynı risk özelliğine sahip iki varlık aynı getiriye sahip değil ise, ekonomik birimlerin iki varlığın getiri oranı eşitleninceye kadar arbitraj yapmaları kaçınılmaz olmaktadır.

Eğer, yerli faiz oranı, yabancı faiz oranından yüksekse yerli paranın değer kaybetmesi bekleniyor demektir. Yani iki ülke arasında oluşan faiz oranları farklılıkları bu ülkelerin para birimleri arasındaki kuru

ÜNİTE 6: DÖVİZ PİYASALARI VE DÖVİZ KURU RİSKİ YÖNETİMİ

DÖVİZ KURU

etkilemektedir. Buna genelleştirilmiş FİŞER ETKİSİ YAKLAŞIMI adı verilmektedir.

Fisher Eşitliği ($i = i_r \pi^e$) ile gösterilebilir.

Bu eşitliğe göre nominal faiz oranı iki unsura tabiidir:

- Reel faiz oranları ve
- Beklenen enflasyon oranları.

Bu bağlamda iki ülke parası arasında enflasyonu ve dolayısıyla faiz oranı daha yüksek olan ülkenin para birimi, diğer ülke para birimine göre değer yitirecek ve bu değer yitirmenin ölçüsü iki ülke faiz oranları arasındaki farkın bir fonksiyonu olarak ortaya çıkacaktır.

DÖVİZ KURU SİSTEMLERİ: Döviz kurlarının belirlenmesine yönelik olarak uygulanan sistemlere döviz kuru sistemleri denilmektedir. Döviz kuru sistemleri sabit esnek ve karma kur sistemleri olarak incelenebilir. Sabit kur sisteminde yerli paranın diğer yabancı para cinsinden değeri resmi otorite tarafından belirli bir düzeyde belirlenir. Döviz talebinin arttığı dolayısıyla gerçek kurun yükseldiği durumda; kurun belirlenen düzeye gelmesi için merkez bankası bu talep fazlasını giderecek şekilde döviz satarak piyasaya müdahale edecek ve kur sabitlenen düzeye gelecektir. Döviz arz fazlası nedeniyle kur belirlenen düzeyin altına düşerse merkez bankası yukarıdaki tam tersi müdahalede bulunacaktır.

Dünyadaki 188 ülke incelendiğinde bu ülkelerin;

- 23'ünün katı rejimler,
- 83'ünün esnek rejimler,
- geriye kalan 82'sinin ise ara rejimler uyguladığı gözlemlenmiştir.

Yönetim dalgalanma, bu kur sisteminde para otoritesi belli bir pariteye bağımlı olmaksızın kurlara müdahale ederek kur değişimlerini etkiler ancak bu müdahaleler önceden belirlenmiş kurallara göre yapılmamaktadır. Sürünen bantlar içindeki kurlar, ülke parasının değeri merkezi bir kur etrafında belirli dalgalanma marjları içinde sürdürülür. Sürünen pariteler, bu kur rejiminde döviz kuru periyodik olarak belirli istatistik göstergelere (örneğin TÜFE) göre ayarlanır. Yatay bant içerisinde çapa, bu uygulamada yerli paranın değeri bir başka para birimine bağlanıp sabitlenir ancak bu sabit kur etrafında kurun dalgalanma sınırı sabit kur sistemine göre biraz daha geniştir. Para kurulu, ülke parasının seçilecek bir ülke parası ile sabit bir kurdan değişimini öngören ve belirli yasal düzenlemeleri gerektiren bir sistemdir. Para otoritesi yerli parayı yalnızca yabancı para girişi karşılığı basabilir. Başka bir para biriminin yasal para birimi olarak kullanılması, bir ülkenin parasal bağımsızlığına son vererek diğer ülkenin para birimini kullanmasıdır.

DÖVİZ KURU RİSKİ YÖNETİMİ VE TÜREV İŞLEMLER

1973 yılında sabit kurlu Bretton-Woods sisteminin sona ermesiyle birlikte birçok ülke ulusal paralarını dalgalanmaya bırakmışlardır.

Ancak bu durumda kurlardaki dalgalanmanın ekonomik birimler için risk oluşturur mu, sorusu akla gelmektedir. Bu durumda akla gelen ilk iki risk döviz kuru riski ve parite riskidir.

DÖVİZ KURU RİSKİ, ülke parasının yabancı ülke paraları karşısındaki değerinde meydana gelebilecek değişimler sebebiyle karşılaşılan risktir. Döviz kuru riskinin kaynağı, kurların oynaklığıdır.

Bir diğer risk unsuru ise parite riskidir. Parite riski; döviz portföyündeki yabancı paraların çapraz kurlarında (paritelerinde) meydana gelen değişmeden kaynaklanabilecek kar ya da zarar etme ihtimalidir.

TÜREV (VADELİ) PİYASA İŞLEMLERİ: Türev ürün; getirisi diğer varlıkların getirisine bağlı olarak belirlenen ürünlerdir. Finansal piyasalar, gerçekleştirilen alım-satım işlemi sonucunda el değiştiren finansal varlıkların vadesine bağlı olarak;

- Spot (nakit) ve
- Türev (vadeli) piyasalar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

SPOT PİYASALAR, belli miktardaki bir kıymetin ve bunların karşılığı olan paranın, işlemin ardından çok kısa süre içerisinde el değiştirdiği piyasalardır.

TÜREV (VADELİ) PİYASALAR, ilerideki bir tarihte, teslimat veya nakdi uzlaşması yapılmak üzere herhangi bir kıymetin, bugünden alım satımının yapıldığı piyasaları ifade etmektedir. Türev piyasa işlemleri kavram olarak FORWARD, SWAP, FUTURES VE OPSİYON işlemlerinin tamamını kapsar. Belirsizlikleri gidermek için oluşturulan sözleşme türlerinden ilki FORWARD SÖZLEŞMELER dir.

FORWARD SÖZLEŞMELER, bu tip sözleşmeler teslim amaçlı ve cayılamaz sözleşmelerdir. Forward sözleşmeler genel olarak döviz kuru ve faiz oranı risklerine karşı korunmak amacıyla yapılmaktadır. Forward döviz sözleşmeleri dövizin ulusal para ya da başka bir döviz cinsi karşılığında, gelecekte belirli bir tarihte teslim edilmek şartıyla ve önceden belirlenmiş bir fiyat ve miktarda alım veya satımı için bu günden yapılan sözleşmelerdir. Bu sayede oluşabilecek dalgalanmalardan korunmuş olunmaktadır.

FAİZ PARİTESİ YAKLAŞIMI ile spot ve vadeli döviz kurları ile nominal faiz oranları arasında bir ilişki kurulmaktadır. Döviz vadeli işlem sözleşmelerinin fiyatlamasında bu yaklaşım kullanılmaktadır. Bu yaklaşıma göre, döviz kurlarında denge sağlanabilmesi için ülkeler arası faiz oranları farklılıklarının spot ve forward kurlar arasındaki farka eşitlenmesi gerekmektedir. Forward döviz sözleşmeleri, dövizin ulusal para ya da başka bir döviz cinsi karşılığında, gelecekte belirli bir tarihte teslim edilmek şartıyla alım veya satımı için bugünden yapılan sözleşmelerdir.

Forward sözleşmelerde ikitip pozisyon söz edilebilir:

- KISA (SHORT) POZİSYON ; gelecekte önceden belirlenmiş tarih ve fiyattan bir varlığı satma yükümlülüğü ve
- UZUN (LONG) POZİSYON; Gelecekte önceden belirlenmiş bir tarih ve fiyattan bir varlığı satın alma yükümlülüğüdür.

VADELİ İŞLEM (FUTURES) SÖZLEŞMESİ, sözleşmenin taraflarına, belirlenen ileri bir tarihte, bugünden üzerinde anlaşılan fiyattan, standartlaşmış miktar ve kalitedeki ekonomik veya finansal göstergesi, sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni veya döviz alma veya satma yükümlülüğü getiren sözleşmedir.

Vadeli işlem sözleşmesi aslında standart hale getirilmiş forward sözleşmelerdir. Vadeli işlem sözleşmelerinde taraflar açısından tek değişken, alım satım sırasında oluşan fiyattır. Borsada fiyatlar her gün değişebilir.

Ancak vadeli sözleşme fiyatlarının bir gün içerisinde aşağı ve yukarı doğru hareket edeceği maksimum günlük fiyat değişiklikleri ilgili borsa tarafından belirlenmektedir.

Fiyatlara bu tür sınırlama getirmenin amacı, aşırı fiyat değişimlerinin spekülasyon ve paniğe neden olması olasılığını ortadan kaldırmaktır.

Genel olarak, fiyatlar bu limitlerin dışına çıkarsa işlem borsa tarafından durdurulur (S: 143, Tablo 6. 2).

Kur riskinden korunmak isteyen bir ekonomik birim vadeli işlem piyasasında temel olarak iki tip strateji kullanır; uzun ve kısa pozisyon. Futures döviz sözleşmesinin alıcısı, borsa tarafından önceden belirlenmiş standart sözleşme şartlarına uygun olarak standart miktardaki bir döviz önceden belirlenmiş kur üzerinden gelecekte önceden belirlenmiş bir tarihte alma (uzun pozisyon), satıcısı ise satma (kısa pozisyon) yükümlülüğü altına girer.

Vadeli işlemler piyasasında uzun veya kısa pozisyon almak isteyenlerin, bu işlemin karşılığı olarak teminat hesabına yatırması gereken, pozisyon açılırken yatırdığı tutara "başlangıç teminatı" denir. Başlangıç teminatı genel olarak likiditesi yüksek menkul kıymet ve nakitten oluşur.

Sürdürme teminatı ise, başlangıç teminatının düşebileceği minimum tutarı gösterir ve genellikle başlangıç teminatının %75'i oranındadır. Günlük zararlar nedeniyle sürdürme teminatı düzeyine gerileyen başlangıç teminatının, yeniden eski seviyesine çıkarılması için, zarar eden taraftan istenen tutara DEĞİŞİM TEMİNATI denir.

OPSİYON SÖZLEŞMELER, future sözleşmeler kadar yaygın değildir. Opsiyon sözleşmesi, iki taraf arasında yapılan ve alıcısına gelecekte belirli bir tarihte veya tarihe kadar, sözleşmenin yapıldığı gün belirlenen bir fiyat üzerinden, belirli bir miktardaki bir varlığı satın alma veya satma hakkı tanıyan sözleşmedir. Dolayısıyla opsiyon sözleşmesinde alıcı ve satıcı olmak üzere iki taraf vardır.

ALICI TARAF, belirli bir prim karşılığında satın aldığı opsiyonu kullanma hakkına sahipken; opsiyon satıcısı (VEYA OPSİYON YAZICISI) belirli bir prim karşılığı hazırladığı opsiyon sözleşmesi ile bu hakkı satan taraf olarak yükümlülük altına girmektedir. Alıcı tarafın, opsiyon sözleşmesiyle tanınan hakkı satın almak için ödediği paraya opsiyon primi denir.

Satın alma opsiyonu, opsiyon alıcısına, belirli bir varlığı bugünden belirlenen bir fiyat üzerinden belirli bir miktarda ve belirli bir vade içerisinde ya da sonunda, satın alma hakkı veren opsiyon sözleşmesi türüdür.

Satma opsiyonu, opsiyonu satın alana veya sahibine, belirli bir varlığı bugünden belirlenen bir fiyat üzerinden belirli bir miktarda ve belirli bir vade içerisinde ya da sonunda, satma hakkı veren opsiyon sözleşmesi türüdür.

Döviz opsiyonları, opsiyonu satın alan tarafa, belirli bir miktardaki döviz önceden belirlenmiş kur üzerinden vade sonunda veya vade süresince satın alma veya satma hakkı veren sözleşmelerdir.

Swap sözleşmeler; swap, piyasalar arasında arbitraj fırsatları oluşturan ve önceden belirlenen koşullara göre iki taraf arasında belirli bir zaman dilimi içerisinde, faiz veya anapara ödemelerinin değiştirilmesi konusunda yapılan bir sözleşmedir. SWAP SÖZLEŞMELERİ, borsalar dışında bankalar ile müşterileri arasında yapılan ve sözleşme miktarı, teslim tarihi, fiyat gibi koşulların tarafların ihtiyaçlarına göre belirlendiği ürünlerdir.

DÖVİZ SWAP ıya da PARA SWAP, önceden belirlenen kuralları ve süreleri içinde iki tarafın belirli bir miktardaki iki farklı para birimini değiştirmesi ve belirli bir süre sonunda değiştirilen ana paraların geri verilmesi konusunda anlaşmaya vardıkları mali bir işlemdir. Başka bir deyişle, döviz swap bir geri satın alma anlaşmasıdır.

Bu anlaşmada taraflardan biri belirlenen miktarda bir yabancı parayı belirlenen birdöviz kurundan satar. Fakat bu satış, satıcının söz konusu

parayı, önceden belirlenen bir kur üzerinden gelecekte belirli bir tarihte geri satın almayı kabul etmesi şartıyla gerçekleşmektedir.

SORU-CEVAP

SORU:

Yabancı ülke paralarına ne ad verilir?

CEVAP:

Döviz ya da kambiyo

SORU:

Döviz kuru nedir?

CEVAP:

Bir para birimi değişim oranına döviz kuru denilmektedir.

SORU:

Çapraz kur nedir?

CEVAP:

Yurtiçi piyasalarda yerli para içermeyen gösterimler yani yabancı paraların birbirleri cinsinden değeridir.

SORU:

Nominal döviz kuru nedir?

CEVAP:

Bir para biriminin başka bir para birimi cinsinden değeridir.

SORU:

Reel döviz kuru nedir?

CEVAP:

Nominal kurların belirli bir zaman içerisinde yabancı ülkedeki enflasyon oranı ile yurtiçi enflasyon oranına göre düzeltilmesinden elde edilen kura reel döviz kuru adı verilir.

SORU:

Reel döviz kuru nasıl hesaplanır?

CEVAP:

E_r : Reel döviz kuru

E : Nominal döviz kuru

P_f : Yabancı ülkedeki enflasyon oranı

P : Yurtiçi enflasyon oranı

$E_r = E \times (P_f / P)$

SORU:

Dış Ticaret Akımları Yaklaşımına göre döviz kuru ve ulusal paranın değeri nasıl belirlenir?

CEVAP:

Bu yaklaşıma göre, bir ülkenin döviz kurlarını ve ulusal parasının değerini belirleyen en temel etken, o ülkenin dış ticaret dengesi, yani mal ihracatı ve ithalatıdır. Dış ticaret bilançosunun fazla verdiği ya da ihracatın ithalattan fazla olduğu bir durumda ulusal paranın değeri artarken, dış ticaret bilançosunun açık verdiği ya da ithalatın ihracatı aştığı bir durumda ulusal para değer kaybına uğramaktadır.

SORU:

Faiz Paritesi Yaklaşımı döviz kurundaki değişimleri nasıl açıklar?

CEVAP:

Yurt içi ve yurt dışı finansal varlıklar arasında tam ikame söz konusu olduğunda çeşitli finansal varlıkların getiri oranları eşitlenmektedir. Bu eşitlik faiz paritesi koşulu olarak ifade edilmektedir. Faiz paritesi yaklaşımının en temel önerisi aynı riske sahip iki finansal varlığın aynı getiriye sahip olması gereğidir. Eğer aynı risk özelliğine sahip iki varlık aynı getiriye sahip değil ise, ekonomik birimlerin iki varlığın getiri oranı eşitleninceye kadar arbitraj yapmaları kaçınılmaz olmaktadır. Arbitraj imkânlarının varlığı ödünç verilen fonların sağladığı getirilerin (faiz oranlarının) uluslararası alanda eşitlenmesini sağlayacaktır.

SORU:

Uluslararası Fisher etkisi nedir?

CEVAP:

Uluslararası Fisher etkisine göre, ulusal piyasalarında yüksek faiz oranlarına sahip olan ülkelerin ulusal paraları, faiz oranları ölçüsünde değer kaybetmektedir. Bu olgunun doğal bir sonucu olarak, enflasyon oranları düşükse faiz oranları da düşük olmakta ve ulusal para döviz piyasasında değer kazanmaktadır. Yani, iki ülke parası arasında enflasyonu ve dolayısıyla faiz oranı daha yüksek olan ülkenin para birimi, diğer ülke para birimine göre değer yitirecek ve bu değer yitirmenin ölçüsü iki ülke faiz oranları arasındaki farkın bir fonksiyonu olarak ortaya çıkacaktır.

SORU:

Bir döviz kuru sistemi olarak Yönetimli Dalgalanma nasıl işler?

CEVAP:

Yönetimli dalgalanma: Bu kur sisteminde para otoritesi belli bir pariteye bağımlı olmaksızın kurlara müdahale ederek kur değişimlerini etkiler ancak bu müdahaleler önceden belirlenmiş kurallara göre yapılmamaktadır.

SORU:

Döviz kuru sistemi olarak "sürünen bantlar içindeki kurlar" nasıl uygulanır?

CEVAP:

Sürünen bantlar içindeki kurlar: Ülke parasının değeri merkezi bir kur etrafında belirli dalgalanma marjları içinde sürdürülür.

SORU:

Sürünen pariteler rejiminde döviz kuru ayarlaması nasıl yapılır?

CEVAP:

Sürünen pariteler kur rejiminde döviz kuru periyodik olarak belirli istatistiki göstergelere (örneğin TÜFE) göre ayarlanır.

SORU:

Kur sistemi olarak "yatay bant içerisinde çapa" nasıl uygulanır?

CEVAP:

Yatay bant içerisinde çapa: Bu uygulamada yerli paranın değeri bir başka para birimine bağlanıp sabitlenir ancak bu sabit kur etrafında kurun dalgalanma sınırı sabit kur sistemine göre biraz daha geniştir.

SORU:

Döviz kuru sistemi olarak Para Kurulu nasıl uygulanır?

CEVAP:

Para Kurulu: Ülke parasının seçilecek bir ülke parası ile sabit bir kurdan değişimini öngören ve belirli yasal düzenlemeleri gerektiren bir sistemdir. Para otoritesi yerli parayı yalnızca yabancı para girişi karşılığı basabilir.

SORU:

Döviz kuru rejimleri arasında katı rejimler hangileridir?

CEVAP:

- Başka bir para biriminin yasal para birimi olarak kullanılması
- Para Kurulu

SORU:

Döviz kuru sistemleri arasında hangi uygulamalar esnek rejimlerdir?

CEVAP:

- Önceden belirlenmiş kurların bulunmadığı yönetimli dalgalanma
- Serbest dalgalanma

SORU:

Döviz kuru riski nedir?

CEVAP:

Döviz kuru riski, ülke parasının yabancı ülke paraları karşısındaki değerinde meydana gelebilecek değişimler sebebiyle karşılaşılan risktir. Döviz kuru riskinin kaynağı, kurların oynaklığıdır.

SORU:

Parite riski nedir?

CEVAP:

Parite riski: Döviz portföyündeki yabancı paraların çarpaz kurlarında (paritelerinde) meydana gelen değişmeden kaynaklanabilecek kâr ya da zarar etme ihtimalidir.

SORU:

Türev ürün nedir?

CEVAP:

Türev ürün: Getirisi diğer varlıkların getirisine bağlı olarak belirlenen ürünlerdir.

SORU:

Spot piyasaların temel özelliği nedir?

CEVAP:

Spot piyasalar: Belirli miktardaki bir kıymetin ve bunların karşılığı olan paranın, işlemin ardından çok kısa süre içerisinde el değiştirdiği piyasalardır.

ÜNİTE 7: RİSK VE GETİRİ

BELİRSİZLİK VE RİSK

Belirsizlik ve risk kavramları genellikle birbirinin yerine kullanılmaktadır. Geniş bir çerçeve içinde tanımlandığında, planların başarısız olma olasılığı, hatalı karar alma tehlikesi, zarar etme veya kâr etmeme gibi durumları enel olarak "RİSK" olarak adlandırmak mümkündür. Belirsizlik ve risk kavramları hem finans hem de ekonomi literatüründe çok yer tutmaktadır. Belirsizlik riskten daha genel bir anlam ifade etmektedir. Risk beklenen değerlerin olasılık dağılımlarının kantitatif olarak ölçülebildiği, başka yatırım seçeneklerinin sonuçlarıyla mutlak veya nispi değerler itibarıyla karşılaştırılabildiği durumları ifade ederken, belirsizlik yatırımcının beklenti ve sezgileri ile bir dereceye kadar aydınlatılabilecek durumları ifade eder. Belirsizlik risk kaynağıdır ve risk belirsizlikten doğmaktadır.

Belirsizliklerin durumuna bağlı olarak ekonomik birimlerin riske karşı olumsuz yaklaşımları, onların belirsizlik durumunu azaltabilmek için tedbir almalarını getirebilmektedir. Bu ise işlem maliyetlerini arttırabilmektedir. Ekonomik birimlerin karşı karşıya oldukları riskler onların çeşitli maliyetler taşımalarını gerekli hale getirmektedir. Belirsizlik bir eylemin sonuçlarının öngörülebilirliği hakkında şüphelerin olması olarak da tanımlanabilir. Risk; kazanç veya zarar olarak da gündeme gelebilir.

RİSK

Tanımın yapıldığı zamana ve iş koluna göre değişen risk içeriğiyle birlikte, risk yönetimi parametreleri ve teknikleri de değişmektedir. Değişim ile birlikte risklerin bir bölümü nitelik değiştirmiş, bir kısmı ortadan kalkmış, yeni risk unsurları devreye girmiş ve yapıları daha karmaşık hale gelmiştir. Ekonomi ve finans literatüründe riskin tanımı ile ilgili olarak farklı yaklaşımlar söz konusudur. Yapılan farklı risk tanımlamaları şöyledir:

- Risk, kayıp olasılığıdır. Uygulamada risk yaygın olarak kayıp olasılığı olarak tanımlanmaktadır. Buna göre riskin gerçekleşmesi olasılığının 1 veya 0 arasında bir değer alması beklenmektedir.
- Risk, gerçekleşen sonuçlardan veya değerlerden hareketle beklenen sonuçları belirlenmesidir. Bu tanıma göre, risk tek

bir oluşumun veya kaybın olasılığı olmayıp beklenenden farklı sonuçların gerçekleşmesi olasılığıdır.

- Risk, kayıp tehlikesidir. Kaybın tehlikesi kavramsal olarak kayıp olasılığıdır.
- Bireylerin risk algısı; olması muhtemel bir olayın negatif sonuçlarının onları nasıl etkileyeceğini göz önüne alarak, resmi olmayan bir tahmini kapsamaktadır.
- Karar vericinin bir olayın sonuçlarını objektif olasılıkla belirleyebildiği durumları ifade eder.
- Objektif açıdan risk tehlikesinin gerçekleşme olasılığı olarak düşünülmektedir.
- İşletmenin finansal yönüyle ilgili planlanan veya beklenen herhangi bir durumun meydana gelmesinde ortaya çıkan sapma ihtimalidir.
- Genel bir tanımlamayla banka açısından risk, başarıyerine başarısızlığı, yatırımların zarara uğrama ihtimalini, taahhüt edilen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi ya da beklenmeyen durumların ortaya çıkmasına bağlı olarak zarar etme ihtimalini içeren ve tümüyle negatif unsurların öne çıktığı bir olgudur.
- Sigortacılıkta riskin; "gerçekleşen zararın beklenen zarardan olumsuz sapması" olarak ifade edilmesi söz konusudur.

Risk iki bileşene sahiptir:

1. Hedeflenen bir sonuçtan farklı bir sonuca ulaşma durumu (ihtimali) ve
2. İhtimalin gerçekleşmesi halinde ya da riskin oluşması durumunda oluşacak hasar veya kayıplar.

Ekonomik veya sosyal faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişilerin temel amaçlarından biri, değer üretmektir. Kâr veya getiri elde etmek olarak ifade edilebilen değer, nakit ve pazar payı gibi doğrudan, verimlilik artışı ve maliyet azalışı gibi dolaylı kazanımlar içerebilmekte, parasal veya parasal olmayan ifadelerle tanımlanabilmektedir. Değer üretim süreci, belirli girdilerin tüketilerek çıktılarının elde edilmesidir.

Risk ve değer, ekonomik faaliyetin doğasında aynı anda var olan, aralarında doğrusal ilişki bulunan ve birbirlerini tamamlayan iki olgudur. İşletmelerin değer üretme süreci kârlılık, büyüme, ödeme gücü ve sosyal sorumluluk hedeflerini kapsamaktadır.

RİSKİN KAYNAKLARI

İşletmelerin içinde bulundukları doğal çevre, ekonomik ve politik sistem, hukuki, kültürel, teknolojik, toplumsal, finansal alt yapı, rekabet, güvenlik, iç koşullar vb. faktörlerin her biri risk kaynağıdır. Yaşanan krizlerden edinilen tecrübeler ışığında, zayıf veya yetersiz bir risk yönetimi de yeni bir risk kaynağı olarak kabul edilmektedir. Bu nedenlerle işletmeler için kendileri ile ilgili belirsizlikler yanında genel çevre ve sektöre ilişkin belirsizlikler de risk kaynağıdır.

GENEL ÇEVRESEL BELİRSİZLİKLER ; POLİTİK BELİRSİZLİKLER, HÜKÜMET POLİTİKASI BELİRSİZLİKLERİ, MAKROEKONOMİK BELİRSİZLİKLER, SOSYAL BELİRSİZLİKLER VE DOĞAL BELİRSİZLİKLERİ kapsamaktadır.

POLİTİK BELİRSİZLİKLER; genellikle politik rejim değişiklikleri ile ilgilidir. Politik sistemde mevcut veya potansiyel değişimler ile ilgili tehlikeleri ve fırsatları yansıtır (savaş, devrim, hükümet darbesi, hükümet değişimi gibi).

HÜKÜMET POLİTİKASI BELİRSİZLİKLERİ ise; mali ve parasal reformlar, fiyat kontrolleri, ticari kısıtlamalar, millileştirme veya beklenmeyen hükümet düzenlemeleri, kazancın yatırımcının ülkesine transferindeki engellemeler, yetersiz kamu hizmetleri vb. riskleri kapsamaktadır.

MAKROEKONOMİK BELİRSİZLİKLER ; enflasyon, nispi fiyat değişimleri, döviz kurları, faiz oranları, ticari şartlarda değişme ve benzerlerini kapsar. Sosyal belirsizlikler; sosyal ilgilerin değişmesi, sosyal huzursuzluk, karışıklıklar, gösteriler ve küçük çaplı terörist hareketleri kapsar.

SOSYAL BELİRSİZLİKLER, siyasi ve politik belirsizlikler için bir haberci olabilir.

DOĞAL BELİRSİZLİKLER; yağış değişimleri, kasırgalar, depremler gibi doğal felaketleri kapsar.

SEKTÖRE İLİŞKİN BELİRSİZLİKLER; girdiler, mamulve rekabetle ilgilidir.

GİRDİ PİYASASI BELİRSİZLİKLERİ; üretimde kullanılan girdilerin yeterli miktarda ve kalitede elde edilmesiyle ilgili belirsizlikleri kapsar.

MAMUL (ÜRÜN) PİYASASI BELİRSİZLİKLERİ; müşteri zevklerinde değişme, ikame malların mevcudiyeti ve tamamlayıcı malların kıtlığı ile ilgilidir.

REKABET BELİRSİZLİĞİ; sektördeki mevcut işletmeler ile yeni girenler arasındaki rekabetle ilgilidir.

İŞLETMEYE ÖZEL BELİRSİZLİKLER: Bu belirsizlikler işletmeyle ilgili olup aşağıda kısaca açıklanmıştır:

FAALİYETLE İLGİLİ BELİRSİZLİKLER; işgücü, girdi arz ve üretim belirsizliklerini kapsar.

YASAL SORUMLULUK BELİRSİZLİKLERİ; bir işletmenin mamulünün üretimi veya tüketiminden dolayı, beklenmeyen zararlı etkilere kaynaklanır.

ARAŞTIRMA-GELİŞTİRME BELİRSİZLİKLERİ İSE; araştırma-geliştirme faaliyetlerinin sonucu ile ilgilidir. Kredi belirsizlikleri; alacakların tahsili ile ilgili problemleri kapsar.

DAVRANIŞSAL BELİRSİZLİK İSE; işletme amaçlarının çalışanlara benimsetilememesi durumunda ortaya çıkabilecek verim azalışı ile ilgilidir.

RİSKLERİN SINIFLANDIRILMASI

Risk faktörlerinin genel bir sınıflandırması aşağıda kısaca açıklanmış olan başlıklar altında yapılabilir:

SPEKÜLATİF VE YALIN (SALT) RİSK: Yalın risk, belirli bir olayın gerçekleşmesi halinde zararın ortaya çıktığı, olayın gerçekleşmesi halinde zararın ortaya çıkmadığı bir risk türüdür. **SPEKÜLATİF RİSK** ise, kayıp kadar kazancın da söz konusu olduğu risk durumunu ifade etmektedir. Yalın riskler her zaman istenmeyen risklerken spekülasyon riskler bazen istenebilir.

GENEL VE ÖZEL RİSK: **GENEL RİSKLER**, geniş kitleleri etkileyen risklerdir. Genellikle katastrofik nitelikte olup, doğal afetlerde, halk hareketlerinde, terör ve savaşta olduğu gibi gerçekleştiklerinde toplumsal sorun doğururlar (enflasyon, işsizlik vb.). **ÖZEL RİSKLER**, bireysel niteliktedir ve daha kolay bir şekilde kontrol edilebilmektedir (kazalar, hırsızlıklar vb.). Özel riskler daima yalın riskler iken, genel riskler ise yalın ve spekülasyon risk kapsamında olabilir.

FİZİKSEL VE SOSYAL (MORAL) RİSK: **FİZİKSEL RİSKLERDE**, riskin gerçekleşmesine neden olan etkenler fiziksel risklerdir. Fiziksel risk kaynaklarının başlıcaları yangın ve doğal afetlerdir. Sosyal (moral) risk

kaynakları kişinin davranışları ile ilgilidir (çalma, saldırı, eşya tahribatı, kundaklama vb.).

EKONOMİK RİSK: Ekonomik riskler, genellikle işletmelerin faaliyetlerini tehdit eden risklerdir. Piyasa koşulları içinde yaşanan mevsimlik ve konjonktürel olaylar, enflasyon, ülkelerin politik yapılarındaki istikrarsızlıklar, ihracat ve ithalatçıların karşılaşılabileceği sosyal, ekonomik ve politik sorunlar ekonomik risklerdendir.

MÜLKİYET, MALİ YÜKÜMLÜLÜK VE PERSONEL RİSKLERİ: **MÜLKİYET RİSKLERİ**, bir işletme veya kişiye ait bir mülkün hasar gördüğü, yok edildiği, değerinin azaldığı veya kaybedildiği zaman meydana gelir. **MALİ YÜKÜMLÜLÜK RİSKİ** ise, bir işletme veya kişinin, başkalarına verdiği kişisel veya mal varlığı zararları için yasal olarak sorumlu tutulabilmesiyle ilgilidir. Personel riskleri, bir işletme veya ailenin mensupları için zarar veya kayıp ortaya çıkması durumudur.

ÇEŞİTLENEBİLEN VE ÇEŞİTLENDİRİLEMEYEN RİSK: Çeşitli risk paylaşma anlaşmalarıyla veya bir araya getirme (bir havuzda toplama) risk azaltılabiliyorsa, bu tür risklere **ÇEŞİTLENDİRİLEBİLİR RİSKLER** denilmektedir. Bunun tersi olarak bahsi geçen mekanizmalarla azaltılması mümkün olmayan riskler de **ÇEŞİTLENDİRİLEMEYEN RİSKLER** olarak adlandırılmaktadır. Çeşitlendirme ile ortadan kaldırılan veya azaltılan riskler firma bazı riskler olması nedeniyle **SİSTEMATİK OLMAYAN RİSK** olarak adlandırılmaktadır. Çeşitlendirme ile ortadan kaldırılamayan risk ise **SİSTEMATİK RİSK** veya **PIYASA RİSKİ** dir. **SİSTEMATİK RİSK**; kontrol altına alınma olanağı bulunmayan risk türüdür ve döviz kuru, faiz oranı, enflasyon, piyasa ve politik riskleri kapsar.

OBJEKTİF (NESNEL) VESUBJEKTİF (ÖZNEL) RİSKLER: **OBJEKTİF (NESNEL) RİSK**, gerçek kaybın olası kayıptan farkı olarak tanımlanmaktadır. **SUBJEKTİF (ÖZNEL) RİSKİSE**, daha çok kişisel algılamalara dayalı olan bir risk tanımlamasıdır.

Risk unsurları; **FİRMA İÇİ-FİRMA DIŞI** ve **YÖNETİLEBİLİR-YÖNETİLEMEZ RİSKLER** şeklinde de sınıflandırılabilir.

İŞLETMELER VE FİNANSAL KURUMLARLA İLGİLİ RİSKLER

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ekonomik ve finansal gelişmelerin risk kavramında anlam gelişmesine neden olmasıyla çok sayıda akademisyen ve yatırımcı risk ile ilgilenmeye başlamıştır. 1950'li yıllarda ifade edilen görüş işletmelerin yalın risklerini organize etmekten sorumlu olmasigerektiği yönündedir. O yıllarda riskin yönetilmesine dair yürütülen tek aktivite sigorta işlemiydi. 1970'LERE gelindiğinde risk yönetimi anlayışının kredi riski ve diğer finansal risklerin yönetilmesi anlayışına dönüştüğü görülmektedir. 1980'LERDE risk kapsamının merkezinde kredi riski, kayıp riski ve piyasa riski bulunmaktaydı. 1990'LARA gelindiğinde ise, risk kapsamında en önem verilen konu artık dış etkilere kaynaklı zararların en aza indirilmesi değildi. 2000'li yıllara gelindiğinde ise, risk yönetimi anlayışı artık sadece finansal kayıpların önlemine değil işletmenin rutin bir süreci olarak görüldüğü ve tüm işletme tarafından dikkat edilmesi gereken bir unsur olduğu anlaşılmıştır. Risk yönetimi çalışmaları artık belirli bir birimde veya departmanda değil, kurumun genelinde bir bütün halinde yürütülmeye başlanmıştır. Bu süreç "kurumsal risk yönetimi" süreci adlandırılmıştır. Kurumsal risk yönetimi riski bir tehdit olarak görmek yerine, bazı durumlarda fırsata bile dönüştürülebileceği düşüncesidir.

İŞLETMELER AÇISINDAN RİSK KAVRAMI VE İŞLETMELERLE İLGİLİ RİSKLER: Bu tür riskler işletmelerin faaliyet sürecinde karşılaşılabileceği olumsuz durumlar sebebiyle arzu edilmeyen ve kayba yol açan riskler olup en genel risk grubudur. İşletmelerle ilgili riskler aşağıda kısaca açıklanmıştır:

HUKUKİ RİSKLER : Faaliyet gösterilen ülkedeki anayasa, yasa, yönetmelik ve düzenlemelere uyum zorunlulukları ile buralardaki değişimlerden kaynaklanan risklerdir.

FAALİYET RİSKİ : İşletmeler faaliyette bulundukları alanda birbirlerinden farklı teknoloji kullanabilirler. Bazı işletmeler emek yoğun nitelikte, bazı işletmeler ise sermaye yoğun nitelikte olabilirler. Faaliyet hacmindeki dalgalanmalar faaliyet riskini artırır.

ORGANİZASYONEL RİSKLER : İşletmenin organizasyonel yapısında bilgi akışı, yetki sınırları ve görev tanımlarındaki belirsizlikten kaynaklanan risklerdir.

LİKİDİTE RİSKİ : Likidite, varlıklar için paraya dönüşebilme yeteneği şeklinde tanımlanmaktadır.

PERSONEL RİSKLERİ : Üst yönetim dahil olmak üzere personelin nitelik ve sayısal olarak yetersizliği, hata, ihmâl, görevi unutma veya kötüye kullanma ile bilerek suç işlemelerinden kaynaklanan risklerdir.

KREDİ RİSKİ : borçlunun alacaklıya olan yükümlülüğünü yerine getirmede başarısız olma riskidir ve karşı tarafın gecikmesinden kaynaklanan potansiyel zararları ifade eder.

YÖNETİM RİSKLERİ : Üst yönetiminin ülke, sektör ve şirket ölçeğine uygun gerekli bilgi düzeyi, nitelik ve tecrübeye sahip olmaması ve dolayısıyla şirketin kötü yönetilmesi nedeniyle oluşabilecek risklerdir.

MALİYET RİSKLERİ : Girdi meydana gelen artışlar, doğal afetler, tedarik koşullarındaki zorluklar ve ithalat rejimi gibi işletme dışı unsurlardaki gelişme ve belirsizlikler maliyet artışına neden olabilecek risklerdir.

ÜRÜN RİSKLERİ : Ürünün yaşam seyri, kalitesi, pazar payı, ikame ürünler ve müşteri algısı gibi unsurlardaki gelişmelerden kaynaklanan risklerdir.

YATIRIM RİSKLERİ : Mevcut işletmenin veya planlanan bir yatırımın bütününü etkileyen risklerdir.

FİNANSAL RİSKLER : İşletmenin yükümlülüklerini yerine getirememesi veya gecikmeli getirmesi, kârlılık sorunları ve kredi kaynaklarına ulaşamaması vb. nedenlerden kaynaklanan risklerdir.

PİYASA RİSKLERİ : Faaliyet gösterilen sektörde ekonomik, sosyal ve konjonktürün tetiklediği unsurlardaki gelişmelerden kaynaklanan riskler olup pazar veya sektör riski olarak da adlandırılmaktadır.

ÜLKE RİSKİ : Faaliyet gösterilen ülkedeki hukuki, siyasi, coğrafi, finansal koşullar ve piyasanın durumu nedeni ile yükümlülüklerin yerine getirilememesi riskidir.

POLİTİK RİSKLER : Siyasal ortamda seçimler, koalisyonlar, siyasi krizler, askeri darbeler vb. unsurlardan kaynaklanan riskler olup gelişmekte olan ülkelerde daha çok görülmektedir.

MAKRO EKONOMİK RİSKLER : Kamu bütçe dengesi, ödemeler dengesi, para ve maliye politikaları, ekonomik büyüme, enflasyon, deflasyon, ekonomik konjonktür ile para ve sermaye piyasalarından kaynaklanan risklerdir.

TEKNOLOJİK RİSKLER : Bilgi ve iletişim sistemlerinin eski veya yetersiz olması, teknik sorun ve aksaklıkların zamanında giderilememesi gibi sebeplerden kaynaklanan risklerdir.

KRİZ DÖNEMİ RİSKLERİ : Kriz dönemlerinde işletmelerin kırılganlıkları artmakta ve olağan dönemde görülmeyen birçok risk açığa çıkmaktadır.

ÇEVRE RİSKLERİ : Faaliyet gösterilen coğrafyanın olağan iklim koşulları ile doğal afetlerden kaynaklanan risklerdir.

SAĞLIK RİSKLERİ : Global düzeyde çabuk yayılabilen salgın hastalıklardan kaynaklanan kolera, veba, AIDS, kuşgri ve domuz gripi bu türden riskler altında sayılabilir.

İTİBAR RİSKLERİ : Risk kavramına yeni katılmış bir risk türü olup; işletme içi ve dışı mevzuata uyulmamasından ve ortakların kamuoyunda olumsuz algılanabilecek tutum ve davranışlarından kaynaklanan risklerdir.

FİNANSAL KURUMLAR AÇISINDAN RİSK KAVRAMI VE FİNANSAL KURUMLARLA İLGİLİ RİSKLER : Bir finansal varlığın taşıdığı risk, ancak belirlenen risk iştahı düzeyinde, beklenen getiri söz konusu riski telafi edebildiği takdirde kabul edilebilir. Finansal kurumlar da finansal varlık ve yükümlülüklerini, risk/getiri amaçlarına en uygun şekilde, yönlendirebildikleri takdirde başarılı bir performansa ulaşabilirler.

BANKALAR AÇISINDAN RİSK KAVRAMI : Bankalar için risk; “bir işleme ya da faaliyete ilişkin parasal kaybın ortaya çıkması veya bir giderin ya da zararın oluşması nedeniyle ekonomik faydanın azalması ihtimali” olarak tanımlanmıştır. **SERMAYE YETERLİLİK ORANI**; bankaların bir birimlik sermaye ile kaç birimlik risk aldığını ifade eden sayısal bir orandır. **BASEL DÜZENLEMELERİ**; Uluslararası Takas Bankası Basel komitesi tarafından 1988 yılında İsviçre’nin Basel kentinde yayımlanmış, Bankaların asgari sermaye gereksinimlerini ölçümlemesi için oluşturulan bir standartlar bütünüdür.

SİGORTA ŞİRKETLERİ AÇISINDAN RİSK KAVRAMI : Sigortacılıkta riskin; “gerçekleşen zararın beklenen zarardan olumsuz sapması” olarak ifade edilmesi söz konusudur. Sigortacılıkta risk yönetimi, geleceğe yönelik olan risk tehlike ve başarısızlıkları önleme yöntemidir. Hayat dışı sigorta şirketlerinde temel risk, tazminat ödemelerinin beklenenden fazla olmasıdır. **AKTÜERYA** ; temel sigorta problemlerinin çözümünde matematiksel tekniklerin uygulanması olarak tanımlanabilir.

FİNANSAL KURUMLARLA İLGİLİ TEMEL RİSKLER : Bu kapsamda aşağıda öncelikle finansal kurumları etkilediği düşünülen riskler açıklanmış ve temel finansal kurumlar açısından söz konusu risklerin etkileri ele alınmıştır.

KREDİ RİSKİ : Finansal işlemlerde bulunan kişi veya kuruluşlardan birinin, karşıtarafa olan yükümlülüklerini yerine getirememesinden kaynaklanan potansiyel kayıp “ **KREDİ RİSKİ** ” olarak adlandırılır. “Karşıtaraf riski” olarak da adlandırılır. **GERİ ÖDENMEME RİSKİ**; borçlunun faiz ve/veya anapara ödemelerini yapmayacak olma riskidir.

LİKİDİTE RİSKİ : Likidite riski genel olarak, ihtiyaç duyulan miktarda fonun ihtiyaç duyulduğu anda uygun bir maliyetle bulunmaması, elde tutulan finansal varlığın istenilen zamanda ve fiyatta elden çıkarılmaması veya transfer edilememesi sonucunda zarara uğrama olasılığı olarak tanımlanabilmektedir. Likidite riski kısaca, kısa vadeli nakdi mal varlığının değerinin kısa vadeli borçları karşılayamaması durumudur.

PİYASA RİSKİ : Piyasa riski genel anlamda, finansal fiyatlar ve oranlardaki hareket ve değişikliklerden kaynaklanan risk demektir. Piyasa riski alt başlıklar olarak; döviz kuru, faiz oranı, hisse senedi değeri ve değerli maden/hammadde fiyatı risklerinden oluşmaktadır.

OPERASYONEL RİSK; işlem süreçlerindeki veya yönetim sistemlerindeki düzensizlikler nedeni ile meydana gelebilecek finansal kayıplar olarak tanımlanmaktadır. Operasyon riskinin de kendi içinde; **PERSONEL RİSKİ, TEKNİK RİSKLER, ORGANİZASYON RİSKİ** ve **YASAL RİSKLER** şeklinde alt başlıklarından söz etmek mümkündür.

SİSTEMİK RİSKLER; sistemin çalışmasını ciddi şekilde bozan ve son aşamada sistemin çöküşüne yol açan sorunlardır. Sistemik riske yönelik geliştirilen tanımlamalar şöyledir:

- Sistemik risk, büyük bir şok veya daha geniş bir ifadeyle makro şoktur ve ekonomideki tüm unsurları etkilemektedir.
- Sistemik risk, bir birimde başlayan şokun, zincirleme bir şekilde diğer kurumlara yayılmasını ifade etmektedir.
- Sistemik risk, bir şekilde başlayan olayın sistemin tek bir kurumuna değil tümüne yayılmasıdır.

ÜLKE RİSKLERİ içerisinde ağırlık, **POLİTİK** ve **EKONOMİK** risktedir. Ülke riskliliği dört kriter altında incelenebilir. Bunlar **MALİ RİSK, KONTROLLÜ DÖVİZ KURU SİSTEMİ, ÜRETKEK OLMAYAN DEVLET HARCAMALARI** ve **ÜLKE KAYNAKLARI** dır.

İŞ KABULÜ(UNDERWRİTING) RİSKİ: Bir riskin hangi şartlarda ve hangi fiyat üzerinden kabul edileceğinin belirlenmesi sürecine denir. Underwriting riski sigorta şirketlerinin prosedürlerinden kaynaklanan, **PÜR RİSKVE YÖNETİM RİSKİ** olmak üzere iki temel bölüme ayrılmaktadır.

RİSK YÖNETİMİ VE RİSK KONTROL ARAÇLARI

Riskin istenmeyen etkilerinden kaçınmak, korunmak, onları azaltmak ve kaçınmak gibi teknik ve araçları içeren mekanizmalar olarak adlandırılabilir. Ayrıca riske karşı bilgi düzeyinin artırılmasında risk kontrolü içinde sayılabilir. Risk yönetimi süreci, risklerin tanımlanması, tanımlamanın sürekli yenilenmesi, risklerin ortaya çıkma ihtimal ve büyüklüklerinin belirlenerek ölçülmesi, yönetilecek risklerin seçimi, risklerin açığa çıkması(probleme dönüşmesi) halinde etkilerini izole edecek uygulamaların yer aldığı yol haritasının hazırlanması, risk yönetim sürecinin etkinliğinin izlenmesi ve sürekli iyileştirilmesi adımlarını içermektedir. Dinamik ve kendini sürekli yenileyebilen özelliği nedeni ile risk yönetimi yerine etkin bir risk yönetimi kavramını kullanmak daha anlamlıdır. Döviz ve faiz kuru riskleri başta olmak üzere, piyasa riskleri ölçülmeye ve yönetilmeye en müsait riskler olup, bu risklerin yönetimi işletmelerde toplam risk yönetimi konusunda önemli bir adım oluşturmaktadır. Risk yönetimi kullanarak, organizasyonlar başarısızlıklar arasında objektif karşılaştırmalar yapabilmekte ve hangi riskleri önce ele alacaklarını sıraya koyabilmektedirler.

RİSK KONTROL ARAÇLARI : Risk kontrolü bir işletmenin/kurumun/şirketin maruz kaldığı kayıpların risklerini en aza indirmeye odaklanmasıdır. Risk kontrol araçları **ENGELLEME, KAYIP ÖNLEME** ve **KAÇINMA** doğrultusunda riski azaltma yaklaşımlarını içerir.

RİSKTEN KAÇINMA: Teknik olarak kaçınma daha riskler oluşmadan bununla ilgili alınan kararlardır.

RİSKİ AZALTMA: Risk kaybın önlenmesi ve kontrolü ile azaltılabilmektedir.

ZARARDAN KORUNMA: Çeşitli zararların ortadan kaldırılması veya zarar hacminin azaltılmasıdır.

ZARARLARIN AZALTILMASI: Muhtemel zararların hacminin azaltılması için uygulanan tedbirlerdir.

BİLGİ YÖNETİMİ: Bilgilendirme düzeyi arttıkça geleceğin belirsizlikleri ortadan kalkacak/azalacak ve nihayetinde verilen kararlar daha sağlıklı ve belirsizlikten uzak olacaktır.

RİSKİN TRANSFERİ: Riskin başka iktisadi birimlere aktarılmasıdır.

RİSKİN DAĞITILMASI: Birçok kişinin riskli projeye ortak edilmesi şeklinde ifade edilebilir.

RİSKİ PAYLAŞMA: Aynı risk ile karşık arşıya olanların aralarında birleşmesiyle riskin gündeme gelmesi halinde kaybın en aza indirilebilmesi için önlemler alınması sağlanabilecektir.

BEKLENEN GETİRİ VE RİSK

BEKLENEN GETİRİ İ: Yatırımlar genel olarak gelecekte elde edilmesi umulan bir değeri elde etmek için bugün elde edilen bir değerden fedakârlık etmek olarak tanımlanmaktadır. Yatırımın en basit tanımı ise, daha fazla para kazanmak amacıyla belirli bir tutar parayibir işe bağlamaktır. Bu yatırımla ilgili olarak yatırımcının nasıl karar verdiği, hangi yatırım araçlarına ne zaman hangi boyutta yatırım yapacağı hususlarına da yatırım sürecidir. Yatırımlar genel olarak **REEL YATIRIMLAR** ve **FİNANSAL YATIRIMLAR** olarak ikiye ayrılmaktadır. **REEL YATIRIM ;** arsa ve gayrimenkul gibi fiziksel mallara yapılan yatırımlardır. **FİNANSAL YATIRIM ;** fiziksel olmayan ve gelecek ile ilgili olacak ya da ortaklık hakkı veren varlıklara yönelik yatırımlardır. Finansal varlıkların iki temel ekonomik görevi vardır:

- Fon fazlası olup, fona ihtiyacı olan kişilerin (işletmelerin) ihraç ettikleri finansal varlıklara yatırım yapmak isteyenlerden fon transferi sağlaması,
- Fon transferi aynı zamanda, reel varlıklar yolu ile elde edilecek nakit girişinin riskini fon arayanlar ile temin edenler arasında yeniden dağıtılmasını sağlayabilmektedir.

BEKLENEN GETİRİ VE RİSK ÖLÇÜMLERİ: Bir varlığın getirisi, bu varlığın elde tutulması ile elde edilen kazancı ifade etmektedir. Beklenen getiri belli bir dönem getirileri ile bu getirilerin (R), gerçekleşme olasılıklarının (P) çarpımının toplamıdır. Matematiksel olarak şöyle ifade edilir:

$$E(R_i) = \sum_{t=1}^{\infty} P_i \times R_i$$

$E(R_i)$ = i varlığının beklenen getiri oranı, R_i = i varlığının gerçekleşen getiri oranı ve P_i = i varlığının getirisinin gerçekleşme olasılığıdır.

Standart sapma ve varyans olasılık dağılımının sıklığını gösterir ve portföy yönetiminde risk ölçüsü olarak kullanılmaktadır. Varyans standart sapmanın karesidir. Standart sapma (?) matematiksel olarak şöyle ifade edilir:

$$\sigma = \sqrt{\sum_{t=1}^{\infty} (R_i - E(R_i))^2 \times P_i}$$

Bu hesaplamanın en önemli sakıncası elde edilecek pozitif ve negatif değerlerin birbirlerini götürmesi sonucu anlamsız bir değer elde etme tehlikesidir.

TARİHİ VERİLERDEN YARARLANARAK RİSK VE GETİRİNİN

HESAPLANMASI : Planlanan yatırımların, hisse senetleri veya benzer yatırım araçlarının geçmişe yönelik verilerine sahip olduğumuz takdirde, o verilerden yararlanmak mümkündür. Bu durumda kullanılacak ortalama getiri ve risk formülleri şöyledir (n = zaman):

Ortalama Geliri:

$$R_{ort} = \sum_{t=1}^n \frac{R_t}{n}$$

Risk:

$$\sqrt{\sum_{t=1}^n \frac{(R_t - T_{ort}^2)}{n - 1}}$$

Standart sapmanın veya varyansın değeri yükseldikçe risk artmaktadır.

DEĞİŞİM KATSAYISI: İki yatırım projesini karşılaştırırken hangi projenin risk ve getiri ölçütlerini bir arada kullanarak tercih edilebileceğini söyleyebilmek için bir başka ölçüte daha bakmak gerekmektedir. Bu ölçüt yatırım alternatiflerinin göreceli riskliliğini veren değişim (varyasyon) katsayısıdır. Değişim katsayısı her bir birim getirinin, riskini vermektedir ve şöyle ifade edilir:

$$DK = \frac{\sigma}{E(R_i)}$$

? = standart sapma ve E(R_i) = i varlığının beklenen getiri oranıdır.

PORTFÖYDE GETİRİ VE RİSK KAVRAMLARI: Portföy çeşitli menkul kıymetlerden meydana gelen, ağırlıklı olarak hisse senedi, tahvil gibi menkul kıymetler ve türev ürünlerinden oluşan, belirli bir kişi veya grubun elinde bulunan finansal nitelikteki kıymetlerdir. Portföy, içerdiği menkul kıymetlerin basit bir toplamı değildir.

PORTFÖY YÖNETİMİ, yatırımcıların elindeki fonların, mevcut menkul kıymetler arasında minimum risk maksimum kârlılığı sağlayacak şekilde dağıtılmasıdır. Bir portföyün beklenen getirisi, portföyde yer alan menkul kıymetlerin getirilerinin ağırlıklı ortalamasına eşittir ve şöyle ifade edilir:

$$R_p = \sum_{i=1}^n W_i R_i$$

R_p = portföy getiri oranı, W_i = her bir menkul değer portföydeki ağırlığı ve R_i = her bir menkul değer getirisi.

Bir portföyün beklenen getirisi, portföyde yer alan menkul kıymetlerin getirilerinin ağırlıklı ortalamasına eşittir. Kovaryans her hangi iki değişkenin zaman içinde hareketliliğinin aynı andaki uyumunun (ilişkisinin) bir ölçütüdür. Formülü şöyledir (Örneğin; A ve B hisse senetleri için):

$$Cov(AB) = \sum_{t=1}^n (R_{AI} - R_{ort.A})(R_{BI} - R_{ort.B}) P_i$$

R_{ort.A} = A hisse senedinin ortalama getiri oranı, R_{ort.B} = B hisse senedinin ortalama getiri oranı ve P_i = olasılıktır.

Ancak kovaryans hesaplanması ile elde edilen değeri, negatif ya da pozitif bir ilişki olup olmadığının belirlenmesi dışında yorumlamak güçtür. Bu nedenle daha anlamlı bir ölçüt olan korelasyon katsayısı kullanılabilir. KORELASYON KATSAYISI, iki rassal değişken arasındaki doğrusal ilişkinin istatistiksel olarak yönünü ve gücünü belirtir. Korelasyon katsayısı; iki değişkenin kovaryansının, bu değişkenlerin standart sapmalarının çarpımlarına bölünmesiyle elde edilir. Formülü şöyledir:

$$\delta_{A,B} = \frac{Cov(A, B)}{\sigma_A \sigma_B}$$

?_{AB} = A ve B değişkenleri arasındaki korelasyon katsayısı, Cov (A,B) = A ve B değişkenleri arasındaki kovaryans, ?_A = A değişkeninin standart sapması ve ?_B = B değişkeninin standart sapmasıdır.

Korelasyon katsayısı, -1 ile +1 arasında bir değer almaktadır. Eğer iki değişken arasında mükemmel ve ters yönde bir ilişki varsa korelasyon katsayısı -1, aynı yönde mükemmel bir ilişki olduğu takdirde ise +1 olacaktır.

TOPLAM RİSK VE ÇEŞİTLENDİRME: Portföylerin tüm risklerini ortadan kaldırmak mümkün olamamaktadır. Menkul kıymetlerin toplam riski; PIYASA RİSKİ (SİSTEMATİK RİSK) VE FIRMA RİSKİ (SİSTEMATİK OLMAYAN RİSK) gibi iki unsurdan oluşmaktadır.

Sistemati olmayan risk firmadan kaynaklanmakta, sistemati risk ise genel ekonomik, politik veya firma dışı herhangi bir nedenden kaynaklanmaktadır. Portföy oluştururken iyi bir şekilde çeşitlendirme yapıldığı takdirde sistemati olmayan risk büyük ölçüde ortadan kaldırılabilir. Ancak sistemati riski ortadan kaldırmak mümkün olmamaktadır. Çünkü bu risk işletme dışı nedenlerden kaynaklanmaktadır.

Çeşitlendirilerek azaltılabilen sistemati olmayan riskler genel olarak şu nedenlerden ortaya çıkabilir:

- İşletme ile ilgili yasal problemler,
- Başarılı ya da başarısız pazarlama kampanyaları,
- Önemli ihaleleri almak veya kaybetmek,
- Yönetim değişiklikleri,
- İşletmenin geliştirdiği teknolojilerin başarısı,
- İşletmeye özel diğer konular.

Çeşitlendirme ile azaltılamayan sistemati risklerin de başlıca nedenleri şunlardır:

- Faiz oranlarındaki değişimler,
- Enflasyon oranındaki değişimler,
- Devalüasyon,
- Savaş hali,
- Ekonomik durgunluk,
- Politik olaylar,
- Genel ekonomiyi ilgilendiren diğer olaylar.

Çeşitlendirme menkul kıymetler bazında ele alındığında aynı portföye birden fazla menkul kıymetin alınmasıyla söz konusu olabilir.

SORU-CEVAP

SORU:

Belirsizlik ve risk kavramları arasındaki fark nedir?

CEVAP:

Belirsizlik ve risk kavramları genellikle birbirinin yerine kullanılmaktadır. Ancak birbirinden oldukça farklıdır. Risk kavramında, karar vericinin kararının sonuçlarının olma ihtimalinin bilindiği varsayılırken belirsizlik halinde bu durumdan bahsedilmemektedir. Dolayısıyla sonuçların olma ihtimali bilinmemektedir.

SORU:

Belirsizlik nedir?

CEVAP:

Belirsizlik bir eylemin sonuçlarının öngörülebilirliği hakkında şüphelerin olması olarak tanımlanabilir.

SORU:

Risk nasıl tanımlanabilir?

CEVAP:

Yapılan farklı risk tanımlamaları aşağıda yer almaktadır.

- Risk, kayıp olasılığıdır. Uygulamada risk yaygın olarak kayıp olasılığı olarak tanımlanmaktadır. Buna göre riskin gerçekleşmesi olasılığının 1 veya 0 arasında bir değer alması beklenmektedir.
- Risk, gerçekleşen sonuçlardan veya değerlerden hareketle beklenen sonuçları belirlenmesidir. Bu tanıma göre, risk tek bir oluşumun veya kaybın olasılığı olmayıp beklenenden farklı sonuçların gerçekleşmesi olasılığıdır.
- Risk, kayıp tehlikesidir. Kaybın tehlikesi kavramsal olarak kayıp olasılığıdır.
- Bireylerin risk algısı; olması muhtemel bir olayın negatif sonuçlarının onları nasıl etkileyeceğini göz önüne alarak, resmi olmayan bir tahmini kapsamaktadır.
- Karar vericinin bir olayın sonuçlarını objektif olasılıkla belirleyebildiği durumları ifade eder.
- Objektif açıdan risk tehlikenin gerçekleşme olasılığı olarak düşünülmektedir.
- İşletmenin finansal yönüyle ilgili planlanan veya beklenen herhangi bir durumun meydana gelmesinde ortaya çıkan sapma ihtimalidir.
- Genel bir tanımlamayla banka açısından risk, başarı yerine başarısızlığı, yatırımların zarara uğrama ihtimalini, taahhüt edilen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi ya da beklenmeyen durumların ortaya çıkmasına bağlı olarak zarar etme ihtimalini içerir ve tümüyle negatif unsurların öne çıktığı bir olgudur.

- Sigortacılıkta riskin; “gerçekleşen zararın beklenen zarardan olumsuz sapması” olarak ifade edilmesi söz konusudur.

SORU:

Olasılık nedir?

CEVAP:

Olasılık; bir şeyin olabilmesi, olabilirlik, ihtimal, bir olayın ortaya çıkmasının beklenilmesi ancak tam bir kesinliğin bulunmaması durumudur.

SORU:

Genel çevresel belirsizlikler nelerdir?

CEVAP:

Genel çevresel belirsizlikler; politik belirsizlikler, hükümet politikası belirsizlikleri, makroekonomik belirsizlikler, sosyal belirsizlikler ve doğal belirsizlikleri kapsamaktadır.

SORU:

Politik belirsizlikler nelerdir?

CEVAP:

Politik belirsizlikler; genellikle politik rejim değişiklikleri ile ilgilidir. Politik sistemde mevcut veya potansiyel değişimler ile ilgili tehlikeleri ve fırsatları yansıtır. Savaş, devrim, hükümet darbesi, hükümet değişimi gibi politik istikrarsızlığa sebep olabilecek değişimler bu gruba dahildir.

SORU:

Hükümet politikası belirsizlikleri nelerdir?

CEVAP:

Hükümet politikası belirsizlikleri; mali ve parasal reformlar, fiyat kontrolleri, ticari kısıtlamalar, millileştirme veya beklenmeyen hükümet düzenlemeleri, kazancın yatırımcının ülkesine transferindeki engellemeler, yetersiz kamu hizmetleri vb. riskleri kapsamaktadır. Bir ülkeye yatırım yapmış girişimciler için yatırımın bulunduğu ülke hükümetleri tarafından yapılan millileştirme ve el koyma gibi eylemler, bu grup içinde yer almaktadır. Ulaşım ve haberleşme gibi devlete ait ya da devlet tarafından sağlanan kamu hizmetlerinde yetersizlik, işletmelerin başarısını ciddi şekilde etkileyebilmektedir. Özellikle az gelişmiş ülkelerde altyapı yetersizlikleri işletmeleri olumsuz yönde etkilemektedir.

SORU:

Makroekonomik belirsizlikler nelerdir?

CEVAP:

Makroekonomik belirsizlikler; enflasyon, nispi fiyat değişimleri, döviz kurları, faiz oranları, ticari şartlarda değişim ve benzerlerini kapsar. Enflasyon, materyal veya işgücü maliyetinde, finansal maliyet ve fiyat politikalarında belirsiz artışlara neden olur. Fiyat değişiklikleri, genel

fiyat enflasyonu şeklinde veya tüketim malları veya girdilerin (hammadde ve işgücü gibi) fiyatlarının nispi değişmesi şeklinde olabilir. Döviz kurunda satınalma gücü paritesindeki sapmalar, ithalatçı ve ihracatçı işletmeler doğrudan, ihracatçı ve ithalatçı olmasa bile diğer işletmelerin rekabeti nedeniyle bütün işletmeleri dolaylı olarak etkiler. Faiz oranlarındaki değişimler ise, finansman maliyetlerini ve yatırım gelirlerini etkilemektedir.

SORU:

Sosyal belirsizlikler nelerdir?

CEVAP:

Sosyal belirsizlikler; sosyal ilgilerin değişmesi, sosyal huzursuzluk, karışıklıklar, gösteriler ve küçük çaplı terörist hareketleri kapsar. Kasten veya tedbirsizlik dolayısıyla adam öldürme, hırsızlık, kasten yangın çıkartmak gibi olaylar da bu gruba dahildir. Sosyal belirsizlikler, siyasal ve politik belirsizlikler için bir haberci olabilir.

SORU:

Doğal belirsizlikler nelerdir?

CEVAP:

Doğal belirsizlikler; yağış değişimleri, kasırgalar, depremler gibi doğal felaketleri kapsar. Depremler, su baskınları ve hava şartlarından dolayı depolarda veya taşıma araçlarında malların bozulması doğal belirsizliklerin getireceği risklere örnektir. Özellikle tarım sektöründe hava şartlarından büyük ölçüde etkilenme söz konusudur.

SORU:

Satınalma gücü paritesi nedir?

CEVAP:

Satınalma gücü paritesi: birbirinden farklı para birimleri arasındaki satınalma gücünü eşitleyerek ülkeler arasındaki fiyat düzeylerini aynı seviyeye getiren bir değişim oranıdır.

SORU:

Girdi piyasası belirsizlikleri nelerdir?

CEVAP:

Girdi piyasası belirsizlikleri; üretimde kullanılan girdilerin yeterli miktar ve kalitede elde edilmesiyle ilgili belirsizlikleri kapsar. Girdi üreticilerinin arzında meydana gelen değişimler veya diğer kullanıcıların girdi taleplerinde olabilecek değişimler bu gruba dahildir. Özellikle girdi piyasasına çok az sayıda üreticinin hakim olduğu durumlarda, girdilerin istenilen zaman, kalite ve fiyatta temini oldukça güç olacaktır.

SORU:

Mamul piyasası belirsizlikleri nelerdir?

CEVAP:

Mamul (ürün) piyasası belirsizlikleri; müşteri zevklerinde değişme, ikame malların mevcudiyeti ve tamamlayıcı malların kıtlığı ile ilgilidir. Mamul piyasası belirsizlikleri taleple ilgilidir ve bir endüstriye ait mamuller için talepte meydana gelebilecek değişimleri ifade eder. Talepteki değişimler ikame ürünlerin mevcudiyetinden veya müşteri zevklerindeki değişimlerden kaynaklanabilir. Örneğin; ithal otomobiller için yedek parça temininde belirsizlik varsa, bu durum o otomobile olan talebi olumsuz yönde etkiler.

SORU:

Rekabet belirsizliği nedir?

CEVAP:

Rekabet belirsizliği; sektördeki mevcut işletmeler ile yeni girenler arasındaki rekabetle ilgilidir. Yeni bir iş kurmak ya da mevcut işlerine ilişkin stratejik kararlar vermek durumunda olan işletmeler, rakiplerin durumlarını da dikkate almak zorundadırlar. Bir sektörün ürünlerini veya üretim sürecini etkileyen yenilikler, işletmeler arasındaki yerleşmiş rekabet biçimini bozabileceği için bir tehlike oluşturur ve risk faktörünü karşımıza çıkarır.

SORU:

Faaliyetle ilgili belirsizlikler nelerdir?

CEVAP:

Faaliyetle ilgili belirsizlikler; işgücü, girdi arz ve üretim belirsizliklerini kapsar. Kalifiye işgücü ve diğer girdilerdeki belirsizlik sektörden çok işletmeye özeldir. İşgücü huzursuzlukları ve grevlerden dolayı işçi verimliliğindeki değişimleri kapsar. Hammadde yetersizliği, girdilerin kalitesinde meydana gelebilecek değişimler ve yedek parça temininde zorluklar girdi arz kategorisindeki işletme faaliyet belirsizliklerine örnektir. İşletmenin belirli girdilerini sadece bir veya birkaç satıcıdan sağlaması halinde belirsizlik daha da büyüktür. Makine bozulmaları veya üretim sürecindeki kazalardan oluşan üretim belirsizlikleri, üretimi miktar ve kalite açısından olumsuz yönde etkileyebilir.

SORU:

Yasal sorumluluk belirsizlikleri nelerdir?

CEVAP:

Yasal sorumluluk belirsizlikleri; bir işletmenin mamulünün üretimi veya tüketiminden dolayı, beklenmeyen zararlı etkilerden kaynaklanır. İşletmenin, ürününün kullanımı sonucu meydana gelebilecek olumsuzluklar ve çevreyi kirlilemesinden dolayı yasal olarak sorumlu tutulabilmesi yasal sorumluluk belirsizliklerini oluşturur.

SORU:

Araştırma-geliştirme belirsizlikleri nelerdir?

CEVAP:

Araştırma-geliştirme belirsizlikleri; araştırma-geliştirme faaliyetlerinin sonucu ile ilgilidir. Bu faaliyetlerdeki başarısızlık araştırma-geliştirme faaliyetlerini başarıyla sonuçlandırmış işletmelerin teknolojik açıdan

işletmeyi geride bırakmaları sonucunu doğurur ve işletme rekabet yeteneğini önemli ölçüde kaybedebilir.

SORU:

Kredi belirsizlikleri nelerdir?

CEVAP:

Kredi belirsizlikleri; alacakların tahsili ile ilgili problemleri kapsar. İşletmenin alacaklarının tahsil edememesi, nakit akımlarında olumsuz değişimlere sebep olacaktır.

SORU:

Yalın risk ve spekülasyon risk arasındaki farklar nelerdir?

CEVAP:

Kazanç ihtimali olmadan sadece zarar söz konusu olduğunda *yalın riskten* bahsedilmektedir. Yalın risk, belirli bir olayın gerçekleşmesi halinde zararın ortaya çıktığı, olayın gerçekleşmemesi halinde zararın ortaya çıkmadığı bir risk türüdür. Özellikle sigorta literatüründe kullanılan bir risk kavramıdır. Sigorta kapsamında hasar olduğunda sigortalı zararlar karşı karşıya gelecektir. Hasar olmaması durumunda sigortalının bir kazancı olmayacaktır.

Spekülasyon risk ise, kayıp kadar kazancın da söz konusu olduğu risk durumunu ifade etmektedir. Bir finansal veya sabit sermaye yatırımı dolayısıyla kazançlı veya zararlı durumlardan herhangi birisi ortaya çıkabilir. Bu durumda yalın riskin sonucunun hep zararlar sonuçlanabileceği düşünülürse, spekülasyon riskin sonucu kazanç da olabilecektir. Yalın riskler her zaman istenmeyen risklerdir. Fakat spekülasyon riskler bazen istenebilir. Yalın risk ile spekülasyon risklerin bu yapıları nedeniyle yalın riskin yönetimi için gerekli olan yetenekler ile spekülasyon risklerin yönetimi için gerekli olanlar farklılaşacaktır.

SORU:

Hasar kavramı nedir?

CEVAP:

Hasar: Herhangi bir mala, eşyaya verilen fiziki hasarı veya kişinin gerek bedeni, gerekse manevi zararını ifade etmek için kullanılır.

SORU:

Katastrofik risk nedir?

CEVAP:

Katastrofik risk: gerçekleştiğinde bir bölgeyi veya ülkenin bütününe etkileyen büyük yıkımlı risklerdir.

ÜNİTE 8: FİNANSAL VARLIK DEĞERLEMESİ

FİNANSAL VARLIK TALEBİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Varlık, değer muhafaza etme özelliği taşıyan mülkiyet unsurlarıdır. Arazi, konut, çiftlik, makineler, değerli tablolar ve mücevherat gibi reel varlıklar olabileceği gibi; tahvil, hisse senedi, hazine bonosu gibi finansal varlıklar da olabilir.

FİNANSAL VARLIK, çıkaran işletmelerin reel varlıkları ile bu varlıkların yaratacakları nakit üzerindeki hakları gösterir.

Varlıklar arasında seçim yapma sürecini belirleyen bazı faktörler bulunmaktadır. Bunlar aşağıda sıralanmaktadır:

- Servet
- Beklenen getiri
- Risk
- Likidite
- Bilgi edinme maliyeti

SERVET: Bir bireyin sahip olduğu tüm kaynaklar servet olarak adlandırılmaktadır. Sahip olunan servet ile varlık talebi arasında doğru yönlü bir ilişki söz konusudur.

VARLIK TALEBİNİN SERVET ESNEKLİĞİ, diğer koşullar sabitken, servette meydana gelen oransal değişiklik karşısında varlık talebinin hangi oranda değiştiğini gösteren bir ölçüttür. Servet esnekliği;

- Birden küçükse, söz konusu varlık "zorunlu",
- Birden büyükse, söz konusu varlık "lüks" olarak adlandırılabilir.

Varlık ve servetteki artış oranlarının eşit olması durumunda ise birim esneklik söz konusudur.

BEKLENEN GETİRİ: Bir varlığın getirisi, bu varlığın elde tutulması ile elde edilen kazancı ifade etmektedir. Beklenen getiri ile varlık talebi arasında doğru yönlü bir ilişki söz konusudur.

Beklenen getiri, genellikle gerçekleşen getirilerin ağırlıklı ortalaması olarak ifade edilir. Yatırımcılar, fiyatı ve getirisi istikrarlı olan finansal varlıklara yatırım yaparak risklerini minimize etmek isterler.

Alternatif varlıkların beklenen getirisi ve beklenen enflasyon da beklenen getiriyi etkileyen diğer unsurlardır.

RİSK, bir varlığın getiri ile ilgili belirsizliktir. Risk, ayrıca, gerçekleşen getirinin beklenen getiriden sapma olasılığı şeklinde de tanımlanabilir. Risk ile beklenen getiri arasında aynı yönde bir ilişki söz konusudur.

Geçmiş verilerden yararlanılarak istatistikî yöntemler kullanıldığında risk, *objektif olasılık dağılımı* ile ölçülmektedir.

Bir varlığın riski ile talep miktarı arasında ters yönlü bir ilişki söz konusudur.

Bir varlığın toplam riski,

- Sistematiik ve
- Sistematiik olmayan risk olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

SİSTEMATİK OLMAYAN RİSK, bir varlığın getirisinin diğer varlıkların getirisinden bağımsız olan kısımla ilgilendiği için kendine özgü bir risktir. Çeşitlendirme yapılarak, sistematiik olmayan risk en aza indirilebilir.

SİSTEMATİK RİSKİSE, piyasada işlem gören tüm varlıkların fiyatlarını aynı anda etkileyen faktörlerin neden olduğu bir risktir ve kontrol edilemez. Bir varlığın sistematiik riski beta katsayısı ile ölçülür.

Beta katsayısı, varlığın getirisindeki yüzde değişiminin, piyasanın getirisindeki yüzde değişmeye oranını ifade etmektedir. Bu katsayı ne kadar yüksekse, söz konusu varlığa ilişkin talep o denli küçük olacaktır.

LİKİDİTE : Bir varlığın ciddi bir maliyet yüklenmeksizin bir ödeme aracına dönüştürülme olanağı, diğer bir deyişle varlıkların istenildiği anda, gerçekdeğerinde paraya dönüşme özelliği likiditedir. Bir varlığın likiditesi ne kadar yüksek olursa, diğer koşullar sabitken, talep miktarı da o ölçüde yüksek olacaktır.

BİLGİ EDİNME MALİYETİ : Bir varlığı ihraç eden tarafın kredibilitesi ve faaliyetlerinin izlenmesi konularında harcanan kaynak ve zamandır. Tasarruf sahipleri, bilgilendirme maliyeti düşük olan varlıkları satın almak istemektedirler. Bir varlıkla ilgili bilgi edinmenin maliyeti ile o varlığın talebi arasında ters yönlü bir ilişki söz konusudur.

HİSSE SENEDİ DEĞERLEMESİ

HİSSE SENETLERİ , anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde sermayenin belli bir oranını temsil eden menkul kıymettir. Literatürde, hisse senedinde değer kavramları, değişik yönleri ve boyutları ile incelenmektedir. Bu değer kavramlarından en çok kullanılanlarından bazıları şunlardır:

- Defter değeri
- Tasfiye değeri
- Piyasa değeri
- Nominal değer
- İşleyen teşebbüs değeri
- Gerçek değer

GERÇEK DEĞER , işletmenin varlıkları, karlılık durumu, dağıtılan kar payı ve sermaye yapısı gibi faktörlere göre belirlenen hisse senedi değeridir.

FİNANSAL VARLIKLARDA DEĞERLEME ; beklenen nakit girişleri, bu nakit girişlerinin riski ve bu riske göre belirlenen, istenen getiri oranından oluşan üç temel girdiyi kullanarak, bir varlığın değerini ortaya koyma sürecidir.

HİSSE SENEDİ DEĞERLEME İŞLEMİ , hisse senedinin gelecekte sağlayacağı tahmin edilen dönemsel kazançların belirli bir iskonto oranı ile iskonto edilerek toplanması işlemidir. Hisse senetleri değerlendirilirken, ayrıca işletmenin sahip olduğu varlıklar, yönetimin kalitesi, ekonomik beklentiler vb. değişkenler de önem taşımaktadır. Hisse senetlerinin gerçek değerinin hesaplanmasında, genel olarak dört model kullanılmaktadır. Bunlar:

- Kar payı
- Fiyat-kazanç oranı
- Piyasa değeri-defter değeri oranı
- Piyasa değeri nakit akışı oranı

KAR PAYI (TEMETTÜ) İSKONTO MODELİ: Bu modele göre, bir yatırımcının sahip olduğu hisse senedinin gerçek değeri, beklenen kar paylarının veya işletmenin faaliyetlerinden elde edilecek net nakit girişlerinin bugüne indirgenmesiyle bulunur.

Kar payı modelinde, hisse senedinin gerçek değeri, t dönemimdeki kar payı getirisine ve elde edilmesi arzulanan minimum kazanç oranına bağlıdır.

Model, yıllar itibarı ile beklenen büyüme oranları üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu nedenle kar payı modeli; sabit kar payı modeli, sabit oranda büyüyen kar payı modeli, çoklu büyüme modeli ve elde

tutma dönemine göre kar payı modeli gibi değişik başlıklar altında analiz edilebilir.

SABİT KAR PAYI İSKONTO MODELİ: Hisse senedinin her yıl aynı tutarda, yani sabit getiri sağlayacağı varsayımına dayanmaktadır.

Sabit kar payı iskonto modelinin varsayımları, imtiyazlı hisse senetlerinin özelliğine daha uygun düşmektedir. Çünkü imtiyazlı hisse senetleri sonsuza kadar sabit tutarda kar payı ödemesi taahhüdünde bulunmaktadır.

SABİT ORANDA BÜYÜYEN KAR PAYI İSKONTO MODELİ: Bu modelde, kar payının belli bir oranda büyüyeceği varsayılmaktadır.

Kar paylarının, sabit bir büyüme oranıyla (g) sonsuza kadar büyüyeceği bekleniyorsa, hisse senedi başına beklenen getiri oranı, kar payı getirisi ile kar payından beklenen büyüme oranı toplamına eşittir. Bu eşitliğe Gordon Büyüme Modeli de denilmektedir.

FARKLI ORANLARDA BÜYÜYEN KAR PAYI İSKONTO MODELİ: Büyüme varsayımıyla değerlemede, "T" gibi bir odak noktası bulunmaktadır. Bu nokta, kendisinden sonraki yıllarda kar paylarının sabit bir "g" oranı ile büyümesi beklenen bir yılı ifade etmektedir. Bu modelde, "T" yılına kadar kar payları belirli bir düzene sahip değildir. Ancak "T" yılından sonra kar paylarındaki büyümenin sabit bir oranda olacağı varsayılmaktadır.

ELDE TUTMA DÖNEMLERİNE GÖRE KAR PAYI İSKONTO MODELİ: Belli bir süre elde tutuktan sonra satılması planlanan hisse senedinden yatırımcının beklediği nakit akımları, bu süre içinde elde etmeyi beklediği kar payı ile hisse senedinin satış fiyatından ibarettir. Bu durumda hisse senedinin gerçek değeri, dönem boyunca hisse senedinden beklenen kar payları ile satış fiyatının indirgenmiş değerler toplamına eşit olacaktır.

FİYAT/KAZANÇ ORANI MODELİ: Hisse senedinin cari piyasa fiyatının, hisse başına kazanç değerine bölünmesi ile bulunan değerdir (F/K). Fiyat/Kazanç modelinde hisse senedinin gerçek değerini bulmak için, hisse başına net kar ile ortalama F/K oranı çarpılır.

PIYASA DEĞERİ/DEFTER DEĞERİ ORANI MODELİ : Bir şirketin hisse senetlerinin piyasa değerlerinin, hisse başına düşen defter değerine oranıdır (PD/DD).

Bir hisse senedinin defter değeri, işletmenin öz sermayesi tutarının dolaşımdaki hisse senedi sayısına oranlanması ile bulunur.

Hisse senedinin gerçek değeri, hisse senedinin cari defter değeri ile ortalama PD/DD'nin çarpılması ile bulunur.

TAHVİL DEĞERLEMESİ

TAHVİL, anonim şirketlerin, kanunla tahvil ihracına izin verilen kamu kurum ve kuruluşlarının uzun vadeli borçlanmak amacıyla ihraç etmiş olduğu nominal değerleri eşit ve ibareleri aynı olan, nama ve hamiline yazılı olarak çıkarılabilen bir menkul kıymettir. Tahvilde esas olan, vadenin bir yıldan uzun olmasıdır.

Tahvilden üç tür değerden söz etmek mümkündür:

- Nominal değer, tahvilin üzerinde yazılı olup bu değere, ülkedeki yasal düzenlemelere göre sınırlar getirilmektedir. Tahvillerde dönemsel faiz tutarları nominal değer üzerinden hesaplanır.

- İhraç değeri, yatırımcının tahvil alırken ödediği değer olup Türkiye’de bu tahviller, iskontolu, primli ve/veya kupon ödemeli olarak satılabilir.
- Piyasa değeri, tahvilin ikinci piyasadaki değerini ifade etmektedir.

Kuponlu tahviller yatırımcısına, vade sona erinceye kadar her yıl sabit bir faiz getirisi sağlar. Bu ödemeler kupon adıyla bilinir.

Bir tahvilin piyasa değeri, tahvilin vadesine kadar ödeyeceği faizlerle vade sonunda ödeyeceği anapara tutarının bugünkü değerleri toplamına eşittir.

Tahvilin fiyatının hesaplanmasında iki farklı piyasa (birincil ve ikincil piyasalar) için ayrı yöntemler kullanılmaktadır.

BİRİNCİL PİYASADA DEĞERLEME: Birincil piyasada tahvilin piyasa değeri; tahvilin nominal değeri, tahvilin kupon faiz tutarı, vade sonuna kadar olan yıl sayısı ve iskonto oranı yada beklenen getiri oranı ile ilgilidir.

Her yıl elde edilecek gelir (faiz), vade tarihinde ödenecek anapara ve vade belli olduğundan, tahvillerin piyasa fiyatını belirleyen en önemli değişken iskonto oranıdır.

Tahvile uygulanan iskonto oranı, tahvilin nominal faiz oranından küçükse, tahvilin piyasa fiyatı nominal değerden büyük çıkmaktadır.

Tahvile uygulanan iskonto oranı, tahvilin nominal faiz oranına eşitse tahvilin piyasa fiyatı ile nominal değeri birbirine eşit olacaktır. Tahvilin nominal (kupon) faiz oranı arttıkça tahvilin bugünkü değeri azalmaktadır.

Piyasa faiz oranları ile tahvillerin piyasa değerleri arasında ters yönlü bir ilişki vardır.

Tahvilin piyasa değerinin piyasa faiz oranındaki dalgalanmalardan etkilenmesinin temelinde vade esaslı yatmaktadır.

Tahvilin piyasa değeri ile beklenen getiri ya da iskonto oranı arasında ters yönlü bir ilişki bulunmaktadır (S: 202, Şekil 8. 1).

Diğer bütün özellikleri aynı iken yalnızca vadeleri farklı olan finansal varlıkların getirileri arasındaki yapısal ilişkiye *faiz oranlarının vade yapısı* denir. Söz konusu ilişki, getiri eğrisi ile gösterilir.

Faiz oranlarının çok yüksek olduğu dönemlerde tahvillerin vadesi uzadıkça, vadeye kadar getirileri düşebilir. Bu durumda *zıt ya da ters getiri teorisi* olarak anılan aşağıya doğru eğimli getiri eğrisi oluşur (S: 202, Şekil 8. 2).

Eğer getiri eğrisi yukarıya eğimli ise, tahvil çıkaran işletmeler daha uzun süreli borçlanma için daha yüksek getiri vaat edecekler, fonları borç verenler ise daha yüksek getiriyi ancak daha uzun süreli borç verme ile sağlayabileceklerdir (S: 202, Şekil 8. 3).

İKİNCİL PİYASADA DEĞERLEME : İkincil piyasadaki tahvil alırken, tahvilin kalan vadesinden elde edilecek faizler dikkate alınmalıdır.

İkincil piyasada tahvilin piyasa değeri;

- Tahvilin nominal değerine,
- Tahvilin kupon faiz tutarına,
- İlk kupona kalan gün sayısına,

- Geriye kalan kupon sayısına ve
- İskonto oranı ya da beklenen getiri oranına bağlıdır.

TAHVİL DEĞERLEMESİNDE SÜRE (DURATION) YAKLAŞIMI : Piyasa faiz oranlarının değişmesi tahvilin cari değerini etkilemektedir. Bu değişimin etkisinin tahvilin vade yapısına göre de değişeceğini ilk ortaya atan 1938 yılında Frederick Macaulay’dır. Bu yüzden literatürde *Macaulay Süresi* olarak kullanılmaktadır.

Bir tahvilin sağlayacağı nakit girişlerinin tahvilin bugünkü değerinin ilk yarısını oluşturmaya kadar geçecek zaman *süre* olarak tanımlanmıştır.

TAHVİLDE DERECELENDİRME

Bir özel işletme, tahvilin kupon faizi oranı ile aynı özellikteki bir devlet tahvilinin kupon faizi arasındaki fark *ödenmeme riski* olarak adlandırılmaktadır.

GENEL OLARAK DERECELENDİRME; uzun vadeli borçlar, kamu kağıtları, mevduat sertifikası, yatırım fonu, oydan yoksun hisse senetleri ve sigorta şirketlerinin hasar ödeme kabiliyeti üzerinde yapılmaktadır.

TAHVİL DERECELENDİRME KURULUŞLARI, piyasada işlem gören tahvilin güvenli olup olmadığını belirlemekte, söz konusu menkul kıymetleri ülke riski, politik risk, ekonomik risk, endüstri riski, firma riski ve sözleşme şartları açısından değerlendirmektedir.

SORU-CEVAP

SORU:

Finansal varlıklar arasında seçim yapma sürecini etkileyen faktörler nelerdir?

CEVAP:

Finansal varlıklar arasında seçim yapma sürecini etkileyen faktörler servet, beklenen getiri, risk, likidite ve bilgi edinme maliyetidir.

SORU:

Finansal varlık nedir?

CEVAP:

Finansal Varlık; çıkaran işletmelerin reel varlıkları ile bu varlıkların yaratacakları nakit üzerindeki hakları gösterirler.

SORU:

Servet nedir?

CEVAP:

Bir bireyin sahip olduğu tüm kaynaklar (varlıklar da dahil olmak üzere) servet olarak adlandırılır.

SORU:

Varlık talebinin servet esnekliği nedir?

CEVAP:

Varlık talebinin servet esnekliği, diğer koşullar sabitken, servette meydana gelen oransal değişiklik karşısında varlık talebinin hangi oranda değiştiğini gösteren bir ölçüttür.

SORU:

Servetle varlık talebi arasında hangi yönde bir ilişki vardır?

CEVAP:

Servetle varlık talebi arasında doğru yönlü bir ilişki vardır.

SORU:

Risk nedir?

CEVAP:

Risk, bir varlığın getirisi ile ilgili belirsizliktir.

SORU:

Bilgi edinme maliyeti nedir?

CEVAP:

Bilgi edinme maliyeti; bir varlığı ihraç eden tarafın kredibilitesi ve faaliyetlerinin izlenmesi konularında harcanan kaynak ve zamandır.

SORU:

Bir varlıkla ilgili bilgi edinmenin maliyeti ile o varlığın talebi arasında hangi yönde ilişki vardır?

CEVAP:

Bir varlıkla ilgili bilgi edinmenin maliyeti ile o varlığın talebi arasında ters yönlü bir ilişki söz konusudur.

SORU:

Gerçek değer nedir?

CEVAP:

Gerçek değer; işletmenin varlıkları, kârlılık durumu, dağıtılan kâr payı ve sermaye yapısı gibi faktörlere göre belirlenen hisse senedi değeridir.

SORU:

Hisse senedi değerlendirme işlemi nedir?

CEVAP:

Hisse senedi değerlendirme işlemi, hisse senedinin gelecekte sağlayacağı tahmin edilen dönemsel kazançların belirli bir iskonto oranı ile iskonto edilerek toplanması işlemidir.

SORU:

Hisse senetlerinin gerçek değerinin hesaplanmasında genel olarak hangi modeller kullanılır.

CEVAP:

Hisse senetlerinin gerçek değerinin hesaplanmasında dört model kullanılmaktadır. Bunlar; genel olarak kar payı, fiyat kazanç oranı, piyasa değeri-defter değeri oranı ve piyasa değeri nakit akışı oranı olarak sıralanmaktadır.

SORU:

Fiyat/kazanç oranı (F/K) nedir?

CEVAP:

Fiyat/kazanç oranı (F/K);hisse senedinin cari piyasa fiyatının, hisse başına kazanç değerine bölünmesi ile bulunan değerdir.

SORU:

Tahvil nedir?

CEVAP:

Tahvil, anonim şirketlerin, kanunla tahvil ihracına izin verilen kamu kurum ve kuruluşlarının uzun vadeli borçlanmak amacıyla ihraç etmiş olduğu nominal değerleri eşit ve ibareleri aynı olan, nama ve hamiline yazılı olarak çıkarılabilen bir menkul kıymettir.

SORU:

Tahvilin ihraç değeri nedir?

CEVAP:

İhraç değeri; yatırımcının tahvil alırken ödediği değer olup Türkiye’de tahviller iskontolu, primli ve/veya kupon ödemeli olarak satılabilir.

SORU:

Tahvilin piyasa değeri nedir?

CEVAP:

Piyasa değeri; tahvilin ikinci piyasadaki değeridir. Piyasa değeri nominal değerın altında veya üzerinde olabilmektedir. Bunu belirleyen piyasadaki faiz oranları olmaktadır.

SORU:

Piyasa faiz oranları ile tahvillerin piyasa değerleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

CEVAP:

Piyasa faiz oranları ile tahvillerin piyasa değerleri arasında ters yönlü bir ilişki vardır.

SORU:

Tahvilin piyasa değerinin piyasa faiz oranındaki dalgalanmalardan etkilenmesinin temeli nedir?

CEVAP:

Tahvilin piyasa değerinin piyasa faiz oranındaki dalgalanmalardan etkilenmesinin temelinde vade esası yatmaktadır.

SORU:

Bir özel işletme tahvilin kupon faizi oranı ile aynı özellikteki bir devlet tahvilinin kupon faizi arasındaki fark nedir?

CEVAP:

Bir özel işletme tahvilin kupon faizi oranı ile aynı özellikteki bir devlet tahvilinin kupon faizi arasındaki fark ödenmeme riski olarak adlandırılmaktadır.

SORU:

Tahvilde ödememe riski nedir?

CEVAP:

Bir özel işletme tahvilin kupon faizi oranı ile aynı özellikteki bir devlet tahvilinin kupon faizi arasındaki fark ödenmeme riski olarak adlandırılmaktadır.

SORU:

Tahvil derecelendirme kuruluşları hangileridir?

CEVAP:

Tahvil dereceleme ile ilgili birçok kuruluş bulunmaktadır. Bunlardan başlıcaları Moody's ve Standard and Poors (S&P)'dur. Bunun dışında Fitch Investor Service, Canadian Bond Service gibi pek çok derecelendirme firmaları da bulunmaktadır.

ARA SINAVDA NELER GELDİ? NELER GELEBİLİR?

1.Soru

Leasing şirketinin açılımı aşağıdaki seçeneklerden hangisinde verilmiştir?

A

Finansal kiralama şirketi

B

Altın borsası

C

Swap

D

Opsiyon

E

Future

2.Soru

Bankacılık sektöründen kredi sağlayarak, finansman bonusu ihraç ederek, bankalara, sigorta şirketlerine ve mali olmayan kurumlara uzun

vadeli tahvil satarak kullanıracakları fonları sağlayan kurumlar aşağıdakilerden hangisidir?

A

Finansman şirketleri

B

Factoring şirketleri

C

Leasing şirketleri

D

Finansal holding şirketleri

E

Varlık yönetim şirketleri

Yanıt Açıklaması:

Finansman şirketleri kullanıracakları fonları, bankacılık sektöründen kredi sağlayarak, finansman bonusu ihraç ederek, bankalara, sigorta şirketlerine ve mali olmayan kurumlara uzun vadeli tahvil satarak sağlar.

3.Soru

Aşağıdakilerden hangisi menkul kıymetleştirme uygulamasının alacakları dayalı bir versiyonu olarak varlığa dayalı menkul kıymet ihracına konu olamayacak bir alacak türüdür?

A

Tüketici kredileri

B

Konut kredileri

C

Finansal kiralama sözleşmelerinden doğan alacaklar

D

Yatırım ve kalkınma bankalarının ihraç ettiği bonolar

E

İhracat işlemlerinden doğan alacaklar

Yanıt Açıklaması:

VDMK ihracına konu olabilecek alacak çeşitleri konut kredileri, tüketici kredileri, finansal kiralama alacakları, ihracattan doğan alacaklar ve taksitli satış karşılığı senetli alacaklar olarak düzenlenmiştir. Yatırım ve kalkınma bankalarının borçlu sıfatıyla düzenleyip ihraç ettiği bonolar banka bonoları olup herhangi bir alacak olarak gösterilemediğinden VDMK ihracına konu olamazlar.

4.Soru

Banka, aracı kurum, portföy yönetim şirketleri ve payları borsada işlem gören bütün yatırım ortaklarının üyesi olduğu kurum aşağıdakilerden hangisidir?

A

Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB)

B

Finansal Kurumlar Birliği

C

Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (TSPB)

D

Türkiye Sigorta Birliği

E

Türkiye Bankalar Birliği (TBB)

Yanıt Açıklaması:

2014 yılından itibaren sermaye piyasasında faaliyette bulunan tüm banka, aracı kurum, portföy yönetim şirketleri ve payları borsada işlem gören bütün yatırım ortakları, Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (TSPB)'nin üyesidir.

5.Soru

Aşağıdaki seçeneklerde verilen kurumlardan hangisi Türkiye ekonomisinde düzenleyici ve denetleyici kurumlar arasında yer almaz?

A

BDDK

B

SPK

C

Hazine müsteşarlığı

D

TCMB

E

Ticari bankalar

6.Soru

Aşağıdakilerden hangisi bir finansman bonusu çıkarıp piyasaya süremez?

A

Anonim ortaklıklar

B

Aile şirketleri

C

Mahalli idareler

D

Mahalli idarelere bağlı işletmeler

E

Kamu iktisadi teşebbüsleri

Yanıt Açıklaması:

Finansman bonolarını anonim ortaklıklar, mevzuata göre özelleştirme kapsamına alınanlar dahil kamu iktisadi teşebbüsleri, mahalli idareler ile bu idareler ile ilgili özel mevzuat gereği faaliyette bulunan kuruluş, idare ve işletmeler çıkarabilir.

7.Soru

Aşağıdakilerden hangisi faizin tanımları içinde yer almaz?

FİNANSAL EKONOMİ

A

Sermayenin üretimden aldığı pay

B

Bir ödücün kullanımı karşılığında ödenmesi gereken

bir bedel

C

Sermayedarın kullanmayıp başkasına devrettiği tutardan elde ettiği getiri

D

Tüketimden vazgeçmenin (ertelemenin) yani tasarruf etmenin bir karşılığı

E

Emeğin üretime katkısı sonucu elde ettiği getiri

Yanıt Açıklaması: e

8.Soru

Hisse senetlerinin veya borçlanma araçlarının şirketler tarafından ihracı ve halka arz işlemleri aşağıdaki hangi kurum tarafından kayıt altına alınmaktadır?

A

Sermaye Piyasası Kurulu

B

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

C

Maliye Bakanlığı

D

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

E

Factoring şirketleri

Yanıt Açıklaması:

Yerli veya yabancı şirketlerin menkul kıymetleri ülkemizde halka arz edilecekse Kurul kaydına alınması zorunludur. Kayda alınması gereken diğer işlemler;

- Hisse senetlerinin veya borçlanma araçlarının şirketler tarafından ihracı,
- Halka arz,
- Varlığa dayalı menkul kıymet, oydan yoksun hisse senedi ve hisse senedi ile değiştirilebilir tahvil ihracı,
- Gayrimenkul yatırım ortaklıklarının, yatırım ortaklıklarının ve yatırım fonlarının menkul kıymet ihraçları, olarak sıralanır.

9.Soru

Ekonomik birimlerin bilerek ve isteyerek gelirlerinin bir kısmını tüketmemesi ya da ötelemesine ne ad verilir?

A

Yatırım

B

Risk

C

Tasarruf

D

Sigorta

E

Kâr

10.Soru

Aşağıdakilerden hangisi kalkınma ve yatırım bankalarının özelliklerinden biri değildir?

A

Kalkınma ve yatırım bankaları uzun vadeli kredi vermesi

B

Kalkınma ve yatırım bankaları orta vadeli kredi vermesi

C

Yatırım bankaları daha çok sermaye piyasasının geliştiği
ülkelerde faaliyet göstermesi

D

Kalkınma ve yatırım bankaları mevduat kabul etmesi

E

Kalkınma bankaları daha çok sermaye piyasasının gelişmediği
ülkelerde faaliyet göstermesi

11.Soru

Maliye ve ekonomi politikalarının hazırlanmasına yardımcı olmak ve bu politikaları uygulamak amacıyla hizmet eden oluşum aşağıdakilerden hangisidir?

A

TMSF

B

TCMB

C

Hazine ve Maliye Bakanlığı

D

BDDK

E

SPK

Yanıt Açıklaması:

10 Temmuz 2018 tarihinde yayınlanan "1" numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde (yedinci bölüm - madde 217) Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığının birçok görev ve yetkisi bulunmaktadır. Maliye ve ekonomi politikalarının hazırlanmasına yardımcı olmak ve bu politikaları uygulamak bu görev ve yetkilerin en başında gelmektedir.

12.Soru

Aşağıdaki finansal aracı kurumlardan hangisi Türkiye Bankalar Birliği'ne üye olmak zorundadır?

A

Katılım bankaları

B

Sigorta şirketleri

C

Finansal kiralama şirketleri

D

Kalkınma ve yatırım bankaları

E

Aracı kurumlar

13.Soru

Vade dışında bütün özellikleri aynı olan birincisi iki yıl vadeli, ikincisi ise bir yıl vadeli iki tahvilimizin olduğunu düşünelim. İki yıllık tahvilin tutmak için istenilen likidite priminin %4, bir yıllık tahvilin faizinin %12 ve iki yıllık tahvilin yıllık faizinin %8 olması durumunda, likidite primi teorisine göre bir yıl sonra gerçekleşmesi beklenen faiz oranı hangisine eşittir olacaktır?

A

%2

B

%4

C

%6

D

%8

E

%10

Yanıt Açıklaması:

FİNANSAL EKONOMİ

Likidite primi teorisi, finansal yatırımcıların kısa ve uzun vadeli menkul kıymetler arasında kayıtsız (fark görmeyen) olduğu varsayımını reddetmektir. Bu teoriyi geliştirenlere göre, uzun vadeli finansal varlıkların likiditesi kısa vadeli finansal varlıkların likiditesine göre düşüktür. Ayrıca uzun vadeli yatırımlar, genel olarak kısa vadeli yatırımlardan daha risklidir. Çünkü uzun vadeli borçlanmalarda, borçlunun borcunu ödeyememe durumuna düşme olasılığı, süreye bağlı olarak artmaktadır. Bu nedenle de yatırımcıların uzun vadeli finansal varlıkları tercih etmesi için ekstra bir faiz getirisi (likidite primi) beklentisi içinde olmaları kabul edilir. Likidite primi teorisine göre, uzun vadeli faiz oranları cari dönem faiz oranı ile gelecek dönem beklenen faiz oranlarının toplamına likidite priminin eklenmesi ve elde edilen sonucun basit ortalamasının alınmasıyla hesaplanmaktadır.

Sorumuza uyarlayacak olursak; $\%8 = (\%12 + \%x + \%4) / 3$

Buradan $x = \%8$ sonucuna ulaşırız.

14.Soru

“Klasik faiz teorisi” ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi/hangileri doğru değildir?

- Faiz düzeyini belirleyenler, para arzı ve para talebi değişkenleridir.*
- Bu teoriye göre, faiz reel bir değişkendir*
- Ekonomide faiz oranları ile tasarruf düzeyi arasında bir bağlantı, fonksiyonel bir ilişki bulunmaktadır.*

A

I

B

II

C

III

D

I ve II

E

II ve III

Yanıt Açıklaması:

Klasik teoriye göre; faiz düzeyini belirleyenler, yatırım ve tasarruf değişkenleridir.

15.Soru

Alıcı ve satıcıları resmi olarak belirlenmiş fiziksel alanlarda buluşturan, işlemlerin oluşması için belli kurum ve kuruluşların denetimi ve gözetimine tabi olan ve işleyişe ilişkin kendine özgü kuralları olan piyasalar aşağıdakilerden hangisi ile verilmiştir?

A

Organize piyasalar

B

Birincil piyasalar

C

Para piyasaları

D

İkincil piyasalar

E

Serbest ya da tezgahüstü piyasalar

Yanıt Açıklaması: Finansal piyasalar kısmı okunmalıdır

16.Soru

Kullandıracakları fonları, bankacılık sektöründen kredi sağlayarak, finansman bonusu ihraç ederek, bankalara, sigorta şirketlerine ve mali olmayan kurumlara uzun vadeli tahvil satarak sağlayan banka dışı mali araçlar aşağıdakilerden hangisidir?

A

Finansal kiralama şirketleri

B

Bireysel emeklilik şirketleri

C

Finansman şirketleri

D

Sigorta şirketleri

E

Varlık yönetim şirketleri

Yanıt Açıklaması:

Finansman şirketleri, kullandıracakları fonları, bankacılık sektöründen kredi sağlayarak, finansman bonusu ihraç ederek, bankalara, sigorta şirketlerine ve mali olmayan kurumlara uzun vadeli tahvil satarak sağlarlar. Doğru yanıt E'dir.

17.Soru

Fon değişimi sonrası karşılaşılan asimetrik bilgi sorununu aşağıdaki kavramlardan hangisi ifade eder?

A

Enformasyon fonksiyonu

B

Arbitraj

C

Ahlaki tehlike

D

Riziko

E

Ters seçim

Yanıt Açıklaması:

Ahlaki tehlike fon değişimi sonrası karşılaşılan asimetrik bilgi sorunudur. Doğru seçenek "C" şıkkıdır.

18.Soru

Para piyasası araçları arasında yer alan repo kısaca bir menkul kıymetin belirli bir vade sonunda geri alınmak şartıyla satılması işlemidir. Piyasalarda repo işlemleri için kullanılan menkul kıymet türü hangisinde doğru olarak gösterilmiştir?

A

Sabit getirili menkul kıymetler

B

Hisse senetleri

C

Mevduat sertifikaları,

D

Çek,

E

Ticari senetler.

Yanıt Açıklaması:

Repo işlemlerinde kullanılan değerler daha çok sabit getirili menkul kıymetlerdir. Bu menkul kıymetler:

- Devlet tahvilleri,
- Hazine bonoları,
- Banka bonoları ve banka garantili bonolar,
- Kamu Ortaklığı İdaresi, Toplu Konut İdaresi'nce ihraç edilen borçlanma senetleri ve mahalli idareler ve bunlarla ilgili idare, işletme ve kuruluşların kanun uyarınca ihraç ettikleri borçlanma senetleri,
- Varlığa dayalı menkul kıymetler dahil olmak üzere menkul kıymetler borsaları veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören veya borsada tescil edilmiş olan borçlanma senetleri,
- Döviz endeksli olarak çıkarılan hazine bonoları ve devlet tahvilleri,
- Eurobond gibi yabancı tahviller, olarak sıralanmaktadır.

19.Soru

Finansal fonları likiditesine göre sınıflandırsak, en likit fonların alınıp satıldığı piyasa aşağıdakilerden hangisidir?

A

Para Piyasası

B

Sermaye Piyasası

C

FİNANSAL EKONOMİ

Birincil Piyasa

D

İkincil Piyasa

E

Organize Piyasa

20.Soru

Banka tarafından mevduat sahibine yatırdığı para karşılığında yıllık faizin ve vade sonunda da yatırılan tutarın geri ödendiği borç senedine ne ad verilir?

A

Hazine bonusu

B

Finansman bonusu

C

VDMK

D

Mevduat sertifikası

E

Gelir ortaklığı senedi

1.Soru

Faiz oranlarının vade yapısını açıklamaya yönelik geliştirilmiş olan “Bölünmüş Piyasalar Teorisine” ile ilgili olarak, aşağıdaki ifadelerden hangisi/hangileri doğrudur?

- Bu teoriye göre, kısa vadeli faiz oranları ile uzun vadeli faiz oranları farklı piyasalarda belirlenmektedir.
- Herhangi bir vadedeki faizi oluşturan arz ve talep unsurlarında değişiklikler, diğer vadelerdeki arz ve talep koşullarını da etkiler.
- Fon arz edenler ile fon talep edenler bir piyasadan diğerine dönmek istemezler.

A

I

B

II

C

III

D

I ve II

E

I ve III

Yanıt Açıklaması:

Herhangi bir vadedeki faizi oluşturan arz ve talep unsurlarında değişiklikler, diğer vadelerdeki arz ve talep koşullarını etkilemez.

2.Soru

“Klasik” ve “Likitide tercihi” teorilerine göre, “Ödünç verilebilir fonlar teorisi”nin faizin belirlenmesi konusunda getirdiği yenilik, aşağıdakilerden hangisidir?

A

Faizin belirlenmesi sürecine, tasarruf ve yatırım arasındaki reel ilişkinin yanında, para

B

Denge faiz oluşumunu para dıflı faktörlerle açıklamasıdır.

C

Denge faiz oranını bireysel tasarruflara bağlamasıdır.

D

Klasik ve likitide tercihi teorisinden tamamen ayrı bir teori olmasıdır.

E

Bir yenilik getirmemiştir.

Yanıt Açıklaması: a

3.Soru

Finansal sistem için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A

Tasarrufların yatırımlara aktarılması işlevi finansal sistem aracılığıyla gerçekleşmektedir

B

Belirli kişi ve kurumların, piyasaların, araçların ve organizasyonların beraberce çeşitli finansal fonksiyonları yerine getirmek üzere, bir araya gelmeleri sonucunda oluşan bir bütündür

C

Genel ekonomik sistemin bir alt sistemidir

D

Bir bütün olarak birçok kurumun, aracın ve piyasanın bir araya gelmesinden oluşmaktadır.

E

Reel üretim ve tüketim faaliyetlerinin gerçekleşmesi temel hedefidir

4.Soru

Yurtdışı Factoring işlemlerinin kaç tarafı vardır?

A

1

B

2

C

3

D

4

E

5

5.Soru

Aşağıdakilerden hangisi para piyasası araçlarından biri değildir?

A

Hazine Bonosu

B

Mevduat Sertifikası

C

Finansman Bonosu

D

Tahvil

FİNANSAL EKONOMİ

E
Repo

6.Soru

Aşağıdakilerden hangisi 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na göre yapılan banka sınıflandırması kapsamında yer almaz?

A
Kredi bankaları

B
Mevduat bankaları

C
Katılım bankaları

D
Kalkınma bankaları

E
Yatırım bankaları

7.Soru

Aşağıdakilerden hangisi finansal sistemin en temel fonksiyonudur?

A
Fon arz ve talep edenleri bir araya getirmek

B
Dış alım ve dış satımı kolaylaştırmak

C
Hızlı kredi artışı sağlamak

D
Tam bilgiye ulaşılmasını sağlamak

E
İşlem maliyetlerini sınırlamak

Yanıt Açıklaması:

Reel ve Finansal Sektör Ayırımı

Ekonominin işleyişi içinde finansal sistemin en önemli fonksiyonu, borç alma ve borç verme işlemlerinin etkin bir şekilde gerçekleşmesi amacıyla fon arz ve talep edenleri bir araya getirmektir.

8.Soru

Sigorta edilmiş bir riskin, belli bir kısmının yeniden veya tamamının yeniden sigorta edilmesine ne ad verilir?

A
Leasing

B
Finansal kiralama

C
Factoring

D
Akreditif

E
Reasürans

Yanıt Açıklaması:

Sigorta edilmiş bir riskin, belli bir kısmının yeniden veya tamamının yeniden sigorta edilmesine reasürans adı verilir.

9.Soru

Ekonomi politikalarının tespitine yardımcı olmak, aşağıdaki finansal kurumlardan hangisinin görevleri arasında yer alır?

A
BDDK

B
TMSF

C
Ticari bankalar

D
Hazine

E

Katılım bankaları

10.Soru

Bir ekonomide tasarrufları arttırmanın ilk şartı aşağıdaki seçeneklerden hangisinde verilmiştir?

A
Finansal sistemin işlevselliğine

B
Faiz

C
Devlet düzenlemelerine

D
Vergiler

E
Hanehalkına

11.Soru

Faizi likiditeden vazgeçmenin maliyeti olarak tanımlayan iktisatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A
Smith

B
Keynes

C
Hicks

D
Weber

E
Malthus

Yanıt Açıklaması: B

12.Soru

Lehdarın çek üzerinde yazan miktarı doğrudan nakit olarak tahsil etmediği, söz konusu tutarın bir banka hesabına yatırılarak lehdarın parasını bu hesaptan çekerek tahsil ettiği çek türü aşağıdakilerden hangisidir?

A
Çizgili çek

B
Açık çek

C
Teyitli çek

D
Kapalı çek

E
Adi çek

Yanıt Açıklaması:

Lehdarın çek üzerinde yazan miktarı doğrudan nakit olarak tahsil etmediği, söz konusu tutarın bir banka hesabına yatırılarak lehdarın parasını bu hesaptan çekerek tahsil ettiği çek türü çizgili çek olarak adlandırılır. Doğru yanıt "A" şıkkıdır.

13.Soru

Likidite Tercihi Teorisine göre, faiz oranlarının belirlenmesinde temel olarak etkili olan ekonomik değişkenler hangisinde doğru olarak gösterilmiştir?

A
Tasarruf ve Yatırım,

B
Para Talebi ve Para Arzı,

C
Ödünç Verilebilir Fon Talebi ve Ödünç Verilebilir Fon Arzı,

D
Döviz Talebi ve Döviz Arzı,

E

Tahvil Talebi ve Tahvil Arzı.

Yanıt Açıklaması:

Keynes teorisinde faiz oranlarını tasarruf ve yatırımlara bağlayan “klasik teoriye” karşı çıkmaktadır. Klasiklerin, faiz oranlarını reel faktörlerle açıklamasına karşılık Keynes, faizi parasal bir olgu olarak kabul ve analiz etmektedir.

“Likidite tercihi teorisi” olarak bilinen faiz teorisinde Keynes, faiz oranlarını reel faktörler yerine parasal faktörler ile açıklamaya çalışmıştır. Keynes’e göre faiz, tasarrufun getirisi değil, parayı likit olarak elde tutmaktan vazgeçmenin bir bedelidir. Bir başka ifade ile likiditeden vazgeçmenin maliyetidir.

Finansal kurumlar ve finansal sistemden daha geniş bir makro model çerçevesinde ekonomik analizlerini gerçekleştiren iktisatçılar, faiz oranlarının belirlenmesinde daha çok “likidite tercihi” teorisini kullanmaktadırlar. Bu teoride faiz oranları, para arzı ve talebine göre belirlenmektedir.

14.Soru

“Ödünç verilebilir fonlar teorisi, piyasadaki denge faiz oranlarının, tarafından belirlendiğini ifade etmektedir.” Yukarıdaki cümlede noktalı yerlere gelmesi geren en doğru ifade aşağıdakilerden hangisidir?

A

Ödünç verilebilir fon arz ve talebi

B

Para arz ve talebi

C

Para talebi

D

Tasarruf arzı

E

Para arzı

Yanıt Açıklaması: a

15.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Türk finans sistemi içinde faaliyette bulunan meslek birliklerinden biri değildir?

A

Türkiye Bankalar Birliği

B

Türkiye Tasarruf Mevduatını Koruma Birliği

C

Türkiye Katılım Bankaları Birliği

D

Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği

E

Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği

16.Soru

I. Ters seçim

II. Kötü niyet

III. Risk

Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri finansal sistem içerisinde enformasyon fonksiyonunda görülen aksamalar sonucu asimetrik enformasyonun (eksik bilgilenme) ortaya çıkardığı sonuçlardandır?

A

Yalnız I

B

Yalnız II

C

I ve II

D

I ve III

E

II ve III

Yanıt Açıklaması:

Enformasyon fonksiyonunda görülen bozulma sonucu ortaya çıkan asimetrik bilgi sorunu finansal piyasalarda ters seçim ve kötü niyet durumlarının ortaya çıkmasına yol açar. Risk, finansal her türlü işlemde zaten bulunan ve asimetrik bilgi ile sadece artış gösteren bir unsurdur. Bu nedenle doğru yanıt C seçeneğidir.

17.Soru

Aşağıdakilerden hangisi finansal sektör için doğru bir ifadedir ?

A

Mal ve hizmet değişimin gerçekleştiği sektördür

B

Finansal nitelikte olan çeşitli varlıkların üretim ve değişiminin gerçekleştiği sektördür

C

Tüketim faaliyetlerinin yapıldığı sektördür

D

Mal ve hizmet üretiminin gerçekleştiği sektördür

E

Reel sektörün rakibidir

18.Soru

«Aynı vadeye sahip çeşitli finansal varlıkların risk, likidite ve vergi ayrıcalıkları gibi faktörlere bağlı olarak ortaya çıkan faiz oranı farklılıkları» aşağıdakilerden hangisinde doğru ifade edilmiştir?

A

Faiz marjı yapısı

B

Faiz artışları yapısı

C

Faiz oranlarının vade yapısı

D

Faiz oranlarının likidite yapısı

E

Faiz oranlarının risk yapısı

Yanıt Açıklaması: e

19.Soru

Aşağıdakilerden hangisi için leasing sözleşmesi yapılabilmektedir?

A

Taşınır Mallar

B

Patentler

C

Fikri Haklar

D

Sınai Haklar

E

Bilgisayar yazılımı

20.Soru

Bir malın kira bedeli karşılığında her türlü kullanım hakkının kiracıya devredilmesini ve sözleşmede belirlenen değer üzerinden, sözleşme süresi sonunda malın mülkiyetinin kiralayan firmadan kiracıya geçmesini sağlayan finansman yöntemi hangisidir?

A

Factoring

B

Leasing

C

Arbitraj

D

Ters repo

E

FİNANSAL EKONOMİ

Hedging

Yanıt Açıklaması:

Finansal Kiralama (Leasing): Bir malın kira bedeli karşılığında her türlü kullanım hakkının kiracıya devredilmesini ve sözleşmede belirlenen değer üzerinden, sözleşme süresi sonunda malın mülkiyetinin Leasing firmasından kiralayan kiracıya geçmesini sağlayan finansman yöntemidir.

1.Soru

Aşağıdakilerden hangisi finansal sistemin fonksiyonları arasında yer almaz?

- A Risk yönetimi ve kontrolü
- B Ödemelerde kolaylık sağlama
- C Tasarruf hacmini artırma
- D Fiyat istikrarı sağlama
- E Kredi kullandırma

Yanıt Açıklaması:

A, B, C ve E şıkları finansal sistemin fonksiyonları iken "D" şıkkı değildir. Doğru seçenek "D" şıkkıdır.

2.Soru

Finansal araçların kolaylıkla paraya dönüştürülebilmesine ne ad verilir?

- A Vade
- B Likidite
- C Finansal Aracın Taşıdığı Hak
- D Bölünebilirlik
- E Finansal Aracın Teminatı

Yanıt Açıklaması: Finansal Araçların Özellikleri kısmı okunmalıdır

3.Soru

Fon transferi sürecinde dolaylı finansmandan bahsedebilmek için fon fazlası olanlarla fon açığı arasında yer alan (?) işaretli kısma aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

Fon fazlası olanlar (?) Fon açığı olanlar

- A Yatırım fonları
- B Hisse senetleri
- C Repo
- D Tahvil
- E Hazine bonosu

Yanıt Açıklaması:

Finansal piyasaların temel fonksiyonu olan fon transferi sürecinde, fonların tasarrufçulardan yatırımcılara aktarımı doğrudan ve dolaylı finansman olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Dolaylı finansmanda, fon talep eden ve arz edenler arasındaki fon transferi bir finansal aracı kurum vasıtasıyla gerçekleşmektedir.

Yatırım Fonları finansal aracı kuruluşlardan biridir. Yatırım fonları, tasarruf sahiplerinden katılma belgeleri karşılığında topladıkları paralarla, belge sahipleri hesabına, hazine bonosu, hisse senedi, tahvil

gibi menkul kıymetlerden ve kıymetli madenlerden oluşan portföyleri işletmek amacıyla kurulan mal varlığıdır.

4.Soru

Klasik faiz teorisine göre, aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A Faiz oranları denge faiz oranının altında belirlenirse, tasarruflar yatırımları karşılayabilecektir.
- B Oluşan yatırım fazlası faiz oranlarının düşmesine sebep olmaktadır.
- C Faizlerdeki azalış, işletmelerin arzu ettikleri yatırım miktarının tasarruflar düzeyinden fazla olana kadar devam eder.
- D Faiz oranındaki azalma bir yandan düşen maliyete bağlı olarak yatırımı teşvik eder.
- E Faiz oranındaki azalma yapılan tasarrufların artmasına neden olacaktır.

Yanıt Açıklaması:

Faiz oranındaki azalma bir yandan düşen maliyete bağlı olarak yatırımı teşvik ederken (yatırımları artırırken), diğer yandan yapılan tasarrufun getirisindeki azalmaya bağlı olarak tasarrufların da azalmasına neden olur. Faizlerdeki azalış, işletmelerin arzu ettikleri yatırım miktarının, tasarruflar düzeyine eşit oluncaya kadar (i0) devam eder. Ancak "i0" gibi bir denge faiz oranında, yatırıma yönelmemiş (arta kalan) tasarruf kalmayacak, yani tasarruflar yatırımlara eşit olacaktır. Eğer faiz oranları "i2" gibi denge faiz oranının altında belirlenirse, bu durumda tasarruflar yatırımları karşılayamayacak, yani yatırım fazlalığı oluşacaktır. Bu durum faiz oranlarının artmasına neden olacak ve artan faiz oranları bir yandan maliyet artışına bağlı olarak yatırımların azalmasına, diğer yandan getiri artışı etkisiyle tasarrufların artmasına neden olacaktır. Bu ilişki tasarruf yatırım eşitliğinin sağlandığı "i0" faiz oranına (denge faiz oranı) kadar devam edecektir. Sadece "i0" denge faiz oranında yatırım tasarruf eşitliği sağlanacaktır. Doğru cevap D' dir.

5.Soru

Ülkenin altın ve döviz rezervlerini yöneten ve en etkili politika aracı açık piyasa işlemleri olan Denetleyici ve Düzenleyici Kuruluş hangisidir?

- A Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
- B Sermaye Piyasası Kurulu
- C T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı
- D Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
- E Tasarruf Mevduatı ve Katılım Fonu Sigortası

Yanıt Açıklaması:

Ülkenin altın ve döviz rezervlerini yönetmek ve açık piyasa işlemlerini yürütmek Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının temel görevleri arasında yer almaktadır.

6.Soru

Ekonomideki tasarrufların bunları daha kazançlı değerlendirebilecek olanlara finansal araçlarla aktarılmasını sağlayan piyasalara ne ad verilir?

- A Finansal piyasa
- B Vadeli piyasa
- C Spot piyasası
- D

FİNANSAL EKONOMİ

Türev piyasası

E

Reel piyasası

7.Soru

Örgütlenmiş para piyasası temel olarak aşağıdakilerden hangisinden oluşur?

A

Bankalar Sistemi

B

Merkez Bankası

C

Tezgaah Üstü Piyasa

D

Spot Piyasa

E

Vadeli Piyasa

8.Soru

Finansal varlığı ihraç eden ekonomik birimin üstlendiği sorumlulukları yerine getirememesi olasılığına verilen isim hangisidir?

A

Likidite riski,

B

Vade riski,

C

Geri ödememe riski,

D

Nominal risk,

E

Reel risk.

Yanıt Açıklaması:

Bu soru Faiz Oranlarının Risk Yapısı başlığı altında ele alınan konular ile ilgilidir.

Sorunun doğru cevabı olan Geri Ödememe Riski; Finansal piyasalarda aynı vadeye sahip varlıkların faiz oranlarının değişim olmasının nedenlerinden birisi, "geri ödememe riski" düzeyindeki farklılıklardır. Bu risk, finansal varlığı ihraç eden ekonomik birimin yükümlülüklerini (faiz ve anapara geri ödemesi gibi) zamanında ya da hiç yerine getirmemesi nedeniyle ortaya çıkmaktadır.

9.Soru

Aşağıdakilerden hangisi «Banka dışı finansal araçlar» dan birisi değildir?

A

Sigorta şirketleri

B

Bireysel emeklilik şirketleri

C

Finansman Şirketleri

D

Portföy Yönetim Şirketleri

E

Kalkınma ve yatırım bankaları

10.Soru

Aşağıdakilerden hangisi faiz oranının bir ekonomide üstlendiği temel işlevler arasında yer almaz?

A

Faiz oranı, tasarrufun ulusal gelirden alacağı payı belirlemektedir.

B

Faiz oranı, kaynakların etkin dağılımı bağlamında sermayenin etkin dağılımı ve kullanımını sağlamaktadır.

C

Faiz oranı, tasarruf sahiplerine gelir sağlama işlevini yerine getirir.

D

Faiz oranı, kaynakların etkin dağılımı bağlamında gelir dağılımında etkinliğe ulaşmayı sağlamaktadır.

E

Faiz oranı, tasarrufçu, yatırımcı, üretici ve tüketiciler başta olmak üzere ekonominin hem talep hem de arz boyutu üzerinde önemli bir belirleyici durumundadır.

Yanıt Açıklaması:

Faizin, ekonomide üstlendiği çeşitli fonksiyonları bulunmaktadır. Faizin temel işlevleri olarak da ifade edilen ekonomik yaşamdaki fonksiyonları, kısaca şu şekilde ortaya konulabilir;

- Faizin birinci fonksiyonu, tasarrufun ulusal gelirden alacağı payı belirlemektir. Bilindiği gibi tasarruf, ekonomik büyüme ve gelişmenin temelini oluşturan yatırımların kaynağını oluşturmaktadır. Faiz tasarruf yatırım eşitliğini sağlayan bir değişken olarak, ulusal gelirden tasarruflara ayrılacak payın belirlenmesinde önemli bir işlev görmektedir.
- Piyasa ekonomilerinde faizin yerine getirdiği ikinci fonksiyon, kaynakların etkin dağılımı bağlamında sermayenin etkin dağılımı ve kullanımını sağlamaktır. Faiz oranlarının yönlendirmesine bağlı olarak sermaye, ekonomide en etkin kullanım alanlarına aktarılmakta ve ekonomide daha verimli bir üretim yapısı oluşturulabilmektedir.
- Faizin fonksiyonlarından bir diğeri ise tasarruf sahiplerine gelir sağlama işlevidir. Tasarruf yapanlar yaptıkları tasarruflar karşılığında, tüketimden vazgeçmenin bedeli olarak faiz geliri elde ederler. Bu da onların servet birikimleri üzerinde olumlu etki yaratmaktadır.

Fonksiyonel anlamda ekonomideki işlevleri yukarıdaki gibi geliştirilen faiz; tasarrufçu, yatırımcı, üretici ve tüketiciler başta olmak üzere ekonominin hem talep hem de arz boyutu üzerinde önemli bir belirleyici durumundadır.

Ancak, gelir dağılımında etkinliğin sağlanması faiz oranının bir ekonomide yerine getirdiği temel görevler arasında yer almaz.

11.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Likidite tercihi Teorisi ile ilgili yanlış bir bilgidir?

A

Bu teori Keynesyen faiz teorisidir

B

Spekülatif amaçlı para talebi faiz oranına duyarlıdır ve aralarında ters yönlü bir ilişki vardır

C

Gelir ile işlem amaçlı para talebi arasında pozitif bir ilişki vardır

D

Bu teoriye göre para arzı dışsal olarak belirlenir

E

Ekonomik birimler servetlerini sadece para olarak tutarlar

Yanıt Açıklaması:

Keynes likidite tercihi kuramını geliştirirken, analizi basitleştirebilmek amacıyla ekonomik birimlerin portföylerinde sadece para ve tahvil bulunduracakları varsayımını kabul etmiştir. Buna göre, ekonomik birimler mevcut servetlerini söz konusu iki varlık (para ve tahvil) arasında dağıtmakta ve toplam varlık talebi bu ikisinin toplamından oluşmaktadır.

12.Soru

"Anonim şirketlerin sermaye paylarını temsil eden kıymetli evrak niteliğine sahip senetler", olarak tanımlanan finansal araç, aşağıdakilerden hangisidir?

A

Tahvil

B

Finansman bonusu

C

Hazine bonusu

FİNANSAL EKONOMİ

D
Hisse senedi

E
Mevduat sertifikası

Yanıt Açıklaması:

Literatürde esham, aksiyon veya pay senedi olarak da isimlendirilen hisse senedinin tanımını; anonim şirketlerin sermaye paylarını temsil eden kıymetli evrak niteliğine sahip senetler, olarak yapabiliriz.

13.Soru

Çeşitli finansal varlıkların, aynı likidite, aynı geri ödeme yeteneği ve aynı vergisel özelliklere sahip olmalarına rağmen farklı faiz getirisi sağlamalarının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A
Faiz oranlarının risk yapısı

B
Faiz ve faktörel ilişkiler

C
Faiz oranlarının şekli

D
Faiz oranları farklılığı

E
Faiz oranlarının vade yapısı

Yanıt Açıklaması:

Faiz oranlarının yapısı; finansal varlıkların sahip oldukları risk, vade, vergi ayrıcalıklar ve likidite gibi özelliklere bağlıdır. Bu faktörlerdeki farklılıklar varlıkların faiz oranlarını farklılaştıracaktır.

14.Soru

Finansal sistemin işleyişinde, fon ihtiyacı olanlarla fon fazlası olanların aralarında bir aracı olmaksızın fon transferini gerçekleştirdikleri yöntem hangidir?

A
Doğrudan Finansman

B
Dolaylı Finansman

C
Opsiyon Finansmanı

D
Operasyonel Finansman

E
Alternatif Finansman

Yanıt Açıklaması:

Doğrudan finansman fon arz edenler ile fon talep edenlerin, aralarında bir aracı olmaksızın, bir araya geldikleri ve fon transferinin gerçekleştiği bir yöntemdir. Günümüzde doğrudan finansman yöntemi daha çok sermaye piyasalarında kullanılmaktadır.

Doğru Cevap A'dır.

15.Soru

I. Finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanması
II. Kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışması
III. Tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması
IV. Maliye ve ekonomi politikalarının uygulanması
V. Malî sektörün geliştirilmesi

Yukarıdakilerden hangileri, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun (BDDK) temel amaçları arasındadır?

A
I, II, III ve IV

B
I, II, III ve V

C
II, III, IV ve V

D

I, III ve V

E
II, III ve IV

Yanıt Açıklaması:

Temel amacı, finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanması, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışması, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması ve malî sektörün geliştirilmesi olan BDDK, bu amaçları doğrultusunda finansal sektöre yönelik düzenleme, denetim ve uygulama fonksiyonunu yürütmektedir. Maliye ve ekonomi politikalarının uygulanması, BDDK'nın değil, T.C.Hazine ve Maliye Bakanlığının amaçları arasındadır.

16.Soru

Aşağıdakilerden hangisi 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na göre yapılan banka sınıflandırması kapsamında yer almaz?

A
Kredi bankaları

B
Mevduat bankaları

C
Katılım bankaları

D
Kalkınma bankaları

E
Yatırım bankaları

17.Soru

Hisse senetlerinin çıkarılış aşamasında, birincil piyasada satışa sunulduğu fiyata ne ad verilir?

A
Emisyon fiyatı

B
Nominal fiyatı

C
Reel fiyatı

D
Defter fiyatı

E
Tasfiye Fiyatı

18.Soru

Bir firmanın faiz ya da anaparayı ödeyemez hale gelme riskine karşılık, varlıklarının (bina, arazi, makine vb.) bir kısmı ya da tamamının teminat gösterilerek çıkarılan tahvillere ne ad verilir?

A
Başabaş tahvil

B
Primli tahvil

C
Değişken faizli tahvil

D
İndeksli tahvil

E
Teminatlı tahvil

19.Soru

Bir malın kira bedeli karşılığında her türlü kullanım hakkının kiracıya devredilmesini ve sözleşmede belirlenen değer üzerinden sözleşme süresi sonunda malın mülkiyetinin finansmanı sağlayan firmadan kiracıya geçmesini sağlayan finansman yöntemi hangisidir?

A
Factoring

B
Fortfaising

FİNANSAL EKONOMİ

C
Leasing
D
Franchising
E
Finansal Holding

Yanıt Açıklaması:

Doğru cevap Leasing yani finansal kiralama seçeneğidir. Leasing ya da finansal kiralama; Bir malın kira bedeli karşılığında her türlü kullanım hakkının kiracıya devredilmesini ve sözleşmede belirlenen değer üzerinden sözleşme süresi sonunda malın mülkiyetinin leasing firmasından kiracıya geçmesini sağlayan bir finansman yöntemidir. Diğer bir deyişle, finansal kiralama, bir malın yatırımcı tarafından satın alınması yerine, bir finansal kiralama şirketi tarafından yatırımcıya kiralanması ve kira süresi bitiminde malın mülkiyetinin sembolik bir bedel karşılığında kiracıya geçmesidir.

20.Soru

Finansal sistemin en temel işlevi aşağıdaki seçeneklerden hangisinde ifade edilmektedir?

A
Fon transferi

B
Yatırım Yapma

C
Tasarruf toplama

D
Ödünç verme

E
Etkin yatırım alanları yaratma

1.Soru

Para piyasası araçları içinde en likit olanı aşağıdakilerden hangisidir?

A
Mevduat sertifikası

B
Finansman bonusu

C
Poliçe

D
Teyitli çek

E
Hazine bonusu

2.Soru

Faiz endişesi nedeniyle klasik bankalara gitmeyen fonları ekonomiye kazandırmak amacıyla kurulmuş finans kurumlarına ne ad verilir?

A
Mevduat bankaları

B
Yatırım bankaları

C
Katılım bankaları

D
Sigorta şirketleri

E
Bireysel emeklilik şirketleri

Yanıt Açıklaması:

Katılım Bankaları, 5411 sayılı Kanuna göre özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlardır. Katılım bankaları, mali sektörde bir yenilik olarak, faiz endişesi nedeniyle klasik bankalara gitmeyen fonları ekonomiye kazandırmak ve tasarruf sahiplerinin fonlarını güvenle

saklamalarına ve değerlendirmelerine yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur.

3.Soru

Yerli veya yabancı bir kuruluşun hisselerinin ülkemizde halka arz edilebilmesi için gereken kaydı aşağıdaki kurum ve kuruluşlardan hangisi gerçekleştirir?

A
Sermaye Piyasası Kurulu

B
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu

C
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

D
Hazine ve Maliye Bakanlığı

E
Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

Yanıt Açıklaması:

Yerli ve yabancı şirketlerin menkul kıymetlerinin ülkemizde halka arz edilebilmesi için gereken izin ve kayıt ile Sermaye Piyasası Kurulu ilgilenmekte ve ilgili regülasyonları bu kurul gözetmektedir.

4.Soru

I. Gelir ortaklığı senetleri

II. Varlığa dayalı menkul kıymetler

III. Mevduat sertifikası

IV. Repo

V. Banka garantili bonolar

Yukarıdakilerden hangileri sermaye piyasası araçlarındandır?

A
I,II

B
I,II,III

C
I,II,V

D
II,III,IV

E
II,III,V

Yanıt Açıklaması:

I, II ve V. ifadeler para piyasası araçlarından iken, III ve IV. ifadeler sermaye piyasası araçlarındandır. Doğru seçenek "C" şıkkıdır.

5.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Türk finans sistemi içinde faaliyette bulunan meslek birliklerinden biri değildir?

A
Türkiye Bankalar Birliği

B
Türkiye Tasarruf Mevduatını Koruma Birliği

C
Türkiye Katılım Bankaları Birliği

D
Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği

E
Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği

6.Soru

Türkiye'de banknot ihracı imtiyazı aşağıdakilerden hangisine aittir?

A
Sermaye Piyasası Kurulu

B
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

C
Maliye Bakanlığı

D	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
E	Factoring şirketleri
Yanıt Açıklaması: Temel amacı fiyat istikrarını sağlamak olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) görevleri arasında finansal sistemde istikrarı sağlamak, para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirleri almak yer almaktadır. Yukarıda saydığımız görevleri yerine getirebilmesi için bankaya, kanunla bir takım yetkiler verilmiştir. Bu bağlamda; Türkiye'de banknot ihracı imtiyazı tek elden Bankaya aittir. Banka, fiyat istikrarını sağlamak amacıyla Kanunda belirtilen para politikası araçlarını kullanmaya, uygun bulacağı diğer para politikası araçlarını da doğrudan belirlemeye ve uygulamaya yetkilidir. 7.Soru Para piyasası ve sermaye piyasası kavramları arasındaki temel fark aşağıdakilerden hangisidir?	
A	Piyasada vadenin kısa ya da uzun dönemli olması
B	Piyasada statik dengenin kurulup kurulamaması
C	Piyasadaki varlıkların likit olup olmaması
D	Piyasada risklerin fon arz ya da talep edenlere yükleniyor olması
E	Piyasada aracı kurumların etkinliğinin çok ya da az olması
Yanıt Açıklaması: Finansal piyasaların para ya da sermaye piyasaları olarak ayrılmasında kullanılan kriter, bu piyasalarda bulunan finansal varlıkların tabi olduğu vade süresidir. Vadenin 1 yıl ve daha kısa süreli olması durumunda piyasa "para piyasası"; 1 yıldan uzun olması durumunda ise "sermaye piyasası" olarak adlandırılmaktadır. 8.Soru Aşağıdakilerden hangisi finansal sistemin temel unsurları arasında yer almaz?	
A	Finansal araçlar
B	Finansal piyasalar
C	Devlet
D	İşletmeler
E	Reel firmalar
9.Soru "Kalkınma ve yatırım bankaları" ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi/hangileri doğrudur değildir? - Mevduat Toplamazlar - Kalkınma bankaları esas olarak, sermaye piyasalarının geliştiği gelişmiş ülkelerde faaliyet gösterirler - Kalkınma ve yatırım bankalarının temel işlevi orta ve uzun vadeli krediler vererek ülkenin gelişimine katkıda bulunacak yatırımlara finansman sağlamaktır.	
A	
I	
B	
II	
C	
III	
D	
I ve II	

E	II ve II
Yanıt Açıklaması: Şıklardan sade D şıkkı doğrudur 10.Soru Nominal faizin enflasyonla ilişkilendirilmiş şekline ne ad verilmektedir?	
A	Brüt Faiz Oranı
B	Reel Faiz Oranı
C	Basit Faiz Oranı
D	Bileşik Faiz Oranı
E	Sabit Faiz Oranı
Yanıt Açıklaması: Reel Faiz Oranı: Nominal faizin enflasyonla ilişkilendirilmiş şeklidir. Yani beklenen enflasyona göre düzeltilmiş faiz oranıdır. Reel faiz, fiyat artışlarının nominal faizde yarattığı erozyonu ortaya koyduğu için, gerçek getirinin ifadesi olarak daha anlamlı sonuçlar üretmektedir. Doğru cevap B' dir.	

FİNALDE NELER GELDİ ? NELER GELEBİLİR?

1.Soru "Müşteri zevklerinde değişme, ikame malların mevcudiyeti ve tamamlayıcı malların kıtlığı ile ilgilidir. Mamul piyasası belirsizlikleri taleple ilgilidir ve bir endüstriye ait mamuller için talepte meydana gelebilecek değişimleri ifade eder. Talepteki değişimler ikame ürünlerin mevcudiyetinden veya müşteri zevklerindeki değişimlerden kaynaklanabilir. Örneğin; ithal otomobiller için yedek parça temininde belirsizlik varsa, bu durum o otomobile olan talebi olumsuz yönde etkiler."	
Yukarıdaki açıklama riskin kaynaklarından sektöre ilişkin belirsizliklerden hangisine aittir?	
A	Mamul (ürün) piyasası belirsizlikleri
B	Rekabet belirsizliği
C	Faaliyetle ilgili belirsizlikler
D	Hükümet politikası belirsizlikleri
E	Girdi piyasası belirsizlikleri
Yanıt Açıklaması: Mamul (ürün) piyasası belirsizlikleri; müşteri zevklerinde değişme, ikame malların mevcudiyeti ve tamamlayıcı malların kıtlığı ile ilgilidir. Mamul piyasası belirsizlikleri taleple ilgilidir ve bir endüstriye ait mamuller için talepte meydana gelebilecek değişimleri ifade eder. Talepteki değişimler ikame ürünlerin mevcudiyetinden veya müşteri zevklerindeki değişimlerden kaynaklanabilir. Örneğin; ithal otomobiller için yedek parça temininde belirsizlik varsa, bu durum o	

FİNANSAL EKONOMİ

otomobile
olan talebi olumsuz yönde etkiler.

2.Soru

“Reel sektörün ihtiyaç duyduğu fonlar tarafından toplanır ve reel sektöre kullanılır.”

Yukarıdaki boşluğa en uygun ifade, aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Yatırımcılar
- B
Ticaret sektörü
- C
İşletmeler
- D
Finansal sektör
- E
Üretim sektörü

Yanıt Açıklaması:

Reel sektörün ihtiyaç duyduğu fonlar finansal sektör tarafından toplanır ve reel sektöre kullanılır.

3.Soru

Aşağıdakilerden hangisi çeşitlendirmeniz ile ortadan kaldırılamayan risklerden biridir?

- A
Sistemik risk
- B
Yalın risk
- C
Objektif risk
- D
Kredi riski
- E
Sosyal risk

Yanıt Açıklaması:

Çeşitlendirme ile ortadan kaldırılan veya azaltılan riskler firma bazlı riskler olması nedeniyle Sistemik Olmayan Risk olarak adlandırılmaktadır. Çeşitlendirme ile ortadan kaldırılamayan risk ise Sistemik Risk veya piyasa riskidir.

4.Soru

Hasat sonunda soğanını satan bir çiftçi kazandığı 20.000 TL'sini %16 basit faizle 2 yıl süreli bankaya yatırırsa iki yılın sonunda ne kadar parası olacaktır?

- A
24 000
- B
2500
- C
25600
- D
26000
- E
26400

Yanıt Açıklaması:

Basit Faizde Gelecek Değer Hesaplanması aşağıdaki formülle hesaplanır.

$$S = P + (P \times r \times t) \text{ veya}$$

$$S = P \times [1 + (r \times t)]$$

Formülde kullanılan sembollerin açılımı aşağıdaki gibidir:

S = Basit faizde gelecek değer, P= Anapara (bugünkü değer),

r = Faiz oranı, t = Süre

Verilenleri formülde yerine koyarsak 2 yıl sonunda kazanılacak para =26 400 TL dir.

5.Soru

Bir malın kira bedeli karşılığında her türlü kullanım hakkının kiracıya devredilmesini ve sözleşmede belirlenen değer üzerinden sözleşme süresi sonunda malın mülkiyetinin leasing firmasından kiracıya geçmesini sağlayan finansman yöntemine ne ad verilir?

- A
Finansal Kiralama şirketleri
- B
Reasürans
- C
Kalkınma ve yatırım bankaları
- D
Mevduat Bankaları
- E
Katılım fonu

Yanıt Açıklaması: FİNANSAL ARACILAR bölümü okunmalıdır

6.Soru

I. Doğrudan finansmanda fon transferinin zamanında gerçekleşmemesi ve istenen büyüklükteki fonlara ulaşamama gibi sakıncalar mevcuttur.

II. Transfer masraflarından nispi olarak tasarruf sağlanır

III. Günümüzde doğrudan finansman yöntemi daha çok para piyasalarında kullanılmaktadır

IV. Fon arz edenler ile fon talep edenlerin, aralarında bir aracı olmaksızın, bir araya geldikleri ve fon transferinin gerçekleştiği bir yöntemdir

Doğrudan finansman ile ilgili yukarıda verilen ifadelerden hangileri doğrudur?

- A
I,II
- B
I,III
- C
I,II,III
- D
I,II,IV
- E
II,III,IV

Yanıt Açıklaması:

I, II ve IV. ifadeler doğrudur ancak günümüzde doğrudan finansman yöntemi daha çok para piyasalarında değil sermaye piyasalarında kullanılmaktadır. Doğru seçenek “D” şıkkıdır.

7.Soru

I- Belirsizlik, bir eylemin sonuçlarının öngörülebilirliği hakkında şüphelerin olmasıdır.

II- Risk kavramı; gerçekleşen sonuçların, planlanan ya da tahmin edilenlerden yalnızca olumsuz yönde gösterdiği sapmayı temsil etmektedir.

III- Belirsizlik durumunda yatırımın beklenen sonuçlarına ilişkin olası değerler objektif verilere dayanarak belirlenmektedir.

IV- Belirsizlik risk kaynağıdır ve risk belirsizlikten doğmaktadır.

Yukarıdakilerden hangileri doğrudur?

- A
I ve II
- B
II ve IV
- C
I ve IV
- D
I, II ve IV
- E
II, III ve IV

Yanıt Açıklaması:

Belirsizlik ve risk kavramları genellikle birbirinin yerine kullanılmaktadır. Ancak birbirinden oldukça farklıdır. Risk kavramında, karar vericinin kararının sonuçlarının olma ihtimalinin bilindiği varsayılırken belirsizlik halinde bu durumdan bahsedilmemektedir. Dolayısıyla belirsizlik halinde sonuçların olma ihtimali bilinmemektedir. Diğer bir ifadeyle belirsizlik, bir eylemin sonuçlarının öngörülebilirliği hakkında şüphelerin olması olarak da tanımlanabilir. Gerçekleşen sonuçların planlanan ya da tahmin edilenlerden, olumlu ya da olumsuz yönde sapma göstermesidir ki en genel anlamıyla risk kavramı da bu durumu temsil etmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus; gerçekleşen sonuçlarla beklenen sonuçlar arasındaki sapmanın her zaman olumsuz olması gerekmediği, olumlu yönde sapmaların da gözlenebileceği ve risk kavramının her iki durumu birlikte temsil ettiği.

Risk beklenen değerlerin olasılık dağılımlarının kantitatif olarak ölçülebildiği, başka yatırım seçeneklerinin sonuçları ile mutlak veya nispi değerler itibarıyla karşılaştırılabildiği durumları ifade ederken, belirsizlik yatırımcının beklenti ve sezgileri ile bir dereceye kadar aydınlatılabilecek durumları ifade eder. Belirsizlik durumunda yatırımın beklenen sonuçlarına ilişkin olası değerler objektif verilere dayanılarak belirlenmemektedir.

Literatürde risk ve belirsizlik aynı anlamda ve birbirlerinin yerine kullanılabilmektedir. Bununla birlikte, belirsizlik riskten daha genel bir anlam ifade etmektedir. Belirsizlik risk kaynağıdır ve risk belirsizlikten doğmaktadır.

8.Soru

Türkiye'de «tasarruf sahiplerinin haklarını korumak ve kendine devredilen bankaları ve varlıkları en uygun şekilde çözümlemek şeklinde iki temel fonksiyon üstlenen» kurum aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)
- B
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)
- C
Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)
- D
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)
- E
Hazine Müsteşarlığı

9.Soru

Değer muhafaza etme özelliği taşıyan mülkiyet unsurları aşağıdakilerden hangisinin tanımıdır?

- A
Varlık
- B
Çek
- C
Senet
- D
Risk
- E
Maliyet

Yanıt Açıklaması:

Değer muhafaza etme özelliği taşıyan mülkiyet unsurlarına varlık denir. Doğru cevap A'dır.

10.Soru

TCMB 1930 yılında 1715 sayılı yasa ile kurulmuş ve tarihinde faaliyetlerine başlayabilmiştir. Yukarıdaki boşluğa en uygun ifade, aşağıdakilerden hangisidir?

- A
1935
- B
1931
- C

- 1940
- D
1945
- E
1950

Yanıt Açıklaması:

TCMB 1930 yılında 1715 sayılı yasa ile kurulmuş ve 1931 tarihinde faaliyetlerine başlayabilmiştir.

11.Soru

Elindeki mevcut parasını ilgili dönem değil de gelecek dönem harcamayı kabul eden kişilere sunulan, gelecekte daha fazla tüketebilme olanağı aşağıdakilerden hangisi ile ifade edilir?

- A
Paranın zaman değeri
- B
Para yanılsaması
- C
Enflasyon primi
- D
Risk primi
- E
Paranın bugünkü değeri

Yanıt Açıklaması:

Paranın zaman değeri, paranın kullanım zamanındaki tercihi sonucu oluşan değerdir. Beklemenin fiyatı da denilen, eldeki her para biriminin bir değeri bulunmaktadır. Ellerinde belirli bir para mevcudu bulunduran kişilere, bu ellerindeki (tüketimden çektikleri) para karşılığında, gelecekte daha fazla tüketebilme olanağının sunulması gerekir. Elindeki mevcut parasını ilgili dönem değil de gelecek dönem harcamayı kabul eden kişilere sunulan bu fazla tüketebilme olanağı, paranın zaman değeri olarak ifade edilir.

12.Soru

Aşağıdakilerden hangisi sigortacılıkta riskin tanımını ifade eder?

- A
Beklenen kar yerine zararın olma olasılığıdır
- B
Gerçekleşen zararın beklenen zarardan olumsuz sapmasıdır
- C
Gerçekleşen karın beklenenden az olma olasılığıdır
- D
Gerçekleşen müşteri katılımının tahmin edilenden az olma olasılığıdır
- E
Sigorta prim ödemelerinin taahhütleri aşma olasılığıdır

Yanıt Açıklaması:

Sigortacılıkta riskin; "gerçekleşen zararın beklenen zarardan olumsuz sapması" olarak ifade edilmesi söz konusudur.

13.Soru

Piyasa ekonomilerinde reel sektörün işleyişi mal, hizmet ve parasal akımların birliktede gerçekleşmesini gerektirmektedir. Bu durumu kaç şekilde açıklamak mümkündür? Aşağıdaki seçeneklerden hangisi doğrudur?

- A
2
- B
6
- C
3
- D
5
- E
4

Yanıt Açıklaması:

Piyasa ekonomilerinde reel sektörün işleyişi mal, hizmet ve parasal akımların birlikte gerçekleşmesini gerektirmektedir. Üç aşamalı olarak açıklamaya çalışalım. Birinci aşama "mal ve hizmet akımı"dır. Bu akımın başlangıç noktasını hane halkı ve işletmeler oluşturur. İkinci aşama devletin yer aldığı, vergiler ile mal hizmetlerin oluşturduğu bir süreçtir. Üçüncü aşamada ise dış alem ilişkileri yer almaktadır.

14.Soru

Bir şeyin olabilmesi, olabilirlik, ihtimal, bir olayın ortaya çıkmasının beklenilmesi ancak tam bir kesinliğin bulunmaması durumu aşağıdakilerden hangisidir?

- A Belirsizlik
- B Satın alma gücü paritesi
- C Olasılık
- D Risk
- E Hasar

Yanıt Açıklaması:

Bir şeyin olabilmesi, olabilirlik, ihtimal, bir olayın ortaya çıkmasının beklenilmesi ancak tam bir kesinliğin bulunmaması durumu olasılıktır.

15.Soru

Finansal sistem içinde muhtemel gecikmeleri önlemek ve fon akışını çabuklaştırmak gibi çeşitli fonksiyonları yerine getiren ve fon fazlası olanlar ile açığı olanlar arasında köprü gören kurumlar hangileridir?

- A Fon arz edenler
- B Fon Talep Edenler
- C Finansal Aracılar
- D Finansal Araçlar
- E Yasal ve Kurumsal Düzenlemeler

Yanıt Açıklaması:

Bu sorumuzda, birinci soruda olduğu gibi, Finansal Sistemin Unsurları ile ilgilidir. ve Doğru Cevap C'dir. Sistem içinde fonların arz edenlerden talep edenlere doğru aktarılması sürecinde çeşitli finansal araçlar (finansal kurumlar) işlev görmektedir. Finansal kurum ve finansal aracı kavramlarının her ikisi de aynı şeyi ifade etmektedir. Sadece bazı kaynaklarda finansal araçlar, "finansal kurumlar" olarak da isimlendirilmektedir. Bu kurumlar genellikle, sundukları ürün ve hizmetlerin bağlı olduğu sektörün kapsadığı alana göre sınıflandırılmaktadır. Bu bağlamda finansal araçlar, faaliyet gösterdikleri piyasalara göre para ve sermaye piyasası araçları olarak iki gruba ayrılmaktadır. Ancak teoride para ve sermaye piyasaları kurumları olarak sınıflandırılan finansal araçları, uygulamada bu kadar kesin sınırlar içinde ayırmak zordur. Çünkü bazı finansal araçların işlev gördükleri piyasalar ayrı iken, bazı finansal araçlar her iki piyasada da işlev görebilmektedir.

16.Soru

Sistemik risk ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A Bir birimde başlayan şokun, zincirleme bir şekilde diğer kurumlara yayılmasıdır.
- B İşlem süreçlerindeki veya yönetim sistemlerindeki düzensizlikler nedeni

ile meydana gelebilecek finansal kayıplardır.

C

finansal fiyatlar ve oranlardaki hareket ve değişikliklerden kaynaklanan risktir.

D

Bir riskin hangi şartlarda ve hangi fiyat üzerinden kabul edileceğinin belirlenmesi sürecidir.

E

Sistem içinde önemli olan bir kurumun aniden iflası, takas ve saklama sistemlerinin teknolojik olarak çöküşüdür.

Yanıt Açıklaması:

Sistemik risk bir birimde başlayan şokun, zincirleme bir şekilde diğer kurumlara yayılmasını ifade etmektedir. Piyasa katılımcılarından bazılarının, sözleşmeden doğan yükümlülüklerini yerine getirememelerinin, diğer katılımcıların da yükümlülüklerini yerine getirememesine ve finansal sistemlerde büyük sorunlara yol açtığı zincirleme reaksiyonlardır.

17.Soru

Eğitim sisteminin bir amacı bulunmaktadır. Bu amaç çağın gereklerine uygun gerekli bilgiler ile donatılmış, kendisine ve içinde yaşadığı topluma yararlı bireyler yetiştirmek olarak özetlenebilir. Bu amacı gerçekleştirmek için birbiriyle ilişkili değişik unsurların bir araya gelmesi yani bir bütün oluşturması gerekir. Aşağıdakilerden hangisi eğitim sistemini oluşturan unsurlardan birisi değildir?

- A Milli Eğitim Bakanlığı
- B Fabrikalar
- C Okullar
- D Öğretmenler
- E Öğrenciler

Yanıt Açıklaması:

Eğitim sistemini oluşturan unsurlar ise, başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere, Milli Eğitim Müdürlükleri, yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler, veliler, okullar, çeşitli eğitim araç gereçleri, gerekli yasalar ve yönetmelikler olarak sıralanabilir.

18.Soru

Aşağıdaki risk çeşitlerinden hangisi gerçekleştiğinde bir bölgeyi veya ülkenin bütünü etkileyen büyük yıkımlı risklere verilen addır?

- A Spekülatif risk
- B Yalın risk
- C Katastrofik risk
- D Fiziksel risk
- E Sosyal risk

Yanıt Açıklaması:

Genel riskler, geniş kitleleri etkileyen risklerdir. Genellikle katastrofik nitelikte olup, doğal afetlerde, halk hareketlerinde, terör ve savaşta olduğu gibi gerçekleştiklerinde toplumsal sorun doğururlar. Katastrofik risk, gerçekleştiğinde bir bölgeyi veya ülkenin bütünü etkileyen büyük yıkımlı risklerdir.

19.Soru

Satın alan tarafa, belirli bir miktardaki döviz önceden belirlenmiş kur üzerinden vade sonunda veya vade süresince satın alma ve satma hakkı veren sözleşme aşağıdakilerden hangisidir?

FİNANSAL EKONOMİ

- A
Futures döviz sözleşmesi
- B
Forward döviz sözleşmesi
- C
Döviz swapı
- D
Döviz spotu
- E
Döviz opsiyon sözleşmesi

Yanıt Açıklaması: e

20.Soru

"Gerçekleştiğinde bir bölgeyi veya ülkenin bütününe etkileyen büyük yıkımlı risklerdir."

Yukarıda tanımı yapılan risk türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Ekonomik Risk
- B
Yalın (Salt) Risk
- C
Sistematiik risk
- D
Katastrofik risk
- E
Kredi Riski

Yanıt Açıklaması:

Katastrofik risk:gerçekleştiğinde bir bölgeyi veya ülkenin bütününe etkileyen büyük yıkımlı risklerdir.

1.Soru

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu ile adı değiştirilmeden önce ülkemizde katılım bankaları hangi adla faaliyet göstermekteydi?

- A
Kar Zarar Ortaklıkları
- B
Kalkınma Bankaları
- C
Mevduat Bankaları
- D
İslami Bankalar
- E
Özel Finans Kurumları

Yanıt Açıklaması:

Katılım bankaları, ülkemizin gündemine özel finans kurumları adıyla 1980'li yıllarda girmiş, 1983 yılında bu kurumların kurulmasına izin verilmiştir. 2005 yılında kabul edilen 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile "Özel Finans Kurumları"nın adı Katılım Bankaları olarak değiştirilmiş ve mevduat bankaları ile aralarındaki tüm farklılıklar giderilmiştir.

2.Soru

Aşağıdakilerden hangisi çeşitlendirme ile azaltılamayan sistematik risklerin nedenlerinden biri değildir?

- A
Faiz oranlarındaki değişimler
- B
Devalüasyon
- C
Politik olaylar
- D
Savaş hali
- E
Yönetim değişiklikleri

Yanıt Açıklaması:

Çeşitlendirme ile azaltılamayan sistematik risklerin başlıca nedenleri şunlardır:

- Faiz oranlarındaki değişimler,
- Enflasyon oranındaki değişimler,
- Devalüasyon,
- Savaş hali,
- Ekonomik durgunluk,
- Politik olaylar,
- Genel ekonomiyi ilgilendiren diğer olaylar.

3.Soru

Aşağıdaki kurum ve kuruluşlardan hangisi "tasarruf sahiplerinin haklarını korumak ve kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışması için gerekli karar ve tedbirleri almak ve uygulamak" görevini yerine getirir?

- A
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
- B
Hazine ve Maliye Bakanlığı
- C
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
- D
Sermaye Piyasası Kurulu
- E
Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

Yanıt Açıklaması:

"Tasarruf sahiplerinin haklarını korumak ve kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışması için gerekli karar ve tedbirleri almak ve uygulamak" şeklindeki görev 5411 sayılı kanunda BDDK'nın ilk görevi olarak sayılmıştır. Bu nedenle doğru yanıt Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu şeklinde olmalıdır.

4.Soru

Yatırılan paranın büyüme oranı aşağıdakilerden hangisi ile ifade edilir?

- A
Nominal faiz oranı
- B
Efektif faiz oranı
- C
Reel faiz oranı
- D
Bileşik faiz oranı
- E
risksiz faiz oranı

Yanıt Açıklaması:

Nominal faiz oranı: Yatırılan paranın büyüme oranıdır.

5.Soru

Finansal piyasalarında kısa vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasa türüne ne ad verilir?

- A
Organize piyasalar
- B
Birincil piyasalar
- C
Para piyasaları
- D
İkincil piyasalar
- E
Sermaye piyasası

Yanıt Açıklaması: Para Piyasası Araçları kısmı okunmalıdır.

6.Soru

Bir ekonomide beklenen enflasyon oranı 0.04 iken bir banka bir yıl vadeli mevduata 0.10 faiz veriyorsa bir yılın sonunda elde edeceğimiz reel getiri yüzde kaç olur?

FİNANSAL EKONOMİ

A
14
B
6
C
2.5
D
0.4
E
7

Yanıt Açıklaması:

Nominal faizin enflasyonla ilişkilendirilmiş şeklidir. Yani beklenen enflasyona göre düzeltilmiş faiz oranıdır. Reel faiz, fiyat artışlarının nominal faizde yarattığı erozyonu ortaya koyduğu için, gerçek getirinin ifadesi olarak daha anlamlı sonuçlar üretmektedir.

Piyasada ifade edilen nominal faiz reel faiz ve beklenen enflasyonun toplamından oluşmaktadır. Fisher eşitliği yaklaşımına göre, bunu aşağıdaki gibi formüle edebiliriz:

$$i = re + EP$$

Buradaki sembollerin açılımı aşağıdaki gibidir:

i = Nominal faiz oranı

re = Reel faiz oranı

EP = Beklenen enflasyon oranı

Buradan hareketle reel faiz oranını; " $re = i - EP$ " olarak ifade edebiliriz.

$$0.10 = \text{reel faiz oranı} + 0.04$$

$$re = 0.10 - 0.04$$

$$re = 0.06$$

Bir yılın sonunda elde edeceğimiz reel getiri yüzde 6 olur.

7.Soru

3 yıl süre ile her yılın sonunda elde edilecek 20.000 TL tutarındaki nakit akışlarının, yıllık faiz oranının %20 olması durumunda, bugünkü değeri aşağıdakilerden hangisidir?

A
36.280,46 TL
B
26.178,66 TL
C
36.527,90 TL
D
42.129,62 TL
E
211.250,60 TL

Yanıt Açıklaması:

İşlemin sonucu 42.129,62 dir

8.Soru

Faiz endişesi nedeniyle klasik bankalara gitmeyen fonları ekonomiye kazandırmak ve tasarruf sahiplerinin fonlarını güvenle saklamalarına ve değerlendirmelerine yardımcı olmak amacıyla kurulan bankalara ne ad verilir?

A
Emlak bankaları
B
Mevduat bankaları
C
Yatırım bankaları
D
Kalkınma bankaları
E
Katılım bankaları

Yanıt Açıklaması:

Faiz endişesi nedeniyle klasik bankalara gitmeyen fonları ekonomiye kazandırmak ve tasarruf sahiplerinin fonlarını güvenle saklamalarına

ve değerlendirmelerine yardımcı olmak amacıyla kurulan bankalar "Katılım Bankaları"dır".

9.Soru

Üç ay sonra, 10000 \$ alacağı olan bir ihracatçı firma, kurun düşme riskinden korunmak için, ne şekilde pozisyon almalıdır?

A
Açık pozisyon almalıdır
B
Uzun pozisyon almalıdır
C
Kısa pozisyon almalıdır
D
Vadeli döviz alım sözleşmesi satın almalıdır
E
Call opsiyonu almalıdır

Yanıt Açıklaması: c

10.Soru

Sermaye piyasası araçları ile ulusal ve uluslararası borsalarda veya borsa dışı organize piyasalarda işlem gören altın ve diğer kıymetli madenler portföyü işletmek üzere anonim ortaklık şeklinde ve kayıtlı sermaye esasına göre kurulan sermaye piyasası kurumları hangisidir?

A
Varlık Yönetim Şirketleri
B
Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı
C
Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları
D
Yatırım Fonları
E
Finansman Şirketleri

Yanıt Açıklaması:

Menkul kıymet yatırım ortaklıkları; sermaye piyasası araçları ile ulusal ve uluslararası borsalarda veya borsa dışı organize piyasalarda işlem gören altın ve diğer kıymetli madenler portföyü işletmek üzere anonim ortaklık şeklinde ve kayıtlı sermaye esasına göre kurulan sermaye piyasası kurumlarıdır. Yatırım ortaklıkları- nın temel fonksiyonu küçük tasarruf sahiplerinin birikimlerini bir havuzda toplayarak değişik menkul kıymetlerden oluşacak bir portföye yatırmak ve bu yolla elde ettikleri kazancı ortaklarına payları oranında dağıtmaktır. Bu ortaklıklar portföyü kendi adlarına işletir ve katılımcılarına kâr payı dağıtırlar. Yatırım ortaklıklarının diğer ortaklıklardan farkı, faaliyet alanlarının sadece sermaye piyasası araçları ile altın ve diğer kıymetli madenlerden oluşan bir portföyün işletilmesi şeklinde sınırlandırılmış bulunmasıdır.

11.Soru

Döviz kuru, faiz oranı, enflasyon, piyasa ve politik riskleri kapsayan piyasadaki tüm birimlerin karşı karşıya kaldığı kontrol altına alınma olanağı bulunmayan risk türü aşağıdakilerden hangisidir?

A
Sistematiik Olmayan Risk
B
Sistematiik Risk
C
Çeşitlendirilebilir riskler
D
Sosyal risk
E
Özel risk

Yanıt Açıklaması:

Sistematiik risk; kontrol altına alınma olanağı bulunmayan risk türüdür ve döviz kuru, faiz oranı, enflasyon, piyasa ve politik riskleri kapsar. Bu

durumda bütün birimler tüm piyasanın karşı karşıya kaldığı riskten kaçınamamaktadır.

12.Soru

Orta ve uzun vadeli krediler vererek ülkenin gelişimine katkıda bulunacak yatırımlara finansman sağlamayı hedefleyen kurumlar aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Portföy yönetim şirketleri
- B
Girişim sermayesi yatırım ortakları
- C
Menkul kıymet aracı kurumları
- D
Katılım bankaları
- E
Kalkınma ve yatırım bankaları

Yanıt Açıklaması:

Kalkınma ve yatırım bankalarının temel işlevi orta ve uzun vadeli krediler vererek ülkenin gelişimine katkıda bulunacak yatırımlara finansman sağlamaktır.

13.Soru

Basit olarak, taraflardan birinin diğer taraftan daha az bilgiye sahip olmasına, bir diğer ifadeyle taraflar arasında bilgi eşitsizliğine "asimetrik enformasyon" denilmektedir. Asimetrik enformasyonun belli başlı sorunlara yol açtığı bilinmektedir. Aşağıdakilerden hangisi Asimetrik Enformasyonun sebep olduğu temel sorunlardan birini doğru olarak göstermektedir?

- A
Fiyat istikrarsızlığı
- B
Ters seçim
- C
Ahlaksız seçim
- D
İstikrarsızlık
- E
Kararsızlık sorunu

Yanıt Açıklaması:

Finansal piyasalarda, asimetrik enformasyona bağlı olarak iki sorun ortaya çıkabilmektedir. Bunlar Ters Seçim ve Ahlaki Tehlike problemleridir. Doğru Cevap B'dir.

14.Soru

Kısa vadeli nakdi mal varlığının değerinin kısa vadeli borçları karşılayamaması durumu hangi riski ifade eder?

- A
Operasyonel risk
- B
Piyasa riski
- C
Likidite riski
- D
Sistemik risk
- E
Ülke riski

Yanıt Açıklaması:

Likidite riski genel olarak, ihtiyaç duyulan miktarda fonun ihtiyaç duyulduğu anda uygun bir maliyetle bulunmaması, elde tutulan finansal varlığın istenilen zamanda ve fiyatta elden çıkarılmaması veya transfer edilememesi sonucunda zarara uğrama olasılığı olarak tanımlanabilmektedir. Likidite riski kısaca, Kısa vadeli nakdi mal varlığının değerinin kısa vadeli borçları karşılayamaması durumudur.

15.Soru

3 yıl ertelenmiş bir borç, her yıl 2.500 Türk Lirası ödenerek 5 yılda ödenecekse %10 faiz oranı ile borcun bugünkü değeri kaç Türk Lirası'dır?

- A
12.500
- B
10.500
- C
7.750,55
- D
7.120,18
- E
7.020,33

Yanıt Açıklaması: d

16.Soru

Tasarruf sahiplerinden katılma belgeleri karşılığında toplanan paralarla, tasarruf sahibinin adına, hazine bonosu, hisse senedi, tahvil gibi menkul kıymetlerden ve kıymetli madenlerden oluşan portföyler oluşturarak işletmek amacıyla kurulan mal varlığıdır.

Yukarıda tanımlı verilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Yatırım fonu
- B
Vadesiz mevduat
- C
Vadeli mevduat
- D
Faktöring
- E
Leasing

Yanıt Açıklaması:

Tasarruf sahiplerinden katılma belgeleri karşılığında toplanan paralarla, tasarruf sahibinin adına, hazine bonosu, hisse senedi, tahvil gibi menkul kıymetlerden ve kıymetli madenlerden oluşan portföyler oluşturarak işletmek amacıyla kurulan mal varlığına yatırım fonu denir. Doğru yanıt A'dır.

17.Soru

Faizin her bir dönem itibarıyla yeniden anaparaya eklenmesiyle elde edilen faiz oranı aşağıdaki seçeneklerden verilenlerden hangisidir?

- A
Efektif faiz oranı
- B
Reel faiz oranı
- C
Nominal faiz oranı
- D
Ekonomik faiz oranı
- E
Bileşik faiz oranı

Yanıt Açıklaması: e

18.Soru

Eşit zaman aralıklarıyla eşit miktarlarda yapılan ödemeler serisine ne ad verilir?

- A
Anüite
- B
Sabit getiri
- C
Bugünkü değer
- D
Gelecekteki değer

E

Bileşik faiz

Yanıt Açıklaması:

Eşit zaman aralıklarıyla eşit miktarlarda yapılan ödemeler serisine anüite denir.

19.Soru

Temel amacı, finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanması, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışması, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması ve mali sektörün geliştirilmesi olan kurum hangisidir?

A

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)

B

T.C. Merkez Bankası

C

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)

D

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı

E

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)

Yanıt Açıklaması:

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK): Temel amacı, finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanması, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışması, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması ve mali sektörün geliştirilmesi olan kurumdur.

20.Soru

Aşağıdakilerden hangisi kayıp kadar kazancın da söz konusu olduğu risk durumunu ifade etmektedir?

A

Sistematiik risk

B

Yalın risk

C

Fiziksel risk

D

Objektif risk

E

Spekülatif risk

Yanıt Açıklaması:

Spekülatif risk, kayıp kadar kazancın da söz konusu olduğu risk durumunu ifade etmektedir. Bir finansal veya sabit sermaye yatırımı dolayısıyla kazançlı veya zararlı durumlardan herhangi birisi ortaya çıkabilir.

1.Soru

Yerli paranın değerinin bir başka para birimine bağlanıp sabitlendiği ancak bu sabit kur etrafında kurun dalgalanmasına izin verildiği kur sistemi aşağıdakilerden hangisidir?

A

Yönetimli dalgalanma

B

Sürünen bantlar içindeki kurlar

C

Sürünen pariteler

D

Yatay bant içerisinde çapa

E

Para Kurulu

Yanıt Açıklaması:

Yatay bant içerisinde çapa: Bu uygulamada Yerli paranın değerinin bir başka para birimine bağlanıp sabitlendiği ancak bu sabit kur etrafında kurun dalgalanmasına izin verildiği kur sistemidir.

- 0 Yorum

2.Soru

Döviz kuru rejimleri dikkate alındığında ülkeler tarafından en çok kullanılan kur aşağıdakilerden hangisidir?

A

Yönetimli dalgalanma

B

Serbest dalgalanma

C

Para kurulu

D

Sürüne pariteler

E

Geleneksel sabit kur

Yanıt Açıklaması: a

3.Soru

Aşağıdaki kuruluşlardan hangisi BDDK'nın gözetim ve denetimine tabi değildir?

A

Mevduat Bankaları

B

Katılım Bankaları

C

Factoring Şirketleri

D

Yatırım Bankaları

E

Aracı Kurumlar

4.Soru

Satıcıların ve üreticilerin bir ürünü satın almak ve satmak arasında geçen sürede inen ve çıkan pazar fiyatlarına karşı kendilerini korumak için satın aldıkları sözleşmeler aşağıdakilerden hangisine örnek olarak verilebilir?

A

Riskin dağıtılması

B

Riski paylaşma

C

Riski azaltma

D

Riskten kaçınma

E

Riskin transferi

Yanıt Açıklaması:

Riskin Transferi, riskin başka iktisadi birimlere aktarılmasıdır. Riskin transferindeki en önemli unsur, bir kişiden riski taşımaya daha istekli olan bir başka kişiye transfer edilebilir olmasıdır.

5.Soru

Enflasyonun etkisinden arındırılmış ve tüketimden vazgeçerek ödünç verilen fonların zaman değerini ve bunların geri ödenmeye riskini içeren kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A

Nominal faiz

B

Reel faiz

C

Efektif faiz

D

Net bugünkü değer

E

Bileşik faiz

Yanıt Açıklaması:

Reel faiz oranı enflasyonun etkisinden arındırılmış faiz oranıdır. Sadece tüketimden vazgeçerek ödünç verilen fonların zaman değerini ve bunların geri ödenmeme riskini içerir.

6.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Fon arz ve talebini dolayısıyla faiz oranlarını belirleyen faktörler bir değildir?

- A Merkez Bankası para politikaları
- B Üniversiteleşme oranı
- C Bütçe açıkları
- D Dış ticaret açıkları
- E Uluslararası akımları

Yanıt Açıklaması:

Üniversiteleşme oranı faiz oranlarının düzeyini direkt etkileyen bir faktör değildir.

7.Soru

Futures piyasalarında kontrat alıp satmak isteyen bir kişi denilen bir ön tutar yatırmak zorundadır.

- A Başlangıç teminatı
- B Sürdürme teminatı
- C Komisyon
- D Değişim teminatı
- E Prim

Yanıt Açıklaması: a

8.Soru

Bir bireyin sahip olduğu tüm kaynaklara ne ad verilir?

- A Likidite
- B Servet
- C Getiri
- D Varlık Talebi
- E Finansal Varlık

Yanıt Açıklaması:

Servet Bir bireyin sahip olduğu tüm kaynaklar (varlıklar da dahil olmak üzere) servet olarak adlandırılır. Doğru cevap B' dir.

9.Soru

Piyasada faiz oranı %30, enflasyon oranı %20 olduğu durumda reel faiz oranı nedir?

- A 8,69
- B 6,24
- C 8,33
- D 4,24

E 3,36

Yanıt Açıklaması:

Reel Faiz Oran› = (1 + Nominal Faiz Oranı / 1 + Enflasyon Oranı) - 1 ise cevap % 8,33 tür.

10.Soru

Aşağıdakilerden hangisi kalkınma ve yatırım bankalarının özelliklerinden biri değildir?

- A Kalkınma ve yatırım bankaları uzun vadeli kredi vermesi
- B Kalkınma ve yatırım bankaları orta vadeli kredi vermesi
- C Yatırım bankaları daha çok sermaye piyasasının geliştiği ülkelerde faaliyet göstermesi
- D Kalkınma ve yatırım bankaları mevduat kabul etmesi
- E Kalkınma bankaları daha çok sermaye piyasasının gelişmediği ülkelerde faaliyet göstermesi

11.Soru

"Girdide meydana gelen artışlar, doğal afetler, tedarik koşullarındaki zorluklar ve ithalat rejimi gibi işletme dışı unsurlardaki gelişme ve belirsizliklerin neden olabileceği risklerdir. 2008 Global Krizi öncesinde petrol ve emtia fiyatlarının yükselmesi, ithalatın zorlaştırılması ve siyasi krizler nedeni ile sevkiyat sorunları yaşanması bu tip risklere örneklerdir." Yukarıda tanımlanan risk türü işletmelerle ilgili risklerden hangisine aittir?

- A Maliyet Riskleri
- B Yatırım Riskleri
- C Ürün Riskleri
- D Piyasa Riskleri
- E Makro Ekonomik Riskler

Yanıt Açıklaması:

Maliyet Riskleri: Girdide meydana gelen artışlar, doğal afetler, tedarik koşullarındaki zorluklar ve ithalat rejimi gibi işletme dışı unsurlardaki gelişme ve belirsizlikler maliyet artışına neden olabilecek risklerdir. 2008 Global Krizi öncesinde petrol ve emtia fiyatlarının yükselmesi, ithalatın zorlaştırılması ve siyasi krizler nedeni ile sevkiyat sorunları yaşanması bu tip risklere örneklerdir.

12.Soru

Türkiye’de A tipi yatırım fonlarının portföylerinin en az aylık ortalama bazda, yüzde Türk şirketlerinin hisse senetlerinden oluşması gerekir.

Yukarıdaki boşluğa en uygun ifade, aşağıdakilerden hangisidir?

- A %50’si
- B %75’i
- C %15’i
- D %40’i

FİNANSAL EKONOMİ

E
%25'i

Yanıt Açıklaması:

Türkiye'de A tipi yatırım fonlarının portföylerinin en az aylık ortalama bazda, yüzde %25'i Türk şirketlerinin hisse senetlerinden oluşması gerekir.

13.Soru

%15 basit faizle, 3 yıl vadeli T5.000 tutarındaki borcun faizi kaç T'dir?

- A
2,000
- B
2,250
- C
2,350
- D
2,500
- E
2,750

Yanıt Açıklaması: b

14.Soru

Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğru değildir?

- A
Risk ve beklenen getiri, finansal varlık talebini etkileyen faktörlerdendir.
- B
Sistemik olmayan risk; bir varlığın kendine özgü riskidir.
- C
Risk, varyans veya standart sapma ile ölçülebilir.
- D
Bir varlığın riski ile talep miktarı arasında doğru orantılı ilişki vardır.
- E
Risk, bir varlığın getirisi ile ilgili belirsizliktir.

Yanıt Açıklaması: Bir varlığın riski ile talep miktarı arasında ters orantılı ilişki vardır. Doğru cevap D şıkkıdır.

15.Soru

Hangisi kazanç ihtimali olmadan sadece zarar söz konusu olan risk sınıfıdır?

- A
Yalın risk
- B
Özel risk
- C
Spekülatif risk
- D
Sistemik risk
- E
Kredi riski

Yanıt Açıklaması:

Spekülatif ve Yalın (Salt) Risk :Kazanç ihtimali olmadan sadece zarar söz konusu olduğunda yalın (salt) riskten bahsedilmektedir. Yalın risk, belirli bir olayın gerçekleşmesi halinde zararın ortaya çıktığı, olayın gerçekleşmemesi halinde zararın ortaya çıkmadığı bir risk türüdür.

16.Soru

Bir varlığın ciddi bir maliyet yüklenilmeksizin bir ödeme aracına dönüştürülme olanağı, diğer bir deyişle varlıkların istenildiği anda, gerçek değerinde paraya dönüşme özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Objektif risk olasılık dağılımı
- B
Beklenen getiri

- C
Servet esnekliği
- D
Likidite
- E
İskonto

Yanıt Açıklaması:

Likidite: Bir varlığın ciddi bir maliyet yüklenilmeksizin bir ödeme aracına dönüştürülme olanağı, diğer bir deyişle varlıkların istenildiği anda, gerçek değerinde paraya dönüşme özelliğidir.

17.Soru

"Enflasyon, nispi fiyat değişimleri, döviz kurları, faiz oranları, ticari şartlarda değişme ve benzerlerini kapsar. Enflasyon, materyal veya işgücü maliyetinde, finansal maliyet ve fiyat politikalarında belirsiz artışlara neden olur. Fiyat değişiklikleri, genel fiyat enflasyonu şeklinde veya tüketim malları veya girdilerin (hammadde ve işgücü gibi) fiyatlarının nispi değişmesi şeklinde olabilir. Döviz kurunda satınalma gücü paritesindeki sapmalar, ithalatçı ve ihracatçı işletmeler doğrudan, ihracatçı ve ithalatçı olmasa bile diğer işletmelerin rekabeti nedeniyle bütün işletmeleri dolaylı olarak etkiler. Faiz oranlarındaki değişimler ise, finansman maliyetlerini ve yatırım gelirlerini etkilemektedir."

Yukarıdaki tanım riskin kaynaklarından olan çevresel belirsizliklerden hangisine aittir?

- A
Politik belirsizlikler
- B
Doğal belirsizlikler
- C
Hükümet politikası belirsizlikleri
- D
Makroekonomik belirsizlikler
- E
Sosyal belirsizlikler

Yanıt Açıklaması:

Makroekonomik belirsizlikler; enflasyon, nispi fiyat değişimleri, döviz kurları, faiz oranları, ticari şartlarda değişme ve benzerlerini kapsar. enflasyon, materyal

veya işgücü maliyetinde, finansal maliyet ve fiyat politikalarında belirsiz artışlara neden olur. Fiyat değişiklikleri, genel fiyat enflasyonu şeklinde veya tüketim malları veya girdilerin (hammadde ve işgücü gibi) fiyatlarının nispi değişmesi şeklinde olabilir. Döviz kurunda satınalma gücü paritesindeki sapmalar, ithalatçı ve ihracatçı işletmeler doğrudan, ihracatçı ve ithalatçı olmasa bile diğer işletmelerin rekabeti nedeniyle bütün işletmeleri dolaylı olarak etkiler. Faiz oranlarındaki değişimler ise, finansman maliyetlerini ve yatırım gelirlerini etkilemektedir

18.Soru

Risk ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi doğrudur?

- A
Yapılan yatırımın riski arttıkça yatırımdan beklenen getiri oranı azalmaktadır.
- B
Risk, varlıkların talebini belirlemede etkisiz bir faktördür.
- C
Bir varlığın alternatifler arasında riskinin artması o varlığa olan talebi artıracaktır.
- D

Bir varlığın riski ile talep miktarı arasında doğru yönlü bir ilişki söz konusudur.

E

Riskin veya belirsizliğin artması varlığın fiyatındaki değişkenlikten (volatilité) kaynaklanır.

Yanıt Açıklaması:

Risk ve beklenen getiri, varlıkların talebini belirleyen temel faktörler arasında önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle; varlıklar arasında seçim yaparken, beklenen getiri kadar risk üzerinde de durmak gerekmektedir. Burada getiri, yatırıma tahsis edilen kaynakların karşılığında elde edileni gösterirken, risk de bu durumun gerçekleşme olasılığını göstermektedir. Diğer bir deyişle risk; bir varlığın getirisi ile ilgili belirsizliktir. Yatırımcının yapmış olduğu yatırımdan sağlayacağı getirinin beklenen getirinin altına düşme veya üstüne çıkma olasılığı söz konusudur. İşte bu olasılık yatırımcı açısından yapmış olduğu yatırımın riskini oluşturmaktadır. Buna göre risk gerçekleşen getirinin beklenen getiriden sapma olasılığı şeklinde de tanımlanabilir. Risk ile getiri aynı yönde bir ilişki içinde bulunmaktadır. Yapılan yatırımın riski arttıkça, yatırımdan beklenen getiri oranı da yüksek olmaktadır. Söz konusu riskin veya belirsizliğin artması varlığın fiyatındaki değişkenlikten (volatilité) kaynaklanır.

Standart sapma arttıkça değişkenlik artmakta ve varlığın riski de yükselmektedir. Riskten kaçınan bir yatırımcı, beklenen getirileri aynı olmasına karşın tercihini riski düşük olan varlıktan yana kullanacaktır. Teorik olarak riski seven yatırımcıların, diğer koşullar aynı iken, riski yüksek olan varlıkları tercih edecekleri tahmin edilse de, ekonomik birimlerin riskten kaçındığı gözlenmiştir. Bu nedenle, diğer koşullar değişmediği sürece, bir varlığın alternatifler arasında riskinin artması o varlığa olan talebi azaltacaktır. Bir başka deyişle; bir varlığın riski ile talep miktarı arasında ters yönlü bir ilişki söz konusudur.

Doğru cevap E' dir.

19.Soru

Tahvil üzerinde yazılı olan değere ne ad verilir?

A

Nominal değer,

B

İhraç değeri,

C

Piyasa değeri,

D

Gerçek değer,

E

İşleyen teşebbüs değeri.

Yanıt Açıklaması:

Tahvillerle ilgili olarak nominal, ihraç ve piyasa değeri olmak üzere üç tür değer ya da fiyat tanımı bulunmaktadır. *Nominal Değer:* Tahvil üzerinde yazılı değer olan nominal değer, faizin hesaplanmasına esas teşkil eder ve vade sonunda ödenecek anaparayı ifade eder.

20.Soru

İşletmenin varlıkları, karlılık durumu, dağıtılan kar payı ve sermaye yapısı gibi faktörlere göre belirlenen hisse senedi değeri aşağıdakilerden hangisidir?

A

Gerçek değer

B

Tasfiye değeri

C

Piyasa değeri

D

Nominal değer

E

Defter değeri

Yanıt Açıklaması:

İşletmenin varlıkları, karlılık durumu, dağıtılan kar payı ve sermaye yapısı gibi faktörlere göre belirlenen hisse senedi değerine gerçek değer denir. Doğru cevap A'dır.

ONLİNE DÖNEMDE NELER OLDU?

FINANSAL EKONOMİ (IKT405U)

1. Fonların aktarılması sırasında aktarılan fonlar üzerinde ortaklık hakkı doğuran ya da alacağı üzerinde bir ortaklık hakkı doğuran
 - a. Finansal araçlar
 - b. Fon arz edenler
 - c. Fon talep edenler
 - d. Finansal aracılar
 - e. Yasal ve kurumsal düzenlemeler
2. I. bu tahvillerin üzerinde sahibinin adı soyadı
II. Bu tahvillerin devri için aslı zilyetliğin nakli gerekli ve yeterlidir
III. Bu tür tahvillerin satışı ya da üçüncü bir şahsa devri
 - a. Yalnız I
- 3.

ayşe	A katılım bankası	B mevduat bankası	C kıyı bankası
	80.000	250.000	180.000

Yukarıdaki tabloya göre ayşe'nin A, B, C bankasında bulunan ve TMSF güvencesinde olan hesapları için sigorta tutarı toplam kaç tl'dir?

- a. 100.000
 - b. 150.000
 - c. 180.000
 - d. 280.000
 - e. 330.000
4. Piyasada faiz oranı %30 enflasyon oranı %25 olduğu durumda reel faiz oranı aşağıdakilerden hangisidir?
 - a. -%4,20
 - b. -%3,60
 - c. %3,80
 - d. %4,00
 - e. %5,20
 5. Bir varlığı ihraç eden tarafın kredibiletesi ve faaliyetlerinin izlenmesi konularında konularında harcanan kaynak ve zaman olarak ifade edilen kavran hangisidir?
 - a. Likidite
 - b. Risk
 - c. Beklenen getiri
 - d. Bilgi edinme maliyeti
 - e. Paranın zaman değeri
 6. Belli bir dönem getirileri ile bu getirilen R gerçekleşme olasılıklarının P çarpımının toplamı olarak ifade edilen kavram hangisidir?
 - a. Dönem getirisi
 - b. Beta katsayısı
 - c. Getiri varyansı
 - d. Değişim katsayısı
 - e. Beklenen getiri
 7. Piyasa faiz oranının %10 olduğu bir durumda devamlı olarak yılda 1000 TL kar payı ödemesi taahhüt eden imtiyazlı hisse senedinin değeri hangisidir?
 - a. 5000
 - b. 10000
 - c. 12200

- d. 16500
e. 20000
8. Doğrudan finansman yönetiminin en önemli avantajı hangisidir?
a. İstenen büyüklükteki fonlara zamanında ulaşılması
b. Fon transferinin hızlı ve zamanında gerçekleşmesi
c. Mevduat bankalarını kullanması
d. **Fon transfer masraflarından tasarruf sağlaması**
e. Bir aracı kumun güven ve istikrarından yararlanması
9. İşletmenin gelecekteki kazançları veya kar payları belli bir iskonto oranı ile bugüne indirgenip bugünkü değerler bulunan değer hisse senedinin gerçek değerini vermektedir.
a. Fark alındığında
b. Birbirine oranlandığında
c. Birinci türevi alındığında
d. Çarpımı yapıldığında
e. **Toplandığında**
10. Likidite tercihi teorisine göre para talebi sabitken para arzından meydana gelecek bir artışın denge faiz oranında yaratacağı etki hangisidir?
a. Denge faiz oranı değişmez
b. Denge faiz oranı yükselir
c. Denge faiz oranı önce yükselir sonra sabit kalır
d. Denge faiz oranı önce yükselir sonra düşer
e. **Denge faiz oranı düşer**
11. Aşağıdakilerden hangisi TCMB'nin görevlerinden biridir?
a. Banka parası yaratmak
b. Mevduatları sigortalamak
c. Mevduat toplamak
d. Para piyasasındaki finansal aracıları denetlemek
e. **Reeskonk ve avans işlemleri yapmak**
12. I. bir varlığın ciddi bir maliyet yüklenilmeksizin bir ödeme aracına dönüştürülme olanağı diğer bir deyişle varlıkların istenildiği anda gerçek değerinde paraya dönüşme özelliği likiditedir.
II. Bir varlığın alınıp satıldığı piyasada alıcı ve satıcısı sayısının çokluğu o varlığın likiditesini artırır
III. Bir varlığın likiditesi ne kadar yüksek olursa diğer koşullar sabitken o varlığın talep miktarı o ölçüde düşer
a. 1
b. 2
c. **1-2**
d. 1-3
e. 2-3
13. Eşit zaman aralıkları eşit miktarlarda yapılan ödemeler serisine denir.
a. Vade serisi
b. **Anüite**
c. Ödemeler dizinin
d. Peşin ödeme serisi
e. Taksit
14. Bir para birimi ile başka bir para birimi arasındaki değişim oranına denir
a. Parasal aktarım
b. Enflasyon

- c. Faiz oranı
- d. Para arzı oranı
- e. **Döviz kuru**

15. I. menkul kıymetler ortaklık ve alacaklılık hakkı sağlar
II. Ortaklık hakkı sağlayan menkul kıymete tahviller ve alacaklılık hakkı sağlayan menkul kıymete de hisse senedi örnek verilebilir
III. Menkul kıymetler yatırım aracı olarak belli bir tutarı temsil eder ve seri olarak çıkarılır dönemsel gelir sağlar
Hangileri yanlıştır?

- a. 1
- b. **2**
- c. 3
- d. 1-3
- e. 2-3

DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW

16. Aşağıdakilerden hangisi hisse senetlerinin sahiplerine sağladığı haklardan biri değildir?

- a. **Faiz getirisi alma hakkı**
- b. Kar payı alma hakkı
- c. Bedelsiz pay alma hakkı
- d. Rüçhan hakkı
- e. Tasfiyeden pay alma hakkı

17. Finansal sistemin işleyişi sonucu belirlenen faiz etkilerine itibariyle ekonominin genelini ilgilendiren önemli bir değişkendir.

- a. **Makro**
- b. Sistematik
- c. Subjektif
- d. Optimal
- e. Objektif

18. Diğer koşullar sabitken servet ile varlık talebi arasında bir ilişki söz konusudur.

- a. **Doğru yönlü**
- b. Logaritmik
- c. Ters yönlü
- d. Negatif
- e. Nötr

19. Enflasyon nispi fiyat değişimleri döviz kurları faiz oranlara ticari şartlardaki değişme ve benzerlerini kapsayan ve risk kaynağı olan belirsizlik türü hangisidir?

- a. Doğal belirsizlikler
- b. Sosyal belirsizlikler
- c. Politik belirsizlikler
- d. **Makroekonomik belirsizlikler**
- e. Coğrafi belirsizlikler

20. Tek fiyat kanununun döviz piyasalarına uygulanması olarak bilinmektedir.

- a. İhracat paritesi
- b. **Satın alma gücü paritesi**
- c. Sabit kur belirleme yaklaşımı
- d. İthalat ihracat paritesi
- e. Dış ticaret akımları yaklaşımı

21. İki para birimi arasında yurtiçi piyasalarda yerli para içermeyen göstirimler yani yabancı paraların birbirleri cinsinden gösterimi olarak ifade edilen kavram nedir?

- a. Sabit kur
 - b. Cari kur
 - c. Direkt kur
 - d. **Çapraz kur**
 - e. Reel kur
22. Vadeli işlem sözleşmeler aslında standart hale getirilmiş sözleşmelerdir.
- a. Opsiyon
 - b. Put opsiyon
 - c. Swap
 - d. **Forward**
 - e. Call opsiyon
23. Bir portföyün getirisi portföyde yer alan menkul kıymetlerin getirilerinin ağırlıklı ortalamasına eşittir.
- a. **Beklenen**
24. Yatırımcının sahip olduğu menkul kıymetlerin seçimi ve her birinden ne miktarda portföy dahil edileceği konusunda yöntem ve teknikleri kapsayan ve yatırımcıların elindeki fonların mevcut menkul kıymetler arasında minimum risk maksimum karlılığı sağlayacak şekilde dağıtılmasıdır.
- a. **Portföy yönetimi**
 - b. Spekülasyon
 - c. Manipülasyon
 - d. Arbitraj
 - e. Risk yönetimi
25. Getirisi diğer varlıkların getirisine bağlı olarak belirlenen ürünlere ne ad verilir?
- a. **Türev ürün**
26. Döviz kuru tanımında direkt kotasyon ve dolaylı kotasyon yöntemlerini ayrı ayrı tanımlayınız.
- a. **Direk kotasyon: bir birim yabancı para yerli para tarafından ifade edilir.**
 - b. **Dolaylı kotasyon: bir birim yerli para yabancı para tarafından ifade edilir.**
27. Varlıklar arasında seçim yapma sürecini etkileyen faktörlerden biri değildir.
- a. Beklenen getiri
 - b. Likidite
 - c. Risk
 - d. Servet
 - e. **Kuruluş yeri**
28. Finansal işlemlerde bulunan kişi veya kuruluşlardan birini karşı tarafa olan yükümlülüklerini yerine getirememesinden kaynaklanan potansiyel kayıp olarak tanımlanan risk hangisidir?
- a. Operasyonel risk
 - b. **Kredi riski**
 - c. Piyasa riski
 - d. Likidite riski
 - e. Sistemik risk
29. Çeşitlendirme ortadan kaldıran veya azaltılan riskler firma bazlı riskler olması nedeniyle olarak adlandırılmaktadır.
- a. Doğal risk
 - b. Objektif risk
 - c. Ekonomik risk
 - d. Spekülatif risk
 - e. **Sistematik olamayan risk**

30. Diğer tüm özellikler aynı iken bir finansal varlığın likiditesi ile o finansal varlığın faiz oranı arasındaki ilişki hangi şıkta doğrudur?

- a. Bir finansal varlığın likiditesi yükselirken faiz oranı düşer
- b. Bir finansal varlığın likiditesi ile onun faiz oranı arasında bir ilişki yoktur
- c. Faiz oranı artarken likidite önce düşer sonra sabit kalır
- d. Likiditesi yüksel olan finansal varlığın faiz oranı da yüksektir
- e. Faiz oranı yüksek olan finansal varlıkların likiditesi de yüksektir

31. Finansal sistem içinde taraflar arasında birinin sahip olduğu bir bilgiye karşı tarafın sahip olmaması ya da eksik olarak sahip olması nedeniyle ortaya çıkan sorunun çözümüne yönelik finansal sistem fonksiyonu hangisidir?

- a. Likidite fonksiyonu
- b. Enformasyon fonksiyonu
- c. Risk yönetimi ve kontrol fonksiyonu
- d. Politika oluşturma fonksiyonu
- e. Kredi fonksiyonu

32. Aşağıdakilerden hangisi fon arz ve talebinin dolayısıyla faiz oranlarını belirleyen faktörlerden biridir?

- a. Ülkenin tarım politikalarının geleceği
- b. Uluslararası sosyo kültürel ilişkiler
- c. Dış ticaret stratejileri
- d. İşletmelerin yönetim etkinlikleri
- e. Hane halkı tasarruf eğilimi

33. Yıllık %10 faiz oranıyla 2 yıl süreli olarak bir bankaya yatırılmış para vade sonunda 2.yılın sonunda 6300 TL değerine ulaşmıştır.

Bu durumda başlangıçta bankaya yatırılan paranın tutarı bileşik faiz hesaplama yöntemine göre ne kadardır

- a. 3567,54
- b. 4180,34
- c. 4430,50
- d. 5206,61
- e. 6156,32

34. Aşağıdakilerden hangisi Türkiyede varlığa dayalı menkul kıymet ihraç edebilecek kurumlardan biri değildir

- a. Gayrimenkul yatırım ortaklıkları
- b. Tüketim kooperatifleri
- c. Finansman şirketleri
- d. Bankalar
- e. Leasing şirketler

35. Dış ticaret akımları yaklaşıma göre türk halkının ABD mallarına olan talebindeki bir artışının ceteris paribus varsayımı altında denge döviz kuru üzerinde yaratacağı etki hangisidir?

- a. Döviz talebi artar ve TL dolar karşısında değer kazanır
- b. Döviz arzı azalır ve kur sabit kalır.
- c. Döviz kuru etkilemez
- d. Döviz arzı artar ve kur düşer
- e. Türk lirası dolar karşısında değer kaybeder

36. Tahvillerde gelecekte sağlanacak nakit akımları periyodik olarak ödenen faiz tutarı ile vade sonunda ödenen ibarettir

- a. Sermaye kazancından
- b. Değer artış kazancından

- c. Primden
d. **Anaparadan**
e. Satış geliri payından
37. Bir işletmenin çalışır durumda bir bütün olarak toptan satışı veya devredilmesi durumunda elde edilen satış gelirlerinden toplam borçların çıkarılması ve sonuncu dolaşımdaki hisse senedi sayısına bölünmesi yöntemiyle bulunan hisse senedi değeri hangisidir?
a. Gerçek değer
b. Defter değeri
c. İhraç değeri
d. Piyasa değeri
e. **İşleyen teşebbüs değeri**
38. I. katılma hesapları
II. Reeskont kredileri
III. Vadeli mevduatlar
IV. Hazine bonoları
Katılım bankalarının fon toplama yöntemlerinden biridir?
a. **1**
b. 3
c. 1-2
d. 2-3-4
e. 1-2-3-4
39. Yıllık %10 faizle bir bankaya yatırılmış para 5 yılın sonunda 30000 TL değerine ulaşmıştır.
Basit faizde bugünkü değer yöntemine göre başlangıçta bankaya yatırılan paranın tutarı hangisidir?
a. 3500
b. 5000
c. 15500
d. **20000**
e. 24600
40. I. uygulamada risk yaygın olarak kayıp olasılığı olarak tanımlanmaktadır.
II. Risk tek bir oluşumun veya kaybın olasılığıdır
III. Karar vericinin bir olayın sonuçlarını objektif olasılıkla belirleyebildiği durumları ifade eder
Ekonomi ve finans literatüründe yapılmış farklı risk tanımları ile ilgili yukarıdaki ifadelerden hangileri yanlıştır?
a. 1
b. 2
c. 3
d. **1-3**
e. 2-3
41. Her 1 liralık hisse senedi başına düşen net karına karşılık yatırımcıların kaç lira ödemeye hazır olacaklarını gösteren oran hangisidir?
a. **Fiyat kazanç oranı**
b. Kara payı fiyat oranı
c. Fiyat değişkenliği oranı
d. Getiri değişkenliği oranı
e. Temettü kazancı oranı

42. Belirli bir olayın gerçekleşmesi halinde zararın ortaya çıktığı olayın gerçekleşmemesi halinde zararın ortaya çıkmadığı bir risk türü hangisidir?
- Özel risk
 - Spekülatif risk
 - Sosyal risk
 - Yalın salt risk**
 - Genel risk
43. Varlıkların bilgi edinme maliyetiyle o varlığın talebi arasında yönlü bir ilişki bulunmaktadır. (klasik soru)
- Ters**
44. Dış ticarete konu olan tamimiyle özdeş malların taşıma giderleri ve dış ticaret kısıtlamaları olmaması durumunda bütün dünyada fiyatının aynı olacağını ifade eden kanunun adı nedir?(klasik soru)
- Satın alma gücü**
45. Reel faiz oranı nedir? Tanımlayınız. Nominal faiz oranının %40 ve enflasyon oranının %30 olduğu bir ekonomide reel faiz oranı nedir? Hesaplayınız. (klasik soru)
- Faiz %7,69**
46. I. bu modele göre bir yatırımcının sahip olduğu hisse senedinin gerçek değeri beklenen sermaye kazançlarının bugüne indirgenmesiyle bulunur.
II. Modelde kullanılan iskonto oranı sadece paranın zaman değerinin değil aynı zamanda nakit akımlarının riskliliğini de yansıtır.
III. Modeldeki amaç hisse senetlerinden beklenen kar paylarının belli bir iskonto oranında bugüne indirgenmiş değerlerinin toplanmasıyla hisse senedi değerinin belirlenmesidir.
Hisse senetlerinin gerçek değerinin hesaplanması modellerinden biri olan kar payı Iskonto modeli ile ilgili hangileri doğrudur?
- 2
 - 3
 - 1-2
 - 1-3
 - 2-3**
47. Ocaklar AŞ geçen yıl hisse başına 1,00 TL kar payı dağıtılmıştır. Şirketin yıllık kar payı büyüme oranının %5 olacağı öngörülmektedir.
Beklenen getiri oranının %10 olduğu varsayımı altında ilgili hisse senedinin gerçek değeri hangisidir.
- 5,00
 - 10,00
 - 16,10
 - 21,00**
 - 24,52
48. $I = P * r * t$
Basit faiz tutarının edilmesinde kullanılan yukarıdaki denklemde
I = basit faiz tutarı
R = faiz oranı
P = anaparayı sembolize etmektedir.
Formülde kullanılan t hangisini sembol etmektedir.
- Süre**
 - Reel faiz oranı
 - Enflasyon oranı
 - Para arzı artış

- e. Gelecek faiz oranı
49. Döviz portföyündeki yabancı paraların çapraz kurlarında meydana gelen değişmeden kaynaklanabilecek kar ya da zarar etme ihtimali olarak ifade edilen risk türü hangisidir?
- Faiz riski
 - Enflasyon riski
 - Volatilité riski
 - Parite riski**
 - Ülke riski
50. Diğer tüm özellikler aynıken bir finansal varlığın likiditesinin yüksek olması onun faiz oranının diğerlerine göre olmasına neden olur.
- Artan eğilimli
 - Düşük düzeyde**
 - Aynı
 - Yüksek düzeyde
 - Sabit
51. Aşağıdakilerden hangisi için leasing sözleşmesi yapılamaz?
- Tıbbi cihazlar
 - İnşaat makineleri
 - Bilgisayar yazılımı**
 - Vinçler
 - Gayrimenkuller
52. Finansal sistemin işleyişini düzenleyecek ve ortaya çıkacak sorunların çözümünde etkili olan finansal sistem unsuru hangisidir?
- Finansal araçlar
 - Yasal ve kurumsal düzenlemeler**
 - Fon talep edenler
 - Fon arz edenler
 - Finansal araçlar
53. İki yatırım alternatifinden birisinin riski diğerinin ise getirisi daha fazla olduğunda karar vermek zordur. Böyle bir durumda hangi yatırımın düşük ise o yatırım tercih edilir.
- Değişim katsayısı**
 - Karlılık katsayısı
 - Getiri katsayısı
 - Varyansı
 - Standart sapması
54. Finansal varlık talebinin belirleyen faktörler nelerdir? (klasik soru)
- Servet**
 - Bekllenen getiri**
 - Risk**
 - Likidite**
 - Bilgi edinme maliyeti**
55. Literatürde risk ve belirsizlik aynı anlamda ve birbirlerinin yerine kullanılabilir. Bununla birlikte belirsizlik riskten bir anlam ifade etmektedir.
- Çok farklı
 - Farklı olmayan
 - Daha genel**
 - Tamamen zıt

- e. Daha dar
56. Aracı kurumların kurulması ve faaliyete geçebilmesi izin alması gereken kurum hangisidir?
- Türkiye Cumhuriyeti merkez bankası
 - Bankacılık düzenleme denetleme kurumu
 - Tasarruf mevduat sigorta formu
 - Hazine ve maliye bakanlığı
 - Sermaye piyasası kurulu
57. Vadeli işlemler piyasasında uzun veya kısa pozisyon almak isteyenlerin pozisyon açılırken yatırdığı tutar olarak ifade edilen kavram hangisidir?
- Başlangıç teminatı
 - Sürdürme teminatı
 - Swap teminatı
 - Opsiyon teminatı
 - Değişim teminatı
58. Geri ödeme riski bulunmayan ancak enflasyonun etkisini de hesaba katan faiz oranı olarak ifade edilen kavram hangisidir?
- Efektif faiz oranı
 - Risksiz faiz oranı
 - Basit faiz oranı
 - Lineer faiz oranı
 - Optimal faiz oranı
59. Belli miktardaki bir kıymetin ve bunların karşılığı olan paranın işlemin ardından çok kısa süre içerisindeki el değiştirdiği piyasa türü hangisidir?
- Future
 - Türev
 - Foward
 - İkincil
 - Spot
60. %12 faiz oranıyla 3 yıl süreli olarak bir bankaya yatırılmış olduğu 5000 TL'nin bileşik faiz hesaplama yöntemine göre vade sonundaki 3.yılın sonu değeri hangisidir?
- 7024,64
 - 15234,00
 - 25160,00
 - 60000,00
 - 150000,00
61. I. sabit kur sisteminde yerli paranın diğer yabancı para cinsinden değeri resmi otorite tarafından belirli bir düzeyde belirlenir
II. Bu sistemde kurlar tam bir serbestlik içinde işleyen piyasa koşullarında döviz aarz ve talebi tarafından belirlenir.
III. Sabit kur sisteminde döviz kurunun sabit tutulabilmesi mevduat bankalarının döviz piyasasına alıcı ve satıcı olarak müdahale etmesiyle sağlanır
Sabit kur sistemi ile ilgili hangisi yanlıştır?
- 1
 - 2
 - 3
 - 1-2
 - 2-3
62. Finansal sistemin fonksiyonlarından biri değildir?
- Likidite sağlama

SKY MOON

PDF

DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW

- b. Enformasyon
 - c. Servet birikimini sağlama
 - d. Ekonomik karlılığı artırma
 - e. Tasarruf hacmini artırma
63. Finansal kurumlarla ilgili temel riskler maddeler halinde yazınız. (klasik soru)
- a. Kredi riski
 - b. Faliyet riski
 - c. Kur riski
 - d. Faiz riski



SKYMOON PDF

DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW...

SINCE 2020